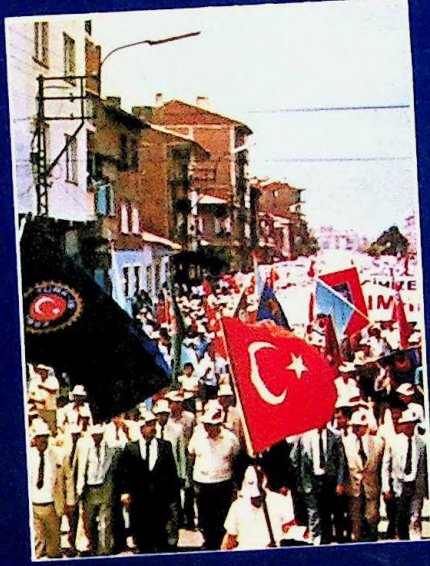

TURK-İŞ ÇALIŞMA RAPÖRÜ

ONDÖRDÜNCÜ
GENEL KURUL

22/28 ARALIK 1986

TÜRK-İŞ
Bilgi Merkezi

TÜRKİYE
İŞÇİ
SENDİKALARI
KONFEDERASYONU

TÜRK-İŞ
ÇALIŞMA
RAPORU

TÜRK-İŞ
Bilgi Merkezi

ONDÖRDÜNCÜ GENEL KURUL
22-28 ARALIK 1986

Tarih:.....

Demirbaş No:....153....

Tasnif No:..331.880

331.8806

TÜR

1986

1532

Bilgiyayırı izlenmiştir

Demircioğlu Matbaacılık Tesislerinde (34 14 71) dizilmiş ve basılmıştır.

Devrim ve İlkelerine Bağlıyız...

May 15-87

Türk-İş Yönetim Kurulu

Genel Başkan
Şevket Yılmaz

Genel Sekreter
M. Sadık Şide

Genel Mali Sekreter
Ömer Ergün

Genel Eğitim Sekreteri
Kaya Özdemir

Genel Teşkilatlandırma Sekreteri
Orhan Balaban

Kıtaşlıgıma,
İzmit

Türk-İş Denetleme Kurulu

Necdet İnandıoğlu
Mahmut Hamitoğulları
Savaş Benli

Türk-İş Disiplin Kurulu

Zeki Polat

Mustafa Yöndem

Faruk Büyükkucak

Mahmut Eker

Ercan Yılmaz

Türk-İş Başkanlar Kurulu

Şevket Yılmaz
M. Sadık Şide
Ömer Ergün
Kaya Özdemir
Orhan Balaban
Zeynel Irmak
Mustafa Orhan
Mehmet Tezer
Cevdet Selvi
Zeki Gedik⁽¹⁾
Orhan Balta
Yaşar Doğualp⁽²⁾
Hikmet Alcan
Sait Bürçün
İbrahim Yalçınoglu
Yener Kaya
Güral Erçakır
Rüstem Kılıç⁽³⁾
İsmail Önay
Ali Ekber Güvenç
Servet Kahyaoğlu⁽⁴⁾
Raci Bayülke
Metin Tiryakioğlu
Tamer Eralan
Hasan Basri Babalı

Mustafa Özbek
Salih Kılıç
Nazım Tur
Bayram Meral
Recai Emre
Orhan Erçelik⁽⁵⁾
Faruk Barut
Mahmut Özönur
Kenan Gürbüz
Ahmet Balaman
İbrahim Uzun
Mehmet Acıdereli
Emin Kul
İbrahim Öztürk
Ahmet Kurt
Turan Çağlar
Mustafa Başoğlu
Servet Sofuoğlu⁽⁶⁾
Mustafa Aras
Kenan Durukan
Oktay Kurtböke
Hüseyin Pala
Çetin Göçer
Hüseyin Curcioğlu

Raporun basıldığı 24.11.1986 tarihi itibarıyla "Başkanlar Kurulu" üyeliklerindeki değişiklikler aşağıda gösterilmektedir.

- (1) 23.11.1986 tarihinde ayrılmıştır.
- (2) 9.11.1986 tarihinde ayrılmıştır.
- (3) 21. 2.1986 tarihinde ayrılmıştır.
- (4) 9.11.1986 tarihinde ayrılmıştır.
- (5) 9.11.1986 tarihinde ayrılmıştır.
- (6) 2. 8.1985 tarihinde ayrılmıştır.

Gündem

- 1- Yoklama ve Açılış
- 2- Başkanlık Divanının Seçimi
- 3- Saygı Duruşu ve İstiklâl Marşı
- 4- Genel Başkanın Konuşması
- 5- Konukların Konuşmaları
- 6- Komisyonların Seçimi
 - a) Tüzük, Mevzuat ve Kararlar Komisyonu
 - b) Eğitim ve Teşkilât Komisyonu
 - c) Hesap Tetkik Komisyonu
 - d) Bütçe Komisyonu
- 7- Çalışma Raporlarının Müzakeresi
- 8- Komisyon Raporlarının Müzakeresi
- 9- Eleştirilere Cevaplar
- 10- Kurulların İbraı
- 11- Seçimler
 - a) Yönetim Kurulu
 - b) Denetleme Kurulu
 - c) Disiplin Kurulu
- 12- Kapanış.

Bölüm 1 : İşçi Hak ve Özgürlüklerini Koruma ve Geliştirme Çalışmaları

Sunuş	
Türk-İş Onüçüncü Genel Kurul Kararı	1
Başkanlar Kurulu Toplantıları	2
Türk-İş Daimi Mevzuat Komisyonunun Oluşturulması	3
Başkanlar Kurulu Kararı	8
Türk-İş/Hükümet Zirve Toplantısı	8
Ön Toplantı	9
Türk-İş/Hükümet Zirve Toplantısı Görüşmeleri	11
Toplantı Sonuçlarının İzlenmesi	12
İkinci Toplantı İçin Girişimler	13
Türk-İş Başkanlar Kurulu Açıklaması	13
Türk-İş/Hükümet İkinci Zirve Toplantısı	13
Türk-İş Genel Sekreterinin Açıklaması	14
Başbakan Özal'ın Cevapları	16
Zirve Sonuçlarının Değerlendirilmesi	17
Zirve Sonuçlarını İzleme Çalışmaları	18
Sözleşme Görüşmelerinin Durdurulması	21
Başkanlar Kurulu Olağanüstü Toplantısı	23
Yöneticiler Toplantısı	23
İşçi Liderlerinin Ortak Açıklaması	24
Türk-İş/Hükümet Üçüncü Zirve Toplantısı	27
Hükümetin Gerçekleri Saptırma Çabası	31
Başkanlar Kurulunun Samsun Toplantısı	37
34. Kuruluş Yılı Tebliği	39
Samsun Toplantısı Kararlarının Uygulanması	39
3/4 Ekim 1985 Genel Eğitim Sekreterleri Toplantısı	39
18/19 Kasım 1985 Genel Teşkilatlandırma Sekreterleri	
Bölge ve İl Temsilcileri Toplantısı	39
Özal Hükümetinin 1986 Yılı Çalışma Programı	41
Parlamentolarla Ortak Toplantı	44
Başkanlar Kurulu Toplantısı	50
Türk-İş Yönetim Kurulunun Önerileri	50
Türk-İş Genel Sekreteri'nin Başkanlar Kurulu Kararına	
İlişkin Açıklaması	51
Eylem Kararlarının Uygulanması	53
Türk-İş Yönetim ve Merkezi Tertip Komitesi Oluşturulması	53
Türk-İş Yönetim ve Merkezi Tertip Komitesi Toplantısı	54
ICFTU Yönetim Kurulu Toplantısı (17-19 Aralık 1985, Brüksel)	54

21 Aralık 1985 "Parlamentoya Çağrı Toplantısı"	55
ICFTU Genel Sekreterinin Açıklaması	55
Türk-İş Genel Başkanının Konuşması	58
İzmir'de Miting Kararı	59
Anayasa ve Yasa Değişiklik İsteklerinin Sunulması	59
İzmir Mitingi Hazırlıkları	60
Başvuru ve İzin	63
Balıkesir Protesto Yürüyüşü ve Açık Hava Toplantısı	64
Orhan Balaban'ın Konuşması	64
Kamu İşveren Sendikalarının Kurulması	66
Kamu İşveren Sendikalarının TİSK Üyeliği	66
İzmir "Ekmek, Barış, Özgürlük" Mitingi	67
Mustafa Özbek'in Konuşması	67
Kenan Durukan'ın Konuşması	68
Türk-İş Genel Başkanının Konuşması	68
Kamu Kesiminde 1986 içinde Toplu Sözleşmesi Olan	
Sendika Genel Başkanları İle Toplantı	69
Türk-İş Yönetim ve Merkezi Tertip Komitesi Toplantısı	71
Ankara'da ILO Heyeti İle Görüşme	71
Kalemli'nin Açıklaması ve Türk-İş'in Cevabı	74
Türk-İş Genel Sekreterinin Açıklaması	74
Kamu Kesimi Toplu İş Sözleşmeleri İzleme Komitesi	
Toplantısı	76
Başkanlar Kurulu Olağanüstü Toplantısı	76
Başkanlar Kurulu Kararları	76
ICFTU Yönetim Kurulu Toplantısı	78
72. Dönem Uluslararası Çalışma Konferansı	78
21 Haziran Başkanlar Kurulu Toplantısı	80
Eskişehir Mitingi	83
Kamu Kesimi T.İ.S. İzleme Komitesi Toplantısı	84
Yönetim ve Merkezi Tertip Komitesi Toplantısı	84
Başkanlar Kurulu Olağanüstü Toplantısı	84
Başkanlar Kurulu Açıklaması	85
Kararların Uygulanması	85
Manisa Toplantısı (28.8.1986)	86
Samsun Toplantısı (6.9.1986)	86
Zonguldak Toplantısı (13.9.1986)	88
Gaziantep Toplantısı	89
Türk-İş Yönetim ve Merkezi Tertip Komitesi Toplantısı	90
Ankara Toplantısı (26.9.1986)	90

Sorunların Çözümünde Ortak Hareketi ve Kamuoyu Oluşturmayı Amaçlayan Çalışmalar	91
Kapalı Salon Toplantıları	91
Açık Hava Toplantıları, Gösteri Yürüyüşleri	91
Bölge ve İl Toplantıları	92
Koordinasyon Toplantıları	93
Kamuoyu Oluşturma Çalışmaları	95
Cumhurbaşkanına Yapılan Başvurular	95
Uluslararası Alanda Yapılan Çalışmalar	96
ILO Çalışmaları	96
ICFTU Çalışmaları	96
Avrupa Parlamentosu	96

Bölüm 2 : İşçi Hak ve Özgürlükleri İle İlgili Yasal Çalışmalar

İşçi Hak ve Özgürlükleri İle İlgili Yasal Çalışmalar	99
Bireysel İş Hukukundan Kaynaklanan Sorunların Çözümü İçin Yapılan Çalışmalar	99
(1) İstihdam Güvencesi	99
(2) Kıdem Tazminatı Kurumu ve Fon Tasarısı	104
Türk-İş Görüşü	104
Çalışma Meclisi Toplantısı (26.7.1984)	105
Şubat 1986 Toplantısı	109
(3) Asgari Ücret Belirleme Yöntemi	110
(4) İş Süreleri Uygulaması	111
Toplu İş Hukukundan Kaynaklanan Sorunların Çözümü İçin Yapılan Çalışmalar	111
Sendikalar Yasası	111
Üyeliğin Kazanılması (Md. 22)	112
Üyeliğin Sona Ermesi (Md. 25)	112
İşyeri Sendika Temsilcisinin Tayini ve Nitelikleri (Md. 34)	112
İşyeri Sendika Temsilcisinin Görevleri (Md. 35)	113
Devletin İdari ve Mali Denetimi (Md. 47)	113
İşçi Sendikalarına Aidat Kesilmesi (Md. 61)	114
Saklı Haklar (Geçici 4. Madde)	114
Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt Yasası	115
Yetki (Md. 12)	115
Yetki İtirazı (Md. 15)	115
Yetki Belgesi (Md. 16)	116
Toplu Görüşmeye Çağrı (Md. 17)	116

İçindekiler

Uyuşmazlığın Tesbiti (Md. 21)	116
Arabuluculuk (Md. 22)	117
Arabuluculuk Görevi (M. 23)	117
Yasağın Bulunduğu İşler (Md. 29)	117
Grev ve Lokavtın Başlaması (Md. 37)	118
Grev ve Lokavtın Uygulamasında İşyerinden	
Ayrılma Zorunluğu (Md. 38)	118
İşçi Alma ve Başka İşe Girme Yasağı (Md. 43)	119
Grev Gözcüleri (Md. 48)	119
Yüksek Hakem Kurulu (Md. 53)	120
Yeni Düzenleme Çalışmaları	120
Anayasa Değişiklik Önerileri	121
Sendikalar Yasası Değişiklik İlke ve Önerileri	122
Kuruluş Özgürlüğü Açısından	122
Sendikaya Üye Olma Özgürlüğü Açısından	123
Anatüzük ve Yönetmeliklerini Serbestçe	
Düzenleme Hakkı Açısından	124
İşçilerin Yöneticilerini Tam Bir Özgürlük İçinde	
Seçebilme Hakkı Açısından	125
İşçilerin Sendikaların "İç Yönetimlerini Serbestçe	
Belirleme Hakkı" Açısından	127
İşçilerin Çalışmalarını ve İş Programlarını Özgürce	
Belirleme Hakkı Açısından	128
2821 Sayılı Yasada Yapılması Gerekli Diğer Değişiklikler	128
Toplu Sözleşme ve Grev Yasası Değişiklik İlke ve Önerileri	129
Yetki Kurumu	129
Toplu Sözleşme Düzeyi	130
Teşmil Yetkisi	130
Sözleşmenin Değiştirilmesi	131
Arabuluculuk Müessesesi	131
Yüksek Hakem Kurulu	131
Grev Hakkı	132
2821 Sayılı Yasa Değişiklik Teklifi	134
2822 Sayılı Yasa Değişikliği	137
2822 Sayılı Kanunun 3. Maddesinin İkinci Fıkrası Değişikliği	138
2822 Sayılı Kanunun 12. Maddesinin Üç ve Dördüncü	
Fıkraları Değişikliği	138
2822 Sayılı Kanunun 15. Maddesinin Birinci Fıkrası Değişikliği	139
2822 Sayılı Kanunun 16. Maddesinin İkinci Fıkrası Değişikliği	139

2822 Sayılı Kanunun 17. Maddesinin Üçüncü Fıkrası	
Değişikliği	139
2822 Sayılı Kanunun 21. Maddesinin Birinci Fıkrası	
Değişikliği	140
2822 Sayılı Kanunun 22. Maddesi Değişikliği	140
2822 Sayılı Kanunun 43. Maddesinin Birinci Fıkrası	
Değişikliği	141
Grev ve Lokavtlarda Mülkiye Amirlerince Alınacak	
Tedbirlere Dair Tüzük	141
Özel Koruma Görevlileri	142
Serbest Bölge Uygulaması	143
"Sözleşmeli Personel" Uygulaması	144
Olağanüstü Hal Yasası Uygulaması	148
Bölüm 3 : Sosyal Güvenlik Çıkmazları ve Yapılan Çalışmalar	151
Sosyal Güvenlik Alanında Yapılan Çalışmalar	153
Emeklilik Yaşının Yükseltilmesi Sorunu	153
Yönetim Kurulu Açıklaması	158
Cumhurbaşkanına Yapılan Başvuru	159
SSK Konut Kredileri	163
SSK Hastaneleri ve Sağlık Hizmetleri	165
Sosyal Güvenlik Kurulunun Kaldırılması Sorunu	167
Sakatlarla İlgili Çalışmalar	168
SKK 39. Genel Kurulu	169
ISSA Asya Bölgesel Toplantısı	170
SSK 40. Genel Kurulu	170
Sosyal Güvenlikle İlgili Yasa Değişiklik İstemleri	171
4792 Sayılı Yasa Değişikliği	171
Sosyal Güvenlik Alanında Yerimiz	176
Bölüm 4 : Ekonomik ve Sosyal Gelişmelerle İlgili Çalışmalar	179
Sosyal ve Ekonomik Gelişmeler	181
Bölüm 5 : Örgütlenme Çalışmaları	201
Örgütlenme Çalışmaları	203
Türk-İş'in Örgütlenmede Temel Sorumluluğu	203
Yasal Çıkmazlar	203
Genel Teşkilatlandırma Sekreterliği Çalışma Planı	204
Ön Çalışma	205

İçindekiler

Teşkilatlanma Bürosunun Kurulması	205
Bölge Temsilciliklerinin Koordinasyonu	205
Örgütün Yapısının İncelenmesi	205
İşyeri, İşkolu, İşgücü Araştırması	206
İç Koordinasyon ve Haberleşme Aracı : Teşkilat Albümü	206
Koordinasyon Toplantıları	206
İl Temsilciliklerinin Kurulması	206
İl Temsilcilikleri Çalışma Programı	207
Koordinasyon Toplantılarının Devamı	209
Genel Teşkilatlandırma Sekreterleri Toplantısı	209
İşyerinin Girdiği İşkolu Tesbitleri	210
Örgüt Toplantıları	210
Türk-İş Ana Tüzüğü'nün Geçici 1. Maddesi Uygulaması	211
Kooperatifçilik Çalışmaları	212
Konut Kooperatifçiliği Çalışmaları	212
Tüketim Kooperatifçiliği Çalışmaları	213
Kooperatifçilik Eğitim Çalışmaları	213
Tüketicinin Korunması Çalışmaları	215
Bölüm 6 : Eğitim Çalışmaları	217
Eğitim Çalışmaları	219
Eğitim Çalışmaları (1984)	219
Eğitim Müdürlüğü Çalışmaları	219
ŞME Kodlu Şube Yöneticileri Mevzuat Eğitimi	219
Sendikacılık Temel (STE) ve İhtisas (SİE) Eğitimi	220
Liderlik Geliştirme Eğitimi	220
İşçi Sağlığı İş Güvenliği Seminerleri	220
İşçi Sağlığı İş Güvenliği Koordinasyon Toplantıları	220
İşçi Sağlığı İş Güvenliği Kurulları Eğitimi	220
İşçi Sağlığı İş Güvenliği 1. Ulusal Konferansı	221
Kadın İşçiler Bürosu Çalışmaları	221
Çalışan Kadınlar Konferansı	221
Eğitim Çalışmaları (1985)	221
ŞME - SİE - STE Seminerleri	222
İSİG Seminerleri	222
Genel Eğitim Sekreterleri Toplantıları	223
Genç İşçiler Seminerleri	223
İşçi Sağlığı İş Güvenliği 2. Ulusal Konferansı	224
Türk-İş Faaliyet ve Girişimleri ile Nüfus Politikası Seminerleri	224
Kadın İşçiler Bürosu Faaliyetleri	224

İçindekiler

Çalışan Kadınlar Konferansı	225
Eğitim Araçlarının Kullanımı Eğitimi (Teknisyenler Eğitimi)	225
Eğitim Çalışmaları (1986)	225
I. Program ve Toplantılar	225
a) Eğitim Müdür ve Uzmanlar Toplantısı	225
b) Eğitimcilerin Eğitimi Programı	226
c) Saisko İşçi Aileleri Eğitim Semineri	226
d) Genç İşçiler Sempozyumu	226
e) İşçi Sağlığı İş Güvenliği 3. Ulusal Konferansı	226
f) Üniversite/Türk-İş Ortak Mesleki ve Teknik Eğitim Projesi Çalışmaları	227
g) Samsun Eğitim Sitesi Çalışmaları	227
h) Genel Eğitim Sekreterleri Toplantısı	228
i) Eğitim Araçlarını Kullanma Eğitimi	228
k) Kadın İşçiler ve Tüketicinin Korunması Paneli	228
II. Seminerler	229
Sendikacılık Hareketleri ve Türk-İş Faaliyetleri Semineri	229
Yabancı dil Kursları	230
III. Diğer Faaliyetlerimiz	230
Ders Notları	230
Katılan Toplantılar	231
Hoca Ders Ücretleri	232
Öğretim Üyeleri Listesi	232
Sendikalarımızın Eğitimde İstifade Edecekleri Salon ve Misafirhane İmkanları	232
Bölüm 7 : Hukuk Merkezi Çalışmaları	233
Hukuk Merkezi Çalışmaları	235
A — Mevzuat Çalışmaları	235
B — Dava ve İcra Takipleri	236
C — Diğer Çalışmalar	236
Bölüm 8 : Basın ve Halkla İlişkiler	239
Basın ve Halkla İlişkiler	241
1 — Türk-İş Dergisi	241
2 — Yazılı Basınla İlgili Çalışmalar	242
3 — TRT ile Olan İlişkiler ve Çalışmalar	243

Bölüm 9 : Sosyal Politika, Araştırma ve Dokümantasyon Merkezi Çalışmaları	245
Sosyal Politika, Araştırma ve Dokümantasyon Merkezi Çalışmaları	247
Bölüm 10 : Dış İlişkiler	249
Dış İlişkiler	251
ILO Çalışmaları	251
ILO 70. Dönem Çalışma Konferansı	251
ILO 71. Dönem Çalışma Konferansı	252
Türk-İş/ILO Temsilcileri Ortak Toplantısı	252
ILO 72. Dönem Çalışma Konferansı	252
ICFTU Çalışmaları	253
ICFTU 85. Dönem Yönetim Kurulu Toplantısı	253
ICFTU 88. Dönem Yönetim Kurulu Toplantısı	253
ICFTU 89. Dönem Yönetim Kurulu Toplantısı	253
ICFTU 90. Dönem Yönetim Kurulu Toplantısı	254
ETUC İle İlişkiler	254
DGB İle İlişkiler	254
Türk-İş/DGB Ortak Toplantısı (İstanbul)	255
Türk-İş/DGB Ortak Toplantısı (Münih)	255
Bulgaristan'ın Kınanması	255
Bölüm 11 : Proje Çalışmaları	257
Proje Çalışmaları	259
İşçi Sağlığı ve Aile Planlaması Çalışmaları	259
Pathfinder Vakfı Proje Çalışmaları	260
1 — "Nüfus Politikası Geliştirme" Projesi	260
2 — "İşyerlerinde Aile Planlaması ve Çocuk Bakımı Hizmetleri" Projesi	261
Bölüm 12 : Türk-İş Denetim Kurulu Raporu	263
Türk-İş Denetim Kurulu Raporu	265
Bölüm 13 : Türk-İş Disiplin Kurulu Raporu	269
Türk-İş Disiplin Kurulu Raporu	271

Türk-İş'in Ondördüncü Genel Kurulu işçilerimizin ve Türk Sendikacılık Hareketi'nin ağır sorunlarla ve çıkmazlarla karşıkarşıya bulunduğı bir dönemde toplanmaktadır.

12 Eylül 1980 sonrasında 1982 Anayasası ve Anayasaya dayalı olarak çıkarılan iş yasaları ile işçi hak ve özgürlükleri haksız bir biçimde kısıtlanmış, Türk Ulusunun siyasal rejim tercihi olan çoğulcu ve özgürlükçü demokrasi yara almıştır.

Siyasal iktidar izlediğı ekonomik politika ile bir yandan Devleti "sosyal devlet" olmaktan çıkarırken, öte yandan kısıtlamalardan yararlanmaya, sömürü koşullarını egemen kılmaya çalışmıştır.

Türk-İş Aralık 1983'de yaptığı 13 üncü olağan genel kurulunda 1983/1986 döneminde izlenecek politikayı saptamış, geçirdiğimiz dönemin tüm çalışmaları bu genel kurulun aldığı kararları hayata geçirmeyi hedef almıştır. Sorunlar, yetkili organ kararları ışığında, önce görüşmeler yoluyla, daha sonra eylem kararlarının uygulanması ile çözülmeye çalışılmıştır.

Türk-İş; Ondördüncü Genel Kurulu'na girerken sorunları ve çıkmazları aşabilme uğraşını sürdürmektedir.

Türk-İş Yönetim Kurulu Ondördüncü Genel Kurula üç rapor sunmaktadır. Bunlardan birincisi 1983/86 dönemindeki çalışmaları anlatmaktadır. İkinci rapor aynı dönemde Türk-İş adına yapılan açıklamaları, sunulan görüşleri, Başkanlar Kurulu açıklamalarını ilh. içermektedir. "Sağlıklı Bir Demokrasi İçin..." başlıklı bu rapor gerçekte Aralık 1983'te Türk-İş'in 13 üncü genel kuruluna sunulan aynı başlıklı raporun devamıdır. Bu raporda 1982'lerde Anayasa Tasarısı ve temel iş yasaları ile ilgili olarak başlatılan çalışmaların, 1983/86 döneminde hangi boyutlarda sürdürüldüğü görülecektir. Çalışmaları anlatan birinci raporda, uygun olduğu ölçüde ikinci rapora yollamalar yapılmıştır. Üçüncü rapor Türk-İş'in mali durumunu yansıtmaktadır.

Ondördüncü Genel Kurulumuzun işçilerimizin sorunlarının çözümüne ışık tutacağı inancı ile çalışma raporlarını sunmaktayız.

Saygılarımızla,
Türk-İş Yönetim Kurulu

BÖLÜM 1

İŞÇİ HAK VE ÖZGÜRLÜKLERİNİ KORUMA
VE
GELİŞTİRME ÇALIŞMALARI

**TÜRK-İŞ
ONÜÇÜNCÜ
GENEL KURUL KARARI**

İşçi hak ve özgürlüklerini düzenleyen Yasalarda 1982 Anayasası ışığında yapılan değişiklikler karşısında Türk Sendikacılık Hareketi Ocak/1984'ten itibaren yeni bir çalışma dönemine girmiştir.

Düzenlemelerin, işçi hak ve özgürlüklerinin korunması ve geliştirilmesi çalışmalarında yol açabileceği çıkmazlar Türk-İş 13. Genel Kurulu tarafından dikkatle değerlendirilmiştir.

Türk-İş 13. Genel Kurulu 1983/1986 dönemine ilişkin çalışmaları değerlendirirken, işçi hak ve özgürlüklerini doğrudan ve dolaylı olarak ilgilendiren yasal düzenlemelerde yapılmasını gerekli gördüğü değişiklikleri, hareket noktası teşkil edecek ilkelerle bir arada saptamıştır.

Türk-İş 13. Genel Kurulu kararına⁽¹⁾ göre, "işçi hak ve özgürlükleri ile ilgili olarak yapılacak tüm düzenlemelerde, işçi haklarını güvence altına alan 'evrensel ilkelerin gündeme getirilmesine ve uygulama alanına sokulmasına' çalışılacaktır." Genel Kurul, bu çerçevede, tüm düzenlemelerin, "İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, Birleşmiş Milletler Andlaşması, Filedelfiya Beyannamesi, Uluslararası Çalışma Teşkilâtı (ILO) Ana Statüsü, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetlerini Koruma Sözleşmesi, Avrupa Sosyal Haklar Temel Yasası ve Birleşmiş Milletler Uluslararası İnsan Hakları Sözleşmeleri'nde yer alan ilkelere uygun olması için çalışılmasını kararlaştırmıştır.

Türk-İş; BM Uluslararası Çalışma Teşkilâtı (ILO)'nın, başta "sendika özgürlüğü ve sendika hakkının korunmasına" ilişkin 87; "toplu pazarlık hakkının korunmasına" ilişkin 98; kamu görevlilerinin sendikal hak ve özgürlüklerini güvenceye bağlayan 151; serbest toplu pazarlık hakkının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasına ilişkin 154 sayılı Sözleşmeleri olmak üzere, işçi hak ve özgürlüklerini düzenleyen ILO Sözleşme ve Tavsiye kararlarının yapılacak düzenlemelere yansıtılmasını sağlamaya çalışmakla yükümlü tutulmuştur.

Türk-İş 13. Genel Kurulu, 2821 Sayılı Sendikalar Yasası ve 2822 Sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Yasası ile kamu özgürlüklerini ve işçi hak ve özgürlüklerini dolaylı olarak ilgilendiren, düzenleyen diğer Yasaların bu ilkeler ışığında değiştirilmesi için çalışılmasını kararlaştırmıştır.

Yönetim Kurulu'nun Türk-İş 13. Genel Kuruldan bu yana sürdürdüğü çalışmaların temelini "bu kararın gerçekleştirilmesi" teşkil etmiştir.

(1) Kararın tam metni için "Belgeler" kitabı, s. 1'e bkz.

**BAŞKANLAR
KURULU
TOPLANTILARI**

Yönetim Kurulunun "işçi hak ve özgürlüklerini koruma ve geliştirme çalışmaları" yanısıra Konfederasyonun tüm çalışmaları aşağıdaki tarihlerde olağan ve olağanüstü toplantıya çağrılan Türk-İş Başkanlar Kurulu'na ayrıntılı raporlarla sunulmuştur. Özel gündemle yapılan üç olağanüstü toplantı dışında geçirdiğimiz dönemde çalışmaları yansıtan 11 rapor verilmiştir.

Başkanlar Kurulu toplantıları şöyledir :

(1)	22/26 Şubat 1984	ANKARA
(2)	13/14 Nisan 1984	ANKARA *
(3)	16 Temmuz 1984	ANKARA (Olağanüstü)
(4)	25 Temmuz 1984	ANKARA (Olağanüstü)
(5)	25/28 Eylül 1984	ANKARA *
(6)	27/28 Aralık 1984	ANKARA *
(7)	15/16 Şubat 1985	ANKARA (Olağanüstü)
(8)	10 Nisan 1985	ANKARA (Olağanüstü)*
(9)	1/3 Ağustos 1985	SAMSUN*
(10)	28/29 Kasım 1985	ANKARA *
(11)	19/21 Şubat 1986	İZMİR *
(12)	30 Nisan 1986	ANKARA *
(13)	21 Haziran 1986	ESKİŞEHİR*
(14)	6 Ağustos 1986	İSTANBUL (Olağanüstü)*
(15)	27/28 Ekim 1986	ANKARA *

Yönetim Kurulumuz, 13. Genel Kurul sonrasında, 2821 ve 2822 Sayılı Yasaların uygulanmaya başlanmasının yol açabileceği çeşitli çıkmaz ve sorunları gözönünde bulundurarak, öncelikle, dört aşamalı bir "çerçeve programın geliştirilmesi gerektiği" sonucuna varmıştır. Buna göre, gelişmeler ışığında "acil çözümü" gerektiren konulara öncelik verilirken, "kısa", "orta" ve "uzun vade"de çözüm aranacak sorunların ve çalışma yönteminin, ayrıntıları ile, Türk-İş Başkanlar Kurulu'nda belirlenmesi kararlaştırılmış ve bunun gereklerine uyulmuştur.

Bu karar uyarınca yapılan çalışmalar aşağıdadır :

* Rapor sunulan Başkanlar Kurulu toplantıları.

Türk-İş Daimi Mevzuat Komisyonunun Oluşturulması

Yasalarda öngörülen değişiklikleri saptamak ve gerekli değerlendirmeyi yapmak üzere Türk-İş Daimi Mevzuat Komisyonu 6 Nisan 1984 günü toplantıya çağırılmıştır.

Türk-İş Genel Sekreteri M. Sadık ŞİDE başkanlığında toplanan, Türk Harb-İş Genel Başkanı Kenan DÜRKAN, Demiryol-İş Genel Başkanı Mehmet ACİDERELİ, Şeker-İş Genel Başkanı Yaşar DOĞUALP, Tes-İş Genel Başkanı Orhan ERÇELİK ve Ağaç-İş Genel Başkanı Gural ERÇAKIR'dan oluşan Daimi Mevzuat Komisyonu çalışmalarına, Türk-İş 13. Genel Kurulunun aşağıda özeti sunulan kararını ele alarak başlamıştır.

"Türk-İş 13. Genel Kurulu çalışma hayatını doğrudan veya dolaylı ilgilendiren yasal düzenlemelerde değişikliklerin gerçekleştirilmesinde esas teşkil edecek ilkeleri şu şekilde tesbit etmiştir:

1 — Yasal düzenlemelerde yapılacak değişiklikler için; İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, Birleşmiş Milletler Antlaşması, Fildelfiya Beyannamesi ile Birleşmiş Milletler Uluslararası Çalışma Teşkilâtı (ILO)'nın ana statüsü, İnsan Hakları ve Ana Hürriyetleri Koruma Sözleşmesi, Avrupa Sosyal Haklar Temel Yasası ve Birleşmiş Milletler Uluslararası İnsan Hakları Sözleşmeleri'nde yer alan evrensel ilkeler ölçü alınacaktır.

2 — Birleşmiş Milletler Uluslararası Çalışma Teşkilâtı (ILO)'nın 87, 98, 151 VE 154 sayılı sözleşmelerinde yer alan ilkelerin, yapılacak yasa değişikliklerine aynen yansıtılmasına dikkat edilecektir.

Bu genel ilkeler doğrultusunda;

- ☐ 2821 Sayılı Sendikalar Yasası,
- ☐ 2822 Sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Yasası,
- ☐ 1475 - 2869 Sayılı İş Yasası,
- ☐ 440/2929 Sayılı (İşçinin yönetime katılması hakkı açısından) Yasalar,
- ☐ Kıdem Tazminatı Fonu Yasası,
- ☐ Tarım İş Yasası,
- ☐ 2004 Sayılı İcra İflâs Yasası'nın yeniden ele alınarak değiştirilmesi,

plânlanmıştır.

Türk-İş 13. Genel Kurul kararı gereğince, yukarıda belirtilen genel ilkelerin gerçekleştirilmesi bakımından;

Türk-İş Çalışma Raporu

- ☐ 2821 Sayılı Sendikalar Yasası'nın, sendika özgürlüğüne ve sendikal hakların kullanılmasına ve korunmasına ters düşen hükümleri değiştirilmelidir.
- ☐ 2822 Sayılı Yasanın, grev hakkının kullanılmasına yönelik sınırlayıcı hükümleri kaldırılmalıdır.

İdareye ve yargı makamlarına grevleri erteleme ve durdurma imkanı veren hüküm kaldırılmalıdır.

Grev süresince işyerine mamul, yarı mamul, ham madde girişi çıkışına imkan tanıyan hüküm kaldırılmalıdır.

Grev gözcülerinin görev ve yetkileri, grevin amacına uygun hale getirilmelidir.

Grev oylaması müessesesi Yasadan çıkartılmalıdır.

Grev uygulama tarihinin önceden bildirilmesi ve grev süresine ilişkin hüküm çıkartılmalıdır.

Mecburi tahkim müessesesi yeniden düzenlenmelidir.

Toplu sözleşme düzenini ve serbest pazarlık ilkesini zedeleyen maddeler değiştirilmelidir.

Toplu pazarlık hakkının geliştirilmesini ve güvenliğini engelleyen tüm düzenlemeler değiştirilmelidir.

- ☐ İş Yasasında işçinin işten çıkartılması halinde yargı yoluna başvurma ve yargı kararı ile işe iade müessesesinin yerleştirilmesi için köklü değişiklik yapılmalıdır.
- ☐ İşçinin her kademedede ve etkin biçimde yönetime katılmasını mümkün kılacak şekilde 440/2929 sayılı Yasalarda değişiklik yapılmalıdır.
- ☐ İşçinin, ödenmesi sonraya bırakılmış ücret parçası olarak kabul ettiğimiz kıdem tazminatı alacağının teminata kavuşturulması için fon tesisi ile ilgili çalışmalarda, işçi hakkının zedelenmemesini ve işverenin sorumluluğunun Devlet'e yüklenmemesini sağlayacak bir düzenleme düşünülmelidir.
- ☐ İşsizlik sigortası uygulanabilir, yaşayabilir, kendi kendisini idame ettirecek bir, sisteme kavuşturulmalıdır.
- ☐ Ülkemizde çalışanların büyük bir kısmını oluşturan tarım işçileri, Yasal güvenceye kavuşturulmalı ve Tarım İş Yasası çıkartılmalıdır.
- ☐ İşverenlerin gerçek veya hileli iflasları yüzünden tehlikeye düşen işçi alacaklarının teminata kavuşturulması için İcra İflâs Ya-

sası'nda değişiklik yapılarak işçi ücreti ve tazminatı gibi işçilik alacaklarına rüçhanîyet tanınmalıdır.

Yukarıda sayılanlar dışında, Türk-İş 13. Genel Kurulu, uzun vadede, "Dernekler Yasası, Olağanüstü Hal Yasası, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası, Devlet Güvenlik Mahkemeleri Yasası, Çıracık Kalfa ve Ustalık Yasası, Gelir Vergisi Yasası gibi düzenlemelerdeki işçi hak ve özgürlüklerinin kullanılmasını kısıtlayan, ortadan kaldıran hükümlerinin değiştirilmesi; çalışanın gelir düzeyini artırıcı tedbirlerin alınması, işçi-memur ayırımının işçi hakkına zarar vermeyecek biçimde çözümü için aralıksız çalışma yapılması" kararı almıştır.

Daimi Mevzuat Komisyonu, 6 Nisan 1984 günlü toplantısında aşağıdaki hususların Türk-İş Yönetim Kurulu ve Başkanlar Kurulu tarafından görüşülerek karara bağlanmasının gerekli olduğu sonucuna varmıştır:

- ☐ "Çalışma hayatını ilgilendiren yasaların değiştirilmesi gerekli görülen maddeleri bütün olarak ele alınıp talebin bütünü mü rapor edilmelidir, yoksa, şu anda hayatî önem taşıyan tek bir madde üzerinde mi değişiklik isteminde bulunulmalıdır?
- ☐ Komisyonun gündemindeki değişikliklerin gerçekleştirilmesi için Yönetim Kurulu "zemin" oluşturmuş mudur? Kamuoyunun oluşturulması, TBMM'nin hazırlanması ve zamanlama önce yapılmalı, ondan sonra Daimi Mevzuat Komisyonunun tesbit edeceği istikler dile getirilmeli ve resmî başvuruda bulunulmalıdır.
- ☐ Komisyonun gündemine Hükümetin ekonomik karar ve işlemleri ile bu işlemlerin yaratacağı sonuçların incelenmesi ve değerlendirilmesi de eklenmelidir. Bunun için, Hükümetin mali ve ekonomik tasarrufları takip edilmeli, bu tasarrufların gelecekte çalışanlar bakımından yaratacağı sorunlar ve sonuçlar ortaya bilimsel olarak konulmalı, bu sonuçlara göre talepler tesbit edilmelidir."

Türk-İş Daimi Mevzuat Komisyonu, yukarıda özetlenen görüş ve önerilerle ilk toplantısını tamamlamış ve konunun Yönetim Kurulu ve Başkanlar Kuruluna sunulmasından sonra, gündemindeki maddeler üzerinde çalışmalarına devam etmek kararı almıştır.

Türk-İş Daimi Mevzuat Komisyonunun değerlendirilmesini istediği hususlar 13/14 Nisan 1984'de toplanan Türk-İş Başkanlar Kurulu'na sunulmuştur. (Türk-İş Başkanlar Kurulu'na sunulan Yönetim Kurulu Çalışma Raporu, 13/14 Nisan 1984, s. 34-36)

Daimi Mevzuat Komisyonu ikinci toplantısını 17 Nisan 1984 tarihinde yapmış ve Başkanlar Kurulu'nun görüşleri istikametinde gündemindeki konulara öncelik sıralaması yaparak, aşağıda sıralanan Yasa

değişiklik önerilerinin Nisan 1984'de Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne intikal ettirilmesini kararlaştırmıştır.

- ☐ 2004 Sayılı İcra ve İflas Yasası değişiklik önerisi
- ☐ 1475 Sayılı İş Yasası değişiklik önerisi
- ☐ 2929 Sayılı Yasa değişiklik önerisi
- ☐ Kıdem Tazminatı Fonu Yasası önerisi
- ☐ Tarım ve Orman İş Yasası önerisi

İcra ve İflas Yasası değişiklik önerisi ile iflas halinde işçi alacakları ve tazminat hakları güvence altına alınmaya çalışılmış; İş Yasası değişiklik önerisinde süresi belli olmayan akitlerin feshinde "haklı ve yeterli sebep" ilkesi ile "yargı denetimi" esas savunulmuş, kıdem tazminatı ödemelerinde hizmet birleştirilmesi esasları düzenlenmiş, vardiyalı çalışmalarda fazla mesai kurallarının uygulanması öngörülmüştür. 2929 Sayılı Yasa değişikliği ile 440 Sayılı Yasada yapılan değişikliğin ortadan kaldırılarak, sanayi, tarım ve ulaştırma alanlarında kurulu teşekküllerde işçilerin yeniden yönetime katılmalarının sağlanması istenilmiştir. Kıdem Tazminatı Fonu Yasa önerisi işçilerin çalışma hayatı boyunca tüm hizmetlerinin toplamı üzerinden hesap edilecek kıdem tazminatına sahip olmalarını ve işten çıkartmalarda, ayrıca hizmette kıdeme göre ödeme yapılmasını, bu ödemelerin emeklilik, malûliyet ve ölüm hallerinde verilecek kıdem tazminatının tenzil edilmemesini öngörmektedir. Tarım ve Orman İş Yasası önerisi ile bu işkolunda çalışan işçilerin asgari yasal güvenceleri sağlanılmaya çalışılmaktadır.

Önerilerin özeti Örgütümüze 24 Nisan 1984 gün, 84/2508-5/43 sayılı yazı ile; tam metinleri ile gerekçeleri de 21 Mayıs 1984 gün, 84/2992-5/43 sayılı yazı ekinde gönderilmiştir.

Türk-İş Daimi Mevzuat Komisyonu üçüncü toplantısını 14 Haziran 1984 günü yapmıştır. Bu toplantıda Komisyon gündemi yeniden gözden geçirilmiş ve "Milli Prodüktivite Merkezi Yasası"nın dahil edilmesi, ayrıca Komisyonun "sosyal güvenlik kurulu gündemi, Çalışma Meclisi gündemi, Kamu Toplu İş Sözleşmeleri Koordinasyon Kurulu çalışmaları, kamu kesimi işveren sendikası teşkili girişimi ve Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK)'nin tutumu" üzerinde çalışmalar yapması kararlaştırılmıştır.

Komisyon bu toplantısında 506 Sayılı Yasanın 61, 67, 78, 80 ve 140 ıncı maddelerinde değişiklik yapılmasını, aynı şekilde, 4792 Sayılı Yasanın 20 nci maddesinin değiştirilmesini öngören beş değişiklik önerisinin Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunulmasını kararlaştırmıştır.

506 Sayılı Yasanın 61 ve 67 nci maddelerinde öngörülen değişiklikler 1.1.1982 tarihinden önce yaşlılık aylığı bağlananlarla ölenlerin hak sa-

hiplerine bağlanan aylıklarda, 1.1.1982 sonrası bu işlemleri yapanlar bakımından ortaya çıkan eşitsizlik 506 Kanuna bir geçici madde eklenmek suretiyle giderilmeye çalışılmıştır.

506 Sayılı Yasanın 78. maddesinde ve değişik ek beşinci maddesinde öngörülen değişiklikle sosyal yardım uygulamasında TC Emekli Sandığı Yasası ile Sosyal Sigortalar Yasası arasındaki farklılığın giderilmesi ve yardımın Hazinece yerine getirilmesi; sosyal yardım zammının Hazine tarafından karşılanması öngörülmüş olmakla prime esas tavan kazancın tesbitinde sosyal yardım zammının katılmaması önerilmiştir.

506 Sayılı Yasanın 80. maddesi değişiklik önerisi ile prim borçlarını yasal ödeme süresi içinde yerine getirmeyen işverenlere uygulanmakta olan gecikme zammının ilk ay için yüzde 10'dan yüzde 20'ye, müteakip aylar için de yüzde 3'den yüzde 5'e yükseltilmesi öngörülmüştür.

506 Sayılı Yasanın 140. maddesi değişiklik önerisi ile ise prim borçlarını yerine getirmeyen işverenler için ağır para cezası ve hapis yaptırımını öngörülmüş, ayrıca birikmiş prim borçlarının 31.12.1986 tarihine kadar ödenmesi imkânı getirilmiştir.

4792 Sayılı Sosyal Sigortalar Kurumu Yasası'nın 20. maddesinde öngörülen değişiklik ise, Kurum fonlarının Devletin çıkardığı veya kefil olduğu tahvillere yatırılmamasını, fonların Devlet Bankalarında toplanmasını hedef almaktadır.

Daimi Mevzuat Komisyonu 14.6.1984 tarihli toplantısında ayrıca gündemindeki konular "öncelik sıralaması"na ilişkin kararını gözden geçirmiş, yukarıda belirtilen yasal düzenlemelerle ilgili çalışma tamamlandığından öncelikle "2821 Sayılı Sendikalar Yasası değişiklik önerisinin, 2822 Sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Yasası değişiklik önerisinin" ele alınmasını; "Tüketicinin Korunması Yasa Tasarısı"na ilişkin görüş belirlenmesini; "İşçi/memur ayırımı" sorununun değerlendirilmesini; "reel ücretlerde kaydedilen sürekli düşme karşısında alınabilecek önlemlerin tayinini" kararlaştırmıştır.

Komisyon 6 ve 10 Temmuz 1984 tarihlerinde çoğunluk olmadığı için toplanamamış, 11 Temmuz 1984 günü gündeme "Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ve Bakanlıkların Yeniden Düzenlenmesi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameler" dahil edilmiştir.

Çalışma Meclisi'nin tüm uyarılara karşın münhasıran "Kıdem Tazminatı Fonu Yasa Tasarısını" ele almak üzere 26 Temmuz 1984'de toplantıya çağırılmasının kesinleşmesi üzerine, Komisyon 20 Temmuz 1984 günü "Türk-İş Görüşünü" belirlemek üzere 23 Temmuz 1984'de toplantıya çağırılmıştır. Bu toplantıda 2821 ve 2822 Sayılı Yasa değişiklik önerileri ile ilgili "ön çalışmanın" Türk-İş uzmanlık merkezlerince yapılması kararlaştırılmıştır.

Türk-İş Çalışma Raporu

tırılmış, ayrıca "Kıdem Tazminatı Hakkı ve Kıdem Tazminatı Fonu Tasarısı"na ilişkin Türk-İş'in temel görüşleri saptanmıştır.

Başkanlar Kurulunun önerileri istikametinde Daimi Mevzuat Komisyonunca öncelik sıralaması yapılan ve sonuçlandırılan Yasa önerileri ile değişiklik önerileri işçi ve sendikacı kökenli parlamenterlerle görüşülmüş, ihtiyaçlar anlatılmış, birinci grup Mayıs 1984 içinde, ikincisi Haziran 1984'de Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne intikal ettirilmiştir. Bu çalışma Nisan ayı içinde çeşitli temasları gerektirmiş, işçi ve sendikacı kökenli parlamenterlerle, Daimi Mevzuat Komisyonu üyeleri ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonu üyeleri Türk-İş'de bir araya getirilmişlerdir. Öneriler ayrıca Cumhurbaşkanına, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanına, Başbakan'a ve diğer ilgililere resmî olarak verilmiştir.

Yasa değişiklik önerileri, Türk-İş/Hükümet Zirve Toplantısı öncesinde "zirve gündeminin belirlenmesi için yapılan çalışmalar sırasında" ele alınmış, gündemin üç ana maddesinin birinin "yasal konulara" ayrılması kararlaştırılmıştır. Nitekim 17 Temmuz 1984 günü Ankara'da yapılan Zirve Toplantısında hazırlıkları tamamlanan, "Yasa değişiklik önerileri", "Bakanlıkların Yeniden Düzenlenmesine İlişkin Kanun Hükmünde Kararnameler, Türk Bayrağı Yasası ve ilgili Tüzük, Milli Prodüktivite Merkezi Kuruluş Yasası" ile birlikte ele alınmıştır. (2)

BAŞKANLAR KURULU KARARI

13/14 Nisan 1984 tarihleri arasında Ankara'da toplanan Türk-İş Başkanlar Kurulu Yönetim Kurulundan "... İşçi sorunlarının Hükümet yetkilileri ile bir bütün olarak ele alınacağı gündemli toplantılar yapması için girişimde bulunmasını" istemiştir. (3)

TÜRK-İŞ / HÜKÜMET ZİRVE TOPLANTISI

Başkanlar Kurulu toplantısı takiben bu istek doğrultusunda gereken girişimler başlatılmıştır. Bu girişimlerde Haziran 1984 ortalarından itibaren önce bir tikanıklıkla karşılaşılmış; basında yer alan haberlere göre Başbakan bu toplantının yapılmasını istememiştir. Türk-İş Genel Başkanı 22 Haziran 1984 günü yaptığı açıklamada, "...Türk-İş'in Türkiye Cumhuriyeti Hükümetleriyle her zaman görüşmeye değer sorunları olduğu gibi Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlarının da, her zaman Türk-İş'e ayıracak zamanları olmuştur" demiş, Hükümetle bir araya gelinip görüşüleceğini ve çalışma

(2) Önerilerin tam metni için "Belgeler" kitabı, s. 9'a bkz.

(3) Açıklamanın tam metni için "Belgeler" kitabı, s. 367'ye bkz.

hayatının acil çözüm bekleyen konularının tartışılacağını belirtmiştir. Türk-İş Genel Başkanı "Türk-İş'in bu toplantının sağlanması için randevu talebinde bulunmuş olduğunu" da tekrarlamıştır. Zirve toplantısının ne suretle gerçekleşebileceği konusundaki tartışmalar, özellikle basın önünde sürerken İktidar Partisinin ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nda bazı bürokratların Türk-İş/Hükümet ilişkilerini bozma eylemi içinde oldukları, bir başka işçi Konfederasyonu kurulması için çalışıldığı, "emniyeti suistimal ve hırsızlık suçlarından Sendikasından ihraç edildiği" bildirilen bir şahsın bu amaçla görevlendirildiği ve her yerde İktidar Partisi'nin desteğini sağladığını iddia ettiği ileri sürülmüştür. Bu ortamda yenilenen girişimlerle "toplantı gündeminin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı ile ortaklaşa yapılacak bir toplantıda kesinleştirilmesi"; zirve öncesinde Başbakanın başkanlığında bir ön toplantı yapılması; Türk-İş/Hükümet Zirve Toplantısının da 17 Temmuz 1984'de gerçekleştirilmesi" kararlaştırılmıştır. Zirve Toplantısı ile ilgili "teknik çalışmalar" Konfederasyonumuzda başlatılmış, Örgütü her kademedede etkileyen genel nitelikli sorunlar dışında, sorunları özel nitelik taşıyan Başkanlar Kurulu üyeleri 26 Haziran 1984 gün 84-3401-5/43 sayılı yazı ile çağırılmıştır. Bu üyelerle "Zirve" öncesinde, 16 Temmuz 1984 günü Türk-İş'de bir "değerlendirme toplantısı" yapılmıştır.

Ön Toplantı

Zirve Toplantısı hazırlık çalışmalarında kararlaştırıldığı üzere 4 Temmuz 1984 tarihinde Başbakanlıkta bir "ön toplantı" yapılmıştır. Bu toplantıda Hükümet kanadını Başbakan Turgut Özal, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı ile Bakanlık üst kademe yetkilileri; Türk-İş'i Genel Sekreter, Genel Eğitim Sekreteri ve Genel Mali Sekreter temsil etmiş, ayrıca Türk-İş danışmanları hazır bulunmuşlardır.

Türk-İş bu toplantıya 2821 Sayılı Sendikalar Yasası ile 2822 Sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Yasası uygulamasından kaynaklanan çeşitli sorunlarla "Çalışma Meclisi gündeminde yer almasının gerekli gördüğü" konuları götürmüştür.

Örgütümüze 5 Temmuz 1984 gün, 84-3434-5/43 sayılı yazı ekinde gönderilen güncel sorunlara ilişkin "tesbit raporu"nda yer alan hususların ele alındığı toplantıda ayrıca Yasa uygulaması ile ilgili olarak üye kuruluşlarımızca Konfederasyonumuza intikal ettirilen çeşitli uygulama sorunları da tartışılmıştır.

"Ön Toplantı"ya sunulan Türk-İş görüşünde Hükümetin, hazırlanmasına doğrudan katılmadığı iki yasal düzenleme ve bunların uygulanması sorunu ile karşıkarşıya bulunduğu, belirtilmiş, 2821 Sayılı Yasanın 60 ıncı maddesi gereğince çıkarılmak gereken Tebliğin yayınlanması "toplu pa-

zarlık düzenine geçiş yönünde olumlu adım" olarak nitelenmiş, "buna rağmen sistemin işlerlik kazandığından söz edilemeyeceği" vurgulanmıştır. "Sistemin ancak Yasalarda ihtiyaçlara uygun değişiklikler yaparak işler hale getirilebileceği" bildirilen Türk-İş görüşünde, "...bununla birlikte, Yasa değişiklikleri değerlendirilinceye kadar, kısa süre içinde alınabilecek önlemler de vardır. Bunda başarı, Hükümetin, doğrudan ilgililerle yakın işbirliği içinde, sorunları belirleme ve çözme yönünde etkin bir çalışma yapmasına bağlı görünmektedir..." denilmiştir.

Türk-İş yetkilileri 2821 Sayılı Sendikalar Yasası uygulaması konusunda öncelikle 60 ıncı madde gereğince çıkarılan "istatistikler" üzerinde durmuş, "istatistiklerin çoğu halde gerçekleri yansıtmadığını, Yasanın tanıdığı "itiraz hakkı"nın Bakanlık yetkililerince hasmane olarak değerlendirildiğini, itiraz mercilerini etki altına alma çabasının görüldüğünü, bir kısım sendikaların kayırıldığı bir kısma ise karşı tavir alındığı izlenimine yol açan davranışlara tanık olunduğunu" bildirmişlerdir.

Türk-İş yetkilileri, "Temmuz 1984'de ilan edilecek olan Tebliğ ile ilgili girişimlerin çekişme konusu yapılmamasına özen gösterilmesini" istemişler, "Yasanın 25 inci maddesinin, aidatlara ilişkin 61 inci maddesinin anlaşılma ve uygulanma biçimi konusunda ortak görüş sağlanmalıdır. Sendikalar Yasası anlamında işçi olup, sigorta sicil numarası olmadığı için yetki tesbit işlemlerinin yapılamadığı işyerleri ve işletmeler bakımından, özellikle tarım işkolu için alınabilecek önlemler ortaklaşa düşünülmelidir. Yasanın 4. maddesinin uygulanmasında Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Teşkilatının benimsediği kriterler üzerinde görüş beraberliği olmalıdır. Bakanlıklar teşkilatlarının yeniden düzenlenmesi çalışmalarının işkolları ile sendika üyeliklerine muhtemel etkileri ile alınmak gereken önlemler üzerinde, kısa süre içinde, doğrudan ilgililerin durumu da göz önüne alınarak belirlenecek önlemler ortaklaşa değerlendirilmelidir" demişlerdir.

2822 Sayılı Yasa uygulaması konusunda, ön toplantıda, özellikle yetki tesbit belgelerinin gecikmesi sorunu üzerinde durulmuş, "istatistiklerdeki hataların, etkilerini 2822 Sayılı Yasa uygulamasında gösterdiği"ne dikkat çekilmiş, "işletme" kavramının açıklığa kavuşturulması; düne kadar işyeri sözleşmesine muhatap iken bugün işletme olarak değerlendirilen birimlerde farklı tarihlerde akdedilip, farklı tarihlerde sonuçlanacak toplu iş sözleşmelerinin varlığı anlatılarak, işletme içinde mütalaa edilip henüz yürürlüğünü koruyan toplu iş sözleşmelerine tâbi kılınan, sözleşmesi aylar önce sona ermiş işyerlerinin durumuna açıklık getirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bunun yanında, Türk-İş yetkilileri, toplu iş sözleşmelerinden dayanışma aidatı ödemek suretiyle yararlandırmada "talep tarihi" ibaresinin açıklığa kavuşturulmasını, toplu iş sözleşmeleri sicil yönetmeliğinin hazırlanmasını, Yasanın 50 nci maddesi uyarınca hazırlanması gereken Tüzüğün çıkarılmasını istemişlerdir.

"Denetim yetkisinin kullanılma biçimine ilişkin tereddütlerin devam ettiği" bildirilen Türk-İş görüşünde, bu yetkinin usulüne uygun suretle ve amacı ile sınırlı bir biçimde kullanılması istenilmiş, "malî soruşturmaya varan, çalışmaların —amaca uygunluğunu— subjektif değerlendirmelere tâbi tutan, sendika genel kurul kararlarını dikkate almayan bir yaklaşım kabul edilemez" denilmiştir.

Türk-İş yetkilileri ön toplantıda, Çalışma Meclisi'nin yeniden toplantıya çağrılmış olmasını önemli bir gelişme olarak nitelemişler, ancak Çalışma Meclisi'nin öncelikle "2821 ve 2822 Sayılı Yasaların uygulanmasından kaynaklanan sorunları ele alması gerektiğini" bildirmişlerdir.

Bu toplantı belirtilen sorunların Zirve öncesinde ve sonrasında dikkatle ele alınacağı sonucuna varılarak sona ermiştir.

Türk-İş/Hükümet Zirve Toplantısı Görüşmeleri

Türk-İş/Hükümet Zirve Toplantısı plânlandığı gibi 17 Temmuz 1984 günü yapılmıştır. Çalışma Meclisi'nin 16 Temmuz 1984'de toplanmasının kesinleşmesi üzerine 10 Temmuz 1984 gün, 84-3452-5/43 sayılı yazı ile Örgütümüz uyarılmış, 26 Haziran 1984 gün, 84-3401-5/43 sayılı yazı ile "Zirve hazırlık toplantısına çağrılan yöneticilere bu toplantının 16 Temmuz 1984 günü öğleden sonra yapılacağı" bildirilmiştir. Değerlendirme toplantısında Zirve Toplantısının kesinleşen gündemi konusunda bilgi verilmiş, toplantıda izlenilecek strateji saptanmıştır.

Türk-İş, Zirve Toplantısına gündem konularını içeren bir ön rapor (4) sunmuştur. Bu raporda "Ekonomik Sorunlar" başlığı altında fiyat/ücret dengesizliği, Yüksek Hakem Kurulu'nun yenilediği sözleşmelerde esas aldığı ilke kararının geçersizliği, ödenmemiş bulunan işçi alacakları, (3.000.— TL.) avans uygulamasından kaynaklanan sorunlar, kamu sektöründe sürdürülen toplu iş sözleşmelerinde Kurumları adına sözleşmelere katılan temsilcilerin uzlaşmaz tutumu ve sınırlı olduğu görülen yetkilerinden çıkan problemler" işlenmiştir. Fiyat/ücret dengesizliğinin "sosyal devlete düşen ödevlerin eksiksiz yerine getirilmesi yanında serbest toplu pazarlık düzeninin müdahalesiz ve arızasız işletilmesi yoluyla giderilebileceği; Yüksek Hakem Kurulu "ilke kararı"nın yaşam şartları ile uyumlu hale getirilmesi gerektiği" toplantıda açıklanmış, "kamu sektöründe toplu iş sözleşmesi görüşmelerinde tesbit edilen uzlaşmaz tutumun terkedilmesi; işçi alacaklarının daha fazla gecikilmeksizin ödenmesi" istenilmiştir.

Hükümete Zirve toplantısı sırasında sunulan "ön rapor"da, "Yasal Konular" başlığı altında, Türk-İş'in yasa ve yasa değişiklik önerilerine değinilerek, Hükümetçe benimsenmesi ve desteklenmesi istenilmiş; Beşin-

(4) Raporun tam metni için "Belgeler" kitabı sayfa 5'e bkz.

ci Beş Yıllık Kalkınma Planına ilişkin Türk-İş görüşünün dikkate alınmasının kalkınma hedefine ulaşabilmenin temel şartı olduğu açıklanmış; Bakanlıkların yeniden düzenlenmesine ilişkin Kanun Hükmünde Kararnameler uygulamasının yol açtığı sorunlar ve bunların toplu sözleşme düzenine olumsuz etkileri anlatılmış; "Sosyal Güvenlik Kurulu"nun kaldırılması eleştirilerek yeniden teşkili, Milli Prodüktivite Merkezi'nin amacına uygun hizmet vermesini mümkün kılacak yasa değişikliği sırasında, Kurul Genel Kurulunca benimsenen taslaktaki esasların gerçekleştirilmesi, Türk Bayrağı Yasası uygulamasında "ayyıldızın" sembol olarak kullanımını yasaklayıcı bir yolun izlenilmemesi, denetime ilişkin 47. maddede uygulamasında denetime esas olacak tarihin ilkeye bağlanması talep edilmiştir.

Ön Rapor'da "Diğer Konular" başlığı altında "işçi çıkarma yasağının Milli Güvenlik Konseyi bildiri ve kararlarındaki amaca uygun suretle Hükümetçe değerlendirilmesi, uygulamada farklılıkların kaldırılması, yasağın uygulanış ve işleyişinin bir kararname ile ülke düzeyine yeniden belirlenmesi; kamu işyerlerinde ve kamu iktisadî teşebbüslerinde yüzde 30 oranında boşaldığı tesbit edilen kadroların doldurulması; müteahhit eliyle gördürülen işlere ait ihale şartnamelerinde işçilerin yasalardan ve toplu iş sözleşmelerinden doğan kazanılmış haklarını güvenceye bağlayacak düzeltmeler yapılması; ulaştırma sektöründe permi hakkını kaldıran uygulamaya son verilmesi; sendika uzmanı/sosyal yardımcı tayinlerinin çabuklaştırılması; İstanbul ili işçi konut protokolünün yenilenmesi" istenilmiştir.

Başbakan, Zirve toplantısında "bu toplantıların yararına inandığını, periyodik toplanılması yerine ihtiyaçlar gerektirdiğinde toplantı düzenlenmesinin daha yerinde olacağını, toplantı gündemlerinin gene birlikte belirlenebileceğini, temel sorunun enflasyon olduğunu, Türkiye'nin önümüzdeki iki üç yıl içinde normal bir düzene kavuşabileceğine inandığını, serbest toplu pazarlık düzeninin iyi işlemesinin Hükümetin de arzusu olduğunu, Zirveye sunulan konuların izlenerek sonuçlarının gelecek toplantıya getirilmesinin yerinde olacağını" belirtmiş, ilgili Bakanlar da sorunlara ilişkin görüşlerini açıklamışlardır.

Toplantı Sonuçlarının İzlenmesi

Zirve toplantısı sonrasında, 13 Ağustos 1984 günü Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nda bir "ortak değerlendirme toplantısı" yapılmış, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı isteklerin titizlikle izlendiğini ve gerçekleştirilmesi için çaba sarfedilmekte olduğunu bildirmiştir. "Ortak Değerlendirme Toplantısı" sonrasında Türk-İş Genel Sekreteri Başbakan Yardımcısını ve ilgili diğer Bakanları ziyaret etmiş, isteklere ilişkin sözlü açıklamalarda bulunmuş, çalışmaların hızlandırılmasını istemiştir. Her Bakanlığı ilgilendiren istek ilgili Bakanlıklara yazılı olarak da iletilmiştir.

İkinci Toplantı İçin Girişimler

İsteklerin kısa sürede ele alınacağı yolundaki sözler, "Bayrak Yasası uygulaması" dışında yerine getirilmemiş, işçi çıkarma yasağı kaldırılmış, acil çözüm bekleyen çoğu alanda hiçbir sonuç alınmaması üzerine 24.12.1984 tarihinde Başbakan'a yeniden başvurularak en kısa süre içinde yeni bir toplantı yapılması istenilmiştir.

Türk-İş Başkanlar Kurulu Açıklaması

Türk-İş Başkanlar Kurulu 27/28 Aralık 1984 tarihlerinde Ankara'da olağan toplantısını yapmıştır. "1984'ü, Türk İşçi Hareketinin beslediği umutların gerçekleşmediği, kaygıların daha da büyüdüğü bir dönem olarak" niteleyen Başkanlar Kurulu, yaptığı açıklamada "... Ocak 1985'in ilk yarısında gerçekleştirilmesi plânlanan zirve toplantısının işçi hareketinin beklentilerine cevap verecek bir yaklaşım içinde geçmesinin beklendiğini" ifade etmiş, Zirve Toplantısı sonrasında "olağanüstü" toplanılmasını ve "izlenecek politikanın bir takvime bağlanmasını" kararlaştırmıştır. (5)

TÜRK-İŞ / HÜKÜMET İKİNCİ ZİRVE TOPLANTISI

İkinci Zirve Toplantısının gündemi 3 Ocak 1985 günü Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı ile yapılan toplantıda kararlaştırılmış, toplantı 11 Şubat 1985 tarihinde gerçekleşmiştir.

Türk-İş Yönetim Kurulu bu toplantıya;

- ☐ 2821 ve 2822 Sayılı Yasaların uygulamada yol açtığı çıkmazları;
- ☐ Bireysel ve toplu iş hukuku alanında, sosyal güvenlik ve ekonomide giderek ağırlaşan işçi sorunlarını;
- ☐ Üye kuruluşlarımızın bu seviyede ele alınmasını gerekli görerek, Konfederasyonumuza intikal ettirdikleri çeşitli uygulama sorunlarını,

götürmeye karar vermiştir.

Türk-İş Yönetim Kurulu, 2821 ve 2822 Sayılı Yasalardan kaynaklanan sorunlarla, bireysel iş hukukunun ve sosyal güvenliğin temel çıkmazlarının, ekonomide yapılan tercihlerin iktisaden güçsüz durumda olanlar üzerindeki olumsuz etkilerinin Sunuş (6) konuşmasında yer almasını, sorunlara ilişkin ayrıntılı açıklamaların Genel Sekreter M. Sadık ŞİDE tarafından yapılmasını kararlaştırmıştır.

(5) Açıklamanın tam metni için "Belgeler" kitabı s. 395'e bkz.

(6) Sunuş'un tam metni için "Belgeler" kitabı s. 13'e bkz.

Bu karar ışığında, Hükümetle ilk kez 17 Temmuz 1984 tarihinde yapılan toplantıda ele alınan konular hatırlatılmış, altı ay gibi kısa sayılamayacak bir süre içinde sorunların çözümü yolunda beklenen gayretin gösterilmemiş olduğuna işaret edilmiştir. İşçilerin bireysel ve toplu iş hukuku alanında, ekonomide ve sosyal güvenlikle çıkmazlarla karşıkarşıya oldukları, belirtilen Türk-İş sunuşunda ekonomik kararlarda tercihlerin sürekli olarak başta işçiler olmak üzere, tüm çalışanlar, dar ve sabit gelirli aleyhine yapıldığı, Devlet'in iktisaden güçsüz durumda olanı koruma işlevini yerine getirmediği, çalışanın işinde ve emeklilik döneminde güvencesinin kalmadığı bildirilmiştir. Bireysel iş hukuku alanında "işçi çıkarma eylemleri"nin sebep ve sonuçları üzerinde durulmuş, keyfiliğin önlenmesi, kıdem tazminatı kurumunda ve fon düşüncesinde kazanılmış hakların korunması istenmiştir. Toplu iş hukuku alanında yaşanan çıkmazlar "toplu pazarlık hakkı, grev hakkı ve hür sendikacılık kağıt üzerindedir" sözleriyle açıklanmış, sosyal güvenlikle kazanılmış hakların tehdit altında olduğu, işçiye yarar sağladığı kanıtlanmış uygulamaların durdurulmak istendiği bildirilmiş, sorunların çözümü için derhal önlem alınması istenmiştir.

Türk-İş Genel Sekreteri'nin Açıklaması

Türk-İş Genel Sekreteri yaptığı açıklamada toplu iş sözleşmelerde yaşanan çıkmazlara değinmiş, "enflasyonun kontrol edilemediğini, toplu iş sözleşmeleri için belirlenen ücret zamlarının hayat pahalılığını izleyemediğini, bildirmiştir. Genel Sekreter Kamu Toplu İş Sözleşmeleri Koordinasyon Kurulu'nun müdahaleci tutumunu kınamış, Yüksek Hakem Kurulu'nun yapısının değiştirilmesi gerektiğini belirterek, (3000 TL.) avans uygulamasının tereddüt konusu olmakta devam ettiğini, uygulamanın kesin tahakkuka dönüştürülmesini istemiştir.

Asgari ücret sorununu anlatan Türk-İş Genel Sekreteri öncelikle bir "belirleme yöntemi değişikliğine" ihtiyaç olduğunu, söylemiş, üç somut öneride bulunmuştur. Buna göre, temel ihtiyaç maddelerindeki fiyat artışlarının yüzde 15'e ulaşması halinde asgari ücretin yeniden belirlenmesi; ücret tesbitinin ortalama üç çocuklu aile esasına göre yapılması ve asgari ücretlerin vergi dışında tutulması, uygulamanın denetlenmesi istenmiştir.

Genel Sekreter işsizlik sorununun gerçekçi hiçbir önlem alınmadığı için korkutucu boyutlara ulaşmakta olduğunu tekrarlamış, "işçi çıkarma yasağının kaldırılması"nı takiben çıkarılan işçi sayısının 5053'e ulaştığını bildirerek buna ilişkin ayrıntılı listeyi sunmuş, işçi çıkarma eylemlerinin işveren keyfiliğine terkedilemeyeceği yolundaki Türk-İş görüşünü hatırlatarak, çıkarmalarda yargı denetimini egemen kılacak yasal düzen-

lemelerin kısa sürede gerçekleştirilmesini, milyarları bulan işçi alacaklarının ödenmesini istemiştir.

Bireysel iş hukukunun çıkmazları konusunda "tarım işçilerinin her çeşit güvenceden yoksun durumuna" değinen Genel Sekreter işçi-memur ayırımının yeniden gündemde olduğuna işaretle özellikle 2495 Sayılı Kanun yoluyla (Bazı Kurum ve Kuruluşlarda Özel Güvenlik Teşkilatı Kurulması) işçilerin, kanun koyucunun amacını aşan bir yaklaşımla memurlaştırılmak istendiğini anlatmıştır. Bu durumun önlenmesi istenerek, memurlaştırma olaylarında sendikalaşmayı önleme amacının yattığına dikkat çekilmiştir.

Türk-İş Genel Sekreteri, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın işçi sağlığı ve iş güvenliği alanında yapmakla yükümlü olduğu ödevleri yerine getirmeyen, 2821 Sayılı Sendikalar Yasası'nın 47. maddesine dayalı "denetim yetkisini" sendikalar üzerinde bir "baskı aracı olarak kullanmaya kalkıştığını" öne sürmüş, çalışma hayatının teftiş ve denetiminin gereğince yerine getirilmemesinin sonuçlarının iş kazalarında, meslek hastalıklarında, sigortasız işçi çalıştırmakta, asgari ücretin uygulanmamasında, yasal iş saatlerine uyulmamasında, fazla mesai uygulamasında somut olarak görüldüğünü bildirerek, Bölge Çalışma Müdürlüklerinin ve Grup Müfettişliklerinin sayısının azaltılmasını eleştirmiştir. Sendika denetimlerinin "siyasal baskı" biçiminde uygulandığını anlatan Genel Sekreter, denetimin bu boyutta ilk kez uygulandığını, denetimin "yol gösterici ve uyarıcı" nitelikte olması gerekirken, Savcılık aracılığıyla kovuşturma konusu yapılmakta olduğunu, Sendikaların, 2821 Sayılı Yasa uygulamasından, yıllar öncesine dayanan ve hemen hepsi genel kurulların denetiminden geçmiş tasarruflarından sorumlu tutulmak istendiğini bildirmiş, bu tutumun değiştirilmesini istemiştir.

Sosyal güvende yaşanan çıkmazları anlatan Türk-İş Genel Sekreteri, işçi emeklilik yaşının yükseltilmesi yolundaki düşünceden vazgeçilmesini, konut kredisi uygulamasına devam edilmesini, toplu konut projeleri çerçevesinde işçiler uygulamasına devam edilmesini, toplu konut projeleri çerçevesinde işçiler açısından sorunun, taksit oranları dikkate alındığında çözümsüzlüğe mahkum olduğunu, sağlık tesislerinin geliştirilmesi gerektiğini, serbest doktorlar eliyle hizmet götürme düşüncesinin terkedilmesini istemiştir. Diş tedavilerinde kontrollü uygulama yapılmadığını, sağlık tesislerinin "huzurevi, otel" gibi tesislere dönüştürülmek istendiğini anlatan Genel Sekreter, "işçi emeklilerinin gelir farklılıklarının giderilmesini, konut kredisinden yararlandırılmalarını, derneklerine ilişkin sorunların çözülmesini istemiştir.

Türk-İş Genel Sekreteri 6 Mayıs 1984, 2 Haziran 1984, 4 Kasım 1984 tarihlerinde, TBMM'ne sunulan 11 yasa değişikliği önerisinin aylar geçmiş olmasına rağmen hiçbir işlem görmediğini hatırlatmış, hazırlanmak-

ta olan diğer Yasa değişiklik önerileri hakkında bilgi vermiş ve Hükümetten bu önerileri en kısa süre içinde ele almasını istemiştir.

Sunuştaki "katma değer vergisi uygulaması", "sendika yöneticileri bakımından on yıl çalışmış olma koşulu", Devlet Demiryolları personelinin taşıma ve permi sorunu da değinilmiştir. KDV'nin temel ihtiyaç maddelerine yansıtılmaması, ölçü olarak, asgari ücret belirlemesinde gözönüne alınan 51 ihtiyaç maddesinin değerlendirilmesi istenmiş, on yıl çalışma koşulunun 7 Mayıs 1983 sonrası için aranmak gereken bir koşul olduğu hatırlatılmış, TCDD personelinin yıllar öncesine dayalı haklarının korunması istenilmiştir.

Başbakan Özal'ın Cevapları

Genel Sekreter Sadık Şide'nin sunuşundan sonra Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı, Ticaret ve Sanayi Bakanı, Maliye ve Gümrük Bakanı, Devlet Bakanları Titiz ve Oksay açıklamalarda bulunmuşlardır.

Bakanların konuşmaları sırasında Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı Fonu Dairesi Başkanı da uygulama ve beklentiler konusunda bilgi vermiştir.

Başbakan Özal yaptığı konuşmada özetle "oya dayanan bir siyasal iktidarın temel hedefinin yanlışlık yapmamak olduğunu; —oy alacağız— düşüncesiyle hareket edenlerin yanlışlık yaptığının, oy da alamadıklarının geçmişte görüldüğünü; "isteklerle imkanları meczetme" yolunun aranması ve bulunması gerektiğini; zıtlasma gibi görünen bazı oluşumlarda zorunluluklar olduğunu; Türkiye'nin bir yapısal değişiklik içine girdiğini; 1979 krizinin gerisinde 1974 petrol şoku ile birlikte o tarihte alınmak gereken önlemlerin zamanında alınmamasının yattığını; sadece gelişmekte olan ülkelerin değil, sanayileşmiş ülkelerin de ciddi sorunlarla karşı karşıya bulunduğunu; 1979'dan başlayarak ulusça gayret içine girildiğini; Türkiye'nin sorunları çözmeye yolundaki atılımlarının uluslararası kurumlar, özellikle finans çevrelerince son derece olumlu kabul edildiğini; sapmaların 1979 koşullarını aratacak çıkmazlarla sonuçlanabileceğini; askeri müdahaleler sonrasındaki birkaç yılın kritik dönemler olduğunu; siyasal demokrasinin geleceği açısından bu dönemlerin dikkatle aşılmasının herkes, özellikle işçi sendikaları bakımından önem taşıdığını; çıkmaza yol açan her oluşumun temelde ekonomiden kaynaklandığını; ANAP iktidarının temelde hedefinin "doğru" olduğuna inandığı politikayı, çeşitli kesimler ve menfaat grupları tarafından ağır bir biçimde eleştirilse de uygulamak olduğunu, örneğin geniş bir kesimi ilgilendirmesine rağmen kümülatif olarak yüzde 150'ye ulaşan gübre zammını cesaretle uygulamaktan geri kalmadıklarını, zira bunun gerekli ve doğru olduğuna inandıklarını; petrol zengini bir kısım ülke dahil, aynı çıkmazlar içinde bulunan çeşitli ülkelerde özellikle enflasyonu durdurmak için yapılan çalışmaların sonuçları değerlendirildiğinde Türkiye'deki tab-

lonun umut verici olduğunu" belirtmiş, Zirve Toplantısı konularında, "2821 ve 2822 sayılı Yasalarla ilgili şikayetlerin bildirilmesini, çözüm önerilerinin sunulmasını; işçi emeklilik yaşının yükseltilmesi ve kıdem tazminatı fonu konularının, kazanılmış hakları koruyacak bir yaklaşım içinde, yeniden görüşülmesine hazır olduklarının bilinmesini, Koordinasyon Kurulu uygulamasında amacın müdahale etmek olmadığını, gerçek anlamda koordinasyon olduğunu, bu arada devlet memurları ile karşılaştırılırsa işçilerin toplu iş sözleşmeleriyle daha yüksek oranda kazanım sağladıklarının kabul edilmesini" istemiştir. Özal, "asgari ücret tesbiti yönteminin gözden geçirilebileceğini, temel gıda maddelerinde asgari ücret kapsamına girenlere KDV uygulaması bakımından bakılabileceğini, Nisan KDV uygulamasının Temmuz/1985'e bırakılmak suretiyle bir adım atılmış olacağını, Türk-İş'in yasa değişikliği önerilerinin izleneceğini; toplu konut uygulaması ile bir yandan inşaat sektörünün canlandırılması yoluyla işsizlik sorunu açısından adımlar atılırken, diğer yandan işçilerin konut sorununun da çözülebileceğini; uygulamada bankaya peşin olarak yatırılmak gereken meblağın SSK imkanları ile çözülmesi konusunun araştırılacağını, keza işçi çıkartmalarda ANAP iktidarı öncesini de ele alan bir dönemsel inceleme yapılmasının yerinde olacağını, şartların yeniden Temmuz/1985'de gözden geçirilmesinden yana olduğunu" bildirmiştir.

Zirve Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Türk-İş Başkanlar Kurulu'nun 28 Aralık 1984 tarihli kararına uygun olarak Kurul 15 Şubat 1985 günü olağanüstü toplantıya çağırılmıştır.

Başkanlar Kurulu toplantısında yapılan değerlendirmede, zirve sırasında aşağıdaki konularda bir uzlaşma olabileceği izlenimi alınmıştır⁽⁷⁾ :

- ☐ 2821 ve 2822 Sayılı Yasaların uygulamasında yaşanmakta olan çıkmazlar Hükümetçe kısa süre içinde değerlendirilebilir. Bu amaçla Türk-İş şikayet ve önerilerini bildirmelidir.
- ☐ İşçi Emeklilik yaşının yükseltilmemesinde ve kıdem tazminatı Kurumu ile Fon'da, "kazanılmış hakları korumayı hedef alacak bir yaklaşımla" çalışmalar birlikte gözden geçirilebilir.
- ☐ İşçi çıkarma yasağının kaldırılması ile ortaya çıkan tablo daha derinine ve yasağın yürürlükte bulunduğu süreyi de kapsayacak bir biçimde araştırılır ve değerlendirme bu çalışma sonrasında yapılabilir.
- ☐ Asgari ücret tesbit yöntemine ilişkin Türk-İş görüşü değerlendirilebilir.
- ☐ Katma Değer Vergisi'nin asgari ücret tesbitine esas 51 temel ihtiyaç maddesine ne surette yansıtacağı araştırmayı gerektirir.

(7) Değerlendirmenin tam metni için "Belgeler" kitabı s. 399 a bkz.

Temel ihtiyaç maddelerinin Katma Değer Vergisi dışında tutulması yolundaki Türk-İş görüşü, şu aşamada, Nisan uygulaması Temmuz/1985'e kadar erteleneceğinden paylaşılmaktadır. O tarihte konunun yeniden değerlendirilmesi imkan dahilindedir.

- ☐ SSK sağlık tesislerinin devredilmemesi gerektiği yolundaki görüş paylaşılmaktadır.

Uzlaşmaya varıldığı izlenimi alınmamakla birlikte, üzerinde çalışılabileceği tespit edilen iki konu ise şöyle saptanmıştır:

- ☐ SSK Konut Kredisi uygulaması ile toplu konut uygulaması arasında bağlantı kurmak, örneğin, işçilerce krediye hak kazanabilmek için peşin yatırılmak gereken paranın SSK imkanlarından sağlanmasını araştırmak düşünülebilir.
- ☐ Türk-İş tarafından TBMM'ne sunulmuş bulunan yasa değişiklik önerileri üzerinde çalışma süratlendirilebilir."

Belirtilmelidir ki, bu değerlendirmeye rağmen, Başbakan Özal'ın ve ilgili Bakanların Zirve Toplantısında yaptıkları ve yukarıda özetlenen açıklamaların gereklerine uyulmamış, Hükümet işçi isteklerine karşı tutumunu korumaya devam etmiştir.

Zirve Sonuçlarını İzleme Çalışmaları

Türk-İş Daimi Mevzuat Komisyonunun çalışmaları ile ilgili bölümde değinildiği üzere Komisyon 23 Temmuz 1984 tarihli toplantısında 2821 ve 2822 Sayılı Yasa değişiklik önerilerinin uygulama sorunları gözönüne alınarak hazırlanmasını ve Türk-İş uzmanlık merkezlerinin bu yönde çalışmasını kararlaştırmış, istekler daha sonra anahatları ile ve ilkeler ön plana alınarak zirve toplantısına götürülmüştü.

Zirve toplantısında Türk-İş'in önerilerinin sunulmasında anlaşmaya varıldığı izlenimi alındığından, 15 Şubat 1985 günü Türk-İş'in hazırlığı "eklemeler yapma hakkı saklı tutularak" Başbakanlığa ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na gönderilmiştir. Yasa değişiklik önerilerine ilişkin bu çalışma 19 Şubat 1985'te Sendika Genel Başkanlıklarına gönderilmiş, 21 Şubat 1985 gün, 85-445-5/43 sayılı bir genelge ile de "değişiklik önerilerinin incelenmesi, var ise önerilerin en geç 9 Mart 1985 tarihine kadar Konfederasyonumuza iletilmesi" istenilmiştir.

Türk-İş Yönetim Kurulu 19 Şubat 1985 günü kamu oyuna bir açıklama yaparak Hükümete sunulan değişiklik önerilerinin "...bu aşamada uygulama sorunları ile sınırlı olduğunu" belirtmiş, "Türk-İş Yasaların sendikal hak ve özgürlükleri düzenleyen uluslararası hukuk kuralları ile çelişen hükümlerinin değiştirilmesi gerektiği yolundaki görüşünü korumaktadır." demiştir.

Genel Başkanlıklardan gelen öneriler değerlendirilerek 15 Mart 1985 tarihinde, 85-723-2/14 sayılı bir yazı ekinde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na ikinci başvuru yapılmıştır.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı 18.3.1985 gün, 020402 sayılı bir yazı ile "Hükümet ile Türk-İş arasında yapılan zirve toplantısında alınan prensip kararı muvacehesinde Konfederasyonca 2821 Sayılı Sendikalar ve 2822 Sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Yasalarının bazı maddelerinin tadili ile ilgili Bakanlığa sunulan teklifler üzerinde müştereken yapılan görüşmeler sonucunda mutabakat sağlanan konularda, kanun tadili için Bakanlıkça hazırlık çalışmalarına başlanıldığını" bildirmiştir.

Bakanlık bu yazısına "Tadili Düşünülen Kanun Maddeleri" başlıklı bir liste eklemiştir. Listedeki 2821 Sayılı Yasanın 25/2 nci maddesi ile 2822 sayılı Yasanın "yetki" başlıklı 12; "yetki itirazı" başlıklı 15; "yetki belgesi" başlıklı 16; "toplu görüşmeye çağrı" başlıklı 17; "uyuşmazlığın tesbiti" başlıklı 21; "arabuluculuk" başlıklı 22; "grev ve lokavtın başlaması" başlıklı 37; "işçi alma ve başka işe girme yasağı" başlıklı 43. maddelerinde değişiklik çalışmasının başlatıldığı anlaşılmıştır. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı yazısına eklenen listede ayrıca "uygulamadan doğan bu ihtiyaca bağlı yeni düzenlemeler" ibaresine yer verilerek, çalışmanın "sıralanan bu maddelerle sınırlı olmayabileceğine" işaret edilmiştir.

Zirve Toplantısını izleyen 30. günün sonunda Türk-İş Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına başvurmuş, ne gibi çalışmalar yapıldığını öğrenmek istemiştir.

11 Mart 1985 ve 13 Mart 1985 günlerinde Türk-İş Yöneticileri ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı ve Bakanlık yetkilileri biraraya gelmişler, bu görüşmede aşağıdaki konularla ilgili değerlendirme yapılmıştır:

- ☐ Asgari ücret uygulaması,
- ☐ Asgari ücret mevzuatı değişikliği,
- ☐ Çalışma hayatının teftiş ve denetimi,
- ☐ Sendikaların denetimleriyle ilgili konular,
- ☐ Bölge Çalışma Müdürlükleri, grup müfettişlikleri,
- ☐ Emekli olma şartı,
- ☐ SSK mesken kredisi,
- ☐ SSK sağlık hizmetleri,
- ☐ Serbest doktor anlaşması,
- ☐ Anlaşmalı dış tedavileri,
- ☐ SSK hastanesi statüsü,

Çalışanları, bu gelişmelerin hür sendikacılık hareketinde de olumlu gelişmelere yer vereceğini ve nihayet özlenen ve beklenen serbest toplu pazarlık düzenine geçilebileceğini ümitle beklemiştir.

Üzüntüyle kaydedelim ki, kamu kesiminde hemen her zaman toplu sözleşmelere gereksiz müdahaleler olmakta, Kamu Kurumu Koordinasyon Kurulunca gerçeği yansıtmadan tesbit edilen ücret zamları müzakerelere empoze edilmekte ve sözleşmelerin bu oran içinde imzalanması için sendikalarımız dolaylı yollardan adeta kabule zorlanmaktadır.

Duruma ayrıntılarıyla zaman zaman değinen Türk-İş Yönetim Kurulu, kamu kuruluşlarına muhatap sendika genel başkanlarıyla bir toplantı yapmıştır. Kanuni hiçbir dayanağı bulunmayan Kamu Kuruluşları Koordinasyon Kurulunun toplu iş sözleşmeleriyle ilgili bu üzücü, üzücü olduğu kadar, hür sendikacılıkla asla bağdaşmayan tutum ve davranışlarının ele alınarak kınandığı toplantı, yaklaşık 7 saat sürmüş ve sonuçta şu hususların kamuoyuna duyurulması uygun görülmüştür.

1 — Devam etmekte olan kamu kurumuna muhatap toplu iş sözleşme müzakereleri, 15 Nisan 1985 Pazartesi gününe kadar ertelenmiştir. Türk-İş'e bağlı sendikalar, aldığımız bu karar gereğince, halen devam etmekte olan kamu işyerleri toplu iş sözleşme müzakerelerine 15 Nisan tarihine kadar taraf olarak katılmayacaklardır.

2 — Bu uygulamamız sürerken, 10 Nisan Çarşamba günü Türk-İş Başkanlar Kurulu tam kadro ile olağanüstü toplanacaktır. Bu toplantıda Türk-İş'in izlemekte olduğu toplu sözleşme politikası ile ilgili olarak alınan bu karar etraflıca gözden geçirilecektir.

3 — Türk-İş'e bağlı sendikaların Genel Başkanları ile genel merkez yönetim kurulu üyeleri 11 Nisan Perşembe günü saat 10.00'da Türk-İş Konferans Salonunda toplantıya çağrılacaktır. Geniş kapsamlı bu toplantıya, Başbakan Turgut Özal, Başbakan Yardımcısı ve Devlet Bakanı Kaya Erdem ve ilgili 9 Bakan davet edilecektir. İşçi kökenli milletvekilleri ile Yüksek Hakem Kurulu Başkanı, Türk-İş Bölge Temsilcileri de bu toplantıya çağrılacaklardır.

Bu toplantıda, çalışanların, emeği ile geçinenlerin uzun süreden beri çıkmazda bulunan temel sorunları hükümet yetkililerine bir kere daha detaylarıyla anlatılacak ve acil çözüm bulunması istenilecektir.

Türk-İş Topluluğunun giderek yaygınlaştırılmayı planladığı bu toplantıların amacı, temel işçi haklarından olan serbest toplu pazarlık sisteminin müdahalesiz yürütülmesi yanında, hür sendikacılığı engelleyen kanuni düzenlemelerin kamuoyuna anlatılması, dolayısıyla ülkemizdeki demokrasinin ve hür sendikacılığın gelişmesine yöneliktir.

Türk-İş Topluluğu bu tikanıklık ve noksanlıkların giderilmesi için her çabayı gösterecektir."

BAŞKANLAR KURULU OLAĞANÜSTÜ TOPLANTISI

Türk-İş Başkanlar Kurulu 10 Nisan 1986 günü olağanüstü toplanmış, Türk-İş Genel Başkanı toplu sözleşme düzenine açıkça müdahale edildiğini, sendika denetimlerinin baskı aracı olarak kullanıldığını, işyerlerinde işçilere, sendika temsilci ve yöneticilerine baskı yapıldığını, sosyal devlet ilkesinin çiğnendiğini bildirmiş, değişen şartlar ve kurallar karşısında, Türk-İş'in de tavrını gözden geçireceğini siyasal iktidarın işçiler karşısında taraf olma yolunu seçtiğini, bu durumda işçilerin de Hükümeti karşı taraf olarak kabul edeceğini duyurmuştur. (8)

YÖNETİCİLER TOPLANTISI

11 Nisan 1986 günü Ankara'da Türk-İş Toplantı Salonu'nda üye Örgütler Genel Merkez ve Şube Yöneticilerinin katıldığı "Yöneticiler Toplantısı"nda Türk-İş aynı kaygıyı dile getirmiş, siyasal iktidarın işçinin karşısında taraf olmayı tercih ettiği yolundaki görüş tekrarlanmış, bu tutumun sonuçları şöyle belirtilmiştir:

"... Siyasal iktidar, artık tarafsız hakem olmayı bırakmış, bizzat işçinin karşısında taraf olmaya başlamıştır.

İçinde yaşadığımız sorunların büyük kısmı, siyasal iktidarın bu tercihten doğmaktadır.

Siyasal iktidar işçinin karşısında taraf olmayı tercih ettiği içindir ki;

- ☐ Toplu sözleşme düzenine açıkça müdahale edilmektedir.
- ☐ Yasallığı tartışmalı kamu işverenleri koordinasyon kurulu kurularak, 2822 sayılı Yasa işçi aleyhine ihlâl edilmekte, sosyal adaleti sağlama yolu olan sözleşmeler bizatihi adaletsizlik ve huzursuzluk kaynağı haline getirilmektedir.
- ☐ Amaç dışı Sendika denetimleri ile 2821 sayılı Yasa fiilen işlemez hale getirilmekte, Sendikacılar sindirilmek ve sesleri boğulmak istenmektedir.
- ☐ İşsizlik sosyal bir felâket halini aldığı halde, istihdamı artırıcı politikalara itibar edilmemekte, işsizliğin çığ gibi artmasına seyirci kalınmakta, işçinin akti korunmamakta, işsizlik sigortasının lâfi bile edilmemektedir.
- ☐ Bizden önceki nesillerin ve bizlerin yıllarca sürmüş zorlu mücadelelerle kazandığımız bir çok hakkımız geriye götürülmektedir.
- ☐ Sosyal güvenlik sistemi geliştirilmeye muhtaçken, daraltılmakta, emeklilik hakları budanmakta, işçi ve işveren primleri ile kurulan

(8) Konuşmanın tam metni için "Belgeler" kitabı s. 407'ye bkz.

SSK. hastaneleri başka kuruluşlara devredilmek için plânlar yapılmaktadır.

- ☐ Üyeyi Sendikası, işçiyi Sendikacısından soğutmak için adeta özel gayret sarfedilmektedir.
- ☐ İşçi, memur, emekli, küçük esnaf gibi emek kesiminden esirgenen para, sürekli olarak belli bazı sermaye kesimine transfer edilmektedir.
- ☐ Emeği ile geçinenlerin mutfağı daralmış, bütçesi yama tutmaz olmuştur. Buna rağmen dar gelirlilerin sorunlarına çare bulmak şöyle dursun, dertleriyle adeta alay edilmektedir. Bir devlet Bakanı rahatça T.B.M.M. kürsüsünden, işçilerin hayatlarından memnun olduğunu, Sendikacıların ortalığı bulandırdığını söyleyebilmektedir.
- ☐ İşçiye üreten insan değil, üretimde araç olan basit bir makine gözü ile bakılmaktadır.
- ☐ Her türlü politikada insan faktörü dışlanarak vatandaşlarımız beş yılda bir sandığa oy atmakla görevli birer oy makinesi olarak görülmektedir.

İşte bütün bu deliller, Cumhuriyetimizin sosyal adalet ilkesinin siyasal iktidar elinde hiçe sayıldığını ve değiştirildiğini göstermektedir..." (9)

İŞÇİ LİDERLERİNİN ORTAK AÇIKLAMASI

11 Nisan 1985 tarihli toplantı "işçi liderlerinin ortak açıklaması" ile sona ermiştir.

Türk-İş'e bağlı Sendikaların Genel Başkanları ile Genel Merkez Yönetim Kurulu üyelerinin ortak açıklaması şöyledir:

"Yüzbinlerce Türk İşçisini çatısı altında toplayan Türk-İş Konfederasyonu 11 Nisan 1985 günü yurdun dört bir yanından Ankara'ya gelen bağlı Teşkilâtlarının başkanları ve yönetim kurulu üyelerinin katılımıyla yaptığı toplantı sonucunda, aşağı da yer verilen açıklamayı yapmak zorunluluğunu ittifakla tesbit etmiştir.

Türk-İş hürriyetçi, çoğulcu, parlamenter demokrasinin bütün kurallarıyla milletimizin tüm kesimlerinin refahı ve barışı açısından eksiksiz işletilmesinin inancaşlı savunucusu olduğunu bir kez daha tekrarlamayı görev sayar.

İnancımız odur ki, hür sendikacılığın, hürriyetçi demokratik rejimin şah damarı olduğu tartışmasız kabul edilmelidir.

Bir barış ve denge rejimi olan demokraside işçi hareketine yaklaşım ve tavır açısından her çevrenin ihmale gelmez görevlerinin varlığının günümüzde bütün uyarılara rağmen sürekli unutturulmak istenmesini Türk-İş kaygı ile karşılamaktadır.

(9) Konuşmanın tam metni için "Belgeler" kitabı s. 99'a bkz.

Unutulmamalıdır ki, hürriyetçi demokratik rejime doğru yeniden geçiş aşamasında Türk İşçi Hareketinin mümtaz temsilcisi Türk-İş'in ve onun yüzbinlerce üyesinin sabırlı feragatlı, olumlu, akılcı, yurtsever katkıları vardır.

Üzülerek belirtmek gerekir ki, demokrasiye geçildiği ifade edilen bir zamanda bu feragatin hâlâ her vesile ile istismarına, artık Türk İşçi Hareketi müsamaha ile bakamayacak bir noktaya getirilmiştir.

Türk İşçi Hareketi ve Türk-İş ülkemizin Ermeni teröründen Bulgar mezalimine, yıkıcı ve bölücü eylemcilerin tahribatından, dış düşmanlarının tuzaklarına ve ülkemiz ile Kıbrıs üzerindeki emellerine varana dek karşı karşıya olduğu tehlikelerin bilincindedir.

Türk-İş, kalkınmakta olan Ülkemizin yaşadığı ekonomik sıkıntılardan doğan sorunların da en yakın takipçisidir ve güçlükleri bilmektedir.

Ancak, bilinmelidir ki, demokratik rejim içinde tüm sorunların aşılmasının yolu, öncelikle millet hayatında dengeli bir sosyal barışın kurulmasından geçmektedir.

Oysa ki, dengeli bir sosyal barışın kurulmasında en önemli bir kesim olan çalışanlara, gerek 2821 ve 2822 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Yasalarının dar kalıpları ve gerekse uygulanan ekonomik politikalarla taşıyamayacakları bir yük, sürekli yüklenmektedir.

Bir yönden de, işçi hareketi sürekli olarak demokratik yapının dışına itilmekte, yurtsever, bilinçli uyarı ve talepleri sistemli bir şekilde gözardı edilmektedir.

Uygulanan politikalar genel olarak ve özetle;

- ☐ Çalışanların ve ücretlilerin taleplerinin enflasyon olayında hiçbir etkisinin bulunmadığı ispat edildiği halde, emeğin milli gelir içindeki payı hergün biraz daha düşürülmektedir.
- ☐ Acılar pahasına yaratılan tasarrufların yatırım ve üretim alanlarına yöneltilmemesine rağmen, milli gelirin bölüşümünde, kâr, faiz, rant gelirlerine sahip guruplara, emek geliri guruplarından, yani tüm ücretli ve çalışanlardan sürekli pay aktarılmaktadır.
- ☐ Buna karşı sendikal haklar bilerek aşındırılmakta, işçiler sendikasız ve güçsüz bırakılmak istenmektedir.
- ☐ Kazanılmış işçi haklarının geriletilmesi süreci hızlandırılmaktadır.
- ☐ İşyerlerinde işçilere, temsilcilere ve sendikacılara yapılan baskılar, dayanılmaz boyutlarda artmıştır.
- ☐ Kamuoyunda hür sendikacılığı küçük düşürme gayret ve tertiplerine bilinçli şekilde hız verilmiştir.
- ☐ Toplu iş sözleşmesi rejimi insafa ve hesaba sığmayan müdahalelere maruz bırakılmıştır.
- ☐ Sendikalar serbestçe toplu iş sözleşmesi bağlatmak yerine, ön-

Türk-İş Çalışma Raporu

ceden belirlenen ve açıkça ilân edilen tutarsız kurallara ve zam miktarlarını kabule zorlanmaktadır.

- ☐ Verginin ağır yükü, uyarılarımız istikâmetinde ücretlilerin sırtından bir türlü kaldırılmamaktadır.
- ☐ İstihdam güvencesi yapılan uygulamalarla yok edilmiş, işten çıkarmalar yoğunlaşmıştır.
- ☐ Yüzbinlerce işçi, sefalet ücreti olan asgari ücretle çalışmaya terk edilmiştir. Yeni işe alınacak işçilerin de bu ücretle çalışmaları öngörülmüştür.
- ☐ İşsizliğin, toplumun her kesiminde yaygın bir büyüme göstermesine seyirci kalınmakta; işsizliğin sosyal ve ekonomik maliyetini omuzlarında taşıyan tüm çalışanlara karşı, işsizlik istismarı yapılan bir konu olarak kullanılmaktadır.
- ☐ Kiralar, faizler, kârlar, fiatlar alabildiğine serbest bırakılıp, enflasyon ve pahalılık dayanılmaz boyutlara ulaşmışken sadece çalışanların ücretleri sınırlanmaktadır.
- ☐ İşçilerle aynı gelir bölüşümü dilimi içinde olan memurlar ve diğer ücretlilerin kat sayıları ve alacakları ücretler Hükümetçe tesbit edildiği halde, maksatlı bir propaganda ile işçilere karşı kışkırtılmaktadır.
- ☐ İşçiler, memurlar, emekliler, küçük esnaf ve aziz Türk köylüsünün sorunları gözardı edilmektedir.

Emeği hor gören ve emeğin meşru temsilcisi hür sendikacılığa saygı duymayan bir zihniyetle yürütülen; değil, sosyal adalet, sadece adalet yönü bile olmayan politikalar, kanaatimiz odur ki; hür demokratik rejimde sadece tahribat yaratır.

Bu gidiş sadece işçilere ve hür sendikacılığa değil güçlendirmeye çalıştığımız hür demokratik rejime ve Milletimize zarar verecektir.

Bu gidişin durdurulması niyetlerinin var olup olmadığının sınanması bakımından, sadece Toplu İş Sözleşmelerinin bağitlanması ile sınırlı olarak 15 Nisan 1985 tarihine kadar Sözleşme müzakerelerinin durdurulması kararımıza dahi olumlu bir yaklaşım gösterilmemesiyle gerçek tutum bir kez daha meydana çıkmış ve böylece kararımız hedefine ulaşmıştır.

Bu nedenlerle Ülkemizin Milletimizin ve Demokratik rejimin yararları, korunması gözetilerek yapacağımız zorlu ve fakat şerefli sendikal bir mücadele ile karşı karşıya bırakıldığımızı tesbit edilmiştir.

İşçi hareketine karşı sürdürülen tavır ve yaklaşımın sonuçlarını paylaşmamak yönünden ve gelecekteki gelişmeleri izleyerek öncelikle;

(1) 15 Nisan 1985 Pazartesi gününden itibaren Yönetim Kurulumuzun alacağı ikinci bir karara kadar Yüksek Hakem Kurulu'ndaki işçi temsilcilerinin geri çekilmeleri,

(2) Gelişmelerin Şubelerimiz Yöneticileri, işyeri temsilcilerimiz ve üyelerimize kapalı salon ve açık hava toplantılarında anlatılması,

(3) Bu meyanda Türk-İş Yönetim Kurulunun tesbit edeceği illerde toplantılar yapılması,

(4) Hiç bir Toplu İş Sözleşmesi imza töreninin düzenlenmemesi,

(5) Toplu sözleşme müzakerelerini durdurma kararının, bu alandaki soruna bir çözüm bulma ve karşı tutumları sinama amacına dayalı olması na rağmen, konunun çözümsüzlüğe itildiği müşahade edildiğinden, işçilerin dahamağdur bırakılması gibi bir tavıra imkan verilmemesi için sözleşme müzakerelerine bırakıldığı yerden devam edilmesi, ancak, müzakerelerin seyrinin titizlikle izlenerek takınılacak tavrın gelişmeler yönünde değerlendirilmesi,

(6) Uyarılarımız ve taleplerimiz dışında gelişme gösteren müzakereler sonucu bağıtlanacak sözleşmelerin Türk Sendikacılığının ve işçi hareketinin iradesini taşımadığının peşinen ilân edilmesi,

hususlarının cefakâr Türk İşçilerine ve Kamuoyuna duyurulması eksiksiz bir bütünlük içinde ittifakla kararlaştırılmıştır."

TÜRK-İŞ / HÜKÜMET ÜÇÜNCÜ ZİRVE TOPLANTISI

11 Nisan "ortak açıklaması"ndan sonra 29 Nisan 1985 günü Özal Hükümeti ile üçüncü zirve toplantısı yapılmıştır.

Türk-İş Başkanlar Kurulu üyelerinin de hazır bulunduğu ve görüşlerini açıkladığı toplantıda Türk-İş Yönetim Kurulu şu sunuşu yapmıştır⁽⁸⁾ :

"Ekonomide yaşanan çeşitli çıkmazların aşılabilmesi, özellikle enflasyonun kontrol altına alınması için sürdürülen çabalar, Eylül/1980'den başlayarak her alanda çeşitli önlemlerin alınmasını gerektirmiş ve bu süre içinde, başta işçi kesimi olmak üzere, tüm dar ve sabit gelirliilerden, geleceğin "olumlu şartlarını yaratabilmek için" özveride bulunmaları beklenilmiş ve istenilmiştir. Ara dönemin kendine özgü ihtiyaçlarına yönelik önlemleri yanında ekonomide alınan önlemler 1984 yılına kadar sendikal faaliyetlerin sınırlandırılmasına ve serbest toplu pazarlık hakkının askıya alınmasına yol açmış, işçi hak ve menfaatlerinin, merkezi olarak alınan ve uygulanan önlemlerle korunmaya çalışıldığı ifade edilmiştir. 2364 Sayılı Yasanın uygulandığı bu dönemin iki belirgin özelliği vardır: Bunlardan birincisi, işçilerimizin kendilerinden beklenen özveriyi tam bir sabırla göstermiş olmaları; ikincisi ise, 2364 Sayılı Yasa çerçevesinde, Yüksek Hakem Kurulunun, yetkilerini, çoğu zaman amacı aşan bir biçimde kullanmış olmasıdır. Bu dönemde önlemlerle güdülen hedefin işçilerin en azından satın alma gücünü korumak olduğu ısrarla ifade edilmiş olmasına karşın, bu, gerçekleşmemiş; üstelik, kamu kesiminde ve özel kesimde serbest toplu pazarlık yoluyla 1963'den itibaren elde edilmiş bulunan çeşitli hak ve menfaatler sınırlandırılmış; işçilere işlerinde güvence sağlayan çoğu sözleşme hükmü Yüksek Hakem Kurulu'nda oluşan Hükümet/işveren çoğunluğunun kararı ile ve genellikle işverenlerin telkinleri istikametinde değiştirilmiş; Ku-

rul, kendisine güvenle bakılan bir kurum olmaktan geniş ölçüde uzaklaşmıştır.

Bu dönemin bir diğer önemli gelişmesi işçi hak ve menfaatlerini doğrudan ya da dolaylı olarak ilgilendiren yasalarda yine işveren istekleri istikametinde çeşitli değişikliklerin gerçekleştirilmiş olmasıdır.

Türk Sendikacılık Hareketi bu gelişmeleri, şartların elverdiği ölçüde, "olması gereken yönde" etkilemeye çalışmış bu arada, işçi istek ve dileklerine yer verilip bozulan dengeler yeniden kurulmadıkça, ekonomide hedeflenen olumlu sonuçlara ulaşılamayacağını; demokrasinin ancak işçi hak ve özgürlüklerine saygı gösterilen bir ortamda gelişip, yerleşebileceğini ve süreklilik kazanacağını şartlarda "iyileştirme ihtiyacının" artık ertelenmez noktalarda olduğunu özellikle belirtmiştir. Türk-İş tarafından 1984 ortalarından itibaren TBMM'ne ve siyasal iktidara intikal ettirilmiş bulunan çeşitli yasa değişiklikleri bu iyileştirme girişiminin somut örneklerdir.

Türkiye 6 Kasım 1983 genel seçimleriyle yeniden demokrasiye geçmiştir. Demokrasiye geçiş ile birlikte son dört yıl gösterilen özverinin karşılığının da somut olarak ortaya konması beklenirken, hem işçi/işveren ilişkilerinde, hem işçilerin yaşam düzeylerini iyileştirme aracı olarak bakılan toplu sözleşme düzeninde çıkmazların devam ettiğine tanık olunmuştur. Üstelik, tüm uyarılara karşın, siyasal iktidar, bu tarihe kadar çıkmazların aşılabileceği, sorunların çözülebileceği yolunda umut da vermemiş, aksine uygulanan politika, şartları tahammül edilemez bir noktaya getirmiş, 11 Şubat 1985 tarihli Türk-İş/Hükümet toplantısında belirtildiği üzere, "hür sendikacılığın da, grevli serbest toplu pazarlık hakkının da kağıt üzerinde kaldığı" bir aşamaya gelinmiştir.

Hatırlanacağı gibi, toplu sözleşme düzeninin sorunları, Türk-İş ile Hükümet arasında ilk defa resmi olarak 17 Temmuz 1984 tarihli toplantıda ele alınmıştır. Türk-İş bu toplantıda özellikle "toplu sözleşme düzenine işlerlik kazandırabilmenin önemi" üzerinde durmuş, sözleşme düzeninde yaşanmakta olan sorunlara işaretler, Hükümetten önlem alınmasını istemiştir. Bu toplantıda toplu sözleşme düzeninin sorunları üç ana başlık altında sunulmuştur:

- (1) 2821 ve 2822 Sayılı Yasalarla yapılan düzenlemelerden kaynaklanan sorunlar.
- (2) Yasalarda "Yasa koyucunun amacını aşan" uygulamalar.
- (3) Serbest toplu pazarlık hakkına Hükümet müdahalesi.

Temmuz/1984'den Türk-İş Temsilcileri ile Hükümet üyelerinin yeniden bir araya geldiği 11 Şubat 1985 tarihine kadar birinci toplantıda belirtilen konularda somut hiçbir önlem alınmaması ve şartların işçiler aleyhine giderek kötüleşmesi karşısında, aynı konuların 11 Şubat 1985 toplantısının gündemine dahil edilmesi mecburiyetinde kalmıştır.

11 Şubat 1985 tarihli toplantıda Türk-İş Genel Başkanı;

- ☐ 2821 ve 2822 Sayılı Yasalarla yapılan düzenlemelerden kaynaklanan sorunları ve Yasa koyucunun amacını aşan uygulamaları,

- ☐ Toplu iş hukuku yanısıra "bireysel iş hukukunda, sosyal güvenlik ve ekonomide giderek ağırlaşan çıkmazları"

açıklamış ve önlem alınması isteğini tekrarlamıştır.

Türk-İş Genel Başkanı açıklamasında, Sendikalar Yasası'nda Yasa koyucunun amacını aşan uygulamaların önlenmesini; Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Yasası'nın işçi hak ve özgürlüklerinin korunmasını fiilen imkansız hale getiren hükümlerinin düzeltilmesini, serbest toplu pazarlık hakkının kullanılmasını engelleyen Hükümet müdahalesinin durdurulmasını istemiş, TBMM'nde Mayıs/1984'den bu yana bekletilmekte olan Türk-İş Yasa değişikliği önerilerinin süratle ele alınması dileğinde bulunmuştur.

Bu isteklerle ilgili olarak, 2821 ve 2822 sayılı Yasalarda yapılması gerekli görülen değişiklikler konusunda sınırlı kabul edilebilecek bir adım atılmışsa da, serbest toplu pazarlık hakkının kullanılmasını fiilen imkansız hale getiren müdahaleler ve Yasa koyucunun amacını aşan uygulamalar devam ettirilmiştir.

Türk-İş bu durum karşısında;

- ☐ 15 Nisan 1985'e kadar toplu sözleşme görüşmelerine katılmama kararını uygulamış,
- ☐ Mecburi tahkim aracı olarak çalıştırılmakta olan Yüksek Hakem Kurulu'ndan üyelerini, ikinci bir karara kadar çekmiştir.

Sosyal devlete düşen ödev iktisaden güçsüz durumda olan geniş halk kesimini korumaktır. Siyasal iktidar, herşeyden önce bu hedefi gözetmekle ödevlidir. Hükümet, "tarafsız" bir yaklaşımla, işçi/işveren ilişkilerinin sağlıklı bir yapıya kavuşturulmasını sağlamak; iktisaden güçsüzlerin karşısında "tarafmış" izlenimi veren uygulamalardan kaçınmak zorundadır. Yurdumuzda, hür demokratik parlâmenter düzenin yerleşmesi ve sürekliliği bakımından birinci derecede önem taşıyan bu yönere gereğince özen gösterilmediği izlenimi, hakim kanaat halindedir.

Bu değerlendirme ışığında aşağıdaki tespitleri sunmaktayız:

1) 2821 ve 2822 sayılı Yasalarda Türk-İş tarafından 15.2.1985 ve 15.3.1985 tarihlerinde sunulan değişiklik önerilerinin uygulama sorunlarının giderilmesini ve Yasa koyucunun amacına uygun uygulama yapılmasını gözettiği dikkate alınarak, sunulduğu şekliyle, biran önce gerçekleştirilmesi beklenmektedir.

2) Sorunların yasal düzenlemelerden ve Yasa koyucunun amacını aşan uygulamalardan kaynaklanan yönleri dışında, bir önemli kaynağı da Hükümetin "serbest toplu pazarlık hakkının kullanılmasına" doğrudan ya da dolaylı yaptığı müdahalelerdir. Müdahale aracı 5 Temmuz 1984 tarihinde, Başbakanlığın 1984/15 sayılı genelgesi ile oluşturulan "Kamu Toplu İş Sözleşmeleri Koordinasyon Kurulu"dur.

Anılan genelgede Koordinasyon Kurulu'nun oluşturulmasındaki amaç, "serbest toplu pazarlık dönemine fiilen girilmiş olması sebebiyle ve sistemin kendi yapısı ve karşılıklı müzakerelerle serbestçe işleminde kamu kurum ve kuruluşlarına yardımcı olmak" şeklinde açıklanmışsa da, "yar-

dımcı olmak" adı altında sürdürülen girişimler, serbest toplu pazarlık hakkını fiilen ortadan kaldıran boyutlara ulaşmıştır.

Koordinasyon Kurulunun oluşturulmasını takiben Türk-İş'in haklı tepkisi karşısında, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı, "Koordinasyon Kurulunun kamu işyerlerinde toplu sözleşmede disiplin sağlamak amacıyla oluşturulduğunu; bir tavan ya da taban belirleyeceği diye bir konu olmadığını, gerek bu Kurulun, gerekse Hükümetin bir müdahale şeklinde girişiminin de düşünülmemeyeceğini" kamuoyuna resmen açıklamış, aynı şekilde, o tarihlerde Koordinasyon Kurulu Başkanlığı görevini üstlenen Maliye ve Gümrük Bakanı da "Koordinasyon Kurulu ücret tespiti yapmamıştır. Kamu kesiminde ücretler arasında denge kurulmasına çalışılacaktır. Sosyal yardımların fazla abartılmaması için tavsiyelerde bulunulacaktır. Kurulun sözleşmelere müdahalesi olmayacak, yalnızca tavsiyede bulunacaktır. O da, Kurulu başvuru olursa, yapılacaktır..." demiştir.

Uygulama ile bu beyanatlar bağdaşmamış, 11 Şubat 1985 tarihli toplantı sırasında dikkate sunulan kurul tutanağından da açıkça görüldüğü üzere, Koordinasyon Kurulunun fiilen toplu sözleşmelere müdahale etmekte olduğu bir kez daha ortaya çıkmıştır.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı yetkililerinin kamu kurumlarının sorumlu temsilcilerini makama davet ettikleri, sözleşme görüşmelerine esas olmak üzere belirledikleri limitleri ilgililere not ettirdikleri, mutabakata varılan görüşmelerde bile sözleşmenin geçerliliği için Koordinasyon Kurulunun onayının aranır duruma geldiği Temmuz/1984'ten bu yana yaşanan yüzlerce olayla sabittir. Son zamanlarda ise, Kamu Koordinasyon Kurulu yetkilileri müdahalelerini gizlemek lüzumunu dahi hissetmez duruma gelmişler, toplu sözleşmelerde yıllar itibarıyla nelerin verileceğini, nelerin verilmeyeceğini açıkça kamuoyuna ilan etmeye başlamışlardır.

Bu tutum "serbest toplu pazarlık hakkının fiilen ortadan kaldırılması"dır.

Müdahale kadar, Kurul aracılığıyla sistemli bir biçimde dikte edilen şartlar da son derece adaletsizdir. Devlet İstatistik Enstitüsü'nün tespitine göre 1984 içinde yüzde (50.3) oranında gerçekleşen enflasyon karşısında işçilere yüzde (30 + 3000 TL.) gibi, enflasyon oranı ile bağdaşmayan bir ücret artışı verilmesi yoluna gidilmiş, sosyal yardımlarda son derece nisbi artışlar sağlanmış, üstelik yüzde (30 + 3000 TL.) limiti yer yer yüzde 25'lere düşürülmüştür. Mart/1984 - Mart/1985 itibarıyla yüzde 60.1 oranında seyreden enflasyon karşısında ise, Kamu Toplu İş Sözleşmeleri Koordinasyon Kurulu'nun kamuoyuna açıklanan 1985 hedefi yüzde 25'den ibarettir ve bundan da avans adı altında yapılan 3000 TL. ödemenin düşülmesi planlanmaktadır. Sosyal yardım kalemlerindeki artış önerileri ise 1984 uygulamasını arattırmaktadır. Türkiye, işçinin maliyet içindeki payının giderek düştüğü, hayat pahalılığı karşısında hiçbir şekilde korunamadığı bir dönem yaşamaktadır.

Kurulun müdahaleleri öylesine boyutlardadır ki, toplu sözleşme masasında sorumlu ve yetkili muhatap kalmamıştır.

Yüksek Hakem Kurulu ise, aynen 2364 Sayılı Yasa dönemindeki tutu-

mu sürdürme çabasıdır. Kurul, geçmişte olduğu gibi, Hükümet/işveren temsilcilerinin oluşturduğu çoğunluğun kararlarına tabi ve Koordinasyon Kurulu'na bağlı bir yan örgüt olarak çalışmaktadır. İşçi temsilcilerinin "muhalefet" beyanlarına dahi yer verilmek istenmeyen bir anlayış egemendir.

Tüm bu gelişmeler toplu sözleşme düzeninin ve doğal olarak demokrasinin geleceği açısından derin kaygılara yol açmakta, işçi/işveren ilişkilerinde istikrarın ve çalışma barışının kurulması, üretimin ve verimliliğin artırılması hedeflerinden her geçen gün uzaklaşmaktadır. Bu uygulama, serbest toplu pazarlık hakkının müdahaleden uzak bir anlayışla yaygınlaştırılmasını hedef alan 98 Sayılı ILO Sözleşmesine aykırıdır. Türkiye tasdik ettiği Sözleşmeyi çiğner durumdadır.

3) Bunun gibi, Türk-İş'in işçi sorunlarının çözülmesini sağlamak amacıyla hazırladığı Yasa değişikliği önerileri ile ilgili hiçbir işlem yapılmamaktadır. Öneriler; sunuldukları tarihler ve öneri gerekçe özetleri ilişikte sunulmaktadır. (10)

Sonuç olarak; Türk Sendikacılık Hareketi ve Türk işçileri, Yurdumuzda serbest toplu pazarlık hakkının herçeşit müdahaleden uzak bir biçimde kullanılmasını ve bunu engelleyen uygulamaların durdurulmasını istemektedir. Müdahaleye imkan veren tutum terk edilmelidir. İşçi hak ve özgürlüklerinin gereğince korunmasını engelleyen tüm yasal çıkmazlar aşılmalıdır. Siyasal iktidar, Devletin iktisaden güçsüzü koruma ödevini öncelikle yerine getirmeye yönelik çalışmalara artık vakit geçirmeden başlamalıdır. Türk işçisi de, Türk Sendikacısı da, Hükümetinizden bu istekleri hayata geçirmesini beklemektedir."

HÜKÜMETİN GERÇEKLERİ SAPTIRMA ÇABASI

İşçi liderlerinin "ortak açıklaması"nı takiben Hükümetin "2821 ve 2822 Sayılı Yasa değişikliği isteklerini amacından saptırma çabası içinde olduğunu ortaya koyan" üç gelişme olmuştur.

Bunlardan ilki, "yasa uygulamasına ilişkin çalışmalar" bölümünde ayrıntılı bir biçimde açıklanacağı üzere Sendikalar Yasası'nın 47 nci maddesi ile ilgili bir uygulamadır. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türk-İş hakkında yanlış izlenime yol açacak çeşitli ithamlarla dolu, denetimde ön tesbitleri ihtiva eden bir raporu Basına sızdırmıştır.

İkinci husus Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanının Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 71 nci dönem Konferansı sonrasında yaptığı ve kamuoyunu yanıltmaya yönelik açıklamasıdır.

Nihayet Bakanlık 2821 ve 2822 Sayılı Yasa değişikliklerinin gündemde olmasından yararlanarak hak ve özgürlükleri daha ileri ölçüde kısıtlama yolları aramaya başlamıştır.

(10) Önerilerin tam metni için "belgeler" kitabı s. 27'ye bkz.

dımcı olmak" adı altında sürdürülen girişimler, serbest toplu pazarlık hakkını fiilen ortadan kaldıran boyutlara ulaşmıştır.

Koordinasyon Kurulunun oluşturulmasını takiben Türk-İş'in haklı tepkisi karşısında, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı, "Koordinasyon Kurulunun kamu işyerlerinde toplu sözleşmede disiplin sağlamak amacıyla oluşturulduğunu; bir tavan ya da taban belirleyeceği diye bir konu olmadığı, gerek bu Kurulun, gerekse Hükümetin bir müdahale şeklinde girişiminin de düşünülmemeyeceğini" kamuoyuna resmen açıklamış, aynı şekilde, o tarihlerde Koordinasyon Kurulu Başkanlığı görevini üstlenen Maliye ve Gümrük Bakanı da "Koordinasyon Kurulu ücret tespiti yapmamıştır. Kamu kesiminde ücretler arasında denge kurulmasına çalışılacaktır. Sosyal yardımların fazla abartılmaması için tavsiyelerde bulunulacaktır. Kurulun sözleşmelere müdahalesi olmayacak, yalnızca tavsiyede bulunacaktır. O da, Kurulu başvuru olursa, yapılacaktır..." demiştir.

Uygulama ile bu beyanatlar bağdaşmamış, 11 Şubat 1985 tarihli toplantı sırasında dikkate sunulan kurul tutanağından da açıkça görüldüğü üzere, Koordinasyon Kurulunun fiilen toplu sözleşmelere müdahale etmekte olduğu bir kez daha ortaya çıkmıştır.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı yetkililerinin kamu kurumlarının sorumlu temsilcilerini makama davet ettikleri, sözleşme görüşmelerine esas olmak üzere belirledikleri limitleri ilgililere not ettirdikleri, mutabakata varılan görüşmelerde bile sözleşmenin geçerliliği için Koordinasyon Kurulunun onayının aranır duruma geldiği Temmuz/1984'ten bu yana yaşanan yüzlerce olayla sabittir. Son zamanlarda ise, Kamu Koordinasyon Kurulu yetkilileri müdahalelerini gizlemek lüzumunu dahi hissetmez duruma gelmişler, toplu sözleşmelerde yıllar itibarıyla nelerin verileceğini, nelerin verilmeyeceğini açıkça kamuoyuna ilan etmeye başlamışlardır.

Bu tutum "serbest toplu pazarlık hakkının fiilen ortadan kaldırılması"dır.

Müdahale kadar, Kurul aracılığıyla sistemli bir biçimde dikte edilen şartlar da son derece adaletsizdir. Devlet İstatistik Enstitüsü'nün tespitine göre 1984 içinde yüzde (50.3) oranında gerçekleşen enflasyon karşısında işçilere yüzde (30 + 3000 TL.) gibi, enflasyon oranı ile bağdaşmayan bir ücret artışı verilmesi yoluna gidilmiş, sosyal yardımlarda son derece nisbi artışlar sağlanmış, üstelik yüzde (30 + 3000 TL.) limiti yer yer yüzde 25'lere düşürülmüştür. Mart/1984 - Mart/1985 itibarıyla yüzde 60.1 oranında seyreden enflasyon karşısında ise, Kamu Toplu İş Sözleşmeleri Koordinasyon Kurulu'nun kamuoyuna açıklanan 1985 hedefi yüzde 25'den ibarettir ve bundan da avans adı altında yapılan 3000 TL. ödemenin düşülmesi planlanmaktadır. Sosyal yardım kalemlerindeki artış önerileri ise 1984 uygulamasını arattırmaktadır. Türkiye, işçinin maliyet içindeki payının giderek düştüğü, hayat pahalılığı karşısında hiçbir şekilde korunamadığı bir dönem yaşamaktadır.

Kurulun müdahaleleri öylesine boyutlardadır ki, toplu sözleşme masasında sorumlu ve yetkili muhatap kalmamıştır.

Yüksek Hakem Kurulu ise, aynen 2364 Sayılı Yasa dönemindeki tutu-

mu sürdürme çabasıdır. Kurul, geçmişte olduğu gibi, Hükümet/işveren temsilcilerinin oluşturduğu çoğunluğun kararlarına tabi ve Koordinasyon Kurulu'na bağlı bir yan örgüt olarak çalışmaktadır. İşçi temsilcilerinin "muhalefet" beyanlarına dahi yer verilmek istenmeyen bir anlayış egemendir.

Tüm bu gelişmeler toplu sözleşme düzeninin ve doğal olarak demokrasinin geleceği açısından derin kaygılara yol açmakta, işçi/işveren ilişkilerinde istikrarın ve çalışma barışının kurulması, üretimin ve verimliliğin arttırılması hedeflerinden her geçen gün uzaklaşmaktadır. Bu uygulama, serbest toplu pazarlık hakkının müdahaleden uzak bir anlayışla yaygınlaştırılmasını hedef alan 98 Sayılı ILO Sözleşmesine aykırıdır. Türkiye tasdik ettiği Sözleşmeyi çiğner durumdadır.

3) Bunun gibi, Türk-İş'in işçi sorunlarının çözülmesini sağlamak amacıyla hazırladığı Yasa değişikliği önerileri ile ilgili hiçbir işlem yapılmamaktadır. Öneriler; sunuldukları tarihler ve öneri gerekçe özetleri ilişikte sunulmaktadır. (10)

Sonuç olarak; Türk Sendikacılık Hareketi ve Türk işçileri, Yurdumuzda serbest toplu pazarlık hakkının herçeşit müdahaleden uzak bir biçimde kullanılmasını ve bunu engelleyen uygulamaların durdurulmasını istemektedir. Müdahaleye imkan veren tutum terk edilmelidir. İşçi hak ve özgürlüklerinin gereğince korunmasını engelleyen tüm yasal çıkmazlar aşılmalıdır. Siyasal iktidar, Devletin iktisaden güçsüzü koruma ödevini öncelikle yerine getirmeye yönelik çalışmalara artık vakit geçirmeden başlamalıdır. Türk işçisi de, Türk Sendikacısı da, Hükümetinizden bu istekleri hayata geçirmesini beklemektedir."

HÜKÜMETİN GERÇEKLERİ SAPTIRMA ÇABASI

İşçi liderlerinin "ortak açıklaması"nı takiben Hükümetin "2821 ve 2822 Sayılı Yasa değişikliği isteklerini amacından saptırma çabası içinde olduğunu ortaya koyan" üç gelişme olmuştur.

Bunlardan ilki, "yasa uygulamasına ilişkin çalışmalar" bölümünde ayrıntılı bir biçimde açıklanacağı üzere Sendikalar Yasası'nın 47 nci maddesi ile ilgili bir uygulamadır. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türk-İş hakkında yanlış izlenime yol açacak çeşitli ithamlarla dolu, denetimde ön tesbitleri ihtiva eden bir raporu Basına sızdırmıştır.

İkinci husus Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanının Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 71 nci dönem Konferansı sonrasında yaptığı ve kamuoyunu yanıltmaya yönelik açıklamasıdır.

Nihayet Bakanlık 2821 ve 2822 Sayılı Yasa değişikliklerinin gündemde olmasından yararlanarak hak ve özgürlükleri daha ileri ölçüde kısıtlama yolları aramaya başlamıştır.

(10) Önerilerin tam metni için "belgeler" kitabı s. 27'ye bkz.

Türk-İş Çalışma Raporu

Bu gelişmeler karşısında Türk-İş Yönetim Kurulunca alınan önlemler şöyledir:

Denetimle ilgili ithamlara Türk-İş Yönetim Kurulu'nca, ağır bir cevap verilmiştir.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)'nün 71 inci dönem Konferansından döndüğü 15 Haziran 1985 tarihinde bir resmi açıklama yaparak "Uluslararası Çalışma Teşkilatının, Türkiye'deki çalışma hayatı, işçi hakları ve sendikal faaliyetleri hakkında olumlu bir kanıya sahip olduğunu söyleyebilirim" demiş, Bakanın gerçeği yansıtmayan bu açıklaması Türk-İş Genel Başkanı ve Türk-İş Genel Sekreteri tarafından derhal cevaplandırılmıştır.

Türk-İş Genel Başkanı "Bakanın doğru söylemediğini" bildirirken, Türk-İş Genel Sekreteri de şu açıklamayı yapmıştır:

"Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Kalemli 71. Dönem Uluslararası Çalışma Konferansından dönüşünde, bundan önceki yıllarda Türkiye'deki işçi hakları konusunda Uluslararası Çalışma Teşkilatı'nın çeşitli organlarında zaman zaman şikayetlerin konu edildiğini, bu yılki Konferans'da bu yönde herhangi bir faaliyetin göze çarpmadığını bildirmiş, "Teşkilatın, Türkiye'nin çalışma hayatı, işçi hakları ve sendikal hakları ve sendikal faaliyetleri hakkında olumlu bir kanıya sahip olduğunu söyleyebilirim" demiştir.

Aynı Konferans'ta bulunan Türk-İş Temsilcilerinin de belirttiği üzere, bu değerlendirme tamamen gerçek dışıdır.

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)'nün Sendikal Özgürlükleri Komitesi, Haziran başında hazırladığı son raporunda da, bu tarihe kadar olduğu gibi, Türkiye'de işçi hak ve özgürlükleri konusundaki ciddi çıkmazlara işaret etmekte, 2821 ve 2822 sayılı Yasaların ILO Sözleşme ve Tavsiye Kararlarında ifadesini bulan uluslararası hukuk kuralları ile çelişen yönlerine dikkati çekmektedir.

Hükümet, bu raporu etkileyebilmek bakımından, 2821 ve 2822 Sayılı Yasalarda Türk-İş tarafından hazırlanan değişiklik önerilerinden ve bunların bir kısmını kabul ettiğinden söz etmiş, ancak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nca aynı önerilere eklenen ve özünde, sendikal hak ve özgürlüklerin daha ileri ölçüde kısıtlanmasına yol açacak olan hazırlıklarını gizlemiştir. Bu hazırlıklar Hükümetçe ya da Türk-İş tarafından Uluslararası Çalışma Örgütü'ne bildirildiğinde gerçek niyetin ne olduğu tüm açıklığı ile ortaya çıkmış olacaktır.

Öte yandan ILO üyesi Devletlerin tasdik ettikleri sözleşmeleri Konferans adına değerlendirmekle ödevli "Komisyon" Raporunda da Türkiye'deki şartlar olumsuz bir biçimde yer almıştır. Türkiye'deki uygulama özellikle Toplu Pazarlık Hakkının Korunması ve Geliştirilmesi hakkındaki 98, İş ve Meslekte Ayırım Yapılmamasına dair 111 sayılı ILO Sözleşmelerine aykırı görülmektedir."

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı yukarıda belirttiği gibi 18.3.1985 gün, 020402 Sayılı yazısı ile 2821 sayılı Yasanın 25/2 inci maddesi ile 2822 Sayılı Yasanın 12, 15, 16, 17, 21, 22, 37 ve 43 üncü

maddelerinde değişiklik yapma çalışmasını başlattığını bildirmişken, daha sonra 2821 Sayılı Yasanın 3, 14, 22, 25, 40, 44/3, 49/5, 59, 60 ve 62 inci, 2822 Sayılı Yasanın 3, 12, 13, 15, 16, 17, 21, 22, 36, 43, 53, 59 ve 64 üncü maddelerine yönelen değişiklikler hazırladığı ve bununla işçi hak ve özgürlüklerini daha ileri ölçüde kısıtlamayı amaçladığı ortaya çıkmıştır. Bir kısım Türk-İş önerisine çalışmasında yer veren Bakanlık bu yaklaşımla adeta Türk-İş'in isteklerinin yerine getirilmekte olduğu izlenimi yaratmaya kalkmıştır.

Bakanlık bu arada, çıkmazların enine boyuna tartışıldığı izlenimi vermek için hazırlığının daha geniş kapsamlı bir toplantıda ele alınmasına çalışmıştır. 7.6.1985 tarihli bir yazı ile Konfederasyonumuza 11/12 Temmuz 1985 tarihlerinde "1475, 2821 ve 2822 Sayılı Yasaların uygulamalarında karşılaşılan güçlüklerin ele alınacağı "bir toplantı düzenlediği, Bakanlıkça hazırlanan değişiklik tasarılarının bu toplantı öncesinde ilgililere verileceği bildirilmiş, Türk-İş'ten beş temsilci istenmiştir. Bakanlık, bu toplantıya işveren temsilcisi ile Üniversite temsilcilerinin de katılacaklarını duyurmuştur.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı daha sonra Konfederasyonumuza 28 Haziran 1985 tarihli bir yazı ekinde, 2821 Sayılı Sendikalar Yasası ile 2822 Sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Yasası ve 1475 Sayılı İş Yasası ile ilgili "değişiklik tasarılarını" göndermiştir.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının o tarihteki müsteşarı Kutlu Savaş'ın imzasını taşıyan 28.6.1985 gün, 13-0-629/21237 Sayılı Bakanlık yazısında 11/12 Temmuz tarihlerinde düzenlemeyi planladıkları toplantıya atıfla "... toplantıda görüşülecek konular tasarıdaki maddelerle sınırlı olup, tarafların yeni bir teklifi var ise, bunların da Bakanlığımıza yazılı olarak bildirilmesi... gerekli görülmektedir" denilmiştir.

Diğer Bakanlıklardan da görüş alındığı dikkate alınırsa doğru bir ifade ile "tasarı" olarak nitelendirilmek gereken metin, daha sonra Bakan tarafından "taslak" sözcüğü ile isimlendirilmiş, Bakan 11 Temmuz 1985 tarihli toplantıyı da "2821 ve 2822 Sayılı Yasaların her yönüyle tartışılmasına imkan veren bir çalışma" olarak ilân etmiştir. Oysa 28.6.1985 tarihli Bakanlık yazısında toplantıda görüşülecek konuların "tasarıdaki maddelerle sınırlı olduğu" belirtilmişti.

Bu hazırlıkla amacın "Bakanlık Tasarısını" ihtiyaçlara cevap veren bir çalışma olarak Üniversite temsilcilerine ve işverenlere onaylatmak olduğu; kamuoyuna da "işçi-işveren-Hükümet-bilim çevreleri sorunları en objektif bir biçimde tartışılar" mesajının verilmek istendiği saptanmış ve Türk-İş Yönetim Kurulu 11 Temmuz toplantısının boykot edilmesini, aynı gün aynı saatte Türk-İş Genel Merkezi'nde aynı sorunların değerlendirileceği bir konferans düzenlenmesini kararlaştırmıştır.

5 Temmuz 1985 gün, 85-1757-5/43 sayılı yazı ile yapılan çağrı üzerine üye kuruluşlar temsilcilerinin ve hukuk danışmanlarının katıldığı kon-

ferans 11 Temmuz günü çalışmalarına Türk-İş Genel Başkanının açıklaması ile başlamış, Türk-İş Hukuk Danışmanı Av. Hüseyin Ekmekçioğlu ve Genel Başkan Danışmanı Av. Gültekin Özdenler'in tebliğlerini Harb-İş Genel Başkanı Kenan Durukan, Tes-İş Genel Bakanı Orhan Erçelik, Sağlık-İş Genel Başkanı Mustafa Başoğlu ile BASS Genel Sekreteri Raci Bayülke'nin katıldığı panel tartışma izlemiştir.

Toplantıda Türk-İş adına yapılan açıklamada Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı yetkililerinin girişimleri anlatılmış "...Bakanlık; düzenlediği toplantıya işçi hak ve özgürlüklerinin geleceği ve hür sendikacılık ilkeleri bakımından son derece sakıncalı görülen kendi hazırlığını götürmüştür. Bu düzenlemeler arasında, Türk-İş'in uygulama sorunları ile sınırlı olarak hazırladığı bazı değişikliklere yer verilmiş olması sonuca etkili değildir. Zira Bakanlık Tasarısı çoğulcu ve özgürlükçü demokrasi ilkeleleriyle çelişen, sendikacılık hareketini İdare'nin doğrudan kontrolü altına almayı amaçlayan, serbest toplu pazarlık düzeninin mevcut aksaklıklarını daha ileri boyutlarda arttıran, çalışma barışı idealini kökünden tahrip eden bir niteliktedir. Böyle bir hazırlık ancak işçiler dışında, birbirine ötekenberi destek olduğu söylenen çevrelerce tartışılabilirdi; işte bugün orada bu yapılmaktadır..." (11)

Türk-İş'in açıklamasında daha sonra 2821 ve 2822 Sayılı Yasalarla ilgili olarak tasarı aşamasında yapılan girişimler anlatılmış ve şöyle denilmiştir:

"... Yasa değişiklik isteklerinin Türk-İş/Hükümet Zirve Toplantılarının en önemli gündem maddesini teşkil ettiği hatırlardadır. Çoğu 1984 başında Hükümete ve TBMM'ne ulaştırılmış bulunan değişiklik önerilerimiz hakkında bugüne kadar, geçerli tek adım atılmış değildir. Keyfi işten çıkarmalar, hiyleli işyeri kapatmaları karşısında tahakkuk etmiş ve birikmiş işçi alacaklarının tahsilinin kolaylaştırılması yolundaki istek bile, prensipte mutabakat beyan edilmiş olmasına rağmen, tam olarak gerçekleştirilmemiştir.

2821 ve 2822 Sayılı Yasalarda yapılması öngörülen değişiklikler bir "özel muameleye" tabi tutulmuş, çıkmazların 11 Şubat 1985 tarihinde yapılan Türk-İş/Hükümet Zirve Toplantısı sonrasında hemen ele alınmasında görüş beraberliğine varılmıştır.

Türk-İş bu mutabakat çerçevesinde ve yaptığı önerilerin "uygulama sorunları ile sınırlı olduğunu" özellikle belirterek 2821 ve 2822 Sayılı Yasalarda bu aşamada yapılmasını istediği değişiklikleri 15 Şubat 1985 tarihinde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na bir "ön sunuş" olarak vermiştir. Öneriler, Teşkilatımızın yine uygulama sorunları ile sınırlı görüşleri alınarak, 15 Mart 1985 tarihinde ikinci kez Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na bildirilmiştir. Bakanlık bunlardan 9'una katıldığını yazı ile duyurmuş, katılmadıkları konusunda açıklayıcı bilgi verilmiştir. Bu ge-

(11) Açıklamanın tam metni için "Belgeler" kitabı s. 239'a bkz.

İşmelerden sonra, üzerinde mutabakata varılan hususlarla ilgili Yasa değişikliği çalışmasının başlatılacağı ümidedilirken, Bakanlığın konuyu saptırdığı ve değişiklik yapılması fırsatından yararlanarak yeni ve hür sendikacılık ilkeleriyle, serbest toplu pazarlık hakkıyla taban tabana zıt düzenlemeler peşinde olduğu ortaya çıkmıştır.

Üstelik Bakanlık, sorunların "işçi/işveren/Hükümet ve Üniversite temsilcilerince enine boyuna tartışıldığı bir çalışma sonrasında" değerlendirildiği, olgunlaştırıldığı gibi gerçekleri yansıtmayan, hatalı, sakat bir izlenim de yaratma peşindedir.

Bunun gibi, yakın geçmişte, yine kamuoyunu yanıltma amacıyla, Uluslararası Çalışma Örgütü'nün Türkiye'deki gelişmeleri "olumlu" gördüğüne dair haberler yaymaktan, beyanatlar vermekten kaçınılmamıştır. Oysa, gerçek yaratılmak istenen bu izlenimin tamamen tersidir. ILO 2821 ve 2822 Sayılı Yasalar konusunda dün ne söylüyorsa, bugün de aynı görüşlerini muhafaza etmektedir."

Türk-İş Konferansının sonuçları 15 Temmuz 1985 günü bir "Sonuç Tebliği" ile kamuoyuna duyurulmuştur.

Sonuç Tebliği şöyledir:

"11 Temmuz 1985 tarihinde Ankara'da Türk-İş Genel Merkezi'nde 2821 Sayılı Sendikalar Yasası ile 2822 Sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Yasası ve 1475 Sayılı İş Yasası değişikliği önerilerini değerlendirmek üzere toplanan Türk-İş yöneticileri ve üye kuruluşlar hukuk danışmanları aşağıdaki tespitleri yapmışlardır:

(1) 2821 Sayılı Sendikalar Yasası ile 2822 Sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Yasası mevcut şekli ile işçi hak ve özgürlüklerini güvence altına alan uluslararası hukuk kurallarına, özellikle Birleşmiş Milletler Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)'nün Sözleşmelerine aykırı düzenlemeleri içermektedir.

2821 Sayılı Sendikalar Yasası açısından "sendika kurma ve sendikalara üye olma özgürlüğünde haksız ayrımlar yapılmış; işçilerin kendilerini yönetecek yöneticileri özgürce seçebilmek hakkı, seçim koşullarında getirilen kısıtlamalarla, sınırlandırılmış; sendika gelirleri kısıtlanmış; sendika giderleri "amaca uygunluk" gibi, takdir idarenin keyfiliğine bağlı muğlak bir kritere bağlanmış; Devlet denetimi adı altında siyasal iktidara hudutsuz yetkiler tanınmış; uluslararası örgütlere üye olma hakkı "ön izine" bağlanmıştır". Tüm bu düzenlemelerde ILO ilkeleri çiğnenmektedir.

2822 Sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Yasası'nda ise "toplu iş sözleşmesinin tarafı olacak sendikanın belirlenmesi yönteminden başlayarak arabuluculuk kurumunda ve özellikle grev hakkında" olağanüstü kısıtlamalar ve idarenin sendikacılık hareketini kontrolünü ön planda tutan düzenlemeler söz konusudur.

(2) Türk-İş, 15 Şubat 1985 tarihinde açıklandığı üzere, bu aşamada her iki Yasada "uygulama sorunları ile sınırlı" bir dizi değişiklik önerisi hazırlanmıştır.

Türk-İş Çalışma Raporu

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ise bu önerilerden bazılarına hazırladığı Tasarıda yer verirken, gerek benimsemediği öneriler, gerekse eklediği yeni düzenlemelerle, Türkiye'de sendika özgürlüğünü kökünden tahribe yönelmiştir.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın hazırlıklarını 11 Temmuz 1985 günü düzenlediği bir toplantıda tartışmaya açması bir tertipten ibarettir ve amaç, değişiklik ihtiyacının sözde işçisi, işvereni ve bilim çevreleri ile tartışılıp, olgunlaştırıldığı izlenimini vermektir.

Türk-İş, kendi dışında yapılan bu çalışma sonuçlarını kabul etmemektedir. Esasen çalışma, siyasal iktidar/işveren ve işveren hak ve çıkarlarını korumakla ödevli bir kısım öğretim üyesinin aynı tertip içinde birleşmesinden ibarettir.

(3) Bakanlık Tasarısı ve Tasarının benimsendiği açıklanan düzenlemeleri, özellikle Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na Tasarıya dahil edilen hükümler çoğulcu ve özgürlükçü demokrasi ilkeleri ile çelişen, hür sendikacılık hareketini doğrudan İdare'nin kontrolü altına almayı amaçlayan, serbest toplu pazarlık düzeninin mevcut aksaklıklarının daha ileri boyutlarda arttıran bir niteliktedir.

(4) Türk-İş anılan Yasaların işçi hak ve özgürlüklerini güvence altına alan uluslararası hukuk kurallarına, özellikle Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 87 ve 98 Sayılı Sözleşmelerine aykırı yönlerin değiştirilmesi gerektiği yolundaki görüşlerini korumaktadır. Türk işçilerinin bu yöndeki mücadelesi sürdürülecek, tertip bozulacaktır."

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından düzenlenen toplantıda ise Bakan Mustafa Kalemli "taraf" olarak hareket etmediklerini iddia etmiş, "uzun bir süredir tartışılan ve çalışma hayatındaki tarafların görüşlerini ifade eden, sözkonusu Yasalardaki uygulamalardan doğan sıkıntıları ortaya koyan, tarafsız bir biçimde ve bilimsel bir şemsiye altında toplanıyoruz. Biz buna ihtiyaç duyduk. İşçi ve İşveren temsilcilerinin zaman zaman aralarında diyalogun kesildiği izlenimini veren demecilere rağmen, bunun böyle olmadığı düzenlenen bu toplantı ile ispat edildi..." demiştir.

Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK)'nin o tarihteki Genel Sekreteri Ahmet Yoluç ise yerleşmiş işveren görüşünü tekrarlayarak "... Bu Kanunlarla ilgili olarak Bakanlık tarafından hazırlanan Tasarıda, endişelerimize dönük ve sistemin özüne dokunan bir değişikliğin düşünülmendiğini memnuniyetle görmüş bulunuyoruz..." demiştir.

Toplantı sonuçları Prof. Dr. Kemal Oğuzman tarafından açıklanmış ve beklenildiği gibi, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı görüşlerinin kabul edildiği ilân edilmiştir.

BAŞKANLAR KURULUNUN SAMSUN TOPLANTISI

Bu gelişmeler sonrasında Yönetim Kurulu Türk-İş'in 34. Kuruluş Yılı dönümünün Türk-İş Bölge Temsilciliklerinde işçilerin katılımıyla yapılacak toplantılarda kutlanmasını, 31 Temmuz günü sekiz bölge temsilciliğinde ortak açıklama yapılarak işçi sorunlarının kamuoyuna duyurulmasını, Türk-İş Genişletilmiş Başkanlar Kurulu'nun 1/3 Ağustos 1985 günlerinde Samsun'da toplanmasını kararlaştırmıştır.

Türk-İş Genel Başkanı Başkanlar Kurulu'nda 11 Nisan 1985'den sonraki gelişmeleri özetlemiş, ILO'nun 71. Dönem Konferansı hakkında bilgi vermiş, özetle şu açıklamayı yapmıştır: ⁽¹²⁾

"ILO Konferansı sonrasında kamuoyundan izlemiş olabileceğiniz üzere, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı "Uluslararası Çalışma Teşkilatı'nın Türkiye'nin çalışma hayatı, işçi hakları ve sendikal faaliyetleri hakkında olumlu bir kaniya sahip olduğunu söyleyebilirim" şeklinde bir açıklama yaptı. Bu tamamen gerçek dışı bir değerlendirmedir. Mayıs sonu itibariyle ILO Yönetim Kurulu'na sunulan Sendika Özgürlükleri Komitesi Raporu, düne kadar neye işaret etmekte ise, bugün de ayrı kaygıları tekrarlamaktadır. Konferansa sunulan Uzmanlar Komitesi Raporlarında da Türkiye, özellikle toplu pazarlık hakkına ilişkin 98 sayılı, İş ve Meslekte Ayırım Yapılmamasına ilişkin 111 sayılı ILO Sözleşmelerini çiğnemekle suçlanmaktadır.

Bu konuda yegane olumlu yön, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının yasa uygulamaları konusunda son derece geniş bir bilgi vermiş olmasıdır. ILO Sendika Özgürlükleri Komitesi ve Yönetim Kurulu Türkiye'nin tasdik etmiş bulunduğu Sözleşmelere aykırı bulduğu uygulamaların düzeltilmesinde ısrarlıdır."

Açıklamasında, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın oyunlarını anlatan Türk-İş Genel Başkanı sözlerini şöyle sürdürmüştür:

"...Temmuz ayı içinde hepinizce yakından izlendiğine inandığım iki gelişme olmuştur. Bunlardan birincisi, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın Türk-İş'e ait "denetim raporunu" basına sızdırmasıyla başlamış ve tarafımızdan derhal karşılığı verilmiştir. İkinci gelişme, yine Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın Ankara'da 11-13 Temmuz tarihleri arasında seminer adı altında bir toplantı düzenlemesidir. Bu toplantıda, Bakanlıkça hazırlanan 2821 ve 2822 sayılı Yasa değişikliği tasarıları tartışmaya açılmıştır. Bakanlık bu konuda artık yabancısı olmadığımız yöntemi uygulamaya kalkışmış, toplantıyı sorunların ortaklaşa tartışıldığı bir forum şeklinde göstermek istemiştir. Türk-İş bu toplantıya katılmama yolunu seçtiği için Bakanlığın girişimi özünde akim kalmıştır. Bu konuda salt katılmama yolu seçilmemiş, aynı gün, aynı saatte 2821

(12) Konuşmanın tam metni için "Belgeler" kitabı s. 143'e bkz.

ve 2822 sayılı Yasa değişiklikleri Konfederasyonumuzda düzenlenen bir konferansta tartışılmış ve görüşlerimiz bir sonuç tebliği ile kamuoyuna duyurulmuştur.

Bu arada, Türk-İş "sigorta sağlık hizmet modeli" adı altında yine Bakanlıkça düzenlenen bir toplantıya katılmamış, işçilerin sigortalılık haklarında geriye gidişin, özellikle işçilere ait sigorta sağlık tesislerinin devrinin kesinlikle kabul edilmeyeceğini ilgililere bir kez daha duyurmuştur. Devlet Bakanı Mustafa Tınaz Titiz tarafından kurulacağı açıklanan "İş Vakfı"na da katılmayacağımız" resmi bir yazı ile ilgiliye bildirilmiştir..."

Türk-İş Genel Başkanı daha sonra Eylül 1985 içinde Ankara'da "2821 ve 2822 Sayılı Yasaların ve Temel İşçi Sorunlarının "ele alınacağı geniş kapsamlı bir toplantı düzenleneceğini, bu toplantıyı "Parlâmentoya Çağrı" toplantısının izleyeceğini duyurmuştur.

Türk-İş Başkanlar Kurulu üç gün süren görüşmeler sonrasında kamuoyuna yaptığı açıklamada⁽¹³⁾Hükümetin tutumunu şiddetle eleştirmiştir.

Çağdaş sendikal hakların kısıtlamalara maruz kalmasının Türkiye'de demokrasiye zedeleyen unsurların başında geldiğini vurgulayan Türk-İş Başkanlar Kurulu "11 Nisan tarihli Yüksek Hakem Kurulu'na işçi üyelerin katılmaması yolundaki kararı" tekrarlamış, Konfederasyonca izlenecek yolu şöyle belirtmiştir:

"...Türk-İş sıkıntılarının çaresini Hükümetle birlikte arama ve çözüm yollarını birlikte bulma çabalarına karşın, aynı anlayışı görememiş, buna rağmen "diyalog" gereğini ülke çıkarları açısından bir süre daha devam ettirmeyi uygun görmüştür.

Nitekim; son 1,5 yıl içinde Hükümetle yapılan üç zirve toplantısının beklentilere cevap verecek bir sonuç getirmemiş olmasına rağmen, Başkanlar Kurulumuzun önerisi ile, Eylül 1985'de başlayacak yeni yasama döneminin ilk iki ayında Hükümetin çağdaş ve kazanılmış işçi hakları konusunda ne gibi girişimde bulunacağı ve güvence vereceğinin son defa beklenmesini, ancak, olumlu bir değişiklik olmadığı takdirde bazı yeni kararlar alınmasını uygun görmüştür..."

Mücadelede ICFTU'nun desteğinin istenmesini kararlaştıran Türk-İş Başkanlar Kurulu, çalışma hayatı ile ilgili olarak alınan ve çalışanları huzursuzluğa iten karar ve uygulamaların sadece Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanının tasarrufunun olmadığını anlaşıldığını belirtmiş, "...Bu nedenle Türk-İş'in bundan sonraki girişimlerinin muhatabı, şikayetlerine kulak vermeyen Özal Hükümetidir. Türk-İş, demokrasinin vazgeçilmez unsuru olan hür sendikacılık hareketine karşı konulan bu tavırdan doğrudan doğruya Hükümeti sorumlu görmektedir..." demiştir.

(13) Açıklamanın tam metni için "Belgeler" kitabı s. 419'a bkz.

34. Kuruluş Yılı Tebliği

Sekiz Bölge Temsilciliği merkezinde ve Ankara'da 31 Temmuz 1985 günü yayınlanan ise bir tebliğ⁽¹⁴⁾ ile Hükümetin tutumu şiddetle eleştirilmiş, işçi istekleri tekrarlanmıştır.

SAMSUN TOPLANTISI KARARLARININ UYGULANMASI

1/3 Ağustos 1985 Samsun toplantısından sonra, ilk bir adım olarak Türk-İş üyesi örgütler genel eğitim sekreterleri 3/4 Ekim tarihleri arasında Gölköy'de bir araya getirilmiş, 8/20 Ekim tarihleri arasında Doğu ille-
rinde sendika yöneticileri ile toplantılar düzenlenmiş, 31 Ekim 1985 günü Özal Hükümeti "1986 Yılı Çalışma Programı"nı açıklamış, programla Hükümetin işçi hak ve özgürlüklerine karşı tutumunu koruma niyetinde olduğu bir kez daha ortaya çıkmış, bu gelişmeyi 18/19 Kasım 1985 tarihlerinde Ankara'da Türk-İş üyesi örgütler genel teşkilatlandırma sekreterleri ile bölge ve il temsilcileri, 27 Kasım 1985 tarihinde TBMM Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonu üyeleri, işçi ve sendikacı kökenli milletvekilleri ve Türk-İş Daimi Mevzuat Komisyonu üyeleri ortak toplantısı ile 28/29 Kasım 1985 Başkanlar Kurulu toplantısı izlemiştir.

Başkanlar Kurulu toplantısına kadar sürdürülen çalışmalar şöyledir:

3/4 Ekim 1985 Genel Eğitim Sekreterleri Toplantısı

Toplantı Türk-İş Genel Başkanının açış konuşmasıyla başlamış, işçi hak ve özgürlüklerinin korunması ve geliştirilebilmesi için sendikal eğitim alanında alınabilecek önlemler belirlenmiştir.

18/19 Kasım 1985 Genel Teşkilatlandırma Sekreterleri Bölge ve İl Temsilcileri Toplantısı

Türk-İş üyesi Örgütler Genel Teşkilatlandırma Sekreterlerince kabul edilen Sonuç Tebliği'nde işçilerin karşı karşıya bulunduğu ekonomik ve sosyal sorunlar sıralanmış, "nimet/külfet dağılımında dengenin sürekli olarak çalışanlar aleyhine bozulduğu, sosyal düşüncelerden giderek uzaklaşan yaklaşımlarla Devlet'in iktisaden güçsüz durumda olanı koruma ve kollama ödevini yapamaz duruma getirdiği" belirtilerek, özetle şu görüşlere yer verilmiştir:⁽¹⁵⁾

"...Çıkılmazın temel sebebi, 2821 Sayılı Sendikalar Yasası ile 2822 Sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Yasası'nın BM Uluslararası Çalışma Örgütü'nün Sözleşmelerine aykırı ve ihtiyaçlara cevap vermeyen hükümleri; Kanun Koyucunun amacını aşan uygulamalardır.

(14) Tebliğin tam metni için "Belgeler" kitabı s. 137'ye bkz.

(15) Sonuç Tebliğinin tam metni için "Belgeler" kitabı s. 343'e bkz.

Türk-İş Çalışma Raporu

Çıkmazların temelinde, aynı zamanda, siyasal iktidarın toplu pazarlık hakkının serbestçe kullanılmasına imkan tanımayan, müdahaleci, baskıcı tutumu yatmaktadır.

Kamu toplu iş sözleşmeleri, yasada yeri olmayan; kuruluşu da, işleyiş biçimi de işçi hak ve özgürlüklerini düzenleyen uluslararası hukuk kurallarına temelden aykırı Kamu Toplu İş Sözleşmeleri Koordinasyon Kurulu'nun ipoteği altındadır. Grev yasaklarıyla, siyasal iktidara tanınan grev erteleme yetkisi ile; grev sırasında işverene tanınan ve grevi başarısızlığa mahkum etmeyi hedef alan düzenlemelerle; siyasal iktidarın sayısal kontrolü altındaki Yüksek Hakem Kurulu ile işçinin elinin kolunun bağlı olduğunu hesap edenler toplu iş sözleşmelerinde bunca söze rağmen, işçiye enflasyon oranının çok altında para vermekte, hak ve menfaatlerini budamaktadırlar.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı gerek 2821 Sayılı Sendikalar Yasasını, gerekse 2822 Sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Yasasını dilediği gibi uygulamaktadır.

Toplu iş ilişkilerinde yasa ile öngörülen ve sistemi oluşturulan üç müessese de işlememektedir. Sözleşmenin "tarafı" olacak sendikanın belirlenmesi işlemlerinde, diğer bir deyişle "yetki" kurumunda çıkmazlar vardır. "Arabuluculuk" müessesesi, genel olarak başarısız ve özünde işveren çıkarları istikametinde işlev yapar durumdadır. Grev hakkı; olağanüstü kısıtlamalar; grev yasakları, siyasal iktidara tanınan erteleme yetkisi ve ertelenen grevlerde uyuşmazlığın, yapısı bilinen Yüksek Hakem Kurulu'na intikal ettirileceğinin bilinmesi gibi sebeplerle işlememektedir. Grev hakkı, tek kelimeyle kağıt üzerindedir.

Sosyal Güvenlik alanında ortaya konan düşünceler ve uygulamasına geçileceği resmi ağızlarca sürekli olarak bildirilen, DPT 1986 İş Programında yeralan tedbirler, sistemi tam bir kaosa sürükleyecek nitelektedir.

Türk işçisine, dar ve sabit gelirliilere, bu kesimlerin temsilcilerine ve örgütlerine reva görülen bu şartlar haksızdır, adaletsizdir, anti-demokratiktir. Siyasal iktidarın bu tutumunu sürdürme niyeti 31 Ekim 1985'de Resmi Gazete'de yayınlanan DPT 1986 Programında da bellidir.

Türk Sendikacılık Hareketi çoğulcu ve özgürlükçü demokrasinin tüm kurumları ile yerleştirilebilmesi, işçi hak ve özgürlüklerinin korunabilmesi, ekonomik politikanın iktisaden güçsüz yığınlar yararına değiştirilebilmesi için, tam bir dayanışma içinde, aralıksız çalışmak zorundadır.

Bu çalışmada temel hedef Türk-İş 13. Genel Kurul kararının doğrultusunda;

- ☐ Her alanda, "sosyal devlet" anlayışının egemen kılınması,
- ☐ 2821 Sayılı Sendikalar Kanununun, BM Uluslararası Çalışma Örgütü'nün "Sendika Hakkı ve Sendika Hakkının Korunması"na dair (87) Sayılı Sözleşmesine uygun hale getirilmesi,
- ☐ 2821 Sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanununun, başta grev yasakları ve mecburi tahkimi egemen kılan hükümleri olmak üzere, serbest toplu pazarlık sisteminin işlerliğini engelleyen hükümlerinin kaldırılması,

- ☐ Bireysel iş hukuku alanındaki istihdam güvencesini ortadan kaldırmaya yönelik girişimlerin durdurulması; istihdam güvencesinin sağlanması işçiyi memurlaştırma ve sözleşmeli personel çalıştırma yoluyla temel hak ve özgürlüklerinden yoksun hale getirmeyi amaçlayan girişimlerin durdurulması, yasal himayesizliğin insanlık dışı sonuçları ile çalışan tarım işçilerinin güvenceye kavuşturulması; kıdem tazminatı hakkının korunması ve geliştirilmesi,
- ☐ Sosyal Güvenlik alanında sistemi kaosa sürükleyecek, kazanılmış hakları ortadan kaldırmaya yönelik girişimlerin önlenmesi;
- ☐ İşçilerin işyerlerinin yönetim ve denetimine etkin bir biçimde katılmalarının sağlanması,
- ☐ Demokratik kooperatifçilik hareketinin geliştirilmesi ve tüketiciyi korumaya yönelik etkin önlemler alınması,

olmalıdır.

Türk Sendikacılık Hareketi bu çalışmaları siyasal ve ekonomik örgütlenme hedeflerini belirleyerek, yurt düzeyinde uygulanacak sistemli bir programa göre yürütmelidir.

Yaşanana çıkmazlar; siyasal, ekonomik ve sendikal nedenleri ile birlikte aralıksız şekilde kamuoyuna duyurulmalı; çalışma programı 1986 yılında yapılacak tüm şube ve sendika genel kurullarında ve diğer sendikal çalışmalarla, her düzeyde işçilere maledilmelidir.

Sendikalar ekonomik örgütlenme çalışmalarına ve tüketiciyi koruma önlemlerinin gerçekçi bir biçimde alınarak uygulanmasına özel bir önem vermelidir. Sendika örgütlenmede tüm işçilerin Türk-İş saflarında bütünleştirilmesi amacıyla sürdürülen yoğun çalışmalara aralıksız devam edilmeli; bu çerçevede, aynı işkolunda kurulu Türk-İş üyesi sendikaların tek örgüt haline getirilmeleri hedef alınmalıdır. Sendikal eğitim çalışmalarında temel hedef, işçi hak ve özgürlüklerinin belirlenen ilkeler çerçevesinde gerçekleştirilmesi için işçiler ve temsilcilerini yetiştirmek olmalıdır. Eğitim çalışmaları ile ekonomik ve sendikal örgütlenme çalışmaları birbirini tamamlayan bir anlayışla yürütülmelidir."

ÖZAL HÜKÜMETİNİN 1986 YILI ÇALIŞMA PROGRAMI

Yukarıda değinildiği gibi, Özal Hükümeti "1986 Yılı Çalışma Programı"nı 31 Ekim 1985 tarihinde açıklamış, program tüm girişimlere rağmen Hükümetin işçi hakları ve özgürlükleri aleyhindeki tutumunu sürdürmeye niyetli olduğunu ortaya koymuştur.

1986 Yılı Programının "çalışma hayatı" ile ilgili bölümünde, "1985 yılı çalışma hayatında serbest toplu pazarlık düzeninin bütün müesseseleri ile işletildiği bir yıl olmuştur" denilmiş, alınan önlemlerle işçilerin "sattın alma gücünün korunduğu" savunulmuştur.

Türk-İş Çalışma Raporu

Çalışma hayatına düzenleyen mevzuatın "uzlaşmayı teşvik edici özelliği" sonucunda 1985 yılında toplu iş sözleşmelerinin çok azının uyuşmazlıkla sonuçlandığı, grev kararı alınan 191 işyerinden sadece 19'unda greve gidildiği belirtilen Programda, "...1680 işçinin iştirak ettiği grevlerde kaybolan işgünü sayısı 254.421 gibi düşük bir seviyede kalmıştır. Buna karşılık yıl içinde 692.227 işçiyi kapsayan 1582 toplu iş sözleşmesi anlaşmayla sonuçlanmıştır. YHK tarafından 7483 işçiyi kapsayan ve uyuşmazlıkla ilgili 47; 2603 işçiyi kapsayan ve grev oylaması sonucu 34; 19142 işçiyi kapsayan ve özel hakeme ilişkin 22 toplu iş sözleşmesi olmak üzere toplam 29183 işçiyi kapsayan 103 toplu iş sözleşmesi karara bağlanmıştır" denilmiştir.

Programda işçilerin satın alma gücünün korunduğu iddiası da ortaya atılmış, şu görüşlere yer verilmiştir :

"1985 yılında kamu kesimince, Kamu Toplu İş Sözleşmeleri Koordinasyon Kurulunca tesbit edilen prensipler çerçevesinde yüzde 25 + 3000 TL. olarak uygulanan zam oranları, bilahare fiyat artışlarındaki gelişmeler de gözönünde bulundurularak yüzde 27 + 3000 TL. şeklinde uygulanmıştır. Yüzde 27'lik oran işyerinin niteliği gözönünde bulundurularak zaman zaman yüzde 30'a da çıkabilmiştir. Yüksek Hakem Kurulu'nun da, ücretlerin düşük olduğu küçük işyerleri dışında, umumi hatlar itibariyle benzer bir uygulama içinde olduğu görülmüştür. Bu oranlar Gelir Vergisinin ilk diliminde sağlanan 5 puanlık indirim ve yüzde 20'ye kadar çıkan yeni vergi iadesi oranı ile birlikte değerlendirildiğinde, kamu kesimi ücretlilerinin gelirlerinde ortalama yüzde 37'lik bir artış söz konusudur.

24 Ocak 1980 sonrasında, Ekonomik İstikrar Programı uyarınca yıllık beklenen fiyat artışları oranında ücretlere zam yapılması öngörülmüş; bunun yanı sıra mali denge vergisi kaldırılmış, gelir vergisinde 16 puanlık azaltma yapılıp ve en az geçim indirim oranları yeniden düzenlenmiştir. Sosyal ödemeler de önemli artışlar temin edilmiş ve ayrıca 1984 yılından başlayarak ücretlilerin vergi iadesinden yararlandırılması öngörülmüştür. 1984 yılında (30.000) TL.'ye kadar yüzde 10 ve yukarısı için yüzde 5 olan vergi iadesi oranı 1985 yılında 25.000 TL.'ye kadar yüzde 20; 25.000 - 50.000 TL. arası için yüzde 15; 50.000 - 100.000 TL. arasında yüzde 10 ve yukarısı için yüzde 5 olarak yeniden düzenlenmiştir. Böylece, 1980'den bu tarafa brüt esas ücretlerde yer yer reel düşüş görülebilmesine rağmen net ele geçen ücretlerde pozitiflik korunmuş ve vergi iadesi de dikkate alındığında satın alma gücünü koruyan gelişmeler temin edilmiştir..."

Çalışma programında ileri sürülen, ücretlerde satın alma gücünün korunduğu görüşünün geçersizliği, Türk-İş Yönetim Kurulu'nun Raporumuzun diğer bölümlerinde yer alan açıklamalarıyla ortaya konmuştur.

Çalışma Raporu'nda ayrıca, Özal Hükümetinin 2821 Sayılı Sendikalar ve 2822 Sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunlarının "aksayan" yönlerinin değiştirilmesine ilişkin çalışmalar hakkında "...uygulamadan edilen tecrübeler ışığında, Kanunların sistematığı ve temel tercihlerinin değiştirilmemesine özen göstererek sonuçlandırılacaktır" denilmiştir.

Takdir edileceği üzere, "Kanunların temel tercihlerinin değiştirilmemesi", gerek 2821 Sayılı Sendikalar Yasasında, gerekse 2822 Sayılı Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt Yasasında işçi hak ve özgürlüklerini kısıtlayan; Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Sözleşmelerine aykırı tüm hükümlerin korunacağı anlamındadır. Diğer bir deyişle, sendikaların serbest işleyişinin engellenmesine devam edileceği, kısıtlı grev hakkı ve Kamu Toplu İş Sözleşmeleri Koordinasyon Kurulu'nun müdahaleci ve baskıcı tutumları ile serbest toplu pazarlık hakkının olması gerektiği biçiminde kullanılamayacağı ortaya konmuştur.

Programda "kamu kesimi yöneticilerinin toplu iş sözleşmesi görüşmelerinde taraf olmaktan çıkarılacağına" işarette, "kamu kesiminde uygulanmakta olan ücret politikalarında bütünlük sağlanması, aynı işi yapanlar arasındaki değerlendirme farklılıklarının giderilip, verimli bir yapıya oturulması amacıyla, profesyonel sendikacılık çerçevesinde faaliyet gösterecek Kamu Kesimi İşveren Sendikalarının kuruluş çalışmaları sonuçlandırılacaktır." denilmiştir. Programa göre, "kamu kesimi işverenlerinin, işveren sendikalarına üyelik işlemleri tamamlanacak ve toplu pazarlık görüşmelerinde kamu işveren sendikalarının muhatap olmaları sağlanacaktır..."

Diğer taraftan, bu önlemler yanında, 1986 yılı ücret pazarlığını doğrudan ve dolaylı olarak etkileyecek diğer plânlar şöyle açıklanmıştır:

- ☐ İşletme seviyesinde prodüktivite birimleri kurularak, prodüktivite artışından belirli esaslar çerçevesinde çalışanların da pay almalarına imkan verecek prim sistemlerinin geliştirilmesi,
- ☐ Kamu kuruluşlarında çalışanların "daimi işçi, yatırım tertibinden işçi ve geçici işçi" olarak sınıflandırılması,
- ☐ Kamu kuruluşlarında ücret sistemlerinin "iş değerlendirmesi, verimi ve liyakat değerlendirmesi" esaslarına dayandırılması düşüncesiyle, "iş değer derecesi ve kademe sayılarında denklik sağlanması; aynı işi yapanların unvanlarının ve başlangıç ücretlerinin eşit olması; taban ve tavan ücretlerinin eşit tutulması; kuruluşların üst yönetimiyle işçi ücret sistemi yapısında ücret hiyerarşisi ilkelerinin korunması,
- ☐ Aynı işi yapan memur ve işçiler arasında memurlar aleyhine olan ücret dengesizliklerinin uygun işlere kaydırma ve statü değiştirme suretiyle giderilmesi,
- ☐ Kamu kuruluşlarında işçilik ödemelerinin yapısının esas ücret ve esas ücrete bağlı hesaplanan ek ödemeler, primler, tazminatlar, sosyal yardımlar ve toplam işçilik (ücret) maliyeti olarak gruplandırılması,

Görülebileceği gibi, Çalışma Programı ile anılan önlemleri bu defa "Kamu Toplu İş Sözleşmeleri Koordinasyon Kurulu" aracılığıyla değil, "kamu kesiminde kurulması plânlanan İşveren Sendikaları ile gerçekleştirmek" olduğu ortaya çıkmıştır. Bu kuruluşların başına "profesyonel" yöneticiler getirmek suretiyle, Özal Hükümeti "ser-

best toplu pazarlık hakkına Hükümetin müdahale etmediğini, pazarlığın siyasal iktidar dışında oluşmuş, işçi ve işveren sendikaları arasında cereyan etmekte olduğunu" savunmayı amaçlamıştır. Gerçekte planlanan doğrudan siyasal iktidardan talimat alan bir yönetici grubu, işçi sendikalarının karşısına çıkmak, Hükümete de "biz karışamayız, serbestçe oturup, karşılıklı pazarlık yapıyorlar" diyebilme imkânını sağlamaktır. Özal Hükümeti bu plânını ileride ayrıntılı şekilde açıklanacağı gibi, 6. 2.1986 tarihinde gerçekleştirmiştir. Öte yandan aynı tarihlerde Hükümetin "asgari ücret" düzeyi altında bir ücretle işçi çalıştırılmasını hedeflediği ortaya çıkmıştır.

PARLAMENTERLERLE ORTAK TOPLANTI

27 Kasım 1985 günü Ankara'da Türk-İş Yönetim Kurulu, TBMM Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonu üyeleri ile bir ortak toplantı düzenlenmiştir. Bu toplantıda Türk-İş Daimi Mevzuat Komisyonu üyeleri ve işçi ve sendikacı kökenli milletvekilleri de hazır bulunmuştur.

Türk-İş Genel Başkanı toplantıda işçilerin karşı karşıya bulunduğu çıkmazları anlatmış, Türk-İş'in yasa değişiklik önerileri hakkında bilgi vermiş ve TBMM'nde bekletilen önerilerin bir an önce ele alınmasını istemiştir.

Türk-İş Genel Başkanı sunuşunda özetle şunları söylemiştir :

"... Bugün burada değineceğim çoğu sorun, bu tarihe kadar yapılan Türk-İş Hükümet Zirve Toplantılarında dile getirilmiştir. Türk-İş'in, sorunları ortaya çıktığı tarihlerdeki yönleriyle değerlendirip, o tarihlerdeki ihtiyaç ve şartlara göre yaptığı tespitler ve öneriler siyasal iktidarın yanısıra, TBMM'ne intikal ettirilmiştir. Öncelikle belirtmek istediğim husus, zamanında alınmayan önlemlerin sorunların giderek büyümesine ve nitelik değiştirmesine yol açmış bulunmasıdır. Bu durum, bugün, yeni şartlara ve ihtiyaçlara göre yeni düzenlemeler yapılmasını zorunlu hale getirmiştir.

Ocak 1980'de başlayıp 12 Eylül 1980 sonrasında da sürdürülen ekonomik politika, bu politika ile uyumlu olarak Anayasa'da ve temel iş yasalarında yapılan düzenlemeler sorunların başlıca kaynağıdır.

Bilindiği gibi Türk işçisi yaklaşık üç yıl serbest toplu pazarlık düzeni dışında tutulmuş, çalışma koşulları merkezi olarak ve her seferinde işçilerin aleyhine olarak belirlenmiştir. Enflasyonla mücadele adına yürütülen "İstikrar Programı"nın hedefi işçiler, dar ve sabit gelirli olmuştur. Türkiye gelir dağılımı yönünden Dünyanın en adaletsiz ülkelerinden biri halini alırken, işsizlik artmaya devam etmiş, Devlet iktisaden güçsüzü koruma ödünü yapamaz duruma gelmiştir. Bu yapı hukuksal kısıtlamalarla desteklenmiş bulunmaktadır.

Hukuksal çıkmazlar bireysel ve toplu iş hukukunda ve sosyal güvenlikte belirgindir.”

Türk-İş Genel Başkanı daha sonra 2821 ve 2822 Sayılı Yasalarda, 1475 Sayılı İş Yasasında, 506 Sayılı Yasada yapılmak gereken değişiklikleri gerekçeleri ile anlatmıştır.

Çıkmazların aşılabılmesinin İşçi hak ve özgürlüklerini düzenleyen Yasalarda Batı Demokrasilerine özgü değişikliklerin gerçekleştirilmesine bağlı olduğunu savunan Türk-İş Genel Başkanı “...yeni şartlara ve ihtiyaçlara göre yeni düzenlemeler yapılması” gerektiğini belirttiği sunuşunu şu sözlerle bitirmiştir.

“...Türk-İş İşçi-İşveren ilişkilerinde, bireysel iş hukuku uygulamasında ve sosyal güvenlik alanında yaşanan sorunların çözümü için 1982'den başlayarak bir dizi düzenleme yapmıştır. Son üç yıl içinde Türk-İş/Hükümet Zirve toplantılarında sorunlar çeşitli boyutlarıyla tartışılmıştır. Konuşmamın başlangıcında belirttiğim gibi, Türk-İş'in, sorunları ortaya çıktığı tarihlerdeki yönleriyle değerlendirip, o tarihlerdeki ihtiyaç ve şartlara göre yaptığı tesbitler ve öneriler siyasal iktidar yanısıra, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne de yansıtılmıştır. Zamanında alınmayan önlemler sorunların giderek büyümesine, nitelik değiştirmesine yol açmıştır. Bu yeni şartlara ve ihtiyaçlara göre yeni düzenlemeler yapılması gerekmektedir. Düzenleme istekleri 1986 başında TBMM'ne iletilmiş olacaktır.

Türk-İş, işçi/işveren ilişkilerinde, Batı demokrasilerine özgü arayışında, bu yönlendirmede ve sorunların çözümünde birinci derece sorumluluk taşıyan kurumlardan ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin seçkin üyelerinden ilgi ve destek beklemektedir...”

Toplantıda TBMM Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonu Başkanı Mustafa Balcılar da bir konuşma yapmış ve “Komisyonda işçilerle ilgili 30 Kanun önerisi olduğunu” açıklamıştır.

Mustafa Balcılar şu bilgiyi vermiştir :

“TBMM Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonu Başkanlığını, 6 Kasım 1983 Anavatan Partisinin iktidara geldiğinden bu yana Komisyonun kurulmasından itibaren yürütmekteyim.

İnsanın problemlerini halletmek, iktidarların başta gelen görevlerinden birisidir.

İşçi kesimi de toplumumuzun büyük bir oranını teşkil etmektedir ve Türkiye'mizin en büyük işçi konfederasyonu Türk-İş de Türk işçisinin en büyük temsilcisidir.

İktidarlar olarak, Hükümetler olarak, TBMM olarak toplumun problemlerini halletmek aslı görevimiz olduğuna göre, işçinin temsilcisi olan Türk-İş'in problemlerinin çözümüne ilgi göstermek, Hükümetlerin, TBMM'nin ve ilgili komisyon üyeleri olarak en büyük görevimizdir.

Konuya bu şekilde yaklaştığımızı her zaman ifade etmişimdir.

Türk-İş Çalışma Raporu

Sorunları, Sayın Genel Başkanın ağzından komisyon üyesi arkadaşlarımızla birlikte dinledik, bilgi sahibi olduk.

İleride bu konuda yasa tekliflerini müzakere ederken bu bilgilerden istifade edeceğiz.

Komisyonumuzun bugüne kadar görüşmüş olduğu Kanun Hükmünde Kararname, kanun tasarısı ve tekliflerinin dosya olarak sayısı 82'dir.

İşçi kesimini ilgilendiren kanunlar, 1475 sayılı Kanun, Sosyal Sigortalar Kanunu ve diğer kanunları topladığımız zaman, 82 kanundan 27 tanesini Komisyonumuzda görüşmüştük. Şu anda komisyonumuzda beklemekte olan 30 tane kanun vardır.

Yani bugüne kadar Komisyonumuzda görüştüğümüz ve karara bağladığımız 52 dosyadan 27 tanesi işçi kesimini ilgilendiren kanunlardır.

Buna ilave olarak, yurt dışındaki işçilerimizi ilgilendiren 5 tane sosyal güvenlik sözleşmesi de komisyonumuzda görülmüştür.

Buna ilave olarak Kalfalık Çıraklık Kanunu ile ilgili bir dosyayı da görüşmüştür. Bu, zannedirim işçi kesimini ilgilendiren kanunlardan bir tanesidir.

İfade etmek istediğim, şu ana kadar komisyonumuzda görüşüp karara bağladığımız kanunların oran itibarıyla yüzde 50'sinden fazlası işçi kesimini ilgilendiren kanunlardır.

Bu da, komisyon olarak işçi kesiminin problemlerine çözümde yardımcı olduğumuzun ya da ilgi gösterdiğimizizin göstergesidir.

Sayın Başkanın ifadesiyle bundan sonra bu gibi toplantıların sık sık yapılmasını, komisyon üyeleri ve TBMM üyelerinin konular ve problemler hakkında enforme olması bakımından fevkalade yararlı olacağı inancındayız.

Bu itibarla, bundan sonra sizlerin problemleriyle ilgili kanunlar görüşülürken, Türk-İş'i komisyonumuza çağırıp, görüşlerinizden istifade etmeye çalışacağız. Bu arada komisyon üyeleri ve işçi kökenli milletvekilleri olarak sorunları hükümete aktarmaya çalışacağımız konusunda burada sizlere söz veriyorum. Bu gibi toplantıların sık sık yapılmasının faydalı olacağı inancıyla, komisyon üyelerimiz ve işçi kökenli milletvekilleri adına teşekkür eder, Sayın Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz'a saygılar sunarım."

Toplantıda daha sonra Türk-İş'in bu toplantıda sunduğu metin üzerinde çalışmalar başlamıştır.

Türk-İş tarafından TBMM Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonu üyeleri yanı sıra tüm parlâmenterlere, üniversitelere ve basına sunulan "Toplu İş Hukuku, Bireysel İş Hukuku, Sosyal Güvenlik Alanında Sorunlar ve Çözüm Önerileri" (16) başlıklı 27.11.1985 tarihli görüşte "bireysel ve toplu iş hukukunun, Sosyal Güvenliğin çıkmazları" açıklanmış, Türk-İş 13 üncü Genel Kurul kararı ışığında alınmak gereken önlemler sıralanmıştır.

(16) Önerilerin tam metni için "Belgeler" kitabı s. 143'e bkz.

Türk-İş 2821 ve 2822 Sayılı Yasalarla ilgili olarak ILO ilkeleri ışığında yaptığı değerlendirmede özetle şu görüşleri savunmuştur :

Sendikalar Yasası; Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Yönetim Kurulunun ve Sendika Özgürlükleri Komitesi'nin Mayıs 1983'den bu yana hemen her vesile ile işaret ettiği üzere, işçi hak ve özgürlükleri alanında son derece ağır kısıtlamalar getirmiştir. Bu Yasa çoğu yönüyle işçi hak ve özgürlüklerini güvence altına alan 87 Sayılı ILO Sözleşmesine aykırıdır.

Sendikalar Yasasının getirdiği kısıtlamaların başında, Anayasaya da dayalı olarak, "devlet memuru" statüsünde çalıştırılanların sendikalaşma hakkının tanınmaması gelmektedir. Uzun yıllar "işçi/memur ayırımına" yol açan bu kısıtlama ile işçiler sürekli olarak "memurlaştırılma" ve bu yoldan temel haklarından yoksun duruma getirilme tehdidi ile karşı karşıyadırlar. Kurumlarda yıllardır boşalan işçi kadrolarının memur statüsünde çalışanlarla doldurulması yanında, Mayıs 1985'de "özel sözleşme ile çalıştırma" yoluna gidilmeye başlanmıştır. Ayırımın bir diğer tehlikeli yönü, özünde sorunları ortak olan çalışanları bölmek ve yekdiğerine hasım hale getirmektir. Uluslararası hukuk kuralları bu ayırımı kesinlikle reddeder. Her çalışan ekonomik hak ve özgürlüklerini korumak ve geliştirmek amacı ile sendika üyesi olmak, sendika kurmak hakkına sahiptir. Bu yön, demokrasi arayışımızın en önemli eksikliklerinden biri olarak karşımızdadır.

Çalışanlar içinde yaklaşık 1.5 milyon insanı temel haklardan yoksun duruma getiren bu anlayış yanında, Sendikalar Yasası ile işçi statüsünde olan bir kısım çalışan için de özel kısıtlamalar getirilmiştir. Özel okullarda çalışan için de özel kısıtlamalar getirilmiştir. Özel okullarda çalışan öğretmenler; aynı zamanda işçi olan öğrenciler ve diğer bir kısım çalışan, hak-sız suretle sendikalaşma hakkını yitirmişlerdir.

Sendikalar Yasasına göre, uluslararası hukuk kurallarına aykırı bir biçimde, işçilerin, kendilerini temsil edecek yöneticilerini tam bir serbesti içinde seçebilme ve seçilmiş olanı koruyabilme imkânı kısıtlanmıştır. Yönetici seçebilme için en az on yıl süre ile işçi statüsünde çalışmış olmak; Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt Yasasına da dayalı fiillerden dolayı mahkum edilmiş bulunmak bu sınırlamaların başında gelmektedir. Seçilen yönetici bu görevi kesintisiz olarak en çok dört olağan genel kurul süresince sürdürebilme imkânına sahiptir. Emekli olan; kamu iktisadi kurumlarının, işti-rak ve ortaklıklarının yönetim ve denetiminde yahut siyasal partilerin organlarında görev alan; yöneticiliği sırasında Devlet aleyhine işlenen cürümler yanısıra Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt Yasası hükümlerine göre mahkûm olan yönetici yerini koruyamayacaktır. Tüm bu kısıtlamalar, Ulus-lararası Çalışma Teşkilatı tarafından çıkarılan ve bu alandaki uluslararası hukuk anlayışını yansıtan kurallara ve Batı Demokrasilerinde benimsenerek uygulanan esaslara kökünden aykırıdır.

Yine işçi hak ve özgürlüklerini güvence altına alan uluslararası belgelere göre, sendikalar kendi çalışma ve iş programlarını; iç işleyişlerini özgürce belirleme hakkına sahiptir. Sendikalar Yasası ise bu alanda da son derece ağır kısıtlamalar getirmiştir. Genel siyaset yasağı bunlardan biridir. İç işle-yişte serbesti; sendikaların gelir kaynaklarını özgürce belirlemesinden gi-derlerini genel kurul kararları ışığında serbestçe yapabilmesine; iç denetimin

temel kural olmasına kadar uzanan bir çalışma özgürlüğünü ifade etmesine karşılık, bugün sendikalar gelir ve giderlerini serbestçe tayin edebilme hakkına sahip değillerdir; denetimde ise, "Devletin idari ve mali denetimi" adı altında siyasal iktidar her çeşit müdahale ve baskıyı yapacak durumdadır ve bunu yapmaktadır. İş işleyişin temel unsuru olan sendika temsilcileri her çeşit güvenceden yoksundur. Bu tabloya, sendikaları, uluslararası ilişkilerinde kısıtlayan düzenlemeler, üyelik için aranan "önizin müessesesi" eklenmelidir..."

Türk-İş görüşünde toplu pazarlık düzeninde egemen olan çıkmazlar ise özetle şöyle açıklanmıştır :

"Güçsüz olması ve toplumsal yaşamın dışında tutulması amaçlanan işçi örgütleri, toplu pazarlık düzeninde de bir dizi ağır ve haksız kısıtlamalarla başbaşıdır.

Toplu Pazarlık düzeninin üç temel kurumu "yetki", "arabuluculuk" ve "grev"dir.

Sözleşme düzeninden söz edilebilmesi için öncelikle sözleşmeye "taraf" olacak işçi örgütünün tesbiti sorusu cevaplandırılabilmelidir. Yasanın getirdiği sisteme göre bu merkezi olarak ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından yapılır. Bakanlık bu işlemi her yıl iki kez çıkardığı istatistiklerle ve bunu izleyen işlemlerle yerine getirdiği iddiasındadır. Oysa, yakından bilindiği gibi, istatistik çalışması güvenilir olmaktan uzaktır. Bakanlık bu alanda dilediğini yetkili, dilediğini yetkisiz olarak kabul etme imkânına sahiptir. Yargı denetimi etkin olamadığı gibi son derece ağır işlemekte, çoğu zaman, siyasal tercihlere dayalı haksız tasarruflar önlenememektedir. Yasa ile getirilen sistemin bir diğer özelliği, işçilerin aktif çalışma döneminde sendikal tercihlerini izlemektir. Sendika üyeliğinden çekilme, sendika üyesi olma, bunlara bağlı süreler Bakanlıkça ânında izlenilmek gerekirken bu yapılamamakta, bunun olumsuz sonuçları da etkisini yetki kurumunda ve toplu sözleşme düzeninde göstermektedir.

Yasanın uyuşmazlıkların "barışçı" çözüm yolu olarak getirdiği "arabuluculuk" müessesesi işlememektedir. Bunda arabulucuların birkaç istisnası dışında hemen tümünün iş çevrelerine yakın kişiler olması önemli bir rol oynamaktadır. Arabuluculuk, bugünkü yapısı ile, sendikalara parasal külfet getiren ve hemen hiç yarar sağlamayan bir kurum durumundadır. Özellikle az sayıda işçi çalıştıran işyerlerinin çoğunlukta olduğu işkol-ları bakımından arabuluculuk önemli bir külfet olup çıkmıştır. Külfetin ötesinde uyuşmazlığın çözümünde başarı oranı da son derece düşüktür.

Grev hakkı ise, adeta kağıt üzerinde kalsın, kullanılamasın düşüncesiyle düzenlenmiştir.

Grev hakkını çerçeveleyen çıkmazlar şu şekilde özetlenebilir:

- ☐ Uluslararası hukuk kuralları "sürekliliğinde zaruret olan bir kısım işler için grev hakkının kullanılmasında sınırlamalar getirebileceğini" kabul etmiştir. Bu istisna 2822 Sayılı Yasa ile adeta kural halini almış ve son derece geniş grev yasakları getirilmiştir.

- ☐ Siyasal iktidara, milli güvenliği ve sağlığı tehdit ettiği gerekçesi ile grev erteleme yetkisi tanınmıştır. Ertelenmesi halinde artık sendikanın Yüksek Hakem Kurulu'nun kararını beklemekten başka imkânı yoktur.
- ☐ Grevin, kararın bildirilmesini takip eden (60) gün içinde, altı işgünü öncesinden bildirilecek tarihte başlaması öngörülmüştür. Prosedür hatası kanunsuz grev, 60 gün içinde uygulamama yetki kaybı ile sonuçlanmaktadır.
- ☐ Hak grevi kaldırılmıştır.
- ☐ Grev sırasında işverene stoklarını eritme, mamul ve yarı mamul mallarını satma, grevdeki işyerine ham madde sokma imkânı verilmiştir.
- ☐ Grev gözcülerinin yetkileri hiç noktasına indirilmiş, barınaksız bir ortamda gözcülük yapmaları amaçlanmıştır.
- ☐ Grevin kamuoyunun desteğini kazanmasına yarayacak araçlardan yararlanma imkânı kaldırılmıştır. Pankart asamamaktan, çadır kuramamaya kadar getirilen bu kısıtlamalarla, grevin, kamuoyunun dikkatini çekmesi, desteğinin sağlanması imkânları önlenmiştir.
- ☐ Nihayet grevde, iyi niyet kurallarına uygun olma; grev yoklaması gibi muğlak bazı düzenlemeler olumsuz etki yapacak niteliktedir."

Parlâmenterlere sunulan Türk-İş görüşünde "bireysel iş hukukunun çıkmazları"na değinilmiş, istihdam güvencesinin sağlanabilmesi için Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 119 Sayılı Tavsiye Kararı ve 159 Sayılı Sözleşmesi'nde yer alan ilkelerin hayata geçirilmesi, bu çerçevede İş Yasasının 13, 17 ve 24 üncü maddelerinin değiştirilmesi; kıdem tazminatı kurumunun güçlendirilmesi; asgari ücret belirleme yönteminin değiştirilmesi; Tarım ve Orman işçilerinin Yasal güvencelere kavuşturulması; sosyal güvenlik sisteminin yetersizliklerinin Türk-İş'in yasa değişiklik önerileri ile giderilmesi istenmiştir.

Aynı sunuşta Türk-İş'in "yeni düzenlemeler yapılması gerektiği" yolundaki görüşüne yer verilerek, "Tüm bu çıkmazların aşılabilmesi, işçi hak ve özgürlüklerini düzenleyen yasalarda Batı Demokrasilerine özgü değişikliklerin gerçekleştirilmesine bağlıdır. Türk-İş 13. Genel Kurulu'nun yurarda değinilen kararı bu yönde yapılması gereken değişikliklere ışık tutmaktadır.

Türk-İş işçi-işveren ilişkilerinde, bireysel iş hukuku uygulamasında ve sosyal güvenlik alanında yaşanan sorunların çözümü için 1982 den başlayarak bir dizi düzenleme yapmıştır. Son üç yıl içinde Türk-İş/Hükümet Zirve toplantılarında sorunlar çeşitli boyutlarıyla tartışılmıştır. Türk-İş'in, sorunları ortaya çıktığı tarihlerdeki yönleriyle değerlendirip, o tarihlerdeki ihtiyaç ve şartlara göre yaptığı tesbitler ve öneriler siyasal iktidar yanısıra, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne de yansıtılmıştır. Zamanında alın-

mayan önlemler sorunların giderek büyümesine, nitelik değiştirmesine yol açmıştır. Bugün yeni şartlara ve ihtiyaçlara göre yeni düzenlemeler yapılması gerekmektedir..." denilmiştir.

BAŞKANLAR KURULU TOPLANTISI

27 Kasım 1985 günü Ankara'da TBMM Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonu üyeleri, işçi ve sendikacı kökenli milletvekilleri ve Türk-İş Daimi Mevzuat Komisyonu üyeleriyle yapılan toplantı sonrasında 28 Kasım 1985 günü Türk-İş Başkanlar Kurulu toplanmıştır.

Toplantıda Türk-İş Genel Başkanı, Başkanlar Kurulu'nun "... Eylül 1985'de başlayacak yeni yasama döneminin ilk iki ayında Hükümetin çağdaş ve kazanılmış işçi hakları konusunda ne gibi girişimde bulunacağı'nın ve güvence vereceğinin son defa beklenmesi, olumlu bir değişiklik olmadığı takdirde bazı yeni kararlar alınması" yolundaki 2 Ağustos 1985 "Samsun" kararını hatırlatmış, 31 Ekim'de açıklanan "1986 Yılı Çalışma Programı"na değinerek, Yönetim Kurulunun "...iki aylık sürenin dolmasını beklemenin yerinde olmadığı" görüşünde olduğunu" bildirmiştir.⁽¹⁷⁾

Türk-İş Yönetim Kurulunun Önerileri

Toplantıda Türk-İş Yönetim Kurulu önerileri açıklanmıştır. Öneriler şöyledir:

- (1) Özal Hükümeti'nin işçi hak ve özgürlüklerine karşı tutumu, Batı Demokrasilerinde elverişli ve uygun her çeşit önlemin alınması isteğiyle, Aralık ayı içinde Brüksel'de toplanacak olan Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU)'na intikal ettirilecektir.
- (2) Türk-İş; ILO ilkeleriyle uyumlu bir düzenleme yapıp, işçi hak ve özgürlüklerinde Batı Demokrasilerinde egemen olan ilkeler hayata geçirilmedikçe Yüksek Hakem Kurulu çalışmalarına katılmayacaktır.
- (3) Kurulumuzca belirlenecek tarihte "Parlamentoya Çağrı" toplantısı gerçekleştirilecektir.
- (4) İşçi hak ve özgürlüklerinde mevcut anti-demokratik şartları daha da ağırlaştırmaya yönelik girişimlerle, her çeşit imkan seferber edilerek mücadele edilecektir.
- (5) 1986 yılında toplanacak olan 830 Şube ve üye sendikalar merkez genel kurullarında, 67 il'de işçilerin sorunları, siyasal iktidarın tutumu işçilere ve tüm yurttaşlara duyurulacak; bu kampanya yurt düzeyinde sürdürülecektir.

(17) Açıklamanın tam metni için "Belgeler" kitabı s. 425'e bkz.

(6) İl ve Bölge toplantılarına devam edilecektir.

(7) Samsun toplantımızda işaret edildiği üzere, Başkanlar Kurulu tarafından önerilecek diğer tedbirler uygulanacaktır."

Yönetim Kurulu önerisinin Türk-İş Genel Başkanı tarafından açıklanmasından sonra sorunlar etraflıca tartışılmış, bir dizi eylem kararı alınmıştır.

Türk-İş Genel Sekreteri'nin Başkanlar Kurulu Kararına İlişkin Açıklaması:

Türk-İş Başkanlar Kurulu toplantısında oybirliği ile alınan eylem kararları Türk-İş Genel Sekreteri tarafından 30 Kasım 1985 günü Ankara'da düzenlenen bir basın toplantısında kamuoyuna duyurulmuştur.

Türk-İş Genel Sekreteri 30 Kasım 1985 günü şu açıklamayı yapmıştır :

"Başkanlar Kurulumuz 28-29 Kasım tarihlerinde Ankara'da yaptığı toplantıda, ülkemizin içinde bulunduğu ekonomik ve sosyal şartları, özellikle hür sendikacılık hareketini kısıtlayan çıkmazları, çalışma barışını temelden yıkacak gelişmeleri gözden geçirmiş, diyalog politikasının sürmesi gibi iyiniyetli davranışın, beklenenin aksine pek çok yeni sorun yarattığı sonucuna varmıştır.

Hükümetin ilan edilen 1986 çalışma programının, 1985'i aratacak nitelikte olduğunu da tesbit eden Başkanlar Kurulumuz, aşağıdaki görüş ve kararlarını kamuoyuna açıklamayı uygun görmüştür:

1 — Demokrasinin temel kuralı olan diyalog, bir diğer temel kural olan karşılıklı görüş ve düşüncelere saygı ile sorunların çözümünde asgari müştereklerde buluşma olgusuyla mümkündür.

Türk-İş, demokrasiye geçiş sürecinin başlangıcı kabul ettiği 6 Kasım 1983 genel seçimleri ve parlamentonun oluşmasından sonraki iki yılı aşkın sürede, diyalogla çözmeye çalıştığı sorunların, giderek artması karşısında, bazı ciddi önlemler alınmasının kaçınılmaz olduğunu, bu önlemler alınırken muhataplarından gelecek iyiniyetli yaklaşımlar karşısında diyalog kurmanın her zaman mümkün olduğunu kabul etmektedir.

2 — 27 Kasım tarihinde TBMM Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonu üyeleri ve işçi kökenli parlamenterlerle yapılan toplantıyı da değerlendiren Başkanlar Kurulumuz; Uluslararası Çalışma Teşkilatı ILO ilke ve tavsiye kararlarına uygun yasal düzenlemeler için, çalışma hayatıyla ilgili yasalar da temelden değişiklik yapılması için yeni bir politika izlenmesini, bu amaçla en geç 15 Ocak 1986 tarihine kadar gerekçeleriyle birlikte değişiklik önerilerinin hazırlanarak adı geçen Komisyon üyeleri ve parlamenterlerle, Hükümete ve siyasi partilere gönderilmesini kararlaştırmıştır.

3 — Hükümetin, işçi hareketinin etkinliğini zayıflatan mevcut yasal tablodan da yararlanarak, adeta "fırsat bu fırsattır" anlayışı ile;

Türk-İş Çalışma Raporu

- ☐ Kamu kesiminde sendikacılık hareketini yok etmek ve tam bir keyfi yönetim sağlamak için başlattığı sözleşmeli personel uygulamasını yaygınlaştırmak istemesi,
- ☐ 1986 Programında ilan edilen ve bazı alt yapı kesiminde asgari ücretin altında işçi çalıştırılması gibi emeğin sömürülmesi, yasal hakların çiğnenmesi ve kısaca dikta rejimlerinde bile rastlanması güç bir uygulamadan söz edebilmesi,
- ☐ Yılbaşlarında yapılan enflasyon tahminlerine göre ücret artışlarının, çalışanların bütçesinde açtığı büyük yaralara rağmen, 1986'da da aynı politikanın devam edeceğinin tesbit edilmesi,
- ☐ Emeklilik yaşı üzerinde değişiklik isteğinde Hükümet ısrarının sürmesi,
- ☐ Her an yeniden gündeme getirilebileceği izlenimi uyandırılan SSK sağlık tesislerinin yeni bir statüye kavuşturulma isteği ile Kıdem Tazminatı hakkı ve Fonu üzerinde işçi kesiminin görüşlerine karşı tasarıların bulunması,
- ☐ Sendika denetimlerinin tamamen amacı dışında ve siyasi baskı halinde sürmesi,
- ☐ Yabancı sermayeye Türk işçilerinin ucuza çalıştırılabileceğini söyleyip, köle ticareti yapılan ve tarihin sayfaları arasında kaybolan bir zihniyetin günümüzde mevcudiyeti,
- ☐ Toplu iş sözleşmesi düzeninin müdahale altında bulunması,
- ☐ İşsizlikle mücadele edileceği iddia edilirken, kamu kesiminde yıllardır çeşitli nedenlerle boşalan kadrolara yeni işçi alınmamakta ve 50 kişiden beklenen üretimin 30 kişiden beklenmesi alışkanlığının sürmesi,
- ☐ Toplu sözleşme zam farkı, kıdem tazminatı ya da başka adlarla işçilerin milyarlarca varan alacağının ödenmemesi,
- ☐ Gerçeklerin tam aksi TRT aracılığıyla yapılan ve çalışanların enflasyonun 10 puan önünde bulunduğu yolundaki açıklamaların büyük tepkiler yaratması,
- ☐ Başkanlar Kurulumuzun etkin ve mutlak sonuç alınıncaya kadar sürecek bir eylem dizisini tesbite sevk etmiştir.

Başkanlar Kurulumuzun tam kadro ve ittifakla aldığı kararlar şöyledir :

- ☐ Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu ICFTU'nun 17-19 Aralık tarihlerinde Brüksel'de yapılacak toplantısına katılacak Türk-İş Temsilcileri, Türkiye'deki çalışma hayatıyla ilgili çıkmazları bütün açıklığıyla ortaya koyacaklar, uluslararası alanda destek gösterilmesini isteyeceklerdir.
- ☐ 21 Aralık 1985 tarihinde, sendikalarımızın şubelerinden ikişer temsilci ile Bölge Şubelerinin Yöneticileri, Genel Merkezlerin Yönetim Kurulları, Türk-İş Yönetim, Disiplin ve Denetim Kurulları

üyelerinin katılacağı "Parlamentoya Çağrı" toplantısının Ankara'da yapılması, bu toplantıya ICFTU temsilcisinin davet edilmesi, tertip komitesinin de Türk-İş Yönetim Kurulu ile Ankara'da Genel Merkezi bulunan sendika başkanlarından oluşması,

- ☐ Orta Anadolu, Güney Bölgesi, Göller Bölgesi, Ege Bölgesi, Marmara ve Trakya Bölgelerinde il toplantılarının yapılması, bu toplantılara bütün sendika genel başkanlarının katılması,
- ☐ Bu çalışmalar sürerken; açık hava toplantıları, gösteri yürüyüşleri ve benzeri eylemlerin ortaya konulması, bunların yer, gün ve şekillerinin belirlenmesi için 40 kişilik "Düzenleme Kurulu ve Tertip Komiteleri" oluşturulması, Yönetim Kurulunun koordinasyonunda çalışmaların yapılması,
- ☐ Orta sınıfı yok etmeye başlayan ekonomik politikanın, ileride ülkenin barış ve huzurunu tehlikeye sokacağı inancıyla, ne pahasına olursa olsun tüm gücümüzle bu gidişe "DÜR" demenin vatanseverlik olduğu görüşü paylaşılmış, mutlak sonuç alınınca-ya kadar mücadele edilmesi kararlaştırılmıştır.

Başkanlar Kurulumuz anti-demokratik yasa ve uygulamaların giderek yaygınlaşması karşısında, en büyük güvencesi olan yargı organına karşı saygısını muhafaza etmekle birlikte; Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin, kazanılmış hakların sözleşmelerle ortadan kaldırılabilceğine ilişkin kararından büyük endişe duymaktadır.

Bu ve son günlerde benzeri kararların alınmasıyla, Hukukun temel kuralı olan "Kazanılmış hak" ilkesine de İş Yasasının 16. maddesine de ters düşülmüş, 22 yıldır uygulanan toplu iş sözleşmesi düzeni zedelenmiştir.

Bu kararların barış içinde toplu iş sözleşmesi yapma imkânını tamamen ortadan kaldıracığı, Yüksek Hakem Kurulunun gelecek haline getirdiği kazanılmış hakları budama alışkanlığını giderek büyük boyutlara ulaştıracığı kuşkusuzdur.

Büyük hatanın tashih edilmesiyle, hukuka ve adalete güven pekiştirilmiş olacaktır."

EYLEM KARARLARININ UYGULANMASI

Türk-İş Yönetim ve Merkezi Tertip Komitesi Oluşturulması:

Başkanlar Kurulu 28/29 Kasım 1985 günlerinde yaptığı toplantıda alınan kararların uygulanmasını gözetmek ve gerekli kararları almak üzere Türk-İş Yönetim Kurulu üyeleri ile Türk Metal Sendikası Genel Başkanı Mustafa Özbek, Yol-İş Genel Başkanı Bayram Meral, Tes-İş Genel Başkanı Orhan Erçelik, Demiryol-İş Genel Başkanı Mehmet Acidereli, Şeker-İş Genel Başkanı Yaşar Doğualp, Sağlık-İş Genel Başkanı Mustafa Başoğlu,

BASS Genel Başkanı Servet Kahyaoğlu, Türkiye Çimse-İş Genel Başkanı Tamer Eralan, Türkiye Maden-İş Başkanı Mustafa Orhan'dan oluşan "Türk-İş Yönetim ve Merkezi Tertip Komitesi" kurulmuştur. Komite 2 Aralık 1985 gün, 85-2710/48 sayılı yazı ile 16 aralık 1985 tarihinde Türk-İş Genel Merkezinde toplantıya çağırılmıştır.

Türk-İş Genel Sekreteri tarafından açıklanan eylem kararları 2.12.1985 gün, 85-2712-5/43 sayılı yazı ile Örgüte duyurulmuş, aynı gün gönderilen bir diğer genelge ile 21 Aralık 1985 tarihinde yapılması kararlaştırılan "Parlâmentoya Çağrı Toplantısı"na katılacaklar açıklanmıştır.

Türk-İş Yönetim ve Merkezi Tertip Komitesi Toplantısı:

Türk-İş Yönetim ve Merkezi Tertip Komitesi, 2 Aralık 1985 tarihli çağrı uyarınca ilk toplantısını 16 Aralık 1985 günü yapmış, 21 Aralık 1985 tarihinde yapılacak Parlâmentoya Çağrı Toplantısı ile ilgili tüm hazırlıklar gözden geçirilmiş ve kesinleştirilmiştir.

ICFTU Yönetim Kurulu Toplantısı (17-19 Aralık 1985, Brüksel) :

Başkanlar Kurulu, yukarıda belirtildiği gibi yurdumuzda çalışma yaşamında yaşanan çıkmazların ve sorunların 17/19 Aralık 1985 tarihlerinde Brüksel'de toplanacak olan Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU) Yönetim Kurulu toplantısına tüm açıklığı ile yansıtılmasını, 21 Aralık 1985'de düzenlenmesi planlanan Parlâmentoya Çağrı Toplantısına bu Örgütü temsilen Genel Sekreter ya da yardımcısının katılmasının sağlanmasını kararlaştırmıştır.

Karar uyarınca Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz, Genel Başkan Danışmanı Önder Aker ve Dış İlişkiler Müdürü Şanar Tayşi'den oluşan Türk-İş Heyeti 17 Aralık 1985'de başlayan KFTU Yönetim Kurulu toplantısına katılmışlardır. Toplantıda temel sorunlar dile getirilmiş, Türk Sendikacılık Hareketinin uluslararası işçi dayanışmasına her zamankinden daha ileri ölçüde ihtiyaç içinde olduğu belirtilmiştir. Yapılan temaslara sonucunda 21 Aralık 1985 tarihli Parlâmentoya Çağrı toplantısına ICFTU Genel Sekreteri John Vanderveken ile Asya ve Pasifik Bölgesi Sorumlusu Pieter Dejonge'nin katılmaları sağlanarak, karar yerine getirilmiştir.

20 Aralık 1985 günü Türk-İş Hey'eti ve ICFTU Temsilcileri çok sayıda sendika yöneticisi tarafından karşılanmış ve aynı gün saat 17.00'de Türk-İş Genel Merkezinde tüm Sendika Genel Başkanlarının katıldığı bir toplantıda sorunlar görüşülmüştür.

21 Aralık 1985 "Parlâmentoya Çağrı Toplantısı"

Parlâmentoya Çağrı Toplantısı 21 Aralık 1985 günü, Ankara'da Arı Sineması'nda yapılmıştır. 1800'ü sendika yöneticisi olmak üzere 2000'i aşkın işçi katıldığı toplantı İstiklal Marşı'nı takiben Türk-İş Genel Sekreteri'nin takdim konuşmasıyla başlamış, daha sonra "Türk-İş Yönetim ve Merkezi Tertip Komitesi"nin kararı uyarınca, Demiryol-İş Sendikası Genel Başkanı Mehmet Acıdereli "Türk-İş'in TBMM Sayın Üyelerine Çağrısı; Temel İşçi Sorunları ve Çözüm Önerileri" başlığını ve 27.11.1985'de Parlâmenterlere sunulan Türk-İş görüşünü okumuştur. Türk-İş 13. Genel Kurul kararları ile ILO ilkelerinin hatırlatıldığı Türk-İş görüşünde, işçilerin bireysel ve toplu iş hukukunda, sosyal güvenlikle karşışaya bulunduğu sorunlar" dile getirilmiştir. Türk-İş görüşünde işçi hak ve özgürlüklerini düzenleyen Yasalarda en kısa süre içinde yeni düzenleme ihtiyacı vurgulanmıştır. (18)

ICFTU Genel Sekreterinin Açıklaması

Parlâmentoya Çağrı Toplantısı'nda daha sonra ICFTU Genel Sekreteri John Vanderveken Türkiye'deki oluşum ve gelişmelere ilişkin ICFTU görüşünü açıklamış, "...Türkiye'de işçilerin yaşam şartlarında önemli gerilemeler vardır. Artık Bay Özal'ın, insanın et ve kemikten olduğunu unutan, insanı bir makinenin somunu gibi gören IMF'nin aklievvel uzmanlarına değil, ülkesinin işçilerinin haykırılarına kulak vermesinin zamanı gelmiştir." demiştir. (19)

ICFTU Genel Sekreteri 2821 ve 2822 Sayılı Yasaları eleştirmiş, sendika özgürlüklerini güvence altına alan uluslararası hukuk kurallarına uygun bir düzen kurulması gereğini belirtmiştir.

ICFTU Genel Sekreteri "Türkiye'de demokrasiye geçişin son derece ağır seyrettiğini" bildirmiş, bu durumun uluslararası hür sendikacılık hareketince kaygı ile izlendiğini söylemiş, özetle şu açıklamaları yapmıştır:

"ICFTU, üyesi Türk-İş'in siyasal yaşamı demokratikleştirmeyi, sendikal hakları ve insan haklarını yeniden teessüs ettirmeyi, yürürlükteki yasaların son derece kısıtlayıcı hükümlerini ortadan kaldırarak mevcut yasaları Uluslararası Çalışma Örgütü'nün normlarına ve ICFTU prensiplerine uygun hale getirmeyi hedef alan çalışmalarını ve kampanyasını tam olarak desteklemektedir.

12 Eylül 1980 müdahalesinden itibaren, ICFTU sadece Türkiye'deki gelişmeleri yakından izlemekle kalmamış, aynı zamanda, sendikal hak ve özgürlüklerin yeniden teessüsü için uluslararası sendikacılık alanında sürdürülen çalışmaların tam olarak içinde bulunmuştur.

Bir kaç kez ICFTU heyeti bu ülkeyi ziyaret etmiş, insan haklarının ve sendikal hakların ihlali karşısında derin kaygısını izhar etmiştir. Yetkililere

(18) Önerilerin tam metni için "Belgeler" kitabı s. 143'e bkz.

(19) Konuşmanın tam metni için "Belgeler" kitabı s. 157'ye bkz.

başvurarak Türkiye'de sendikacılığın tam olarak işler hale getirilmesini, Türk-İş'in istekleri doğrultusunda iş mevzuatının gözden geçirilmesini ve değiştirilmesini, sendikaları ve sendikacıları hedef alan yargılamanın durdurulmasını, haklarında şiddet olaylarına karıştıkları yolunda hiçbir iddia getirilmeyen sendika yöneticilerinin tutukluluk hallerinin kaldırılmasını istemiştir.

1963 yılından 1980 yılına kadar hür toplu pazarlık, grev hakkı ve hür sendikacılık bu ülkede Anayasa ve yasal güvencelere sahip iken, bugün durum böyle değildir.

Bizler ICFTU olarak, yürürlükteki yasaların çoğu hükmünün Uluslararası Çalışma Örgütü'nün ilke ve normlarını ihlal etmesi gerçeği ile yakından ilgiliziz..."

ICFTU Genel Sekreteri daha sonra şu saptamaları yapmıştır:

- ☐ Çoğu kez hatalı tanımlama ve sınıflandırmalarla devlet memuru statüsünde kabul edilen 1,5 milyonu aşkın çalışanın sendika kurma ve sendikalara üye olma hakkının tanınmadığı bir ülkede sendikal hak ve özgürlüklerin varlığından hangi ölçüde söz edilebilir?
- ☐ Yönetici olabilmek için işçi statüsünde en az 10 yıl çalışmış olma;
- ☐ Sendikacı olarak siyasal partilerin yönetim organlarına seçileme ya da Kamu İktisadi Teşebbüslerinin yönetim ve denetim organlarındaki idari sorumluluk alamama;
- ☐ En çok dört dönem için seçilebilme;
- ☐ Sosyal Sigortalar mevzuatına göre emeklilikte sadece yöneticiliği değil, hatta sendika üyeliğini dahi kaybetme gibi hükümlerin öngörüldüğü, seçimlerin son derece karmaşık usullere göre yapıldığı 2821 Sayılı Yasanın bu ve aynı karakterdeki hükümleri ile işçilerin kendi yöneticilerini özgürce seçme hakkı çiğnenirken, sendikal hak ve özgürlüklerin var olduğu hangi ölçüde savunulabilir?
- ☐ Sendikalarası faaliyetin tam olarak yasaklandığı, aidatta tavan; giderlerde —takdiri sendikaya husumet duyanlara bırakılmak suretiyle— "amaca uygunluk" yükümlülüğünün getirildiği ve bu yoldan sendikaların mali bağımsızlığının tahrip edildiği, bir düzenleme karşısında sendikaların faaliyetlerini özgürce düzenleme hakkına sahip oldukları, sendikal hakların var olduğu nasıl iddia edilebilir?
- ☐ Sendikaların uluslararası ilişkiler kurabilmesinin en az iki Bakanlığın iznine tabi olduğu; üye örgütün Devletin çıkarları aleyhine çalıştığı iddiası ile iznin her an geri alınabileceği bir düzenlemede sendikaların uluslararası işçi örgütlerine üye olma hakkının korunduğu hangi ölçülerde iddia edilebilir?
- ☐ Bunun gibi 2822 Sayılı Yasada toplu sözleşme yapma hakkı bakımından öngörülen yarıdan fazlayı temsil ve işkolunda en az yüzde 10'u temsil koşulları ILO normlarının açık ihlalleridir.

- ☐ Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının toplu pazarlık maksadıyla sendikaların temsil gücünü her altı ayda bir tesbit etmesi, sendikalar arasında güçlülere yol açmakta ve sendikal hakların özgürce kullanılmasını engellemektedir.
- ☐ Genel grev, dayanışma grevi, işi yavaşlatma gibi eylemlerin yasaklanması temel sendikal hakların ihlalidir.
- ☐ Ve sanki bunlar yetmezmiş gibi,
- ☐ Sürekliliğinde zaruret olan işler, bankacılığı, kömür madenciliğini, petrol endüstrisini kapsayacak şekilde değiştirilerek grev yasakları kapsamına sokulmuş, serbest bölgelerde grev yasağı getirilmiştir.
- ☐ Hükümete —mecburi tahkimle sonuçlanacağı bilinerek— milli güvenliği ya da sağlığı tehdit gerekçeleri ile grevleri erteleme yetkisi tanınmış, grev kararının 60 gün içinde uygulanması zorunluluğu, buna uyulmadığı takdirde toplu sözleşme yetkisinin kaybı öngörülmüş, grev sırasında işverenlerin ve Hükümetin egemen olmasını sağlayan düzenlemeler yapılmıştır.

Şimdi bir hususu açıklığa kavuşturmak istiyorum. İşçiler ve sendikalar greve kendilerine zevk verdiği için başvuramazlar. Greve haklı isteklerini elde edebilmenin tüm yolları tıkanmışsa başvurulur.

Diğer bir deyişle, grev işverenlerin ve işveren olarak hükümetin toplu sözleşme görüşmelerinde adaletli bir uzlaşmaya ulaşma imkanını ısrarla katmaları üzerine yapılır.

İCFTÜ, Türk-İş'in sendikal hak ve özgürlükleri ILO Sözleşmeleri ve ICF-TÜ ilkeleri ile uyumlu hale getirme savaşını mutlak olarak desteklemektedir..."

İCFTÜ Genel Sekreteri konuşmasının son bölümünde ILO'nun 87 ve 98 Sayılı Sözleşmelerinde yer alan temel ilkeleri tekrarlamış, sözlerini şöyle bitirmiştir:

"Değindiğim bu hakları istiyoruz.

İhsan istemiyoruz.

İnancımız odur ki, bu hakların tanınması ile sendikalar ve işçiler ülkeyi alt üst etmeyeceklerdir; aksine yapıcı diyalogla ekonomik yaşamda oynayacakları rol ile toplumu barış içinde geliştirecek ekonomik ve sosyal şartların yerleştirilmesine, sorumlulukla katkıda bulunacaklardır.

Brüksel'de dünyanın dört yanından en önde işçi liderlerinin bulunduğu Yönetim Kurulu toplantımızda, Sayın Başkan, Kardeşimiz Şevket Yılmaz Türkiye'deki şartları anlatırken dinledim.

İCFTÜ olarak saflarımızda olmanızdan iftihar ediyoruz.

Bizim sizlere, sizin bizlere ihtiyacımız vardır.

Burada biraraya gelmiş bulunan sizler aracılığıyla Türk işçilerine da-

ha iyi bir yaşam ve gerçek demokrasiyi hedef alan kavganızda uluslararası hür sendikacılık hareketinin tam destek ve dayanışmasını taahhüt ediyorum."

Türk-İş Genel Başkanının Konuşması

Toplantıda son konuşmayı Türk-İş Genel Başkanı yapmıştır. İşçilerin son derece ağır sorunlarla karşı karşıya olduklarını belirten Türk-İş Genel Başkanı, eylem kararlarını anlatmış, toplantının en önemli özelliklerinden birinin ICFTU'nun varlığı olduğuna işaretle "Türk işçisi 99 ülkeden 146 Konfederasyonda örgütlü 82 milyon işçinin desteğine sahiptir" demiştir. Toplantıya TBMM'nin üyelerinin davet edilmesinin önemini vurgulayan Türk-İş Genel Başkanı konuşmasını şöyle sürdürmüştür:

"Seçildikleri yörelerde yaşayan insanların, işçilerin, dar ve sabit gelirliilerin karşı karşıya bulundukları sıkıntılar, dertler, anti-demokratik ve anti-sendikal davranışlar konusunda kendilerini aydınlatmak, iyiniyetli uyarılarımızı yapmak ve sorunların çözümü yolunda vakit geçirmeden tedbir almalarını istemek için biraraya geldik.

Bugünkü toplantı sadece isteklerimizin ne kadar haklı olduğunu göstermekle kalmayacak, haklı olduğumuz konularda, her şart altında mücadele kararlılığımızı da ortaya koyacaktır."

Türk-İş Genel Başkanı daha sonra şunları söylemiştir:

"1980'den bu yana, özellikle 6 Kasım 1983 seçimlerinden sonra yurdumuzun dört bir yerinden yükselen şikayetlere tercüman olarak, çıkmazları, sorunları anlatmaya çalışıyoruz.

Tüm kurumlarıyla demokrasinin yerleşmesi, sürekliliğinin sağlanması, işçi-işveren ilişkilerinde barışın şartlarının ve ortamının yaratılabilmesi için yapılmak gerekenleri anlatıyoruz.

Bizler mi iyi anlatamadık? Anlaşılmak mı istenmiyoruz, bilmiyorum.

İşte bu sebebledir ki bugün burada, TBMM'nin seçkin üyelerine, 67 il ve yüzlerce ilçeden gelen arkadaşlarımızın katıldıkları bu toplantımızda, neleri isteyip, neleri istemediğimizi açık seçik bir defa daha anlatmaya çalışıyoruz.

Biraz önce belirttim. Sadece anlatmak için değil... Doğru bildiğimiz yolda, hür sendikacılık ilkelerini tüm kurumlarıyla hayata geçirmek için, her şart altında bu mücadeleyi sürdüreceğimizi duyurmak için de buradayız.

Ne bir eksik, ne bir fazla.

İşçinin hakkını, hakkımızı istiyoruz."

Türk-İş Genel Başkanı konuşması sırasında Özal Hükümeti'nce aynı gün TBMM'ne sevk edilmiş olan "emeklilik yaşının yükseltilmesine" ilişkin Yasa tasarısını (Bkz. Sosyal Güvenlik Alanında Yapılan Çalışmalar) şiddetle eleştirmiştir.

İZMİR'DE MITİNG KARARI

Özal Hükümetinin işçi emeklilik yaşının yükseltilmesini öngören tasarısı 24.12.1985 tarihinde ANAP oylarıyla 3246 Sayılı Yasa ile kabul edilmiş, bu durum protesto edilip Yasanın "veto edilmesinin sağlanması için Cumhurbaşkanına" başvurulurken 7 Ocak 1986'da "Merkezi Tertip ve Eylem Komitesi" toplantıya çağırılmış ve 22 Şubat 1986'da İzmir'de miting yapılması kararlaştırılmıştır. Komitenin bu kararı 10 Ocak 1986 gün, 86-73-5/43 Sayılı Yasa ile üye sendika genel başkanlarına, bölge ve il temsilcilerine duyurulmuş, gerekli hazırlıkların yapılması istenilmiştir. Bu çerçevede Türk-İş 3. Bölge Temsilcisi Orhan Sorguç'a hazırlık çalışmalarına başlanması için direktif verilmiş, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu ile bu Kanunun uygulanmasına dair Yönetmelik gereğince "Toplantı Düzenleme Kurulu" oluşturulmuştur. Türk-İş Genel Sekreteri çalışmaları mahallen izlemek üzere 21 Ocak 1986 günü İzmir'e gitmiştir.

Bu arada 11 Aralık 1985, 10 Ocak 1986 ve 13 Ocak 1986 tarihlerinde Türk-İş Daimi Mevzuat Komisyonu toplantıya çağrılarak 15 Ocak 1986 tarihine kadar TBMM'ne sunulacak Anayasa ve Yasa değişiklik önerileri kesinleştirilmiştir.

ANAYASA ve YASA DEĞİŞİKLİK İSTEKLERİNİN SUNULMASI

Türk-İş "Anayasa ve İş Yasalarına İlişkin Değişiklik Önerilerini" (20) 15 Ocak 1986 tarihinde TBMM Başkanlığına, Hükümete, Siyasi Parti Genel Başkanlarına sunmuş, Üniversite öğretim üyelerine ve basına göndermiştir.

Türk-İş Yönetim Kurulu önerileri 15 Ocak 1986 günü TBMM Başkanı Necmettin Karaduman'a, Demokratik Sol Parti Genel Başkanı Rahsan Ecevit'e, ANAP Grup Başkan Vekili Haydar Özalp'a, Milliyetçi Demokrasi Partisi Genel Başkanı Ülkü Söylemezoğlu'na verilmiştir.

Türk-İş Genel Başkanı aynı gün Başbakan Turgut Özal'la Başbakanlık Konutunda görüşmüş, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanının da hazır bulunduğu toplantıda önerileri Başbakan'a vermiştir. Aynı gün Türk-İş Yönetim Kurulu Doğru Yol Partisi Genel Başkanı Hüsamettin Cindoruk'a

(20) Önerilerin tam metni için "Belgeler" kitabı s. 245'e bkz.

Türk-İş Çalışma Raporu

önerileri iletmiştir. 16 Ocak 1986 günü Sosyal Demokrat Halkçı Parti'nin o tarihteki Genel Başkanı Aydın Güven Gürkan ile Refah Partisi Genel Başkanı Ahmet Tekdal'ı ziyaret eden Türk-İş Yöneticileri önerileri sunmuşlardır.

Önerileri Örgütümüze de ulaştırılmıştır.

Türk-İş, değişiklik önerilerinde, 13. Genel Kurul kararları ışığında düzenlemeler yapılmasını istemiştir. Önerilerde Anayasa Tasarısının Danışma Meclisindeki görüşmeleri sırasında Konfederasyonumuzca hazırlanan önergelerle istenen değişiklik istekleri korunmuş, Anayasanın 51, 52, 53, 54 üncü maddelerinde Uluslararası Çalışma Teşkilatı ilkeleri ve sözleşmeleri doğrultusunda düzenlemeler yapılması istenmiştir. 2821 Sayılı Sendikalar Yasası'na ilişkin değişiklik isteklerinde ILO'nun 87 Sayılı Sözleşmesi ile uyumlu düzenlemeler önerilirken, 2822 Sayılı Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt Yasası'nda köklü değişiklikler istenmiştir. 1475 Sayılı İş Yasası'nda istihdam güvencesi gözetilmiş, asgari ücret tesbit yönteminin ihtiyaçlara uygun hale getirilmesi, kıdem tazminatı kurumunun korunması ve geliştirilmesi istenmiştir. Tarım ve orman işçilerinin Yasal güvenceye kavuşturulması istenmiş, 506 Sayılı Sosyal Sigortalar Yasası'nda daha önce sunulan öneriler tekrarlanmış, bu arada işçi emeklilik yaşını yükselten 3246 Sayılı Yasanın kaldırılması istenmiştir. Türk-İş'in önerileri Raporumuzda "Yasal Çalışmalar" bölümünde sunulmaktadır.

İZMİR MITİNGİ HAZIRLIKLARI

Türk-İş Genel Sekreteri 21 Ocak 1986'da İzmir'de "Miting Düzenleme Kurulu" üyeleri ile hazırlıkları gözden geçirmiştir.

Düzenleme Kurulu, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası gereği, ikametgahları açık hava toplantısının yapılacağı mahalde bulunanlardan oluşmaktadır. Düzenleme kurulu Türk-İş 3. Bölge Temsilcisi Orhan D. Sorguç, Temsilci Yardımcısı Mustafa Kundakçı, Türk Metal Şube Başkanı İ. Hakkı Süren, Tekgıda-İş 3 nolu Şube Başkanı Çetin Ekin, T. Harb-İş Şube Başkanı Necati Devrim, Demiryol-İş Şube Başkanı Yüksel Yanmaz, Tekgıda-İş 2 nolu Şube Başkanı Seyfi Erentürk, Tekgıda-İş 1 nolu Şube Başkanı Muhittin Yıldız, Belediye-İş Şube Başkanı Erşen Görgün, Belediye-İş 6 nolu Şube Başkanı Haşim Candan, Belediye-İş 4 nolu Şube Başkanı Burhan Gündüz, Teksif Şube Başkanı Hüseyin Kaya, Teksif Şube Başkanı Hikmet Polat, Yol-İş Şube Başkanı Önder Uğur, T. Denizciler Şube Başkanı Salih Değerli, Koop-İş Şube Başkanı Necmi Gülerdebağ, Likat-İş Şube Başkanı Abdurrahman Demir, Deri-İş Şube Başkanı Burhan Filiz'den oluşmuştur.

Türk-İş Genel Sekreteri 22 Ocak 1986'da İzmir'de bir basın toplantısı düzenleyerek, mitingin gerekçelerini açıklamıştır.

Mitingin gerekçelerini 15 başlık halinde açıklayan Türk-İş Genel Sekreteri "Hükümetin tutumu ile aralıksız mücadele edileceğini" söylemiştir.

Basın toplantısında açıklanan gerekçeler şöyledir :

1 — Ekonomik Sıkıntılar

Durdurulamayan enflasyon hızı, devamlı artan fiat karşısında ücretliler, dar ve sabit gelirlilerin giderek büyüyen sıkıntıları taşınamaz hale gelmiştir.

2 — Ücretler

1984 ve 1985 enflasyonları altında kalan ücretler, geçime yetmekten uzak kalmıştır. Ücretlerde son iki yılın zararı; 1984 yılında % 25 + 1985 yılında % 22 olmak üzere % 47 oranına ulaşmıştır.

Vergi iadesinden işçinin yararlanması iddia edildiği gibi değildir. Verisiye alış-veriş yapanlar vergi iadesi alamamaktadırlar.

3 — 2821 ve 2822 Sayılı Yasalar

Sendikacılığı ve toplu iş sözleşmelerini gerektiği gibi yapmaya fırsat vermeyen maddelerinin düzeltilmesi Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının menfi tutumu sonucu yapılamamıştır. Bu alanda sıkıntılar giderek büyümektedir.

4 — 1475 Sayılı Yasa ve Tarım-İş Yasası

İki üç maddesinin değişikliği gerekli görülen İş Yasası ile artık şiddetle ihtiyaç haline gelmiş bulunan Tarım-İş Yasası'nın çıkarılması, bir buçuk yıldır hazır bekleyen tasarıların TBMM'ne sevki beklenmektedir.

5 — Diğer Yasa Önerileri

Konfederasyonumuzun 1984 Mayıs ve Haziran aylarında Sayın Başbakan'a sunduğu Yasa Değişiklik Önerilerinin hiçbirini ele alınmamış, işçiler sıkıntılarıyla başbaşa bırakılmışlardır. (Tüketicinin Korunması, İşçinin Yönetime Katılması, Karayolu Taşımacılığı SSK. Hizmetleri gibi)

6 — Emekli Olma Yaşı ve Şartı

İşsiz dört milyonu bulan memleketimizde emekli olma yaşının yükseltilmesi ve şartlarının ağırlaştırılması işsizliği çoğaltmaktadır. Bu tasarının yersiz ve zamansız yapıldığını üzülererek müşahade ediyoruz.

7 — Kıdem Tazminatı

İşçilerin yarım asırlık hakkı olan Kıdem Tazminatı çok önemli bir güvencedir. Bunun korunması ve günümüz şartlarına uyacak şekilde geliştirilmesi gereklidir.

Fon Tasarısı'nın, kıdem tazminatı hakkını zedelememesi lazımdır. Ayrıca; bu konuda kazanılmış bütün hakların takviye edilmesi yanında FON yönetimi ve denetiminde işçi temsilcilerinin yetkili olması sağlanmalıdır.

8 — Yüksek Hakem Kurulu

İşçi nazarında tarafsız olma niteliğini kaybetmiş görünümünü sürdüren, siyasal iktidarın mutlak etkisinde olan, Hükümetin tek taraflı tespitlerini onaylamak durumunda bırakılan Yüksek Hakem Kurulu'nun, serbest toplu pazarlık sistemini tamamlayıcı özelliğine kavuşturulması şarttır. Bu sağlanmadıkça İşçi temsilcileri YHK'na katılmama kararındadırlar.

9 — Kamu Koordinasyon Kurulu veya Kamu İşveren Sendikaları

Serbest toplu pazarlık sistemine müdahale için kurulmuş olan Kamu Koordinasyon Kurulu'nun Kamu İşveren Sendikaları Konfederasyonu haline dönüştürülmüş olması esasta hiçbir şeyin değişmediğini göstermektedir.

10 — Sözleşmeli Personel Sistemi

İşçilerin sendikalardan ve sendikal haklardan koparılması, işletmelerde ücret adaletsizliğinin artması, işçi için çok önemli olan devamlığın kalkması ve işyerlerinde geniş huzursuzluk sebebi olan bu sistemin uygulanması her bakımdan zararlı olmaktadır.

11 — Özel Koruma Görevlileri

İşçi statüsünde çalışmakta olanları, "Sizi Özel Koruma Görevlisi yaptık." diyerek sendika üyeliğinden ve işçi haklarından uzaklaştıran bir uygulama başlatılmış ve işletmelerde binlerce işçi rızası hilâfına iş hukukundan koparılıp statü hukukuna geçirilmişlerdir. Tahsil dereceleri nispeten düşük olan işçilerin statü hukukunda derin bir mağduriyete düşecekleri muhakkaktır.

12 — Serbest Bölge Uygulaması

Yabancı sermayenin teşvik edilmesi, yerli sermayenin korunması için işçilerin bütün haklardan uzaklaştırılması espirisine dayanan bu uygulama işçiyi ırgatlayacaktır. Buna hiçbirimizin rızası yoktur.

13 — İşçi Çıkartma Olayları

MGK ve Sıkıyönetim Komutanlıklarının işçi çıkartma yasaklarıyla ilgili karar ve tebliğlerinin kaldırılmasından sonra başlayan işçi çıkartma olayları bugüne kadar yaklaşık 5000 işçinin işinden atılmasına yol açmıştır.

İşsizliği çok yüksek oranda olan memleketimiz de kişinin işten çıkarılması tam bir sosyal felâkettir. Bu alanda bir yargı denetimi şarttır.

14 — SSK. Sağlık Tesisleri

Sigorta ve sigortalının öz malı olan bu milyarlık tesislerin SSK.'dan alınmaya çalışılması başka bir ele devri çok sakıncalıdır. Yapılmak istenen idari ıslahat mevcut durumda da yapılabilir. Hastanelerimizin devrine hiçbir işçi razı değildir.

15 — Hükümetin İşçiye Karşı Tavrı

İki yıllık icraatını tamamlayan Özal Hükümeti'nin işçiye ve emek sahibine sempatiyle bakmadığı açıkça ortaya çıkmış bulunmaktadır.

İşçi, bu tutum sonucu önemli derecede devamlı fakirleşmiş ve çocukluğuyla geçiminden aciz kalmıştır.

Hükümetin işçiye karşı bu yanlış ve fevkalade sakıncalı tavrı zaman geçmeden değişmelidir."

Başvuru ve İzin

Basın toplantısını takiben aynı gün İzmir'de miting alanları olarak belirlenen "Basma, Konak ve Cumhuriyet Alanları" gezilmiş, 23 Ocak 1986 günü de 9.30'da yapılan Düzenleme Kurulu Toplantısını takiben 11.30'da İzmir Valisi Vecdi Gönül'e, Düzenleme Kurulu üyeleri ile birlikte, basın mensuplarının huzurunda miting başvurusu verilmiştir.

Başvuruda mitingin amacı şöyle belirlenmiştir:

"İşçilerin, çalışma ilişkilerinde ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerinin korunması ve geliştirilmesi için, özellikle, serbest toplu pazarlık ve grev haklarının kullanılmasında, istihdam güvencesinin sağlanmasında, kıdem hakları ile sosyal güvenlik haklarında yaşanmakta bulunan çıkmazlar; bu çıkmazlara doğrudan ya da dolaylı etkili olan ekonomik ve sosyal gelişmeler ve çıkmazların çözüm yolları konularında aydınlatmak; çözüme ilişkin düşünce ve önerileri duyurmak suretiyle kamuoyu yaratmak ve benimsetmeye katkıda bulunmaktadır."

Türk-İş Genel Teşkilatlandırma Sekreteri Orhan Balaban 26 Ocak 1986'da; Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz, Türk-İş Genel Eğitim Sek-

reteri Kaya Özdemir, Türk-İş Genel Mali Sekreteri Ömer Ergün 2/3 Şubat 1986 tarihlerinde İzmir'e giderek çalışmalarını izlemişlerdir.

İzmir Valiliği 3 Şubat 1986 tarihli yazısı ile mitinge izin verdiğini bildirmiştir.

BALIKESİR PROTESTO YÜRÜYÜŞÜ VE AÇIK HAVA TOPLANTISI

Eylem kararlarının uygulaması 8 Şubat 1986 günü Balıkesir'de Türk-İş İl Temsilciliğinin girişimi ile başlamış, 6 bin'in üstünde işçi Özal Hükümeti'nin ve işverenlerin işçilere karşı olumsuz tavır ve eylemlerini protesto etmiştir. İki kilometrelik yürüyüş güzergâhı boyunca yapılan protestoya Balıkesir'de yaşayan yurttaşlarımız da katılmış, yaklaşık 20 bin kişi yürüyüşü izlemiştir.

Yürüyüş başlanılan yere geri dönülerek bittikten sonra toplanma yerinde Türk-İş İl temsilcisi Necati Demiralp, TEKSİF Genel Sekreteri Zeki Polat ve Türk-İş Genel Teşkilatlandırma Sekreteri Orhan Balaban birer konuşma yapmışlardır.

Orhan Balaban'ın Konuşması

Türk-İş Genel Teşkilatlandırma Sekreteri Orhan Balaban yaptığı konuşmada⁽²¹⁾ Türk-İş'i eylem kararları almaya sevkeden sebepleri açıklaması, özetle şunları söylemiştir:

"Türk-İş Haziran 1982'den itibaren çoğulcu ve özgürlükçü demokrasinin sağlıklı bir biçimde kurulabilmesi, kalıcı olabilmesi için yapılmak gerekenleri açık seçik ortaya koymuştur.

Çoğulcu ve özgürlükçü demokrasinin sağlıklı ve kalıcı olabilmesi özünde hak ve özgürlüklere saygı gösterilmesine, ekmek sorununun sosyal adalet gereklerine uygun bir biçimde çözülmesine, bu yoldan toplumsal barışa ulaşabilmesine bağlıdır.

Siyasal ve ekonomik demokrasi yoluyla hürriyet; adalet temeline dayalı barış; hür sendikacılık akımından ve bu akımın yurdumuzdaki yegane temsilcisi olan Türk-İş Topluluğunun hedef aldığı toplumsal düzeninin korunması ekmek, barış, özgürlük üçlüsünün tartışmasız bir biçimde gerçekleştirilmesine bağlıdır. Ekmek, sorunu ekonomik büyüme sorunudur. İşsizlikle mücadele sorunudur. İşinde, işsizliğinde, hastalığında, yaşlılığında güvence sorunudur, adaletli gelir dağılımı sorunudur. Bu sorunun çözümü her şeyden önce Devletin niteliği ile ilgilidir. Devlet iktisaden güçsüzü, iktisaden güçlüye karşı korumak zorundadır.

Devletin çalışanları koruyucu sosyal iktisadi ve mali tedbirler alma ödevi

ikinci plâna atılamaz. Kişinin öz çıkarlarına dayalı bir anlayış, sosyal adalet gereklerine tercih edilemez. Aksi halde demokrasinin geleceğine güvenle bakmak zorlaşır.

İşsizlik Türkiye ekonomisinin en büyük sorunlarından biri olmakta devam etmektedir.

Gelir dağılımında giderek büyüyen adaletsizliği, 1980'den bu yana reel ücretlerdeki yarıyarıya azalmayı görmezlikten gelen; Devleti tüm imkanlarıyla yanlarında isteyen işverenlere göre işsizliğin çözümü ücretlerin dondurulmasına, sosyal yardımların kaldırılmasına, serbest toplu pazarlığın yok edilmesine bağlıdır.

Bunlara göre enflasyonun da ücretin düşüklüğünün de, sebebi işçilerdir.

Bu gibiler hayatlarının hiç bir döneminde sabit ücret gelirine mahkum olmamışlardır. Bırakın işsizleri çalışanların bile bugünkü ücretlerle nasıl aç kaldıklarını görmemezlikten gelmektedirler.

Bu yaklaşımla ekmek sorununun çözümünde sağlıklı sonuç alınamaz. Demokrasi ise tartışmalı olmaya devam eder. Ekmek gibi siyasal ve ekonomik demokrasi yoluyla hürriyet de çoğulcu ve özgürlükçü demokrasinin yarınları ve sağlıklı ve kalıcı olabilmesi için temel şarttır.

Bu konuda önce çoğulcu ve özgürlükçü demokrasi anlayışı hususunda birleşmek lazımdır. Türkiye sendikayı yok tarzedecek bir noktaya asla getirilemez. Hiç kimse bunu yapamamıştır, yapamıyacaktır..."

Türk-İş Genel Teşkilatlandırma Sekreteri daha sonra Hükümetin ve işverenlerin kötü niyetli bir davranış içinde olduklarını vurgulamış, Türkiye'de demokrasinin tartışılmakta olduğunu belirterek, "...Çalışanlar içinde öneml bir kesim, salt çalıştırma statüleri sebebiyle sendika özgürlüğünden mahrumsa, suni ayrımlarla temel hak ve özgürlüklerden yoksun hale getirilmeye çalışılıyorsa; işçiler, kurdukları örgütleri özgürce yönetemiyor çalışma hedeflerini özgürce belirleyemiyorsa; idarenin keyfi tasarruf ve kararlarına karşı etkin güvencelerle, üyelerini koruyamıyorsa o ülkede demokrasi tartışılır.

İşçi işveren çıkar çelişkilerini akılcı dengelere kavuşturabilmek serbest toplu pazarlık sisteminin kurulabilmesi ile mümkündür. Grev hakkı yasal kısıtlamalar yüzünden etkin biçimde kullanılamıyor ve işverenler bu durumdan yararlanarak çalışanları mağdur ediyorsa demokrasinin geleceğine güvenle bakmak mümkün değildir.

Sosyal ve ekonomik demokrasi, düşünce özgürlüğü, basın özgürlüğü işçinin çalıştığı işyerlerinin yönetimine ve denetimine katılma hakkı elinden alınarak gerçekleştirilmez.

Bizler ve sizlere düşen görev ise kalıcı ve sağlıklı bir demokrasinin kurulabilmesini temin etmek için aralıksız gayret sarfetmektir. Türk-İş Topluluğu bu gayret içinde olmuştur; bu gayret içinde olmaya devam etmektedir.

Ekmeği ve ekonomik demokrasi yoluyla hürriyeti sağlayabilen bir yapı toplumsal huzurun da, adaletli bir barış düzeninin de ön şartıdır.

Bugün herkesçe cevabı araştırılmak istenen soru Türkiye'nin bu noktaya ne kadar yakın olduğu ve aradaki mesafenin kapatılabilmesi için nelerin yapılabilmesi gerektiği sorusudur." demiştir.

KAMU İŞVEREN SENDİKALARININ KURULMASI

İzmir mitinginin hazırlık çalışmalarının sürdürülmesi sırasında Özal Hükümeti 6.2.1986 tarihinde üç kamu işveren sendikasının kurulduğunu ve kamuda toplu sözleşme görüşmelerinin Hükümet kanadını bu sendikaların temsil edeceğini açıklamıştır.

Türk-İş Yönetim Kurulu kamu işveren sendikalarının kuruluşunu şiddetle protesto etmiş, amacın "Kamu Toplu İş Sözleşmeleri Koordinasyon Kurulu aracılığıyla toplu pazarlık düzenine yapılan müdahaleleri bu defa bu sendikalarla sürdürmek olduğunu" belirterek "Devletin, aslî görevlerini yürütmekte olan kamu kurum ve kuruluşlarının birer işveren olarak kabul edilip çalıştırdığı işçilere karşı ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak amacı güderek sendika kurmasındaki felsefe Anayasa ile bağdaşmaz." demiştir.

İşçiye karşı "Devletin (!) hangi ekonomik ve sosyal menfaatlerin korunacağı sorusunun" cevap beklediğini bildiren Türk-İş "Bakanlar Kurulu kararı ile sendika kurmadaki çarpıklığın ve bunun gerisindeki niyetin gizlenemeyeceğini" bildirmiştir.

Türk-İş ayrıca düzenlemeyi 2821 Sayılı Sendikalar Yasası ve "kamu işveren sendikalarının anıtlığı" ışığında değerlendirmiş, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)'ne gelişme hakkında bilgi vererek, "Özal Hükümeti'nin sendika özgürlüğü ilkeleri ile temelden çelişen eylemlerini sürdürmekte olduğuna" dikkati çekmiştir. Aynı görüş Avrupa Parlamentosu Hukuk İşleri Komisyonu'na duyurulmuş, resmi tutanaklara geçirilmiş, önlem alınması istenilmiştir.

Kamu İşveren Sendikalarının TİSK Üyeliği

Tüm bu girişimlere rağmen Özal Hükümeti bu alanda da bildiğini okumaya devam etmektedir. Nitekim Kasım 1986 içinde Başbakan Özal TİSK yetkilileri ile 11.2.1985 tarihinde yaptığı ortak toplantıda ortaya atılan bir işveren isteğini daha hayata geçirme yolunu seçmiş ve kamu işveren sendikalarının TİSK'e üye olmalarını sağlamıştır.

Türk-İş Yönetim Kurulu bu gelişmeyi 11 Kasım 1986'da aşağıdaki bildiri ile protesto etmiştir:

"Bakanlar Kurulu kararıyla kurulan kamu işveren sendikalarının yapısı üzerinde hukuki tartışmalar güncelliğini korurken; bu sendikaların özel kesimde örgütlenmiş Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonuna üye olmaları, Hükümetin işçiye karşı oluşturduğu cepheyi genişletme arzusunun yeni bir göstergesidir.

Kamu işveren sendikaların Hükümetin politikasına uygun bir tavır içinde olduğu ve bu sendikaların Hükümetin direktifleri dışına çıkamadığı bilinirken, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonuna üye olmaları ile işçilere karşı Hükümet-İşveren cephesi oluşturulmaktadır.

İşçilerin de içinde bulunduğu mükelleflerden alınan vergilerle TİSK'in Lokavt fonunu desteklemek amacı; Sayın Başbakanın daha önce de ifade ettiğimiz gibi MESS Başkanlığı alışkanlığı ve tutkusunu sürdürmesinden kaynaklanmaktadır.

Kamu kesiminde toplu iş sözleşmelerinin serbest iradeyle yapılmasını engelleyen Hükümet Politikasının özel kesimle ortaklaşa sürdürülmesi halinde; çalışma barışının ciddi tehlikelerle karşı karşıya kalacağı kuşkusuzdur.

Kamu işveren sendikalarının TİSK'e üyeliği "güçlü sendikacılık" maskesi altında Sayın Özal'ın TİSK'in perde arkasındaki başkanlığını sahnelemektedir.

Türk-İş Yönetim Kurulu, İşçiler karşısında oluşturulan bu cephenin toplu iş sözleşmelerinde büyük uyuşmazlıkları getirmesinden ve sosyal barışı etkileyecek olumsuz gelişmelerden endişe duymaktadır."

İZMİR "EKMEK, BARIŞ, ÖZGÜRLÜK" MİTINGİ

Yetmişbin dolayında işçinin katıldığı İzmir Mitingi Türk-İş Üçüncü Bölge Temsilcisi Orhan Sorguç'un takdim konuşmasıyla başlamış, kadın işçiler adına İzmir Tekel Sigara Fabrikası işçilerinden Tülay Dağdelen'in ardından, mahalli sendikaları temsilen İzmir Tek Gıda-İş Sendikası 3 no.lu Şube Başkanı Çetin Ekin ve Demiryol-İş Şube Başkanı Yüksel Yanmaz söz almıştır. Daha sonra Türk Metal Sendikası Genel Başkanı Mustafa Özbek⁽²²⁾, Türk Harb-İş Sendikası Genel Başkanı Kenan Durukan⁽²³⁾ ve Türk-İş Genel Başkanı⁽²⁴⁾ birer konuşma yapmışlardır.

Mustafa Özbek'in Konuşması

Türk Metal Sendikası Genel Başkanı Mustafa Özbek yaptığı konuşmada siyasal iktidarı ağır bir dille eleştirmiş, "Türk-İş'ten gelen sese kulak tıkayanların sonu hüsrandır..." demiştir.

(22) Konuşmanın tam metni için "Belgeler" kitabı s. 65'e bkz.

(23) Konuşmanın tam metni için "Belgeler" kitabı s. 71'e bkz.

(24) Konuşmanın tam metni için "Belgeler" kitabı s. 53'e bkz.

Türk-İş Çalışma Raporu

Türk Metal Sendikası Genel Başkanı Hükümetin üç yıllık icraatı ile dar ve sabit gelirli hayır getirmeyeceğinin anlaşıldığını, izlenen ekonomik politikanın gelecekte ülkenin barış ve huzurunu tehlikeye sokacağını, sosyal patlamalara zemin hazırlayacağını belirtmiş "bu nedenlerle bu gidişe, ne pahasına olursa olsun dur diyeceğiz..." demiştir.

Özbek konuşmasının son bölümünde "Hükümeti istifa etmeye" çağırıştır.

Kenan Durukan'ın Konuşması

Türk Harb-İş Genel Başkanı Kenan Durukan da sorunların kaynağının 1982 Anayasası olduğunu belirtmiş "demokratik rejimi yaşam tarzı olarak seçmiş ulusların çalışanlardan bu haklarını sürekli olarak esirgemesi düşünülemeyecek derecede ağır bir insanlık suçudur..." demiştir.

Sorunların temelinde "çözülememiş ekonomik sorunlar yattığını" söyleyen ve ekonomik çıkmazları örnekleriyle açıklayan Türk Harb-İş Genel Başkanı konuşmasını şöyle bitirmiştir:

"Türk çalışanı ve Türk-İş sayın Özal'ın ve siyasal iktidarının empoze ettiği koşullara asla teslim olmayacaktır.

Türkiye'de şartları Batılı demokrasilerde var olan hür sendikacılık ilkelerine paralel ve evrensel ilkeler doğrultusunda olmak üzere kendimiz tesbit edeceğiz.

Bu şartlar demokrasiye ihtiyaç duyan işçinin, memurun, esnafın, sanatkârın, çiftçinin, köylünün, işsizin, emeklinin, gencin, yaşlının, dulun, yetimin şartları olacaktır.

Bu şartları sağlamak için verilecek mücadelede demokrasiye ihtiyaç duymayacaklarla; insan hak ve özgürlüklerine sınırlar koyan mevcut Anayasanın değişmesine karşı çıkanlarla; yetersiz yasaklı sendikal hakları çok görüp, ayrıca Devleti güçsüzün, işçinin karşısına örgütleyerek çıkaranlarla mücadele gerekecektir.

Bu mücadelede demokratik hak ve özgürlükten yana olanlarla; bu mücadelede Anayasanın değişmesinden ve insan hak ve özgürlüklerine çağdaş anlamda yer vermeyi içine sindirebilenlerle; bu mücadelede sosyal devlet kavramını kabul eden ve halkına devlet hizmetini çok görmeyenlerle; bu mücadelede ister kamuda ister özel kesimde emeğin üretim içindeki payını adaletlice almasını kabul edebilen ve bunu içine sindirebileceklerle el ele, yan yana, gönül gönüle olacağız. Ve başaracağız. Zafer halkın ve hakların olacaktır..."

Türk-İş Genel Başkanının Konuşması

Türk-İş Genel Başkanı, Türk-İş Yönetim ve Başkanlar Kurulu adına yaptığı konuşmada Cumhuriyet tarihimizde ilk defa çalışanların, yığınların hakları, özgürlükleri, geçim sıkıntıları karşısında böylesine duyarsız,

böylesine ilgisiz bir dönem yaşanmakta olduğuna işaret etmiş, işçilerin ve geniş halk kesiminin çıkmazlarını sıralamış, sendikal yapıda, toplu pazarlık ve grev haklarının kullanılmasında yaşanan sorunları anlatmıştır.

Türk-İş Genel Başkanı sorunların "Türk-İş'in ve işçilerin çoğulcu ve özgürlükçü demokrasiden anladığı ile Türkiye'de iktidarı ellerinde bulunduranların demokrasiden anladığı arasındaki belirgin farklılıkta yattığını" bildirmiş, şunları söylemiştir:

"...Bizlerin çoğulcu ve özgürlükçü demokrasiden anladığı ile Türkiye'de iktidarı ellerinde bulunduranların demokrasiden anladığı arasında belirgin farklılıklar vardır.

Biz, bugün değil, Anayasa Tasarısının açıklandığı tarihten başlayarak her gün, demokrasinin seçimden seçime sandık başına gitmekten ibaret olmadığını haykırdık.

Biz, demokrasinin sağlıklı ve sürekli olabilmesi için "katılma yollarının açık tutulması" gerektiğini savunduk ve savunuyoruz.

İktisaden güçsüz durumda olanların sıkıntılarının ele alınmadığı sıkıntıyı ve sorunları ortaya koymakla ödevli örgütlerin ve kişilerin baskı altına alınmak istendiği; "sosyal devletin" hiçbir ödevini yapamaz duruma getirildiği bir ortam, demokrasi için tehlikedir.

Türk-İş açısından çoğulcu ve özgürlükçü demokrasinin gerçek anlamda kurulabilmesi arızasız işleyebilmesi iktisaden güçsüz durumda olanların geçim sorunlarına çözüm bulunmasına, işçi hak ve özgürlüklerinin, sendikal hakların eksiksiz tanınmasına bağlıdır.

Siyasal iktidarı ellerinde tutanlar Türk işçisinin görüşlerini, isteklerini bilmiyorduk diyemezler...

Demokrasinin en yüce, en önemli kurumu olan Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde Türk Ulusunu temsil edenler, parti ya da birey olarak "biz bu sorunları duymadık" diyemezler...

Zira, her seviyede, herkese tüm bu sorunlar defalarca anlatılmıştır.

Türk Basınına şükran doluyum... İşçinin sesini, derdini, sıkıntılarını kamuoyuna sürekli olarak yansıtmıştır, yansıtmaktadır.

Hükümetle yapılan üç zirve toplantısında, TBMM Komisyonlarında görüş alan milletvekilleri ile Türk-İş'te yapılan toplantılarda, ellerine kadar ulaştırdığımız müteaddid raporlarda bütün bu haklı istekler, bütün bu sıkıntılar eksiksiz anlatılmıştır.

Bunları, ileride "bizim haberimiz yoktu" diyebilecek olanlara, "habe-riniz bal gibi vardı..." diyebilmeniz için söylüyorum."

Kamu Kesiminde 1986 İçinde Toplu Sözleşmesi Olan Sendika Genel Başkanları ile Toplantı:

İzmir Mitingi sonrasında Mart ve Nisan ayı içinde başlatılan toplu söz-

Türk-İş Çalışma Raporu

leşme görüşmelerinde, Hükümetin talimatı ile hareket eden Kamu İşveren Sendikaları "o tarihe kadar yapılan sözleşme görüşmelerini yok farzetmeye" başlamışlar, bu durumda Türk-İş Yönetim Kurulu kamu kesiminde toplu iş sözleşmeleri bulunan sendikaların yöneticilerini 16 Nisan 1986 günü Ankara'da toplantıya çağırıştır.

1986 yılı kamu kesimi toplu sözleşme stratejisinin, enflasyon ve ücret düzeyi ilişkisi ile kamu işveren sendikalarının tutumunun gözden geçirildiği toplantı Türk-İş Genel Başkanının açış konuşmasıyla başlamış, Türk-İş Genel Sekreteri sorunlara ilişkin Yönetim Kurulu görüşünü sunmuştur.

Toplantıda daha sonra bir "Kamu Kesimi Toplu İş Sözleşmelerini İzleme Komitesi" kurulması kararlaştırılmıştır.

Türk-İş Yönetim Kurulu Üyelerinden birinin başkanlığında oluşturulan komitede Belediye-İş Sendikası Genel Başkanı Hüseyin Pala, Türkiye Maden-İş Sendikası Genel Başkanı Mustafa Orhan, Tes-İş Sendikası Genel Başkanı Orhan Erçelik, Sağlık-İş Sendikası Genel Başkanı Mustafa Başoğlu, Türk Metal İş Sendikası Genel Başkanı Mustafa Özbek ve Demiryol-İş Sendikası Genel Başkanı Mehmet Acıdereli görev almışlardır.

Toplantı sonuçları 17.4.1986 tarihinde Türk-İş Yönetim Kurulu tarafından şu bildiri ile kamuoyuna açıklanmıştır:

"Üç isim altında kurulan Kamu İşveren Sendikalarının, genel hukuk kurallarına uygun olmadığı Konfederasyonumuzca belirlenmiştir. Yine bu müessesenin, uluslararası mevzuata ters düştüğü kanaati de, açıkça anlaşılmıştır. Kaldı ki vatandaşını ve dolayısıyla işçisini her yönden koruyucu kanatları altına alma durumunda bulunan Devletin, kamu kesimi sendikaları adıyla da olsa, ekonomik bakımdan güçsüz olan işçilere karşı birleşmesi, vatandaşın kafasında ve gönlünde yer etmiş bulunan Devlet Baba imajının kaybolmasına yol açacak bir mahiyettedir. Bu imajın kaybolması, gelecek açısından en başta işçilerimizi karamsarlığa ve ümitsizliğe sevkeder.

Kamu kesiminde sürdürülen bazı toplu iş sözleşmesi müzakerelerinin zaman zaman yarıda kesilerek, Kamu İşveren Sendikaları temsilcileriyle devamının istenmesi, açıkça çalışma barışında huzursuzluk yaratma ve yok yere uyuşmazlığa gitmekten başka bir şeye yaramamaktadır. Bu anlamsız duruma son verilmelidir.

Sendika genel başkanlarıyla yaptığımız toplantıda bu kanaate varılırken, Hükümet yetkilileri tarafından sık sık açıklandığı üzere, son aylarda enflasyon hızındaki yavaşlamanın öne sürülen olumlu etkileri, henüz işçinin mutfağına ve kesesine yansımış değildir. Türk-İş olarak dileğimiz enflasyonun düşmesi, verimin artması ve toplumun tüm kesimlerinin özlenen refaha ulaşmasıdır. Ancak bu refahın, sadece resmi rakamlarla ve Merkez Bankası kaynaklarıyla sağlanamayacağı açıktır.

Bu nedenlerle 1986 yılında kamu ve özel sektörde imzalanacak tüm toplu iş sözleşmelerinin, ücret zamları ve sosyal hakları ihtiyaç ölçüsünde

karşılması zorunludur. Reel ücretlerde arzulanan noktaya varılabilmesi için, Türk-İş özellikle kamu kesimi toplu sözleşmelerinde tüm ağırlığıyla sendikalarımızın yanında olacak ve onları destekleyecektir. Zira, fiat hareketleriyle işçi ücretleri ters yönde gelişmektedir. Resmen açıklandığı üzere, banka ve büyük şirketlerin geçen yıl içindeki kârları yüzde 107 oranında büyük artışlar kaydederken, reel ücretlerde artış yerine, yüzde 33 oranında gerileme olmuştur. KİT mamüllerinin maliyetlerindeki işçilik payı ise, son 5 yılda yüzde 23'ten yüzde 7'ye inmiştir. Bu rakamlar bile işçi ücretlerinin hangi basamakta durakladığını göstermeye yeterlidir."

TÜRK-İŞ YÖNETİM VE MERKEZİ TERTİP KOMİTESİ TOPLANTISI

Bu gelişmeyi takiben, "Türk-İş Yönetim ve Merkezi Tertip Komitesi" 22 Nisan 1986'da Türk-İş Genel Merkezi'nde toplantıya çağırılmış ve aldığı kararların Türk-İş Başkanlar Kurulu'na sunulması kararlaştırılmıştır.

Komite şu kararları almıştır:

- ☐ 22 Haziran 1986'da Eskişehir'de bir gösteri yürüyüşü düzenlenmesi,
- ☐ Zonguldak, Burdur, Manisa, Niğde, Samsun, Bingöl, Gaziantep, Ankara, İstanbul ve İzmir'de tarihleri ve şekli daha sonra tespit edilecek çeşitli eylemler yapılması,
- ☐ Ayrıca, Eskişehir'den sonra Konya, Kayseri, Adana, İzmit ve Ankara'da incelemeler yapılmasını müteakip miting, yürüyüş, toplantı eylemlerinden hangilerinin hangi illerde, hangi tarihte yapılmasının uygun olacağının bundan sonraki toplantılarda belirlenmesi.

ANKARA'DA ILO HEYETİ İLE GÖRÜŞME

23 Nisan 1986 günü Özal Hükümeti'nin çağrısı üzerine Türkiye'ye gelen ILO Heyeti ile Türk-İş Genel Merkezi'nde bir toplantı yapılmış, bu toplantıda eylem kararlarının uygulamasına yol açan gelişmeler açıklanmış, Türk-İş'in 15 Ocak 1986'da TBMM'ne, Hükümete ve Siyasal Partilere sunduğu değişiklik istekleri hakkında bilgi verilmiştir.

Toplantıda Türk-İş Yönetim Kurulu üyeleri ve uzmanlar ile Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Genel Direktörünü temsilen ILO Sendika Özgürlükleri Komitesi Başkanı W. Simson, ILO İşçi/İşveren İlişkileri Dairesi

Türk-İş Çalışma Raporu

İlişkileri Dairesi eski Başkanı J. Schregle ve ILO Türkiye Temsilcisi Prof.Dr. Rüçhan Işık hazır bulunmuşlardır.

Türk-İş Genel Başkanı yaptığı konuşmada, Türk-İş'in 2821 Sayılı Sendikalar Yasası ile 2822 Sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Yasası'nın Uluslararası Çalışma Örgütü'nün ilke ve Sözleşmelerine uygun hale getirilebilmesi için sürdürdüğü girişimleri anlatmış, Hükümetin tutumu hakkında bilgi vermiştir.

Türk-İş Genel Başkanının açıklamasından sonra, Türk-İş Genel Sekreteri M. Sadık Şide Başkanlığında teknik düzeydeki çalışmalara geçilmiştir.

Türk-İş Genel Sekreteri M. Sadık Şide teknik çalışmaları açış konuşmasında "2821 ve 2822 Sayılı Yasaların hazırlanış biçimi" hakkında kısa bilgi vermiş, "Sendikalar Yasası; Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt Yasası; Dernekler Yasası; Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası ve Olağanüstü Hal Yasası'nın doğrudan Milli Güvenlik Konseyi tarafından, Konsey Genel Sekreterliği'nce ilgili görülen kurum, kişi ve kuruluşların görüşleri alındıktan sonra hazırlandığını; Bakanlar Kurulu'nda görüşülmediğini; şartların elverdiği oranda, nitelikçe gayri resmi iyileştirme girişimleri yapılabildiğini" belirtmiştir. M. Sadık Şide daha sonra Yasanın uygulanmasının üzerinden bir yıl geçtikten sonra ve sorunların işçi/hükümet zirve toplantılarına götürülmesini takiben uygulamada görülen çıkmazları en aza indirebilmek düşüncesiyle Türk-İş'in bazı değişiklik önerileri hazırladığını; Hükümetin önceleri bunları benimsemiş gibi görünüp, sonra şartları daha da ağırlaştıracak düzenlemeler yapma gayreti içine girdiğini, bunun bu tarihe kadar engellendiğini, esasen Hükümetin hiçbir iyileştirme gayreti içine girmemesi karşısında Türk-İş'in kendini bu önerileri ile bağlı tutmadığını ilan ettiğini ve yeni önerilerin de 28/29 Kasım 1985 tarihinde toplanan Başkanlar Kurulunun kararları doğrultusunda 15 Ocak 1986'da Hükümete ve diğer ilgililere sunulduğunu açıklamıştır. M. Sadık Şide uygulama sorunlarını en aza indirme amacı ile hazırlanan değişiklik önerilerinin sunulduğu tarihlerde Türk-İş'in "esasa ilişkin" tüm diğer konularda değişiklik isteme hak ve görüşünü saklı tuttuğunu da sözlerine eklemiştir.

ILO Temsilcileri Türkiye'ye "Türk Hükümetinin çağrısı üzerine" geldiklerini, Türk Hükümetinin Uluslararası Çalışma Örgütü Genel Direktörüne başvurarak "2822 Sayılı Yasa Hükümlerinin Türkiye tarafından 1951 yılında tasdik edilmiş bulunan "Toplu Pazarlık ve Sendikalaşma Hakkının Korunması"na dair 98 sayılı ILO Sözleşmesine aykırı olup, olmadığı'nın belirlenmesinde ILO uzmanlarının kendilerine yardımcı olmalarını" istediğini belirtmişlerdir. ILO üyesi olarak Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin ILO yetkili komiteleri ve Yönetim Kurulu önünde 98 Sayılı Sözleşme hükümlerini çiğnemekle suçlandığını hatırlatan ILO temsilcileri, görev alanlarının çağrı ile sınırlı olduğunu ancak Türk-İş'in bu toplantı vesile-

siyle hazırladığı raporun da görüşülebileceğini bildirmişlerdir.

Türk-İş temsilcileri 2821 ve 2822 sayılı Yasa hükümlerini, Uluslararası Çalışma Örgütü'nün "Sendika Özgürlüğü ve Sendikalaşma Hakkının Korunmasına Dair" 87 sayılı ve "Toplu Pazarlık ve Sendikalaşma Hakkının Korunmasına Dair" 98 Sayılı Sözleşmeleri ışığında değerlendirmiş; Yasa hükümlerinin, bu sözleşmelerde yer alan temel ilkelere aykırı yönlerini; uygulamada karşılaşılan sorunları; Türk-İş'in sorunların çözümüne ilişkin isteklerini açıklamıştır.

Görüşmeler sonucunda 2821 sayılı Sendikalar Yasası ve 2822 Sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Yasası'nın Uluslararası Çalışma Örgütü normlarına uygun hale getirilebilmesi için sürdürülecek çalışmalarda aşağıdaki girişimlerin yapılabilmesi belirlenmiştir:

"1 — Türkiye'nin ILO üyesi olarak tasdik ettiği sözleşmeler bakımından:

Türkiye tasdik ettiği sözleşmelerin "uygulama" biçimi konusunda, üye her Devlet gibi Uluslararası Çalışma Örgütü'ne yıllık rapor vermekle yükümlüdür. Hükümet bu raporların bir örneğini Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (Türk-İş) ve Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK)'na sunmakla da ödevlidir.

Hükümet tarafından hazırlanan raporlar ILO "uzmanlar komitesi" tarafından incelenmekte ve her yıl toplanan Konferans'da "Sözleşmelerin Uygulanması"nı incelemekle ödevli komite ve genel kurul tarafından değerlendirilmektedir.

Komite gündeminde bulunması takdirinde;

- a) Komite çalışmalarına katılınip, Türkiye'deki şartlar ortaya konabilir.
- b) Komite çalışmalarına katılmamakla birlikte, ICFTU üyesi işçi örgütlerinin anılan komitedeki temsilcileri aydınlatılarak aynı sonuca ulaşılabilir.
- c) ILO Ana Statüsünün 23. maddesi gereğince, Hükümetin raporunu göndermesinden sonra, Türk-İş'in görüşü "müstakilen" duyurulabilir ve bunun "gözlemler" başlığı altında raporda yer alması sağlanabilir.

Bu çalışma özellikle Türkiye tarafından tasdik edilmiş bulunan (98) sayılı Sözleşme açısından önem taşımaktadır.

2 — Türkiye'nin ILO üyesi olarak, henüz tasdik etmediği sözleşmeler bakımından:

Türk-İş açısından tasdik edilmemiş sözleşmeler içinde, bugünkü aşamada birinci derecede önem taşıyan (87) sayılı ILO Sözleşmesidir. Gerek 2821 Sayılı Yasa, gerekse 2822 Sayılı Yasa bu temel sözleşmenin çoğu hükümüne aykırıdır. Konferans Komitesinin ve "uzmanlar komitesinin" görev ve yetki alanı, münhasıran üye Devlet tarafından, tasdik edilmiş ILO Sözleşmelerinin uygulanmasını gözetmek olduğundan, 87 sayılı Sözleşme de tasdik edilmemiş bulunduğundan, yukarıda (1) No.'da belirtilen usulleri, 87 sayılı Sözleşme açısından uygulayabilmek mümkün değildir.

Türk-İş Çalışma Raporu

Burada yapılmak gereken, yine ILO Ana Statüsüne dayalı olarak "en ziyade temsil kabiliyetini haiz işçi örgütüne" özellikle tanınmış olan "şikayet" hakkını kullanmaktır.

Şikayet hakkının kullanılması halinde inceleme doğrudan "Sendika Özgürlüklerini Koruma Komitesi" tarafından yapılır. Bu komite tarafından yapılacak incelemede de, ilgili üye Devletin 87 Sayılı Sözleşmeyi tasdik edip etmemiş olmasının önemi yoktur. Zira Sendika Özgürlükleri Komitesi "Sendika hakkının ILO Ana Statüsüne dayalı bir temel hak" olduğu görüşü ile, ILO Ana Statüsünü tasdik ederek üye olmuş bir Devletin sendika özgürlüğünün temel kurallarını, özellikle 87 Sayılı Sözleşme ile belirli ilkeleri ihlal etmemesini gözetmekle ödevlidir.

Şikayet hakkı Türk-İş tarafından doğrudan kullanılabileceği gibi, Türk-İş'in üyesi olduğu ICFTU ile işbirliği yapılmak suretiyle, bu örgüt tarafından da kullanılabilir.

3 — Türkiye, tarım işçilerinin sendikalaşma özgürlüğünü düzenleyen bir ILO Sözleşmesini de tasdik etmiş bulunmaktadır. Tasdik edilmiş olan sözleşme olması bakımından, 2821 sayılı Yasa ile 2822 sayılı Yasanın ILO Sözleşmelerine aykırı yönleri hem birinci, hem de ikinci maddede belirtilen usuller çerçevesinde ortaya konabilir."

Kalemlî'nin Açıklaması ve Türk-İş'in Cevabı

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Mustafa Kalemlî anılan toplantıyı takiben basına 27.4.1986 günü açıklama yaparak, "ILO'nun Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt Yasası'nda yapılması düşünülen değişiklikleri beğendiğini" öne sürmüş, bu iddia Türk-İş Genel Sekreteri tarafından 28 Nisan 1986 tarihinde cevaplandırılmıştır.

Türk-İş Genel Sekreterinin Açıklaması

Türk-İş Genel Sekreterinin 28.4.1986 tarihli açıklaması şöyledir:

"Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Mustafa Kalemlî'nin ILO uzmanlarının Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Yasası'nda yapılması öngörülen değişiklikleri —Beğendiği— yolundaki beyanatı gerçeğin tam tersidir. ILO Sendika Özgürlükleri Komitesi Şefi W. Simson 1982'den bu yana Türkiye'ye üç kez gelmiş 2821 ve 2822 Sayılı Yasa hükümlerine ilişkin değerlendirmeler ILO Yönetim Kuruluna sunulan Komite raporlarında yer almıştır. Bu değerlendirmeler her iki Yasanın da, hemen tüm temel müesseseleri itibariyle, sendika özgürlüğünü düzenleyen ILO Sözleşmelerine ve ILO'nun Ana Statüsünde yer alan ilkelere aykırı olduğunu ortaya koymaktadır. Türk Hükümeti Haziran/1986'da toplanacak ILO Konferansı'ndan önce bir manevra yaparak, ILO Genel Direktörü'ne başvurmuş ve 2822 sayılı Yasada değişiklik yapmayı düşündüklerini, değişikliklerin Türkiye'nin 1951 yılında tasdik ettiği "Toplu Pazarlık Hakkının

Korunmasına Ait" (98) sayılı Sözleşmeye aykırı olup olmadığı konusunda ILO'nun kendilerine yardımcı olmasını" istemişlerdir.

ILO bir üye Devlet tarafından yapılan bu nitelikteki bir başvuruyu her şeyden önce bir "iyi niyet" belirtisi olarak karşılamış ve davete uymuştur. Ancak, Türk Hükümetinin hedefi ise, Haziran/1986'da yapılacak olan Konferans'da, Sözleşmelerin tatbiki ile ilgili Konferans Komitesi'nde ve üye Devletlerce tasdik edilmiş sözleşmelerin çiğnenip, çiğnenmediğini izlemekle ödevli "uzmanlar komitesi"nde konunun tartışılmamasını sağlamaktır. Bir üye Devletin ILO'ya başvurarak tartışması yapılan bir konuda yardımcı olunmasını istemesi, en azından "sonuçlarını bekleyelim" görüşüne yol açacaktır. Özal Hükümeti de şartları düzeltmenin değil, bu kısa vadeli, kısır politikanın peşindedir. Kaldı ki, 98 sayılı Sözleşmenin değerlendirildiği bir çalışmada, örneğin sözleşmede atıfta bulunulmamış olduğu için, "grev hakkı ve buna yönelik kısıtlamalar" doğrudan ele alınamaz. Aynı şekilde sendika özgürlüğünü düzenleyen, kurallara bağlayan "Sendika Hakkının Korunmasına" ilişkin (87) sayılı ILO Sözleşmesine aykırı yönler doğrudan değerlendirme konusu yapılamaz. Hükümet işte bu imkanlardan da yararlanma peşindedir.

Diğer taraftan, Kalemli'nin "Taraflardan biri değişiklik yapılmasını istemiyor. Diğeri ise daha çok değişiklik yapılmasını istiyor. İşçi-işveren tarafları anlaşamadıkça bizim yapacağımız bir şey yoktur" şeklindeki beyanı da doğru olamaz. Çünkü 2821 ve 2822 Sayılı Yasa kategorik olarak, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK)'nin isteklerini, çalışma raporlarıyla belirli işveren isteklerini hayata geçirmiştir. İstekleri gerçekleşmiş olan bir "taraf" neden değişiklik istesin? Kalemli "Bizim yapacağımız bir şey yoktur." derken, gerçekte Hükümetin niyetini ortaya koyarak, "Biz işverenlerin istediği düzeni muhafaza edeceğiz." tezini savunmaktadır.

Türkiye'ye gelen ILO uzmanları ile Türk-İş yetkilileri, 23 Nisan günü Türk-İş Genel Merkezi'ne yaklaşık sekiz saat süre ile her iki yasayı da gözden geçirmişlerdir. Şunu söyleyebilirim: ILO, gerek 2821 sayılı Sendikalar Yasası'na, gerekse 2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Yasasına, sendika özgürlüğü açısından üzülererek bakmaktadır.

Hal böyle iken, Kalemli'nin, Türk ve Dünya kamuoyunu yanıltma çabasının gerçek dışı olduğu çok kısa süre içinde anlaşılacaktır.

Türk-İş ve Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU) yakın bir gelecekte "Resmi şikayet hakkını" kullandığında Türk kamuoyunu Özal Hükümetinin ve Kalemli'nin gerçekleri tahrip etme girişimlerini bütün çıplaklığı ile görmüş olacaktır."

Türk-İş Yönetim Kurulu ILO Heyeti ile yapılan toplantının ve toplantıyı izleyen gelişmelerin Türk-İş Başkanlar Kuruluna sunulmasını, izlenecek yolun Başkanlar Kurulunun önerileri ışığında, 14/16 Mayıs 1986'da

Brüksel'de yapılacak olan ICFTU yönetim Kurulu toplantısındaki temasları takiben kesinleştirilmesini kararlaştırmıştır.

Kamu Kesimi Toplu İş Sözleşmeleri İzleme Komitesi Toplantısı

Bu arada Kamu Kesimi Toplu İş Sözleşmelerini İzleme Komitesi ilk toplantısını 29 Nisan 1986 günü Ankara'da yapmış ve sözleşme stratejisine ilişkin bir dizi ilke saptayarak Başkanlar Kurulu'na önerilmesini kararlaştırmıştır.

BAŞKANLAR KURULU OLAĞANÜSTÜ TOPLANTISI

Türk-İş Başkanlar Kurulu 30 Nisan 1986'da Ankara'da olağanüstü toplantıya çağırılmıştır. Başkanlar Kurulu toplantısı Türk-İş Genel Başkanı'nın Yönetim Kurulu adına yaptığı sunuş ile başlamış ve 15 Ocak 1986'dan 30 Nisan 1986'ya kadarki gelişmeler açıklanmıştır (25)

Türk-İş Genel Başkanı Hükümetin işçi hak ve özgürlükleri aleyhindeki tutumunu sürdürdüğünü anlatmış, eylemlere devam edileceğini bildirmiştir.

Başkanlar Kurulu Kararları

Başkanlar Kurulu toplantı sonrasında kamuoyuna aşağıdaki açıklamanın yapılmasını kararlaştırmıştır:

"Türk-İş Yönetim Kurulunun daveti üzerine olağanüstü toplanan Türk-İş Başkanlar Kurulu, önceden belirlenen gündemde yer alan konuları, her geçen gün biraz daha dar boğazlara itilen işçi hareketinin sorunların gözden geçirilmiş ve aşağıdaki görüş ve kararlarını oybirliğiyle kamuoyuna açıklamayı uygun görmüştür:

1 — Türkiye'de hür sendikacılık hakları, özellikle toplu iş sözleşmesi haklarının uygulanmaması karşısında;

a) Uluslararası Çalışma Teşkilatı ILO'nun 4 Haziran 1986 tarihinde Cenevre'de başlayacak 72. Dönem Konferansına, karşı karşıya bulunan çıkmazların bütün ayrıntılarıyla sunulması,

b) Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu ICFTU nezdinde şikayet hakkımızın kullanılarak, uluslararası alanda girişimlerde bulunulmasının istenmesi,

c) Sendikalarımızın, ayrı ayrı bağlı bulundukları uluslararası işkolu federasyonları nezdinde teşebbüse geçerek, sorunlarımızı yansıtmaları kararlaştırılmıştır.

2 — Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanının, geçen seneki ILO Genel Kurulu sonrası yaptığı açıklamanın bir benzeri olan ve geçtiğimiz hafta içinde tekrarlanan demecinin, kamuoyunu yanıltmayı amaçladığı tesbit edilmiş olup, Başkanlar Kurulumuzca tepki ile karşılanmış ve kınanmıştır.

3 — İşkolları üzerinde yapılması planlanan değişikliğin, güçlü sendikacılığı amaçladığı iddialarının temelden çürük olduğuna inanan Başkanlar Kurulumuz, sendikaları ve işçileri birbirine düşürecek bu girişimin tamamen politik amaçla ele alındığını açıklamayı zorunlu görmektedir.

4 — Kamu kesiminde sürdürülen toplu iş sözleşmesi görüşmelerine Hükümetin müdahalesi, bu defa isim değiştirilerek Kamu İşveren Sendikaları adı altındaki, yapıları hukuki tartışmaya açık, sosyal devlet esprisine ters düşen, hükümetin tayin ettiği memurlarca yönetilen kuruluşlarca sürdürülmektedir.

Bu durum karşısında:

a) Toplu sözleşmeleri izleme komitesi tarafından tesbit edilecek gelişmelere göre,

- Kazanılmış hakları ortadan kaldıracı müdahalenin devamı,
- Esasen yetersiz olan ücretlere enflasyonun altında zam verilmek istenmesi,
- Bugüne kadar yapılan görüşmelerde kabul edilen maddelerin yeniden müzakeresinde ısrar edilmesi,

hallerinde, uyuşmazlık zabıtlarının tutulması ve grev kararlarının alınmasını,

b) Grev yasağı bulunan işkollarındaki sendikalarımızın da katılacağı kafa ve kasa birliğinin sağlanması için Yönetim Kurulu tarafından gerekli girişimlerde bulunulmasını,

c) Toplu Sözleşme İzleme Komitesi ve Yönetim Kurulu ile koordineli şekilde grevlerin yaygınlaştırılmasını,

uygun görmüştür.

5 — Türk-İş Merkezi Eylem Tertip Komitesi ve Yönetim Kurulunca 22 Haziran 1986 tarihinde eskişehir'de toplantı ve gösteri yürüyüşü yapılması ile şekilleri ve zamanı sonra belirlenmek üzere 10 ilde eylemler yapılması yolunda alınan karar, kurulumuzca uygun görülmüştür.

Eylemlerin Türk-İş'in onuruna uygun biçimde yapılması için bütün sendikaların üzerlerine düşen görevi eksiksiz yerine getirmesi kararlaştırılmıştır.

6 — Türk işçi hareketini ısrarla huzursuz etmenin yollarını arayan, mevcut sorunları çözümleme yerine, yeni yeni sorunlar çıkaran ve zaman zaman yasaları bile hiçe sayan Hükümetin politikası karşısında, Türkiye çapında eylem şekilleri tesbit edilmesinin kaçınılmaz olduğunu kabul eden Başkanlar Kurulumuz, bu konuda Merkez Eylem Tertip Komitesince değerlendirme yapılmasını, hazırlanacak önerilerin Yönetim Kurulumuzca da onaylandıktan sonra Kurulumuzun olağanüstü toplantıya çağırılması uygun görülmüştür.

Başkanlar Kurulumuz, yukarıda açıkça belirlenen ve emeği hor gören bu zihniyetin devam etmesinden de kaygılar duymaktadır.

Asgari ücretin altında işçi çalıştırılması gibi, insani olmayan, Anayasa ve Yasaya ters düşen girişimlerin sürmesi,

Sosyal Sigortalar Kurumu kuruluş yasasında değişiklik yaparak esasen Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın bir ünitesi halinde değerlendirilen bu kurumun bağımsızlığını tamamen ortadan kaldırıcı, işçi ve işveren primleriyle oluşan fonlardan kurulu hastanelerin statülerinde değişiklik yapılması teşebbüsleri,

Bu kaygılarımızı arttırmakta ve tahammül sınırlarımızı aşmaktadır.

Bütün bu olumsuzluklar, Türk işçi hareketinin hak alma mücadelesi-nin boyutlarını genişletmeye ve genel grev konusu gündeme getirmeye yer-terlidir."

ICFTU YÖNETİM KURULU TOPLANTISI

Başkanlar Kurulunun önerileri ve kararları doğrultusunda ilk adım 14/16 Mayıs 1986 tarihlerinde Brüksel'de toplanan ICFTU Yönetim Kurulu toplantısında atılmış, Yönetim Kurulunda gelişmeleri açıklayan Türk-İş Genel Başkanı sorunların uluslararası alanda ve özellikle Uluslararası Çalışma Örgütü'nde izlenmesini istemiş, Yönetim Kurulu Türk-İş'in çağ-rısını oybirliği ile kabul etmiştir.

72. DÖNEM ULUSLARARASI ÇALIŞMA KONFERANSI

Sorunlar, Başkanlar Kurulu kararları doğrultusunda 4/25 Haziran 1986 tarihleri arasında Cenevre'de toplanan 72. Uluslararası Çalışma Konferansı'na götürülmüş, Türk-İş Genel Başkanı Konferansta 16 Haziran 1986 günü bir konuşma⁽²⁶⁾ yaparak Türk işçisinin ve Türk Sendikacılık Hareketinin içinde yaşadığı çıkmazları anlatmış, önlem alınmasını istemiştir.

Türk-İş Genel Başkanı konuşmasının "Türkiye'de işçi hak ve özgür-lüklerine ilişkin sorunlar" bölümünde şu görüşlere yer vermiştir:

"İşçi-işveren ilişkilerinde yeni boyutlar özellikle bu ilişkide devletin rolü" konusuna gelince... Bu konuda şunları belirtmek istiyorum: Günümüz-de çoğu ülkede genei olarak insan haklarına gösterilen saygı tatminkâr ol-maktan çok uzaktır ve çoğu halde sendikal hak ve özgürlükler çiğnenmektedir. Sayın Genel Direktörün sözleriyle;

"...ILO'nun 87 ve 98 Sayılı Sözleşmelerinde ifadesini bulan ve içeriği ILO denetim organlarıncı yorumlanan sendika özgürlüğü ve serbest toplu

pazarlık ilkelerine giderek artan sayıda devlet tam olarak uymamaktadır.." ILO'nun tahribine yol açabilecek olan bu trendi büyük bir kaygı ile karşılamakta olduğumuzu belirtmek istiyorum.

Örneğin Türkiye konusunda ILO Sendika Özgürlükleri Komitesi aşağıdaki düzenlemelerin ILO normlarında ifadesini bulan temel sendikal haklara aykırı olduğuna işaret etmektedir:

- ☐ Sendika yöneticisi seçilebilmek için en az 10 yıl işçi statüsünde çalışmış olma yükümlülüğü,
- ☐ Sendika yöneticisi seçilebilmek için toplu sözleşme grev yasası hükümlerini ihlalden dolayı hüküm giymemiş olma zorunluluğu,
- ☐ Okullarda, dinî müesseselerde çalışan işçilerin ve devlet memuru statüsünde çalışanların sendika üyesi olmalarının yasaklanması,
- ☐ Sendikaların genel siyaset yasağına tabi tutulması,
- ☐ Toplu Pazarlık yapabilmek için ilgili işkolunda çalışan işçilerin en az yüzde onunu, sözleşme yapılacak işyeri ya da işletmede en az yüzde ellisini üye olarak kaydetmiş olma yükümlülüğü,
- ☐ Ciddi grev kısıtlamaları, örneğin sürekliliğinde zorunluluk olan hizmetler kavramı ile bağdaşmayan sektörlerde grev hakkının yasaklanmış olması, hükümete kontrolü altındaki bir heyet marifetiyle mecburi tahkim imkanı veren grev erteleme yetkisinin tanınması ve bunlar gibi diğerleri.

Sayın Başkan,

Sendika özgürlükleri Komitesinin bu tesbitlerine paralel olarak, Sözleşmelerin ve Tavsiye Kararlarının tatbikiyle ilgili Uzmanlar Komitesi de Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt Kanununun Türkiye tarafından tasdik edilen 98 Sayılı ILO Sözleşmesini ciddi bir biçimde ihlal ettiği görüşündedir.

Türkiye'deki durumla ilgili olarak son bir gelişmeye de değinmenin yerinde olacağı düşüncesindeyim. Türk Hükümeti Nisan/1986'da ILO Genel Direktörüne yaptığı bir başvuru ile, diğer bazı hususlar yanında, aşağıdaki taahhütte bulunmuştur:

"Türkiye'nin, tasdik etmiş olmakla 98 sayılı Sözleşme ile üstlendiği ve cibelere ve ILO Anayasası'nda yer alan sendika özgürlüğü prensiplerine ve konuya ilişkin ILO normlarına tam olarak uymasını temin edecek her çeşit adımı atmayı ve her çeşit tedbirleri, ülkede cari siyasal, ekonomik ve sosyal gerçekler ışığında gerekebilecek zaman sınırları içinde almayı..."

Bu başvuruya, Türk Hükümetinin sendikal hakların ILO tarafından anlaşıldığı biçimiyle tam olarak saygı gösterildiği bir ortama sahip olmanın öneminin tam idraki içinde olduğu da eklenmiştir.

2821 Sayılı Sendikalar Kanunu ve 2822 sayılı Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt Kanunu ile ilgili olarak ILO denetim organlarının anılan Yasaların işçi hak ve özgürlüklerini ihlal eden hükümlerinin değiştirilmesi iste-

ğiyle yaptığı ve raporlarında da yer alan uyarıların tam olarak dikkate alınıp gerekli değişikliklerin gerçekleştirileceği umudu içinde, Türk Hükümetinin son girişimini memnuniyetle karşılıyoruz."

21 HAZİRAN BAŞKANLAR KURULU TOPLANTISI

Türk-İş Başkanlar Kurulu 22 Haziran 1986'da Eskişehir'de yapılması kararlaştırılan miting ile ilgili çalışmaları gözden geçirmek üzere Eskişehir'de 21 Haziran 1986 günü toplanmıştır.

Başkanlar Kurulu toplantısını bir konuşma ile açan Türk-İş Genel Başkanı "28 Kasım 1985 tarihli eylem kararının 72. Dönem Uluslararası Çalışma Konferansında ne suretle uygulandığını" açıklamış, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Mustafa Kalemli'nin bir süre önce de olduğu gibi Türk Kamuoyunu yanıltma çabası içinde olduğunu belirterek, şu bilgiyi vermiştir:

"Hatırlanacağı üzere, Başkanlar Kurulumuz 30 Nisan 1986 tarihinde olağanüstü toplanarak TÜRK-İŞ eylem programı uygulamasını gözden geçirmiş ve yarın burada bir protesto yürüyüşü yapılmasını kararlaştırmıştı.

Protesto yürüyüşü yarın saat 13.00'de yapılacaktır.

Başkanlar Kurulumuzun kararına göre, önümüzdeki günlerde ayrıca on ilimizde eylemlere devam edilecektir.

Bugün eylem programı uygulamasında yeri olan iki toplantı hakkında bilgi vermek istiyorum.

Bunlardan birincisi 14/16 Mayıs 1986 tarihleri arasında Brüksel'de yapılan Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU) yönetim Kurulu toplantısıdır.

Hatırlanacağı gibi, Başkanlar Kurulumuz 30 Nisan 1986 tarihli toplantısında "ICFTU nezdinde yeniden girişimde bulunularak" işçilerimizin karşı karşıya bulunduğu sorunların uluslararası alanda ele alınmasının sağlanmasını kararlaştırmıştı. Bu karar gereğince 14/16 Mayıs tarihlerinde ICFTU Yönetim Kurulu'nda gerekli açıklama yapılmış, sorunların uluslararası alanda, ayrıca Uluslararası Çalışma Örgütü'nde izlenmesi istenilmiştir. ICFTU Yönetim Kurulu bu isteğimizi oybirliği ile kabul etmiştir.

Başkanlar Kurulumuz 30 Nisan 1986 tarihli toplantısında, işçilerimizin sorunlarının 72. Uluslararası Çalışma Konferansı'na da yansıtılmasını kararlaştırmıştı.

Bilindiği gibi, Türkiye'nin durumu, Uluslararası Çalışma Örgütü'nde iki ayrı komitede ele alınmaktadır. Bunlardan birincisi ILO Sendika Özgürlükleri Komitesi'dir. Burada 1982'den bu yana Türkiye'de 12 Eylül 1980 sonrasında işçi hak ve özgürlükleriyle ilgili tüm sorunlar ele alınmış durumdadır ve her yıl Mayıs ve Kasım aylarında gelişmeler ILO Yönetim Kurulu'na su-

nulmakta, Yönetim Kurulu'nun tesbitleri ve tavsiyeleri de Türk Hükümeti-ne duyurulmaktadır. Bu çerçevede Uluslararası Çalışma Örgütü özellikle 2821 ve 2822 sayılı Yasaların, sendikal hak ve özgürlükleri düzenleyen ILO Sözleşmelerine aykırı yönlerinin düzeltilmesini istemektedir. İkinci Komite Sözleşme ve Tavsiye Kararların Tatbikini denetlemekle ödevli olan ve her yıl ILO Konferansı sırasında kurulan "Aplikasyon Komitesi"dir. Bu Komite 1982 yılından bu yana, Türkiye'de serbest toplu pazarlık şartlarını, Türkiye'nin 1951 yılında tasdik ettiği 98 sayılı ILO Sözleşmesi ışığında izlemektedir. İki Komite arasındaki başlıca fark, Sendika Özgürlükleri Komitesi'nin üye Devlet tarafından tasdik edilmemiş de olsa bazı ILO Sözleşmelerine göre inceleme yapabilmesidir. Bu sözleşmelerin başında 87 sayılı ILO Sözleşmesi gelir. ILO nazarında bu konuda inceleme yapmak için üye Devletin bu Sözleşmeyi tasdik etmiş olması gerekmez. Zira sendika özgürlüğü ILO Anayasasının aslı unsurudur; Anayasayı kabul ederek ILO üyesi olan Devlet de bunun gereklerine uymakla yükümlüdür. Buna karşın Konferans Komitesi münhasıran tasdik edilmiş sözleşmelere göre değerlendirme yapabilir.

Özal Hükümeti adına, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca 30 Nisan 1986 tarihinde ILO Genel Direktörüne bir başvuruda bulunulmuştur. Bu başvuruda "Türk Hükümeti'nin iş mevzuatını ILO normalrina uygun hale getireceği" kaydedilmiş, ayrıca aşağıdaki taahhütte bulunulmuştur:

"...Türkiye'nin, tasdik etmiş olmakla 98 sayılı Sözleşme ile üstlendiği vecibelere ve ILO Anayasası'nda yer alan sendika özgürlüğü prensiplerine ve konuya ilişkin ILO normlarına tam olarak uymasını temin edecek her çeşitli adımı atmaya ve her çeşit tedbirleri, ülkede cari siyasal, ekonomik ve sosyal gerçekler ışığında gerekebilecek zaman sınırları içinde almayı..."

Bu başvuruda ayrıca "Türk Hükümetinin sendikal hakların ILO tarafından anlaşıldığı biçimiyle saygı gösterildiği bir ortamın öneminin tam idraki içinde olduğu" da eklenmiştir.

Hükümetin bu taahhüdü Mayıs/1986'da ILO Yönetim Kurulu'na sunulan Sendikal Özgürlükleri Komitesi'nin raporunda aynen yer almıştır. Sendika Özgürlükleri Komitesi "Bu gelişmeyi memnuniyetle karşıladığını" belirtmiş ve 2821 ve 2822 sayılı Yasalarda verilen sözler istikametinde değişiklik yapılmasını beklediğini belirtmiştir.

4 Haziran 1986'da 72. Dönem Uluslararası Çalışma Konferansı başlamış, Sosyalist Ülkeler işveren temsilcilerinin "Aplikasyon Komitesi"nde temsil oranında çıkan bir anlaşmazlık sebebiyle anılan Komite ancak 11 Haziran 1986 tarihinde çalışmaya başlayabilmiştir.

Bu Komitede Türk-İş'i asıl üye olarak Türk-İş Genel Başkanı, Yedek Üye olarak Mehmet Acidereli, Emin Kul, Metin Tiryakioğlu temsil etmiştir.

Komiteye Türk Hükümetinin taahhüt mektubu D. 4 No.lu bir belge ile sunulmuştur.

Bu belgenin sunulmasını takiben Komitenin işçi grubu başkanı söz alarak "Türkiye'nin durumunun 1982'den beri değerlendirildiğini, Türk Hükümeti'nin"

kümeti'nin açık taahhüt teşkil eden bir başvurusu olduğunu" belirtmiş, "Hükümetçe verilen sözlerin yerine getirileceği umudu ile bu yıl Türkiye'nin durumunun tartışılmamasını" istemiştir. Komite'nin işveren grubu öneriye uymuştur. Bu gelişme 11.6.1986 günü öğleden sonraki C.APP./PV. 3 sayılı oturum tutanağında 13 üncü sayfada yer almış, aynı tutanağın 14 üncü sayfasında da Komite'nin tesbiti şu sözlerle belirtilmiştir:

"...D. 4 sayılı belgede Türk Hükümeti bazı niyetlerini, değişiklikler yapmaya hazır olduğunu belirtmiş, durum hakkında bilgi alınmıştır; Komitenin işçi üyeleri, verilen sözlerin 1987 ILO Konferansı'na kadar yerine getirilmesi umidini belirtmiştir. Bu tesbitler ışığında, D. 4 sayılı belgede belirtilenler dikkate alınarak ve verilmiş bulunan sözlerin gerçekten yerine getirileceği umudu ile, Komitece bu yıl durumları ele alınacak ülkeler listesinden Türkiye'nin çıkarılması yerinde görülmüştür..."

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı, işkolları değişikliği ile ilgili Yasa önerisi sırasında ortaya çıkan duruma benzer bir tavır ile, Türkiye'nin listeden çıkarılmasını derhal "ILO'nun Türkiye'deki şartlardan memnun olduğu" biçiminde yorumlamış ve bunu ilân etmiştir. Anadolu Ajansı Muhabirine Cenevre'de yaptığı açıklamada Bakan "Türk Hükümetinin taahhüt verdiği yolundaki" iddianın da doğru olmadığını belirtmiş, "biz zaten taahhüt veremeyiz" demiştir. Bakan Sendika Özgürlükleri Komitesi Raporu'nda; Applikasyon Komitesi'ne sunulan D. 4 sayılı belgede ve tutanaklarda yer alan başvurunun da "taahhüt" olmadığını savunmuştur.

Bakanın bu açıklaması üzerine Adanolu Ajansı Muhabiri Komite'nin işçi grubu başkanı ile görüşmüş, işçi grubu başkanı Komite'de yaptığı açıklamayı tekrarlamış, "Türkiye'nin bu yıl görüşülmemesini verilen taahhüt ışığında önerdiğini" bildirmiştir.

Esasen Komite Raporu'nda Türkiye ile ilgili bir "sonuç" bölümünün yer alması kararlaştırılmıştır. Burada Hükümetçe verilen taahhüde atıfta bulunulmakta ve 1987 Konferansına kadar verilen sözlerin yerine getirilmesi istenmektedir.

Komite işçi grubu başkanı ayrıca, Komite Raporu'nun ILO Konferansı genel kuruluna takdimi sırasında bu gelişmeyi açıklayacağını bildirmiştir. Bu açıklamanın yapıldığı tutanak birkaç güne kadar Konfederasyonumuza ulaşmış olacaktır.

Türk İşçileri ve TÜRK-İŞ adına ILO Konferansı Genel Kurulunda 16 Haziran 1986 günü, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı'ndan sonra bir konuşma yapmış bulunuyorum. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı, tüm Hükümet ve işveren delegeleri ve hükümet-işçi-işveren danışmanları konuşma sırasında hazır bulunmuşlardır. Konuşma metni dağıtılmış bulunmaktadır.

Türkiye'de işçi hak ve özgürlükleri alanında yaşanan yasal çıkmazların ILO Sendika Özgürlükleri Komitesi'nin ve Uzmanlar Kurulu'nun tesbitleri ışığında değerlendirildiği açıklamamda Türk Hükümeti'nin taahhüt mektubuna da değinilmiş şu görüşe yer verilmiştir:

"2821 sayılı Sendikalar Kanunu ve 2822 sayılı Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt Kanunu ile ilgili olarak ILO denetim organlarının (Sendika Özgürlükleri Komitesi, Uzmanlar Kurulu, Aplikasyon Komitesi) anılan Yasaların işçi hak ve özgürlüklerini ihlal eden hükümlerinin değiştirilmesi isteğiyle yaptığı ve raporlarında da yer alan uyarıların tam olarak dikkate alınıp gerekli değişikliklerin gerçekleştirileceği umudu içinde, Türk Hükümetinin son girişimini memnuniyetle karşılıyoruz."

Bu yaklaşım, yukarıda belirtildiği gibi, Sendika Özgürlükleri Komitesi tarafından da benimsenmiştir.

Görüleceği gibi, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı tarafından Türk kamuoyu yanıltılmak istenmiştir. Her gelişmenin bir belgeye bağlı olduğu bir ortamda bu yolun neden seçildiğini, bununla kısa vadeli de olsa hangi sonucun amaçlandığını anlayabilmek müşkildir.

Bugün Özal Hükümetine düşen uluslararası alanda verdiği taahhütlerin gereklerini derhal yerine getirmesidir. Bu, aynı zamanda, Türkiye'de demokrasinin hangi ölçülerde gerçekleştirildiğini de gözler önüne serecektir..."

ESKİŞEHİR MİTINGİ

Genel Başkanın sunuşundan sonra mitingle ilgili hazırlıklar gözden geçirilmiştir.

Mitingin hazırlıklarına Haziran ayı başında başlanılmış, 3 Haziran 1986 günü Türk-İş İkinci Bölge Temsilciliğinde Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Kurulu, Genel Teşkilatlandırma Sekreteri Orhan Balaban'ın Başkanlığında toplanarak ön çalışmaları tamamlamıştır. 15 Haziran 1986'dan 22 Haziran 1986 gününe kadar Türk-İş Genel Teşkilatlandırma Sekreteri ve uzmanları eylem kapsamı içinde olan Bursa, Eskişehir, Kütahya, Konya ve Afyon illerinde toplantılar düzenlemişler, miting ile ilgili hazırlıkları tamamlamışlardır.

Eskişehir mitingi 22 Haziran 1986 günü başarı ile gerçekleştirilmiştir. Onbinlerce işçinin katıldığı toplantı ve gösteri yürüyüşünde Türk-İş Yönetim ve Başkanlar Kurulu adına işçi görüşü Türk-İş Genel Başkanı tarafından açıklanmıştır⁽²⁷⁾.

Türk-İş Genel Başkanı konuşmasında Türk işçilerinin isteklerini tekrarlamış, sendika özgürlüğünün boyutlarını anlatmış, serbest toplu pazarlık ve grev haklarının engelsiz tanınmasını, izlenmekte olan ekonomik politikanın sosyal devlet anlayış ve ilkelerine uygun hale getirilmesini istemiştir.

Türk-İş'in ekonomik politikasını ve hedeflerini açıklayan Türk-İş Genel Başkanı, Özal Hükümetinin işçi isteklerine ve geniş halk kesimleri yararına bir ekonomik ve sosyal politikaya karşı olduğunu bildirmiş "Hükümet iktisaden güçlü bir azınlığın yanındadır. Türkiye'de demokra-

(27) Konuşmanın tam metni için "Belgeler" kitabı s. 79'a bkz.

si işte bu bir avuç insan için vardır. Bunu değiştirmeye mecburuz. Bunu demokratik yollardan değiştirmek bizim elimizdedir..." demiştir.

KAMU KESİMİ TİS İZLEME KOMİTESİ TOPLANTISI

Kamu Kesimi Toplu İş Sözleşmelerini İzleme Komitesi 26 Haziran 1986 günü Ankara'da Türk-İş Genel Eğitim Sekreteri Kaya Özdemir'in Başkanlığında ikinci toplantısını yapmış ve gelişmelerin izlenmesini kararlaştırmıştır. Çeşitli konularda ayrıntılı çalışma yapılmasını kararlaştıran Komitenin bu isteği 27 Haziran 1986'da 86-1491-5/43 Sayılı yazı ile Örgüte yansıtılmış, ayrıca 11 Temmuz 1986'da Yüksek Hakem Kurulu'na intikal eden uyuşmazlıklar ve gelişmeler hakkında bilgi istenmiştir.

YÖNETİM VE MERKEZİ TERTİP KOMİTESİ TOPLANTISI

Türk-İş Yönetim ve Merkezi Tertip Komitesi 15 Temmuz 1986 günü Türk-İş Genel Merkezi'nde yedinci toplantısını yapmış, aldığı tavsiye kararlarının toplanacak olan Türk-İş Başkanlar Kuruluna sunulmasını kararlaştırmıştır. Komite bu toplantısında, Kasım 1985'de alınan eylem kararlarının Temmuz 1986 tarihine kadarki uygulamasını gözden geçirmiş ve eylemlerin öncelikle Samsun, Manisa, Zonguldak ve Gaziantep illerinde sürdürülmesini önermiştir. Komite anılan illerde bir ön inceleme yapılmasını ve sonuçlarının Başkanlar Kuruluna duyurulmasını da kararlaştırmıştır.

BAŞKANLAR KURULU OLAĞANÜSTÜ TOPLANTISI

Bu gelişmeleri takiben Türk-İş Başkanlar Kurulu 6 Ağustos 1986 günü İstanbul'da olağanüstü toplantıya çağırılmıştır. Eylem yapılması kararlaştırılan illerdeki inceleme sonuçlarını değerlendiren Başkanlar Kurulu'na bu toplantıda 72. Dönem ILO Konferansı'ndaki gelişmelerle ilgili tüm belgeler İngilizce asılları ve tercümelemleri ile birlikte sunulmuş, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Mustafa Kalemli'nin kamuoyunu yanıltma girişimlerinin kanıtları basına verilmiştir.

Başkanlar Kurulu üyelerine ve basına verilen belgeler şöyledir⁽²⁸⁾:

1 — Türk Hükümeti'nin Taahhüt Mektubu

(28) Konuşmanın tam metni için "Belgeler" kitabı s. 311 ve 317'ye bkz.

- 2 — Aplikasyon Komitesi'nde Türkiye'nin hangi koşullarla gündeminden çıkarılmasının önerildiğini gösterir Komite Tutanağı
- 3 — Öneri üzerine Aplikasyon Komite'nin gündemden çıkarılma istemini hangi koşullarla benimsediğini gösterir Aplikasyon Komitesi tutanağı
- 4 — 72. Dönem Uluslararası Çalışma Konferansı'na sunulan Aplikasyon Komitesi Raporu'nda Türkiye.
 - a) Türk Hükümeti'nin taahhüt mektubu
 - b) Aplikasyon Komitesi'nin Türkiye'nin bu yıl görüşülmemesi ni hangi koşullarla kabul ettiğine dair sonuç bölümü
- 5 — Türk-İş Genel Başkanının konuşması
- 6 — Aplikasyon Komitesi Raporu'nun genel kurula sunulması sırasında Komite İşçi Grubu Başkanı tarafından Türkiye ile ilgili olarak yapılan açıklama.

Başkanlar Kurulu Açıklaması

Türk-İş Genişletilmiş Başkanlar Kurulu'nun İstanbul Toplantısı'nın sonrasında yapılan açıklamada "öncelikle Manisa, Samsun, Zonguldak ve Gaziantep illerinde eylem yapılması" yolundaki Türk-İş Merkezi Eylem Tertip Komitesi önerisinin oybirliğiyle kabul edildiği bildirilmiştir. Ülkemizdeki temel işçi hakları ve hür sendikacılık kurallarının noksansız uygulanmasına dek, başlatılan eylemlere devam edilmesinin kararlaştırıldığı belirtilen açıklamada alınan karar gereğince, 11 Ağustos Pazartesi gününden itibaren anılan illerde toplanacak olan Mahalli Eylem Tertip Komiteleri'nin gerekli hazırlıklara başlayacağı ve bu illerde, birbiriyle çakışmayacak şekilde düzenlenmesi öngörülen eylemlerin şekil ve tarihi konusunda hazırlayacağı raporları Konfederasyon yetkili organlarına sunması öngörülmüştür.

KARARLARIN UYGULANMASI

Türk-İş Başkanlar Kurulu'nca İstanbul'da alınan kararların uygulamasına hemen geçilmiştir. Eylem yapılması kararlaştırılan illerin Valiliklerine yapılan yazılı başvurular, 2911 Sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası açıkça çiğnenerek ve Hükümetin talimatı ile reddedilerek eylemlerin ertelenmesi istenmiştir. Bunun üzerine, anılan illerde tesbit edilecek tarihlerde işçilerin, işyeri temsilcilerinin, sendika şube ve genel merkez yöneticilerinin katılacağı basın toplantıları yapılması yoluna gidilmiştir.

**MANİSA
TOPLANTISI
(28.8.1986)**

Alınan eylem kararları doğrultusunda Manisa Valiliğine yapılan başvuru "seçime bir hafta kala miting ve gösteri yürüyüşü yapılmasının siyasi tansiyonun yükselmesine neden olabileceği, bunun da ilçe seçim kurulunca sakıncalı bulunduğu" ileri sürülerek reddedilmiştir.

Manisa Valiliğinin 22.8.1986 gün ve 1. Şb. D.S.P.B. 4363 sayılı yazısı şöyledir:

"Türk-İş Konfederasyonuna bağlı sendikalarınızın 21 Eylül 1986 Pazar günü Saat 13.00-18.00 arasında ilimiz merkezinde yapılacak toplantı ve gösteri yürüyüşü ile ilgili müracaatınız, ilçe seçim kurulu başkanlığınca incelenmiştir.

Manisa ilçe seçim kurulunca 298 sayılı kanunun 49. ve 50. maddeleri gereğince 7.9.1986-27.8.1986 günü akşamına kadar olan süre içerisinde Manisa ilinde toplantı ve gösteri yürüyüşü için tespit edilen sahaların seçime katılacak siyasi partilerin sözlü propaganda yapacakları yer olarak ayrıldığından; aynı yasanın 20/1 maddesine göre de seçime bir hafta kala miting ve gösteri yürüyüşü yapılması ilimizde siyasi tansiyonun yükselmesine neden olabileceğinden, ilçe seçim kurulunca sakıncalı görülmüştür.

21 Eylül 1986 Pazar günü yapılacak toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkındaki talebinizle ilgili ilçe seçim kurulunun 21.8.1986 gün ve 1986/125 sayılı RED kararından bir suret ilişkide gönderilmiştir.

Bilgi ve gereğini rica ederim."

Bunun üzerine, Manisa'da 28 Ağustos 1986 günü başlayacak "Sendikacılık Hareketleri ve Türk-İş'in faaliyetleri" seminerinin açılışını yapmak üzere Türk-İş Genel Başkanı Manisa'ya gitmiştir. Çok sayıda araçla karşılanan Türk-İş Genel Başkanı Manisa'da yaptığı konuşmada⁽²⁹⁾ "Hükümetin tutumunu" ağır bir dille eleştirmiş, işçi isteklerini tekrarlamış, eylemlere devam edileceğini bildirmiştir.

**SAMSUN
TOPLANTISI
(6.9.1986)**

6 Eylül 1986 günü Samsun'da yapılacak olan toplantı ve gösteri yürüyüşünün hazırlıkları Genel Teşkilatlandırma Sekreterliğinin gözetimi altında yerine getirilmiş, toplantı kapsamında olan bütün illere gidilmiş ve yöredeki tüm şube yöneticileri ile toplantılar düzenlenerek katılımın tam olması için her çeşit önlem alınmıştır. Tam hazırlıkların tamamlanması 4.9.1986 günü Samsun Valiliği "toplantı ve gösteri yürüyüşünün ha-

sıl olan şartlar muvacehesinde değerlendirilmesi zarureti hasıl olduğunu" belirterek mitingin seçim dönemi sonuna ertelendiğini bildirmiştir.

Samsun Valiliği'nin 4 Eylül 1986 günlü yazısı şöyledir:

"6.9.1986 Cumartesi günü saat 14.00 ile 17.00 arasında Samsun il merkezinde yapılması istenilen toplantı ve gösteri yürüyüşünün; hasıl olan şartlar muvacehesinde, 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununun 17. maddesi uyarınca değerlendirilmesi zarureti hasıl olmuştur.

Samsun ili milletvekili ara seçimlerinin yapılacağı 1 Ocak'tan birisidir.

Siyasal partilerin, TRT'de yapmakta oldukları propaganda konuşmaları, Başkan ve mensuplarının seçim bölgesi olan ilimizde yürüttükleri yoğun siyasi faaliyetler, ayrıca bütün bu hususların basın kanalı ile kamuoyuna yoğun bir şekilde yansıtılması gibi nedenler yurt genelinde ve özellikle seçim bölgesi olan ilimizde siyasi tansiyonu artırmış, buna dayalı olarak da Emniyet ve Asayiş çok duyarlı bir hale gelmiştir.

Böylesi bir ortamda yapacağınız kapsamlı toplantı ve gösteri yürüyüşü ise kamuoyunda hasıl olan bu duyarlılığın boyutlarını en üst düzeye çıkaracak nitelikte görülmektedir.

Diğer taraftan, sendikanızın işçi haklarını savunmak üzere yapmak istediği, toplantı ve gösteri yürüyüşünün seçimin huzur ve güven içinde yapılmasına da mani olmak üzere; sabote edilip saptırılacağı, kanunsuz bir toplantıya dönüştürüleceği, ayrıca kamu düzenini ciddi şekilde bozacak olayların çıkarılacağı, millî güvenlik gerekleri ile mal ve can güvenliğinin ihlal edileceği yolunda Valiliğime intikal eden dökümanter ve istihbari bilgilere binaen, kuvvetle muhtemel görülmüştür.

Yukarıda özetle belirtilen hususlar muvacehesinde seçim dönemi dışında her zaman yapılması da mümkün olan bu toplantı ve gösteri yürüyüşünün Anayasanın 34. maddesi 2911 Sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Kanununun 17. maddesi ve bu kanunun uygulanmasına dair çıkarılan Yönetmeliğin 23. maddesine istinaden seçim dönemi sonuna ertelenmesine karar verilmiştir.

Bilgi ve gereğini rica ederim."

Bu gelişme karşısında eylem programı, işçilerin de katılacağı bir basın toplantısına dönüştürülmüştür. İl girişinde işçiler 500'ün üstünde araçla Türk-İş Genel Başkanını karşılamışlar, idare protesto edilmiş, daha sonra Türk-İş Eğitim Sitesi'nde 2000 dolayında işçinin katılımıyla basın toplantısı yapılmıştır.

Türk-İş Genel Başkanı basın toplantısında Türk-İş'in "çoğulcu ve özgürlükçü demokrasi anlayışı ile bugün Türkiye'de siyasal iktidarı ellerinde bulunduranların demokrasiden anladığı arasında büyük uçurumlar olduğunu" tekrarlamış, Türkiye'nin "demokrasi denile denile hızla bir polis devleti haline getirildiğini" belirtmiş, işçilere şu çağrısı yapmıştır:⁽³⁰⁾

"...Ne için mücadele ettiğimizi bir kere daha huzurunuzda tekrarlamak istiyorum:

(30) Konuşmanın tam metni için "Belgeler" kitabı s. 177'ye bkz.

Biz herşeyden önce "Sendika Özgürlüğü" ilkelerine dayalı demokratik bir düzen istiyoruz.

Biz sadece sendika özgürlüğüne değil, aynı zamanda "grevli serbest toplu pazarlık hakkına dayalı" demokratik bir düzen istiyoruz.

Biz "sosyal adalete" dayalı demokratik bir düzen istiyoruz.

Sendika özgürlüğü, grevli serbest toplu pazarlık, sosyal adalet ilkelerine dayalı bir ekonomik düzen olmazsa, demokrasi olmaz.

Demokrasiyi gerçek anlamda demokrasi yapan bu isteklere sırt çevirenleri Türk işçisi, çiftçisi, memuru, esnafı, emeklisi, dul, yetimi, kısıcağı iktisaden güçsüz durumdaki çoğunluk tanımaktadır.

Bize sırt çevirenlere biz de sırtımızı dönmeliyiz.

Birlik ve beraberlik içinde, birbirimize düşmeden, bölünmeden mutlak bir dayanışma ile belirlediğimiz hedefe doğru yürümeliyiz.

Bu hedef kutsal bir hedeftir.

Bu hedef insanı insan yapan değerleri Türkiye'de egemen kılma hedefidir.

Bu hedef demokrasiyi tüm kuralları ve kurumları ile Türkiye'de yerleştirme hedefidir."

ZONGULDAK TOPLANTISI

(13.9.1986)

Zonguldak ilinde yapılması programlanan Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü de Zonguldak Valiliğinin 10.9.1986 gün ve 7052 sayılı aşağıda sunulan yazısı ile seçim dönemi sonuna ertelenmiştir:

"13.9.1986 günü 14.30-17.30 saatleri arasında Türk-İş Başkanlar Kurulunca kararlaştırılan, sendikanız düzenleme kurulu tarafından tertip edilen, ilimiz Vilayet arkasındaki alanda yapılması istenilen toplantı ve gösteri yürüyüşünün gelişen şartlar istikametinde, 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununu 17. maddesi uyarınca, yeniden değerlendirilmesi zarureti hasıl olmuştur.

Zonguldak ili, milletvekili ara seçimlerinin yapılacağı 10 ilden birisidir. Aynı günde ilimiz 2. seçim bölgesi olan Karabük, Safranbolu, Eflani, Ulus, Kurucasıle, Bartın ve Devrek ilçelerinde 298 sayılı seçimlerin temel hükümleri ve seçmen kütükleri hakkındaki kanun gereğince, açık hava ve kapalı salon toplantıları yapılmaya devam edilecektir. Yapacağınız toplantı ve gösteri yürüyüşü, bünyesinde ilçelere, köylere gidip gelen gruplu ve daimi olarak yurt çapında çok sayıda işçiyi istihdam eden, farklı özellikleri bulunan, il merkezi ile ilçelerde, kamuoyunda hasıl olan duyarlılık sebe-

biyle emniyet ve asayişin üst düzeyde hassas hale gelmesine sebep teşkil etmiştir.

Sendikanızın yapmak istediği toplantı ve gösteri yürüyüşünün, bazı mih-rakların toplantı mahalline sızması ve toplantının sabote edilip esas gaye-sinden saptırılarak kanunsuz bir toplantıya dönüştürüleceği, ilçelerde yapılan seçim propaganda toplantıları ve arazi şartlarından da istifade ile il çapın-da kamu düzenini ciddi şekilde bozacak olayların çıkarılacağı, milli güven-lik gerekleri ile halkın can ve mal güvenliğinin ihlal edileceği, seçim öncesi güven ortamının bozulacağı yolunda Valiliğime intikal eden dökümanter ve istihbari bilgilere binaen, kuvvetle muhtemel görülmüştür.

Yukarıda özetle belirtilen hususlar muvacehesinde bu toplantı ve gös-teri yürüyüşünün, Anayasanın 34. maddesi, 2911 sayılı Toplantı ve Göste-ri Yürüyüşleri Kanununun 17. maddesi ve bu Kanunun uygulanmasına dair çıkan Yönetmeliğin 23. maddesine istinaden, seçim dönemi sonuna erte-lenmesi uygun görülmüştür.

Bilgi ve gereğini tebliğen rica ederim."

Bu durumda eylem programı, Manisa ve Samsun'da yapıldığı şekil-de basın toplantısına dönüştürülmüştür.

Basın toplantısında⁽³¹⁾ Türk-İş Genel Başkanı işçi isteklerini tekrar-lamış, Başbakan Özal'ın işçilere "sizin reyinize ihtiyacım yok... Kime rey verirsiniz ona verin..." dediğini belirterek, "işçilerin siyasi tavır almalarını" istemiştir.

GAZİANTEP TOPLANTISI

Gaziantep ilinde yapılması programlanan toplantı ve gösteri yürüyüşü diğer illerde olduğu gibi Valilikçe ertelenmiştir. Gaziantep Valiliğinin 5.9.1986 gün ve 6231 sayılı yazısı şöyledir:

"İlimiz Türk-İş İl Temsilcisi Mahmut Karakaş Başkanlığındaki Tertip Komitesince 22 Ağustos 1986 gün ve bila sayılı dilekçe ile müracaat edip, 21 Eylül 1986 Pazar günü saat 14.00'de başlayıp 17.00'de sona erecek olan toplantı ve gösteri yürüyüşü yapmak istediğiniz bildirilmiştir.

Yapılacak olan bu toplantı ve gösteri yürüyüşü yerinin 07.09.1986 ta-rihinden 27.09.1986 tarihine kadar siyasi partilere ayrıldığından, Gazian-tep 1 No.lu İlçe Seçim Kurulu Başkanlığının 01.09.1986 gün ve 1986/319 sayılı yazıları ile ilimizin seçim bölgesi olmasından dolayı bu meydana baş-ka kurum ve kuruluşların toplantı yapmasına izin verilmemesi uygun gö-rülmüştür.

Bilgilerinize rica ederim."

(31) Konuşmanın tam metni için "Belgeler" kitabı s. 185'e bkz.

TÜRK-İŞ YÖNETİM VE MERKEZİ TERTİP KOMİTESİ TOPLANTISI

Türk-İş Yönetim Kurulu "Tertip Komitesi"ni 18 Eylül 1986 günü yeniden toplantıya çağırmış ve bir durum değerlendirmesi yapılmıştır.

Yönetim ve Merkezi Tertip Komitesi 26 Eylül 1986 günü Ankara'da bir basın toplantısı yapılmasını kararlaştırmış, tesbitlerini şöyle açıklamıştır:

"1 — Daha önce Samsun, Zonguldak, Manisa ve Gaziantep'te yürüyüş ve miting yapılması kararlaştırılmış, ancak Hükümetin baskısıyla bu dört ilin valileri, sudan sebeplerle gerekli izni vermemişlerdir. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası'ndan kaynaklanan bu hakkımızın kullandırılması, temelinde iktidarın oy kaybı endişesi olmakla beraber, işçi hareketinin şimdi de sesini kısma politikasının bir belirtisi olarak değerlendirilmiştir.

2 — Buna rağmen, önceden belirlenen eylem tarihlerinde Manisa, Samsun ve Zonguldak'ta işçilerin de katıldığı basın toplantıları düzenlenerek, Hükümetin bu politikası kınanmış, işçi hareketinin içinde bulunduğu çıkmazlar tekrar tekrar anlatılmıştır.

3 — 21 Eylül 1986'da Gaziantep'te düzenlenmesi gereken basın toplantısına işçilerin katılmasının önlenmesi için çeşitli baskıların sürdürüldüğünü tespit eden komisyonumuzun bunun yerine 26 Eylül'de Ankara'da Türk-İş Salonunda işçilerin ve işyeri temsilcilerinin katılacağı genişletilmiş bir toplantıyla birlikte basın toplantısı düzenlenmesini uygun görmüştür.

4 — Komisyonumuz, evvelce kararlaştırdığı 10 ilde eylem kararı ve bunu takip eden günlerde aldığı "öncelikle 4 ilde eylem" in yapılması kararını yeniden değerlendirmiş, seçimlerden sonra belirlenen illerde yürüyüş ve mitinglerin eksiksiz uygulanmasını uygun bulmuştur. Ancak; eylem programında seçimler sonrasında bir değişiklik ihtiyacının doğabileceği düşünülmüş olarak konunun Türk-İş Başkanlar Kuruluna götürülmesini Yönetim Kuruluna önermiştir."

ANKARA TOPLANTISI (26.9.1986)

Türk-İş Yönetim Kurulu "Tertip Komitesi"nin önerisi istikametinde 26.9.1986 günü Ankara'da bir basın toplantısı düzenlemiştir. Türk-İş Genel Merkezi'nde kalabalık bir işçi topluluğunun izlediği basın toplantısında, Türk-İş Genel Başkanı⁽³²⁾ Özal'ın Türk işçisinin karşısında olduğunu, işçinin sömürülmesinde sermaye ve ekonomiyi yönlendiren düğmeleri avucunda tutan para kuruluşları ve yabancı sermaye ile aynı düşünceyi paylaştığını, fakir ve fukaranın karşısında cephe kurduğunu, parayı pul ettiğini, Türk Milletini gırtlığına kadar borca soktuğunu, Türkiye'yi işsiz en çok olan ülke durumuna getirdiğini söylemiş, "...bir yumruk gibi

karşılarında olmalıyız; her yerde aynı ses, her yerde aynı dayanışma; her yerde aynı birlik ve beraberlik içinde olduğumuzu göstermeliyiz, suratlarına çarpmalıyız..." demiştir.

SORUNLARIN ÇÖZÜMÜNDE ORTAK HAREKETİ VE KAMUOYU OLUŞTURMAYI AMAÇLAYAN ÇALIŞMALAR

Raporun birinci bölümünde belirtildiği üzere Yönetim Kurulumuz 13. Genel Kurul kararının uygulanması çalışmalarında bir çerçeve program yapmış, sorunların ve çözüm önerilerinin Örgüte maledilmesine öncelik vermiştir.

Bu karar ışığında;

- ☐ Her düzeyde Örgütle temas kurulması; bunu sağlamak için iller düzeyinde toplantılar yapılması,
- ☐ Hükümetin direktiflerine göre hareket eden mahalli bürokratlarla, belediye başkanları ilh. ile mahalli örgüt yöneticilerinin tanışmalarının ve temaslarının sağlanması,
- ☐ Kapalı salon, açık hava toplantıları yapılması,
- ☐ İller düzeyinde sürdürülen çalışmaların koordinasyonunun sağlanması,
- ☐ Aksi kararlaştırılmış olmadıkça ve olanaklar ölçüsünde, Hükümetin, işverenlerin ve üniversite öğretim üyelerinin katıldıkları, işçi sorunlarıyla doğrudan ya da dolaylı ilgili her toplantı, seminer çalışması, konferans, sempozyum/ilh.'da Türk-İş'in temsili ve işçi görüşünün açıklanması.

kararlaştırılmış ve uygulamasına geçilmiştir.

KAPALI SALON TOPLANTILARI

Yönetim Kurulu kararı ışığında yapılan "kapalı salon toplantıları" şöyledir:

☐ 11 Mart 1984	İzmir Toplantısı(*)
☐ 11 Nisan 1985	Ankara Yöneticiler Toplantısı
☐ 12 Mayıs 1985	Bursa Toplantısı(*)
☐ 31 Temmuz 1985	Samsun Toplantısı(*)
☐ 31 Temmuz 1985	İstanbul, İzmir, Adana, Diyarbakır,
Sivas, Bursa, Eskişehir Bölge
Temsilcilikleri Toplantısı
☐ 9 Ekim 1985	Kayseri Toplantısı
☐ 10 Ekim 1985	Sivas Toplantısı

(*) Bkz. "Belgeler" kitabı, s. 87, s. 113, s. 123.

Türk-İş Çalışma Raporu

☐	12 Ekim 1985	Erzurum Toplantısı
☐	14 Ekim 1985	Van Toplantısı
☐	16 Ekim 1985	Diyarbakır Toplantısı
☐	17 Ekim 1985	Elazığ Toplantısı
☐	18 Ekim 1985	Malatya Toplantısı
☐	21 Aralık 1985	Ankara Parlâmentoya Çağrı Toplantısı
☐	25 Ağustos 1986	Zonguldak Toplantısı
☐	28 Ağustos 1986	Manisa Toplantısı
☐	28 Ağustos 1986	İzmir Toplantısı
☐	1 Eylül 1986	Samsun Toplantısı
☐	4 Eylül 1986	Gaziantep Toplantısı
☐	8 Eylül 1986	Erzurum Toplantısı
☐	11 Eylül 1986	Niğde Toplantısı
☐	18 Eylül 1986	İstanbul Toplantısı
☐	22 Eylül 1986	Ankara Toplantısı
☐	23 Eylül 1986	Erzincan Toplantısı
☐	27 Eylül 1986	Ankara Toplantısı

AÇIK HAVA TOPLANTILARI, GÖSTERİ YÜRÜYÜŞLERİ

☐	3 Haziran 1984	İstanbul Toplantısı
☐	8 Şubat 1986	Balıkesir Toplantısı
☐	22 Şubat 1986	İzmir Toplantısı
☐	22 Haziran 1986	Eskeşiher Toplantısı

Bölge ve İl Toplantıları

Türk-İş üyesi kuruluşların mahalli örgütleri arasında etkin bir işbirliği sağlanabilmesi ve sorunlarla çözüme ilişkin düşünce ve önerilerin mahalli düzeyde sorumluluk taşıyan yöneticilerimize maledilmesi amacıyla Türk-İş Genel Sekreterince aşağıdaki bölge ve il toplantıları yapılmıştır:

Toplantı Tarihleri	Toplantı Düzenlenen Merkezler
9/13 Şubat 1984	İstanbul, Kocaeli, Eskişehir
8/11 Nisan 1984	İstanbul, Kocaeli, Eskişehir
3/12 Mayıs 1984	Afyon, Uşak, İzmir, Balıkesir, Susurluk, Bursa, Eskişehir
25/31 Mayıs 1984	Konya, Ilgın, Mersin-Silifke, Adana, Niğde, Bor, Kayseri

Toplantı Tarihleri	Toplantı Düzenlenen Merkezler
2/12 Ağustos 1984	Yozgat, Sivas, Erzincan, Erzurum, Kars, Ağrı, Van, Tatvan, Muş, Bingöl, Elazığ, Malatya, Elbistan
18/19 Ağustos 1984	Eskişehir, Bursa
4/ 6 Eylül 1984	İstanbul
11/14 Ekim 1984	Kastamonu, Zonguldak, Adapazarı
22/28 Ekim 1984	Çorum, Amasya, Tokat, Samsun, Ordu, Giresun, Trabzon, Rize
12/18 Kasım 1984	İzmir, Manisa, Aydın, Denizli, Antalya, Burdur, Isparta, Kütahya
5/12 Mayıs 1985	İzmir, Balıkesir, Bursa
27/28 Haziran 1985	Eskişehir
25/27 Temmuz 1985	Çankırı, Çorum, Kastamonu, Zonguldak, Bolu
13/15 Ağustos 1985	Kırşehir, Nevşehir, Kayseri, Niğde
19/21 Eylül 1985	Kocaeli, İstanbul, Kırklareli, Edirne
9/10 Ekim 1985	Çeşme, İzmir
24/27 Ekim 1985	İstanbul
2/ 4 Aralık 1985	Yalova, Bursa, Eskişehir
21/23 Ocak 1986	İzmir
25/26 Ocak 1986	Eskişehir
30 Ocak/2 Şubat 1986	Eskişehir, Bursa, Bandırma, İstanbul Adapazarı, Eskişehir
10/11 Mayıs 1986	Eskişehir, Konya
18/23 Ekim 1986	Amasya, Çarşamba, Trabzon, Rize, Samsun, Çorum
29 Ekim/2 Kasım 1986	İzmir

KOORDİNASYON TOPLANTILARI

Bölge ve İl toplantılarına paralel bir çalışma, Teşkilatlanma Planı Çalışma Programı çerçevesinde, Türk-İş Genel Teşkilatlandırma Sekreteri tarafından yürütülmüştür. Bu çerçevede geçirdiğimiz dönemde (34) İl Merkezinde Koordinasyon toplantıları yapılmıştır.

Türk-İş Genel Teşkilatlandırma Sekreteri Koordinasyon Toplantılarında işçilerin karşışaya bulundukları sorunları açıklamış, "demokratik parlâmenter rejime" sahip çıkmanın önemini vurgulayarak, işçi hak ve özgürlükleri önündeki yasal engellerin demokrasinin önde gelen sorununu olduğunu belirtmiştir. Bu toplantılarda işçi haklarının doğrudan ilgilendiren yasal düzenlemelerde değişiklik yapılması için Türk-İş Örgütünün aralıksız çalışması ve mücadele vermesi gerektiği belirtilmiş,

çalışmaların koordinasyonu için alınabilecek önlemler saptanmıştır.

Yapılan toplantılar ve tarihleri şöyledir:

- 26.2.1984 Eskişehir Toplantısı
- 29.2.1984 Bursa Toplantısı
- 2.3.1984 Balıkesir Toplantısı
- 5.3.1984 İstanbul Toplantısı
- 7.3.1984 Kırklareli Toplantısı
- 9.3.1984 Adapazarı Toplantısı
- 14.3.1984 Konya Toplantısı
- 16.3.1984 Kayseri Toplantısı
- 23.3.1984 Antalya Toplantısı
- 28.3.1984 Zonguldak Toplantısı
- 4.4.1984 Samsun Toplantısı
- 6.4.1984 Trabzon Toplantısı
- 17.4.1984 Diyarbakır Toplantısı
- 19.4.1984 Van Toplantısı
- 25.4.1984 Sivas Toplantısı
- 27.4.1984 Erzurum Toplantısı
- 21.8.1984 Çanakkale Toplantısı
- 22.8.1984 İzmir Toplantısı
- 23.8.1984 Manisa Toplantısı
- 24.8.1984 Aydın Toplantısı
- 27.8.1984 Muğla Toplantısı
- 29.8.1984 Denizli Toplantısı
- 1.8.1984 Uşak Toplantısı

Genel Teşkilatlandırma Sekreterliği'nce sürdürülen koordinasyon çalışmaları 1985 yılı içinde, yukarıda değinilen ve "Kayseri, Sivas, Erzurum, Van, Diyarbakır, Elazığ, Malatya" kapalı salon toplantıları sırasında ve Malatya, Elazığ, Kocaeli, İstanbul, Samsun, Ordu, Giresun, Trabzon, Rize, Artvin, Tekirdağ, Kırklareli, Edirne, Çankırı, Kastamonu, Zonguldak'ta düzenlenen toplantılarla sürdürülmüş; 1986'da 14/16 Ocak tarihlerinde İzmir, Uşak, Manisa, Aydın ve Muğla yöneticileri ile; 6/8 Şubat'ta Balıkesir yöneticileri ile; 3/4 Haziran'da Eskişehir, Bursa, Kütahya illerinde görevli yöneticilerle; 9 Eylül'de Zonguldak ve civar illerin yöneticileri ile aynı amaçlı toplantılar yapılmıştır. Koordinasyon çalışmaları Kızılcahamam'da ve Ankara'da yapılan geniş kapsamlı toplantılarda ilkelere bağlanmıştır.

Buna paralel bir çalışma da, Türk-İş Genel Eğitim Sekreteri tarafından seminer düzenlenen her ilde (Bkz. Raporun Eğitim Çalışmaları Bölümü) yapılmıştır.

**KAMUOYU
OLUŞTURMA
ÇALIŞMALARI**

Türk-İş, yukarıda değinildiği üzere, olanaklar ölçüsünde Hükümetin, işverenlerin, üniversitenin katıldığı çalışmalarda temsil edilmiş, sorunlar ve çözüm önerilerine ilişkin işçi görüşü savunulmuştur.

**CUMHURBAŞKANINA
YAPILAN
BAŞVURULAR**

Türk-İş Genel Başkanı 4.9.1984 tarihinde Cumhurbaşkanını ziyaret etmiş, çalışma hayatının sorunları, Türk-İş'in görüş ve istekleri hakkında bilgi sunmuştur.

Cumhurbaşkanlığına 7 Kasım 1984 ve 22 Kasım 1984 tarihlerinde yazılı iki başvuru yapılarak, aşağıdaki çıkmazlara işaret edilmiş, önlem alınması istenilmiştir:

- ☐ İşsizlik ve işçi çıkarma eylemleri,
- ☐ Toplu İş Sözleşmeleri Koordinasyon Kurulu'nun ve Yüksek Hakem Kurulu'nun toplu iş sözleşmesi düzenine olumsuz müdahaleleri,
- ☐ İşçi emeklilik yaşının yükseltilmesini, sigorta sağlık tesislerinin devrini, konut kredisinin kaldırılmasını öngören hazırlıklar.
- ☐ Türk-İş Yasa değişiklik önerilerinin ele alınmayışının yol açtığı sorunlar.

Türk-İş başvurularına önerilerini de eklemiştir.

6 Ocak 1985 günü Cumhurbaşkanlığı Danışmanlığına yeni bir başvuru yapılmış ve Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği'ne bir özet rapor sunulmuştur.

Raporda "ekonomik sıkıntılar, ücret dengesizliği, Türk-İş'in Yasa değişiklik önerileri, emeklilik yaşı sorunu, kıdem tazminatı fonu, YHK uygulaması, Kamu Toplu İş Sözleşmeleri Koordinasyon Kurulu ve Kamu İşveren Sendikaları, sözleşmeli personel uygulaması, özel koruma görevlileri, serbest bölgeler, işçi çıkarma olayları SSK sağlık tesisleri ve Hükümetin işçilere karşı tavrı" yer almıştır.

Cumhurbaşkanlığınca 1475 Sayılı Yasa ve Tarım İş Yasası, Kıdem Tazminatı Fonu, Özel Koruma Görevlileri ve Serbest Bölge uygulaması konularında "ek bilgi verilmesi"nin istenmesi üzerine 9 Ocak 1986'da bu istek yerine getirilmiştir.

ULUSLARARASI ALANDA YAPILAN ÇALIŞMALAR

Geçirdiğimiz dönemde yurt içinde olduğu gibi, yurt dışında işçi hak ve özgürlüklerinin korunması ve geliştirilmesi için yoğun bir çaba sarfedilmiştir.

ILO Çalışmaları

Türk-İş 1984/1986 döneminde Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Konferanslarında temsil edilmiş, Türk-İş Genel Başkanı üç uluslararası çalışma konferansında da konuşma yaparak işçilerimizin karşışarşıya bulunduğu sorunları anlatmış; ILO Sendika Özgürlükleri Komitesi ile iş birliğı yapılarak Türkiye’de yaşanan tüm çıkmazlar ve gelişmeler Komiteye yansıtılmış ve ILO Yönetim Kurulu’na Sendika Özgürlükleri Komitesi’nce sunulan raporlarda işçi sorunlarının yer alması sağlanmıştır.⁽³³⁾

ICFTÜ Çalışmaları

ILO çalışmalarına paralel bir çalışma Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTÜ) Yönetim Kurulu toplantılarında sürdürölmüş, 1984/1986 döneminde altı kez yapılan toplantılarda Türkiye’deki tüm gelişmeler hakkında bilgi verilmiş ve ICFTÜ’nun Türkiye ile ilgili politikasının oluşturulmasında katkıda bulunulmuştur.

Avrupa Parlamentosu

Türk işçisinin karşışarşıya bulunduğu çıkmazlar 1986 içinde Avrupa Parlamentosu’nun İstanbul’da düzenlediğı “mini session” sırasında Hukuk İşleri Komisyonu’na yansıtılmış ve resmi tutanaklara geçmesi sağlanmıştır. Türk-İş Genel Teşkilatlandırma Sekreteri ile Genel Başkanlık Danışmanı Hukuk İşleri Komisyonu toplantısında ayrıntılı bilgi vermişler ve Türkiye’nin 1986 içinde Uluslararası Çalışma Örgütü’ne verdiği taahhüdü yerine getirmesi için gerekli girişimlerin yapılmasını istemişlerdir.

(33) ILO’daki konuşmaların tam metni için “Belgeler” kitabı s. 299, 305, 311’e bkz.

BÖLÜM 2

İŞÇİ HAK VE ÖZGÜRLÜKLERİ İLE İLGİLİ
YASAL ÇALIŞMALAR

İŞÇİ HAK VE ÖZGÜRLÜKLERİ İLE İLGİLİ YASAL ÇALIŞMALAR

1983/1986 döneminde işçi hak ve özgürlüklerinin korunmasını ve geliştirilmesini hedef alan çalışmalara yoğun bir tempoda devam edilmiş, yasal çıkmazlar ve değişiklik istekleri TBMM'ne, Hükümete, siyasal partilere yansıtılmış, kamuoyunda geniş bir kampanya açılmıştır. Raporun birinci bölümünde değinilen çalışmalar aşağıda ayrıntılı biçimde sunulmaktadır.

BİREYSEL İŞ HUKUKUNDAN KAYNAKLANAN SORUNLARIN ÇÖZÜMÜ İÇİN YAPILAN ÇALIŞMALAR

(1) İstihdam Güvencesi

Milli Güvenlik Konseyi'nin 14.9.1980 günlü (3) sayılı kararı ve 15.9.1980 gün, (15) sayılı bildirisi ile yürürlüğe konulan "işçi çıkarma yasağı", Kasım 1984'te Sıkıyönetim uygulandığı 22 ilde kaldırılmış, keyfi ve maksatlı işten çıkarma uygulamaları başlamıştır.

Türk-İş 1 Kasım 1984'te yaptığı bir açıklama ile yasağın kaldırılmasının yol açacağı sorunlara ve güvensizlik ortamından çıkacak huzursuzluklara işaret etmiş, 1475 Sayılı İş Yasası'nda ILO ilkeleri ile uyumlu değişiklikler yapılmasını istemiştir.

Türk-İş'in 1 Kasım 1984 tarihli açıklamasında özetle şu görüşler savunulmuştur:⁽³⁴⁾

"...İşçi çıkarma yetkisinin işverenlere her çeşit kontrolden uzak bir şekilde tanınması, Türk-İş tarafından, ötedenberi, Türk-İş hukukunun önemli bir eksikliği olarak değerlendirilmiştir. Bu çerçevede Türk-İş, iş yasalarında çağdaş hukuk anlayışının gereği olan kurallara yer verilmesini savunmuştur. Siyasal iktidarlar çoğu zaman bu ihtiyacı paylaşmışlardır. Yargı organları Yasaların boşluklarından kötü niyetle yararlanma kastı ile hareket edenlerin girişimlerini engellemede önemli bir rol oynamıştır. Kıdem tazminatı müessesesinin "istihdamda güvence" sağlayan yönü, son zamanlara kadar, hemen her çevre tarafından kabul edilmiştir; düzenlemelerde hareket noktası daima işveren keyfiliğini önlemeye çalışmak olmuştur. Son günlerde ise, işveren özlem ve isteklerine paralel bir anlayış ve yaklaşımla, işçi için istihdam güvencesi teşkil eden tüm düzenlemelerin ortadan kaldırılmaya çalışılmasına tanık olunmaktadır. Kıdem tazminatı müessesesi üzerinde başlatılan tartışmalar, Fon kurulması yoluyla sağlanmak istenen güvencenin amacından saptırılmaya çalışılması, bu tutumun belirgin örnekleridir. Bu tabloya, sendikaların işçileri koruma imkânlarının Yasal olarak kısıtlanmış olması da eklenmelidir.

(34) Açıklamanın tam metni için "Belgeler" kitabı s. 221'e bkz.

Uluslararası Çalışma Teşkilatı'nca "Sözleşme" ve "Tavsiye Karar" şeklinde yapılan yasama faaliyeti, işçi çıkarmada şu temel kuralları öngörmektedir:

- (1) İşçiler, "feshin için yeterli kabul edilebilir" bir sebep olmadıkça işten çıkarılmayacaklardır. Yeterli sebep, işçinin ahlâk ve iyi niyet kurallarına uymama gibi, kişisel durum ve davranışına dayanabileceği gibi, işyeri gereklerinden de kaynaklanmış olabilir.
- (2) İşçinin sendikaya üye olması veya olmaması; işçinin iş saatleri dışında veya işverenin muvafakati ile iş saatleri içinde işçi teşekküllerinin faaliyetlerine katılması; işçinin işçi teşekkülünü veya işçileri temsil etmesi veya temsil etmiş olması; işçinin kötü niyetli olmadan işveren aleyhinde şikayette bulunması; işçinin ırkı, rengi, cinsiyeti, medeni durumu, gebeliği, aile yükümlülükleri, dinsel inançları veya siyasi düşünceleri, gebelik izni kullanması, kaza veya hastalık sebebiyle işine devam edememesi, hiçbir şekil ve suretle, feshin için yeterli sebep kabul edilmeyecektir.
- (3) Ahlâk ve iyi niyet kurallarına uymayan davranışlar dahil işçinin kişisel durum ve davranışlarına dayalı feshlerde dahi, feshin, işçinin bu konudaki savunması alınmadan yapılmayacaktır.
- (4) İşçi, feshin için yeterli kabul edilebilir bir sebep olmadan iş akdinin feshedildiği inancında ise bağımsız yargı organına başvurma hakkına sahip olacaktır. Feshin yeterli bir sebebe dayanmadığının tespiti halinde, mahkeme feshin beyanının geçersizliğine karar verebilecektir. Geçersizlik kararı verilmesi halinde, işveren işçiye iş vermekle yükümlü tutulacaktır. İş verilmemesi halinde, işveren işçinin kayıplarını telafi edecek bir tazminatı ödemekle yükümlü olacaktır.

1963'de benimsenen ve Batı Demokrasilerinin hemen tümünde ulusal yasalara yansıtılan bu kuralların daha ileri ve geliştirilmiş şekline, Türk Hükümeti 1982 yılında, Uluslararası Çalışma Teşkilatı'nın 68 inci dönem Konferansı'nda "olumlu oy vermiştir". TİSK adına Konferansa katılan yönetici bile düzenlemeye karşı çıkamamış, "çekimser" kalmakla yetinmiştir.

Gerçekte Türk Hükümetinin bu tedbirleri içeren bir belgeye, bir Sözleşme ve Tavsiye Kararına 22 Haziran 1983 günü "olumlu oy vermiş olması" başlıbaşına önem taşımaz. İşçi çıkarmaların bu kurallara bağlı olması gerektiği konusundaki Hükümet görüşü 30 Kasım 1981 tarihi itibarıyla bellidir.

Uluslararası Çalışma Teşkilatı, kendi yasama faaliyetinde izlediği usul gereğince, üye Devletlerin görüşlerini 30 Kasım 1981 tarihine kadar bildirmelerini istemiş, Hükümet, işçiler açısından hayati önem taşıyan tüm düzenlemelerde olumlu görüş bildirmiştir. Türk Hükümetinin görüşleri 1982 Haziran'ında 68 inci dönem ILO Konferansı'na sunulan 5/2 sayılı Rapor'da bellidir. "Yeterli sebep kavramı, yargı yoluna başvurma hakkı, işe iade kararının uygulanması, ihlâl halinde tazminat gibi güvence sağlayan tüm hükümler Hükümetçe benimsenmiş, Sözleşmenin ve Tavsiye Kararın son şekline olumlu oy veren Hükümet, ulusal mevzuatın bu yönde değiştirilmesi manevî sorumluluğu altına girmiştir.

Nihayet Türk Hükümeti, sunulan belgenin ILO Sözleşmesindeki esasları geniş ölçüde yansıtan bir değişiklik Tasarısı da hazırlanmıştır.

Bu Tasarı, ötedenberi işveren görüşlerini savunduğu bilinen bazı unsurlar tarafından, hazırlık aşamasında ve Bakanlar Kurulu'nda engellenmiştir.

Bu gelişme üzerine Türk-İş'in aynı esaslara uygun olarak hazırladığı Kanun değişiklik teklifi de, gene işveren isteklerine uygun suretle, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde hasıraltı edilmiştir.

Gene aynı amaçla, Mayıs 1984'de Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne intikal ettirilen ve başta işçi çıkarmaların keyfilikten kurtarılması amacını taşıyan; kıdem tazminatı müessesesinin tahkimini öngören; nihayet, İcra ve İflas Yasası'nda hiyeli iflas ve işyeri kapatmalarına karşı işçi haklarının korutılması hedefini güden tekliflerimiz bekletilmektedir.

1980 sonlarında işçileri keyfiliğe ve haksızlıklara karşı koruma ihtiyacı ile konan işçi çıkarma yasağının, ciddi bir önlem alınmadan kaldırılması gereği, 1981'lerde ve 1982 yılında teslim edilmiştir. O tarihten bu yana şartlarda olumlu hiçbir değişiklik yoktur.

Bugün sendikal hak ve özgürlükler yönünden "normal" kabul edilebilir şartların avdet ettiği de ileri sürülemez.

Türk Sendikacılık Hareketi, işçileri işveren keyfiliğine karşı koruyabilmek için 1963'ten bu yana toplu iş sözleşmeleri ile önlem almaya çalışmıştır.

İşçilere kısmen güvence sağlayan toplu sözleşme hükümlerinin tümü, son dört yıl içinde Yüksek Hakem Kurulu tarafından toplu iş sözleşmelerinden çıkarılmış, sözleşmeler tanınamayacak bir hale getirilmiştir. Sağlanan dengeler ortadan kaldırılmış; disiplin kurulları işveren egemenliğine terkedilmiştir. Kaldı ki, bugün, toplu sözleşme sisteminin olması lazım geldiği şekilde işlediği de ileri sürülemez. İşverenler Yüksek Hakem Kurulu'nun tahribatını sonuna kadar muhafaza etme gayreti içinde, görüşmeleri çıkmaza sürüklemeye çalışırken, Hükümet de, aynı hedefi, kamu toplu iş sözleşmeleri Koordinasyon Kurulu vasıtasıyla gerçekleştirme çabasıdadır. Kamu kesimi toplu iş sözleşmelerinin durumu ortadadır.

Grev yapma şartlarındaki sınırlayıcı yönler bir yana, grevin belirli süreler içinde uygulanması zorunluğu, (60) gün kuralı, bu dönemde işverenlerin işyerlerinde her çeşit baskı ve kötü niyetli çıkarma yapmalarına imkân hazırlayabilmektedir. Kaldı ki, grev yasağı olan işlerde ve işyerlerinde grev silahına bir himaye vasıtası olarak da bakılamaz. Grev, işçi/işveren ilişkilerinde istisnaî olarak istihdam güvencesi işlevi görmelidir; aksi halde, işçi/işveren ilişkilerinde hiçbir zaman barış şartlarına ulaşılamaz.

Bu gerçekler, kısa vadeli çıkar arayışı içindeki işverenler tarafından görülmek istenmeyebilir. Ama Devlet, bir sosyal yaranın göz göre göre değilmesi karşısında, sessiz ve etkisiz kalabilir mi?

İşçi çıkarmaa yasağının "geçici" bir tedbir olduğu konusunda tartışma yoktur. Tedbir uygulanmış, olumlu sonuçlar da vermiştir. Şimdi Devle-

Türk-İş Çalışma Raporu

Uluslararası Çalışma Teşkilatı'nca "Sözleşme" ve "Tavsiye Karar" şeklinde yapılan yasama faaliyeti, işçi çıkarmada şu temel kuralları öngörmektedir:

- (1) İşçiler, "feshin için yeterli kabul edilebilir" bir sebep olmadıkça işten çıkarılmayacaklardır. Yeterli sebep, işçinin ahlâk ve iyi niyet kurallarına uymama gibi, kişisel durum ve davranışına dayanabileceği gibi, işyeri gereklerinden de kaynaklanmış olabilir.
- (2) İşçinin sendikaya üye olması veya olmaması; işçinin iş saatleri dışında veya işverenin muvafakati ile iş saatleri içinde işçi teşekküllerinin faaliyetlerine katılması; işçinin işçi teşekkülünü veya işçileri temsil etmesi veya temsil etmiş olması; işçinin kötü niyetli olmadan işveren aleyhinde şikayette bulunması; işçinin ırkı, rengi, cinsiyeti, medeni durumu, gebeliği, aile yükümlülükleri, dinsel inançları veya siyasal düşünceleri, gebelik izini kullanması, kaza veya hastalık sebebiyle işine devam edememesi, hiçbir şekil ve suretle, feshin için yeterli sebep kabul edilmeyecektir.
- (3) Ahlâk ve iyi niyet kurallarına uymayan davranışlar dahil işçinin kişisel durum ve davranışlarına dayalı feshlerde dahi, feshin, işçinin bu konudaki savunması alınmadan yapılmayacaktır.
- (4) İşçi, feshin için yeterli kabul edilebilir bir sebep olmadan iş akdinin feshedildiği inancında ise bağımsız yargı organına başvurma hakkına sahip olacaktır. Feshin yeterli bir sebebe dayanmadığının tespiti halinde, mahkeme feshin beyanının geçersizliğine karar verebilecektir. Geçersizlik kararı verilmesi halinde, işveren işçiye iş vermekle yükümlü tutulacaktır. İş verilmemesi halinde, işveren işçinin kayıplarını telafi edecek bir tazminatı ödemekle yükümlü olacaktır.

1963'de benimsenen ve Batı Demokrasilerinin hemen tümünde ulusal yasalara yansıtılan bu kuralların daha ileri ve geliştirilmiş şekline, Türk Hükümeti 1982 yılında, Uluslararası Çalışma Teşkilatı'nın 68 inci dönem Konferansı'nda "olumlu oy vermiştir". TİSK adına Konferansa katılan yönetici bile düzenlemeye karşı çıkamamış, "çekimser" kalmakla yetinmiştir.

Gerçekte Türk Hükümetinin bu tedbirleri içeren bir belgeye, bir Sözleşme ve Tavsiye Kararına 22 Haziran 1983 günü "olumlu oy vermiş olması" başlıbaşına önem taşımaz. İşçi çıkarmaların bu kurallara bağlı olması gerektiği konusundaki Hükümet görüşü 30 Kasım 1981 tarihi itibarıyla bellidir.

Uluslararası Çalışma Teşkilatı, kendi yasama faaliyetinde izlediği usul gereğince, üye Devletlerin görüşlerini 30 Kasım 1981 tarihine kadar bildirmelerini istemiş, Hükümet, işçiler açısından hayati önem taşıyan düzenlemelerde olumlu görüş bildirmiştir. Türk Hükümetinin görüşleri 1982 Haziran'ında 68 inci dönem ILO Konferansı'na sunulan 5/2 sayılı Rapor'da bellidir. "Yeterli sebep kavramı, yargı yoluna başvurma hakkı, işe iade kararının uygulanması, ihlâl halinde tazminat gibi güvence sağlayan tüm hükümler Hükümetçe benimsenmiş, Sözleşmenin ve Tavsiye Kararın son şekline olumlu oy veren Hükümet, ulusal mevzuatın bu yönde değiştirilmesi manevî sorumluluğu altına girmiştir.

Nihayet Türk Hükümeti, sunulan belgenin ILO Sözleşmesindeki esasları geniş ölçüde yansıtan bir değişiklik Tasarısı da hazırlamıştır.

Bu Tasarı, ötedenberi işveren görüşlerini savunduğu bilinen bazı unsurlar tarafından, hazırlık aşamasında ve Bakanlar Kurulu'nda engellenmiştir.

Bu gelişme üzerine Türk-İş'in aynı esaslara uygun olarak hazırladığı Kanun değişiklik teklifi de, gene işveren isteklerine uygun suretle, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde hasıraltı edilmiştir.

Gene aynı amaçla, Mayıs 1984'de Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne intikal ettirilen ve başta işçi çıkarmaların keyfilikten kurtarılması amacını taşıyan; kıdem tazminatı müessesesinin tahkimini öngören; nihayet, İcra ve İflas Yasası'nda hiyeli iflas ve işyeri kapatmalarına karşı işçi haklarının korutulması hedefini güden tekliflerimiz bekletilmektedir.

1980 sonlarında işçileri keyfiliğe ve haksızlıklara karşı koruma ihtiyacı ile konan işçi çıkarma yasağının, ciddi bir önlem alınmadan kaldırılması gereği, 1981'lerde ve 1982 yılında teslim edilmiştir. O tarihten bu yana şartlarda olumlu hiçbir değişiklik yoktur.

Bugün sendikal hak ve özgürlükler yönünden "normal" kabul edilebilir şartların avdet ettiği de ileri sürülemez.

Türk Sendikacılık Hareketi, işçileri işveren keyfiliğine karşı koruyabilmek için 1963'ten bu yana toplu iş sözleşmeleri ile önlem almaya çalışmıştır.

İşçilere kısmen güvence sağlayan toplu sözleşme hükümlerinin tümü, son dört yıl içinde Yüksek Hakem Kurulu tarafından toplu iş sözleşmelerinden çıkarılmış, sözleşmeler tanınamayacak bir hale getirilmiştir. Sağlanan dengeler ortadan kaldırılmış; disiplin kurulları işveren egemenliğine terkedilmiştir. Kaldı ki, bugün, toplu sözleşme sisteminin olması lazım geldiği şekilde işlediği de ileri sürülemez. İşverenler Yüksek Hakem Kurulu'nun tahribatını sonuna kadar muhafaza etme gayreti içinde, görüşmeleri çıkmaza sürüklemeye çalışırken, Hükümet de, aynı hedefi, kamu toplu iş sözleşmeleri Koordinasyon Kurulu vasıtasıyla gerçekleştirme çabasıdadır. Kamu kesimi toplu iş sözleşmelerinin durumu ortadadır.

Grev yapma şartlarındaki sınırlayıcı yönler bir yana, grevin belirli süreler içinde uygulanması zorunluğu, (60) gün kuralı, bu dönemde işverenlerin işyerlerinde her çeşit baskı ve kötü niyetli çıkarma yapmalarına imkân hazırlayabilecektir. Kaldı ki, grev yasağı olan işlerde ve işyerlerinde grev silahına bir himaye vasıtası olarak da bakılamaz. Grev, işçi/işveren ilişkilerinde istisnai olarak istihdam güvencesi işlevi görmelidir; aksi halde, işçi/işveren ilişkilerinde hiçbir zaman barış şartlarına ulaşılamaz.

Bu gerçekler, kısa vadeli çıkar arayışı içindeki işverenler tarafından görülmek istenmeyebilir. Ama Devlet, bir sosyal yaranın göz göre göre değişmesi karşısında, sessiz ve etkisiz kalabilir mi?

İşçi çıkarmaa yasağının "geçici" bir tedbir olduğu konusunda tartışma yoktur. Tedbir uygulanmış, olumlu sonuçlar da vermiştir. Şimdi Devle-

te, Hükümete düşen, sorunu temelden çözecek tedbirleri vakit geçirmeden almasıdır. İşçiye işinde güvence sağlayacak düzenlemeler derhal yapılmalıdır; kıdem tazminatı müessesesi derhal tahkim edilmelidir."

Sorun daha sonra yukarıda Raporun birinci bölümünde değinildiği üzere, Türk-İş Daimi Mevzuat Komisyonu'na getirilmiş, 1475 Sayılı İş Yasasının 13 ve 14 üncü maddelerinde değişiklik öngören öneri hazırlanarak TBMM'ne ve üç ayrı defa Hükümete sunulmuştur.

Türk-İş'in 15 Ocak 1986'da TBMM'ne, Hükümete, tüm siyasal partilere, parlâmenterlere, üniversite ve basına sunduğu ve Yasa değişikliğinde esas alınmasını istediği görüşü şöyledir:

Milli Güvenlik Konseyi 12 Eylül 1980 sonrasında, istihdam güvencesi sağlamak düşüncesi ile "işçi çıkarma yasağı" koymuş, daha sonra bu yasağın kalkması ile birlikte, yurt düzeyinde kontrolsüz işçi çıkartma eylemleri başlatılmıştır.

Sorunun kaynağı 1475 Sayılı İş Yasası'nın "işçi çıkarmayı doğrudan işverenin insiyatifine bırakan" 13 ncü maddesidir. İhbarsız ve tazminatsız işçi çıkarmaya imkan veren muğlak hükümleriyle 17 nci maddesi ve toplu işçi çıkarma şartlarını düzenleyen 24 üncü maddesi, son derece haksız uygulamalarla açan diğer hükümlerdir. Dört milyonu aşkın sayıda açık işsiz bulunan Yurdumuzda işverenler bu hükümleri "işçi seyyaliyetini hızlandırma ve bu suretle sürekli olarak asgari ücret düzeyinde işçi çalıştırma"; "işçilerin sendika üyesi olma özgürlüğünü engellemek için tehdit aracı olarak kullanma" çabasıdadırlar. Ekonomik gerekler, çoğu kez ikinci plandadır.

İşçi çıkarmanın "işverenin insiyatifine hangi ölçülerde bırakılabileceği" konusu sadece Yurdumuzda değil, Dünyanın hemen her ülkesinde, özellikle Batı Demokrasilerinde ciddi bir tartışma konusudur. Çıkarmanın işveren keyfilğine, özellikle maksatlı ve kötü niyetli davranışlarına terkedilemeyeceği görüşü, günümüzde, uluslararası hukukun da kabul ettiği bir sonuçtur. Sorun, son yirmibir yıl içinde, çeşitli yönleri ile, başta Birleşmiş Milletler Uluslararası Çalışma Teşkilatı (ILO) olmak üzere, insan hakları ve iş hukuku kuralları ile ilgili uluslararası forumlarda enine boyuna tartışılmış, kurallar geliştirilmiş ve Batı Demokrasilerinin tümünde ulusal yasalara yansıtılmıştır. Birleşmiş Milletler Uluslararası Çalışma Teşkilatı (ILO) 1963 yılında (119) Sayılı bir Tavsiye Kararı kabul etmiş, işsizliğin giderek arttığı 1981 yılından itibaren yeni ve daha ileri düzenlemelere gitmiştir. Bu çalışmalar Uluslararası Çalışma Teşkilatı'nın 1982 yılında kabul ettiği (158) Sayılı Sözleşmesi ile (166) sayılı Tavsiye Kararı'nda yer almıştır. Yurdumuzda da, 1982 yılında aynı yönde bir çalışma, Çalışma Bakanlığı tarafından yapılmıştır.

Bu çalışmalar, özünde, işçi çıkartmalarda "işverenin doğrudan insiyatif sahibi olmasını" sınırlamaya yöneliktir. İşçi, "fesh için yeterli bir sebep var ise" işinden çıkarılabilecektir. İşveren, yazılı fesh beyanında, dayandığı yeterli fesh sebebini göstermekle yükümlü olacaktır. İspat yükü işverene ait olacak; işçi fesh beyanında sebep gösterilmediğini veya gösterilen sebebin yeterli olmadığını ileri sürmekte ise, iş mahkemesinden feshin ge-

çersizliğine karar verilmesini isteyebilecektir. Hangi hallerin "yeterli fesih sebebi teşkil etmeyeceği" (örneğin işçinin sendikaya üye olması veya olmaması; işçinin iş saatleri içinde işverenin izni ile, yahut işyeri dışında işçi teşekküllerinin faaliyetlerine katılması; işçi teşekkülünü veya işçileri temsil etmesi; kötü niyetli olmadan işveren aleyhine şikayette bulunması, dava açması, kanuni mercilere başvurusu ihl.) yapılan hukuk düzenlemelerde açıklığa kavuşturulmuş olacaktır.

Feshin geçersizliğine karar verilmesi halinde işveren, kural olarak işçiyi işine iade etmekle yükümlü olacak; bu yolu seçmez ise ödemekle yükümlü olacağı tazminat Mahkeme kararında belirtilecektir.

1475 Sayılı İş Yasası'nın "süresi belli olmayan akitlerin feshine ilişkin 13 üncü maddesi" bu ilkeler ışığında değiştirilmelidir.

Değişiklikte aşağıdaki unsurlar yer almalıdır:

- ☐ İşveren yazılı fesih beyanında, dayandığı yeterli fesih sebebini göstermek zorundadır.
- ☐ İşçi fesih beyanında sebep gösterilmediğini veya gösterilen sebebin yeterli olmadığını ileri sürerek İş Mahkemesinden feshin geçersizliğine karar verilmesini isteme hakkına sahiptir.
- ☐ Feshin yeterli sebebe dayandığını isbat yükümü işverene aittir.
- ☐ Yeterli sebep, münhasıran hizmet ilişkisine dayanan sebeplerdir.

Aşağıdaki haller fesih için yeterli sebep teşkil edemez:

- ☐ İşçinin sendikaya üye olması veya olmaması,
- ☐ İşçinin iş saatleri veya işyeri dışında veya işverenin muvafakatı ile iş saatleri içinde işçi teşekküllerinin faaliyetlerine katılması,
- ☐ İşçinin işçi teşekkülünü veya işçileri temsil etmesi,
- ☐ İşçinin kötü niyetli olmadan işveren aleyhine şikayette bulunması, dava açması, kanuni mercilere başvurusu,
- ☐ İşçinin ırkı, rengi, cinsiyeti, mali durumu, aile yükümlülükleri, dini, siyasi düşüncesi,
- ☐ İşçinin gebeliği veya gebelik ve doğum sebebiyle kanuni süreyi onaltı hafta aşmayan bir sürede işe gelememesi,
- ☐ İşçinin, kaza ve hastalık sebebiyle onaltı haftadan az süre işe devam edememesi,
- ☐ İşçiye atfedilemeyecek sebeplerle verim düşüklüğü veya işin akşamması.
- ☐ Feshin yeterli bir sebebe dayanmaması halinde hakim, fesih beyanının geçersizliğine karar verecektir.
- ☐ Hakim, geçersizlik kararında, işverenin işçiye iş vermemesi veya işçinin kendi arzusu ile işe dönmemesi halinde işverenin ödeyeceği tazminatın miktarını belirtecektir.

Türk-İş Çalışma Raporu

- ☐ Kesinleşen kararın tebliğinden itibaren altı iş günü içinde işyerine başvurmayan işçi tazminatı seçmiş sayılacaktır.
- ☐ İşe başlamak üzere başvuran işçiye, fesih beyanı tarihinden işe başlamak üzere başvurduğu tarihe kadar geçen süreye ait mali hakları işverence ödenecektir.
- ☐ Hükmedilecek tazminat, işçinin işten çıkartıldığı tarihten itibaren mahrum kaldığı mali haklarla, karar tarihinden itibaren yeni bir iş bulması için geçeceği düşünülen süreye ilişkin haklarının tutarına eşit olacaktır.
- ☐ Fesih sebebi yeterli olmakla beraber önerilere uyulmamışsa, işçinin uyulmayan önele ilişkin tüm mali haklarının ödenmesi gerekecektir.
- ☐ Yeterli sebep teşkil etmeyen bir sebeple iş ilişkisine son verilmişse, hükmedilecek tazminat işçinin bir yıllık parasal haklarının toplamından az olamayacaktır.
- ☐ İş Kanununun 17 nci ve 24 üncü maddeleri muğlak yapısından kurtarılacaktır.

(2) Kıdem Tazminatı Kurumu ve Fon Tasarısı

14 Aralık 1983 tarihinde yayımlanan "Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname"nin (No. 184) 27. maddesi uyarınca Çalışma Meclisi 16 Temmuz 1984 tarihinde "Kıdem Tazminatı Fonu" konusunu ele almak üzere Ankara'da toplantıya çağırılmıştır.

Çalışma Meclisi'nin acil çözüm bekleyen işçi sorunlarını, özellikle 2821 ve 2822 Sayılı Yasa uygulamalarını ele almak üzere toplanması gerektiği, 4 Temmuz 1984 tarihinde Ankara'da Başbakan başkanlığında yapılan toplantıda (Bkz. Yukarıda ön toplantı, s. 9) ısrarla savunulmuş, 5 Temmuz 1984 gün, 84-3434-5/43 Sayılı yazı ile tekrarlanmış ancak Bakanlık yetkilileri hazırlıkların kıdem tazminatı fonu konusunda yapıldığını ileri sürerek bu haklı isteği kabul etmemişlerdir. Bakanlık "Çalışma Meclisi'nin 2821 ve 2822 Sayılı Yasaları ele almak üzere yeniden toplantıya çağırılabilir"ni savunmuştur.

16 Temmuz 1984 tarihli toplantı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından yapılan kısa bir açıklama ve "Kıdem Tazminatı Fonu Kanunu Tasarısı"nın dağıtılması ile son bulmuş, çalışmaların 26 Temmuz 1984 günü sürdürülmesi kararlaştırılmıştır.

Türk-İş Görüşü

Türk-İş Yönetim Kurulu 20 Temmuz 1984 gün, 84-3225-5/48 sayılı yazı ile "Türk-İş görüşünü belirlemek üzere" Daimi Mevzuat Komisyonunu 23 Temmuz 1984 günü toplantıya çağırılmış. "Türk-İş Görüşü" Baş-

kanlar Kurulu'nun 25 Temmuz 1984 günü Ankara'da yaptığı "olağanüstü toplantıda" kesinleştirilmiştir. Bu arada Örgütümüzün Tasarıya ilişkin görüşlerini yazılı olarak bildirmeleri de 16 Temmuz 1984 günü istenmiş, görüşler toplanmıştır.

Türk-İş Görüşünde öncelikle "kıdem tazminatı kurumunun iyileştirilmesi, ihtiyaçlara uygun bir duruma getirilmesi gerektiği" savunulmuştur. 1475 Sayılı Yasanın 14 üncü maddesinin değiştirilmesini öngören Türk-İş Görüşüne göre, "...kıdem tazminatı, işçinin, ödenmesi âtiye bırakılmış bir ücret bölümü ve yıllar süren emeğinin karşılığı olduğu dikkate alınarak, hizmet ilişkisini sona erdiren tüm sebeplerin ortaya çıkmasında ödenebilir olmalı"dır. Bunun sağlanabilmesi, öncelikle "işverenin feshi yetkisinin yeniden düzenlenmesini, feshe yol açan sebeplerin yargı önünde tartışılması imkânının sağlanmasını, feshin haklı sebebe dayanmadığı saptandığında işe iade yükümlülüğü getirilmesini" gerektirir. İş hukuku kurallarının, kaideten, altına inilemeyecek asgariyi düzenlediği göz önüne alınarak, kıdem tazminatının toplu iş sözleşmeleri ve ferdi hizmet akitleri ile işçi aleyhine geliştirilmesi mümkün olmalıdır. Bunun gibi, hangi sebeple olursa olsun, "ölüm hali" kıdem tazminatı ödemesi için mutlak bir sebep sayılmalıdır. Kamu kurumlarında geçen tüm hizmetlerin birleştirilerek, hizmetin tamamı üzerinden son kamu kuruluşunca kıdem tazminatı ödenmesini sınırlayan düzenlemeler kaldırılmalıdır. Kıdem tazminatının zamanında ödenmesini sağlayacak, gecikme halinde, işçinin uğradığı kaybı telâfi edecek bir düzenleme yapılmalıdır."

Türk-İş bu temel görüşler çerçevesinde, "kıdem tazminatı kurumunun önce sağlam ilkelere dayandırılmasını" savunmuş, Fon'un, münhasıran, "yaşlılık, emeklilik, malûllük, toptan ödeme ve ölüm hallerini" kapsamaması; "İş Yasaları gereğince kıdem tazminatı ödenmesini gerektiren diğer hallerde, ödemenin işverence yapılmasına devam edilmesini" istemiştir. Fon Kanunu Tasarısının gerekçesinde yer alan, "kıdem tazminatının mevzuatımızda sistemsiz gelişme gösterdiği, teşebbüs gücünü olumsuz yönde etkileyici bir ortam yarattığı, küçük ve orta büyüklükteki işyerleri için büyük sıkıntı kaynağı olduğu, küçük işyerlerinde çalışan ve teşkilatlanmamış işçilerin bu haktan yararlanamadıkları, işyerleri için finans darboğazına sebep olduğu, biriken tazminat borcunun üretimi azalttığı ve istihdamı daralttığı" yolundaki iddialar ise, Türk-İş tarafından reddedilmiştir. Kesinleşen Türk-İş görüşünde, bu konuda, "...Tasarı metni ve gerekçesinde yer alan düşüncenin asla paylaşılmadığı; böyle bir mantıkla hazırlanan Tasarının işçinin kazanılmış haklarını ortadan kaldırmaya ve işvereni tek taraflı olarak bu sorumluluktan kurtarmaya yönelik olduğundan kaygı duyulduğu" belirtilmiştir.

Çalışma Meclisi Toplantısı (26.7.1984)

26 Temmuz 1984 günü Çalışma Meclisi, Çalışma ve Sosyal Güven-

lik Bakanının konuşması ile açılmış, Bakan, "...mevcut kıdem tazminatı müessesesine dokunulmaksızın ve kazanılmış hakları güvence altına alarak, işverenlerin yükünü yıllara dağıtarak ve dolayısıyla hafifleterek Fon'un kurulmasına taraftar olup, olmadığımızı belirlememiz gerekir" demiştir. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı tartışmaların "kıdem tazminatı sadece emeklilikte mi ödenmelidir; istifa edenlerin tazminat almaları gerçekte çalışanlar için bir hak mıdır; emekli olunduğu zaman elde edilecek bir hakkın zaman içinde ve parçalar halinde alınması bir kayıp mıdır; çalışanlar için hangi yol daha faydalıdır" sorularına açıklık getirmesini dilemiştir.

Türk-İş Genel Başkanı açış konuşmasında, 16 Temmuz 1984 tarihli toplantıda başlıca iki temel konu üzerinde durduğunu; bunların, Kıdem Tazminatı Fonu uygulamasında "kazanılmış haklara dokunulmaması kuralı" ve "işçinin kıdem tazminatı hakkının korunması ve geliştirilmesi" olduğunu hatırlatarak, "bu toplantılarımızda, Türk işçilerinin 48 yıllık hakkı olan kıdem tazminatı müessesesinin güçlendirilip teminat altına alınacağı ümidindeydik. Ancak Taslağı ve gerekçeyi okuduğumuz zaman, ümitlerimizin boşuna olduğunu gördüm..." demiştir. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na hazırlanan Fon Kanunu taslağına "daha amaçlardan başlayarak çok yönlü itirazlarımız olduğunu" açıklayan Türk-İş Genel Başkanı, görüşlerini özetle şöyle sürdürmüştür: "...Taslağın bu haliyle değil yasalaşması, tartışılması bile erkendir. Bu taslağın daha çok tartışılması ve her bakımdan olgunlaşması gereklidir. 48 yıllık müktesep hakkı bir kalemde ortadan kaldıran, iş teminatını zayıflatıp, işverenlerin keyfi işten çıkarmalarını kolaylaştıran, ekonomik ve sosyal bakımdan beli бүкүлмүш işçinin tek güvencesi kıdem tazminatını tehlikeye atan bu taslağı, yarınki çalışma barışını bozucu nitelikte görüyoruz..." Çalışma barışının "...bu anlayışla ve işçi haklarını durmadan budayarak, işçiyi işveren karşısında korumasız hale getirmekle kurulamayacağını" savunan Türk-İş Genel Başkanı, kazanılmış hakların korunması gerektiği yolundaki Türk-İş Görüşünü tekrarlamıştır.⁽³⁵⁾

Çalışma Meclisi'nde Türk-İş Daimi Mevzuat Komisyonu ve Başkanlar Kurulu ile Yönetim Kurulu tarafından kesinleştirilen Türk-İş görüşü, Türk-İş Genel Sekreteri tarafından açıklanmıştır. Türk-İş Genel Sekreteri açıklamasında kıdem tazminatı müessesesindeki 48 yıllık gelişmeleri özetlemiş, çıkmazların aşılabilmesi ve hakkın yeterli güvenceye kavuşturulabilmesi için alınmak gereken önlemleri anlatmış, 1475 Sayılı Kanunun 14. maddesinde gerekli görülen değişikliklerle Fon uygulamasının yekdiğerinden soyutlanamayacağına işaret ederek, düzenlemelerde aşağıdaki unsurların mutlaka gözönüne alınmasını istemiştir: ⁽³⁶⁾

- Hizmet ilişkisinin sona erdiği tüm olaylarda kıdem tazminatı verilmelidir. Fesih sırasında işçinin suçu olsa dahi, bu suçun cezası işçinin ailesine ödettilmemelidir.

(35) Konuşmanın tam metni için "Belgeler" kitabı s. 205'e bkz.

(36) Türk-İş görüşünün tam metni için "Belgeler" kitabı s. 211'e bkz.

- ☐ İşverenin Yasada belirlenen fesih hakkı yeniden düzenlenmelidir. Fesihlerde yargı denetimi getirilmelidir.
- ☐ Kıdem tazminatı işçinin tüm hizmetleri üzerinden hesaplanmalıdır.
- ☐ Ölüm hali kıdem tazminatı ödemesinde mutlak sebep olmalıdır. Ölüm halinde işçiye kusur bularak kıdem tazminatını kısıtlama eğiliminden kaçınılmalıdır.
- ☐ Kıdem tazminatının toplu sözleşmelerle ya da hizmet akitleri ile geliştirilmesi önündeki engeller kaldırılmalıdır.
- ☐ Kıdem tazminatının hakkın doğduğu anda ve zamanında ödenmesini sağlayacak önlemler alınmalıdır.
- ☐ Fon yaşlılık, emeklilik, malûliyet, toptan ödeme ve ölüm hallerini kapsamalı, iş yasaları uyarınca kıdem tazminatı ödenmesi gereken diğer hallerde işverenin kıdem tazminatı ödeme sorumluluğu devam etmelidir.
- ☐ İstihdam güvencesi kesinlikle sağlanmalı ve bu güvenceyi zayıflatacak her türlü girişim önlenmelidir.

Türk-İş, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından hazırlanan Tasarıyı, işçinin kazanılmış haklarını ciddi şekilde zedeleyecek bir nitelikte görmüştür. Devlet memuru statüsünde çalıştırılanlarla bağımsız çalışanların Fon kapsamına alınması, Fon'un yönetim biçimi, Fondan yararlanma hakkının boyutları, iş güvencesini sağlamada etkinlik derecesi, Fonda birikecek paranın kullanılma biçimi ciddi kaygılara yol açmaktadır.

Fon konusunda Türk-İş tarafından hazırlanan Tasarıda şu ilkeler yer almıştır:

- ☐ Yaşlılık, emeklilik, malûllük aylığı bağlanan veya toptan ödeme yapılan işçiye; ölümü halinde hak sahiplerine kıdem tazminatı ödenmek üzere kıdem tazminatı fonu oluşturulmalıdır.
- ☐ Ödenecek kıdem tazminatı, her hizmet yılı için, son takvim yılındaki prime esas günlük ortalama ücretin 30 katı tutarında olmalıdır.
- ☐ İşverenler tarafından fona ödenecek kıdem tazminatları primine esas alınacak ücretin tesbitinde giydirilmiş ücret dikkate alınmalıdır. Prime esas olacak günlük kazancın üst sınırı, en yüksek devlet memuruna bir hizmet yılı için ödenecek azami emeklilik ikramiyesi dikkate alınarak belirlenmelidir.
- ☐ İşçilerin, fonun kurulmasından önce geçen hizmetlerinden, İş Kanunlarının ilgili hükümlerine göre işverenin sorumluluğu devam etmelidir.

- ☐ İş Kanununun 14. maddesi değiştirilerek "işten çıkarma tazminatı"na dönüştürülmeli ve hizmet sözleşmesinin işveren tarafından veya işverenin kusurlu davranışı sebebiyle işçi tarafından feshedilmesi halinde, işveren, işçiye hizmet süresinin her tam yılı için, kıdemine göre, 15-22 günlük ücreti tutarında "işten çıkarma tazminatı" ödemelidir. Ancak bu tazminatın tutarı işçinin 15 aylık ücretini geçmemelidir.

Bu Tasarı karşısında TİSK tarafından hazırlanan tasarıya göre ise;

- ☐ İş Kanunlarının kıdem tazminatına ilişkin hükümleri yürürlükte kalmaya devam etmelidir. Ancak, iş kanunlarına göre tazminat verilmesi gereken hallerde, bu tazminat Fondan ödenmelidir ve işverenden herhangi bir talepte bulunulmamalıdır.
- ☐ Kıdem tazminatının hesaplanmasında ve işverence fona ödenecek primlerin tesbitinde çıplak ücret esas alınmalıdır. Tazminata ve prime esas olacak ücretin üst sınırının belirlenmesinde en yüksek devlet memuruna ödenecek emeklilik ikramiyesi gözönünde bulundurulmalıdır.
- ☐ İşçinin kıdem tazminatına hak kazanmadan işten çıkması veya çıkarılması halinde fona ödenmiş olan primler işverene geri verilmelidir.
- ☐ Geçmiş hizmet sürelerine ilişkin kıdem tazminatı işverence fona borçlanılmalıdır. Borcun henüz ödenmemiş olması veya borç taksitlerinin veya fon primlerinin geç ödenmesi, fonun yükümlülüğünü ortadan kaldırmamalıdır.

Görüleceği gibi, TİSK tarafından ortaya konulan istekler kıdem tazminatı kurumu ile sağlanan güvenceyi hiçbir suretle dikkate almamakta, kazanılmış hakları ortadan kaldırmaktadır. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından hazırlanan Tasarı ise, Türk-İş Görüşü'nde açıkça belirtildiği gibi, gelecek konusunda hiçbir güven vermemektedir.

Kıdem tazminatı ve fon konusundaki kaygılar ayrıca 7 Kasım 1984 tarihinde Genelkurmay Başkanlığına, 22 Kasım 1984 tarihinde Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliğine, duyurulmuş, 7 Aralık 1984 günü Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı yetkilileri ile yapılan toplantıda Türk-İş görüşü tekrarlanmıştır.

Konu Ocak 1986'da yeniden gündeme getirilmiş, Türk-İş 15 Ocak 1986'da sunduğu değişiklik önerilerinde "fon kurulması konusuna artık yer vermediğini" hatırlatmış, "fon kurulmasında birleşilmesinin Hükümet ve işverenlerce belirli bazı ilkelerde birleşilmesine bağlı olduğu" açıklanmıştır.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı 25 Şubat 1986'da Fon konusunda bir toplantı düzenlemiş, bu toplantıda Türk-İş'i Genel Sekreter ve Genel Eğitim Sekreteri temsil etmiştir.

Bu toplantıda Türk-İş Genel Sekreteri aşağıdaki görüşü sunmuştur :

"(1) Türk-İş işçilerimizin yarım yüz yıllık "kazanılmış hakkı" olan kıdem tazminatı kurumunun "korunması ve geliştirilmesi"ni istemektedir. Tüm çalışmalarda hareket noktasını bu hedef teşkil etmelidir.

(2) Türk-İş açısından kıdem tazminatı, işçinin ödenmesi, atıye bırakılmış bir ücret bölümü ve yıllar süren emeğinin karşılığı olup, hizmet ilişkisinin sona erdiği tüm sebeplerin ortaya çıkmasında, işçiye derhal ödenebilir olmalıdır.

Türk-İş bu çerçevede, öncelikle, tazminatın niteliğinin "tartışmalı" olduğu yolundaki görüşleri ve özellikle;

- ☐ Kıdem tazminatının mevzuatımızda sistemsiz gelişme gösterdiği,
- ☐ Teşebbüs gücünü olumsuz yönde etkileyici bir ortam yarattığı,
- ☐ Küçük ve orta büyüklükteki işyerleri için büyük sıkıntı kaynağı olduğu,
- ☐ Küçük işyerlerinde çalışan ve teşkilatlanmamış işçilerin bu haktan yararlanamadıkları,
- ☐ İşyerleri için finans darboğazına sebep olduğu,
- ☐ Biriken tazminat borcunun üretimi azalttığı ve istihdamı daralttığı yolunda işveren kaynaklı iddiaları kategorik olarak reddetmektedir.

(3) Çalışma Örgütü'nün 119 ve 166 sayılı Tavsiye Kararları ve 158 Sayılı Sözleşmesi uyarınca, işverenin iş akdini fesih yetkisi haklı sebep ilkesine dayanmalı, feshi yol açtığı öne sürülen sebep bağımsız yargı önünde tartışılabilir, feshin haklı sebebe dayanmadığı saptandığında işe iade yükümlülüğü mutlak olarak getirilmelidir.

(4) Kıdem tazminatlarının münhasıran bu amaçla oluşturulacak bir fondan ödenmesi düşüncesi, ancak yukarıda belirtilen hedef ve ilkelerde birleştirilebilmesi ve hedef ve ilkeleri yansıtan yasal düzenlemelerin eksiksiz gerçekleştirilmesi halinde gözönüne alınabilir.

(5) Böyle bir görüş beraberliğinin sağlanmış olması takdirinde de, fon düşüncesinin paylaşılabilmesi,

- ☐ Fon'un münhasıran yaşlılık, emeklilik, malûliyet, toptan ödeme ve ölüm hallerini kapsamasına ve İş Yasaları gereğince kıdem tazminatı ödenmesini gerektiren diğer tüm hallerde işverenlerin kıdem tazminatı ödeme sorumluluğunun ve yükümlülüğünün devam etmesine,
- ☐ Kıdem tazminatının hakkın doğduğu anda ve zamanında ödenmesini sağlayacak önlemlerin eksiksiz alınmasına,
- ☐ Kıdem tazminatının, işçinin tüm hizmetleri üzerinden, işverenin özel sektör ya da kamu sektörü işvereni olmasına bakılmaksızın, hesaplanmasına,

- ☐ İş Kanununun 14. maddesi değiştirilerek "işten çıkarma tazminatı"na dönüştürülmeli ve hizmet sözleşmesinin işveren tarafından veya işverenin kusurlu davranışı sebebiyle işçi tarafından feshedilmesi halinde, işveren, işçiye hizmet süresinin her tam yılı için, kıdemine göre, 15-22 günlük ücreti tutarında "işten çıkarma tazminatı" ödemelidir. Ancak bu tazminatın tutarı işçinin 15 aylık ücretini geçmemelidir.

Bu Tasarı karşısında TİSK tarafından hazırlanan tasarıya göre ise;

- ☐ İş Kanunlarının kıdem tazminatına ilişkin hükümleri yürürlükte kalmaya devam etmelidir. Ancak, iş kanunlarına göre tazminat verilmesi gereken hallerde, bu tazminat Fondan ödenmelidir ve işverenden herhangi bir talepte bulunulmamalıdır.
- ☐ Kıdem tazminatının hesaplanmasında ve işverence fona ödenecek primlerin tesbitinde çıplak ücret esas alınmalıdır. Tazminatta ve prime esas olacak ücretin üst sınırının belirlenmesinde en yüksek devlet memuruna ödenecek emeklilik ikramiyesi gözönünde bulundurulmalıdır.
- ☐ İşçinin kıdem tazminatına hak kazanmadan işten çıkması veya çıkarılması halinde fona ödenmiş olan primler işverene geri verilmelidir.
- ☐ Geçmiş hizmet sürelerine ilişkin kıdem tazminatı işverence fona borçlanılmalıdır. Borcun henüz ödenmemiş olması veya borç taksitlerinin veya fon primlerinin geç ödenmesi, fonun yükümlülüğünü ortadan kaldırmamalıdır.

Görüleceği gibi, TİSK tarafından ortaya konulan istekler kıdem tazminatı kurumu ile sağlanan güvenceyi hiçbir suretle dikkate almamakta, kazanılmış hakları ortadan kaldırmaktadır. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından hazırlanan Tasarı ise, Türk-İş Görüşü'nde açıkça belirtildiği gibi, gelecek konusunda hiçbir güven vermemektedir.

Kıdem tazminatı ve fon konusundaki kaygılar ayrıca 7 Kasım 1984 tarihinde Genelkurmay Başkanlığına, 22 Kasım 1984 tarihinde Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliğine, duyurulmuş, 7 Aralık 1984 günü Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı yetkilileri ile yapılan toplantıda Türk-İş görüşü tekrarlanmıştır.

Konu Ocak 1986'da yeniden gündeme getirilmiş, Türk-İş 15 Ocak 1986'da sunduğu değişiklik önerilerinde "fon kurulması konusuna artık yer vermediğini" hatırlatmış, "fon kurulmasında birleşilmesinin Hükümet ve işverenlerce belirli bazı ilkelerde birleşilmesine bağlı olduğu" açıklanmıştır.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı 25 Şubat 1986'da Fon konusunda bir toplantı düzenlemiş, bu toplantıda Türk-İş'i Genel Sekreter ve Genel Eğitim Sekreteri temsil etmiştir.

Bu toplantıda Türk-İş Genel Sekreteri aşağıdaki görüşü sunmuştur :

"(1) Türk-İş işçilerimizin yarım yüz yıllık "kazanılmış hakkı" olan kıdem tazminatı kurumunun "korunması ve geliştirilmesi"ni istemektedir. Tüm çalışmalarda hareket noktasını bu hedef teşkil etmelidir.

(2) Türk-İş açısından kıdem tazminatı, işçinin ödenmesi, atıye bırakılmış bir ücret bölümü ve yıllar süren emeğinin karşılığı olup, hizmet ilişkisinin sona erdiği tüm sebeplerin ortaya çıkmasında, işçiye derhal ödenebilir olmalıdır.

Türk-İş bu çerçevede, öncelikle, tazminatın niteliğinin "tartışmalı" olduğu yolundaki görüşleri ve özellikle;

- ☐ Kıdem tazminatının mevzuatımızda sistemsiz gelişme gösterdiği,
- ☐ Teşebbüs gücünü olumsuz yönde etkileyici bir ortam yarattığı,
- ☐ Küçük ve orta büyüklükteki işyerleri için büyük sıkıntı kaynağı olduğu,
- ☐ Küçük işyerlerinde çalışan ve teşkilatlanmamış işçilerin bu haktan yararlanamadıkları,
- ☐ İşyerleri için finans darboğazına sebep olduğu,
- ☐ Biriken tazminat borcunun üretimi azalttığı ve istihdamı daralttığı yolunda işveren kaynaklı iddiaları kategorik olarak reddetmektedir.

(3) Çalışma Örgütü'nün 119 ve 166 sayılı Tavsiye Kararları ve 158 Sayılı Sözleşmesi uyarınca, işverenin iş akdini feshi yetkisi haklı sebep ilkesine dayanmalı, feshiye yol açtığı öne sürülen sebep bağımsız yargı önünde tartışılabilir, feshin haklı sebebe dayanmadığı saptandığında işe iade yükümlülüğü mutlak olarak getirilmelidir.

(4) Kıdem tazminatlarının münhasıran bu amaçla oluşturulacak bir fondan ödenmesi düşüncesi, ancak yukarıda belirtilen hedef ve ilkelerde birleşilebilmesi ve hedef ve ilkeleri yansıtan yasal düzenlemelerin eksiksiz gerçekleştirilmesi halinde gözönüne alınabilir.

(5) Böyle bir görüş beraberliğinin sağlanmış olması takdirinde de, fon düşüncesinin paylaşılabilmesi,

- ☐ Fon'un münhasıran yaşlılık, emeklilik, malüliyet, toptan ödeme ve ölüm hallerini kapsamaya ve İş Yasaları gereğince kıdem tazminatı ödenmesini gerektiren diğer tüm hallerde işverenlerin kıdem tazminatı ödeme sorumluluğunun ve yükümlülüğünün devam etmesine,
- ☐ Kıdem tazminatının hakkın doğduğu anda ve zamanında ödenmesini sağlayacak önlemlerin eksiksiz alınmasına,
- ☐ Kıdem tazminatının, işçinin tüm hizmetleri üzerinden, işverenin özel sektör ya da kamu sektörü işvereni olmasına bakılmaksızın, hesaplanmasına,

- ☐ Kıdem tazminatının toplu sözleşmelerle ya da ferdi iş akitleri ile geliştirilmesi önündeki engellerin kaldırılmasına,
- ☐ Fon'a ödenecek primlerin zamanında ve eksiksiz olarak ödenmesini sağlayacak ne gibi gerçekçi önlemlerin ve yatırımların alınmasının plânlanmışlığının açık bir biçimde ortaya konmasına,
- ☐ Fon'un yönetiminde ve denetiminde işçileri etkin bir biçimde söz sahibi yapacak ne gibi önlemlerin alınacağı ve fon kaynaklarının ne suretle kullanılacağına açıklığa kavuşturulmasına bağlıdır..."

(3) Asgari Ücret Belirleme Yöntemi

Türk-İş 21 Şubat 1985 tarihinde, 1475 Sayılı Yasanın 33. maddesinin değiştirilmesine ilişkin bir öneriyi TBMM Başkanlığına, Başbakanlık ile ilgili Bakanlıklara, Siyasi Parti Genel Başkanlıklarına ve işçi kökenli parlâmenterlere sunmuştur.

1475 Sayılı İş Yasasının "Asgari Ücret" başlığını taşıyan 33. maddenin değiştirilmesine ilişkin öneride "hizmet akdi ile çalışan ve Kanunun kapsamına giren her türlü işçi ile gemi adamı ve gazetecilerin ekonomik ve sosyal durumlarının düzenlenmesi için Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca, Asgari Ücret Tesbit Komisyonu aracılığı ile üç çocuklu bir aile olarak kabul edilecek bir işçiye ödenmesi gereken ücretin asgari hadleri, en geç senede bir tesbit edilir" denilmiş ve bu süre içinde temel ihtiyaç maddelerindeki fiyat artışlarının Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Konjunktür Dairesi verilerine göre % 15'e ulaşması halinde, sürenin dolması beklenmeden, taraflardan birinin talebi üzerine, komisyonun toplanarak fiyat artışı oranında asgari ücreti arttırması hükmü" getirilmiştir.

Öneride "Komisyonca tesbit olunan asgari ücret net olarak ödenir" hükmü de yer almıştır.

Türk-İş'in değişiklik önerisinin gerekçesinde, asgari ücretin vergi dışı bırakılmaması halinde, işçi ve ailesinin besin içi ve besin dışı harcamalarının, tesbite esas olan ölçülerin altında kalacağı kaydedilmiş, 1980 nüfus sayımına göre aile fert sayısının ortalama 5.2 olduğu hatırlatılmış, asgari ücretin 5 kişilik işçi ailesi gözönüne alınarak hesaplanması gerektiği belirtilmiştir.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türk-İş önerisini fırsat bilerek derhal asgari ücretlerin katsayıya bağlanmasını öngören düşüncelerini kanunlaştırma çalışması içine girmiş, bir Tasarı hazırlamış, 11/12 Temmuz tarihinde düzenledikleri toplantıda tartışmaya açmıştır.

Uluslararası Çalışma Örgütü'nün Türkiye tarafından tasdik edilmiş bulunan Sözleşmelerine ve Tavsiye Kararlarına aykırı bu öneri, TİSK ve yanlı öğretim üyeleri tarafından dahi benimsenmemiştir.

(4) İş Süreleri Uygulaması

1475 Sayılı Kanunda 2869 Sayılı Yasa ile yapılan değişikliğin iş süresi uygulamasında yol açtığı sorunların çözümü için Konfederasyonumuzca sözlü olarak yapılan çeşitli başvurulardan sonra 24 Şubat 1984 tarihinde, 84-1394-12/25 sayılı bir yazı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na başvurularak 1475 Sayılı İş Konununun 2869 Sayılı Kanunla değişik 61. maddesinin yeniden düzenlenmesi istenilmiştir.

TOPLU İŞ HUKUKUNDAN KAYNAKLANAN SORUNLARIN ÇÖZÜMÜ İÇİN YAPILAN ÇALIŞMALAR

Raporun yukarıda işçi hak ve özgürlüklerini koruma ve geliştirmeye yönelik çalışmalarla ilgili birinci bölümünde belirtildiği gibi, Türk-İş/Hükümet Zirve Toplantısı sırasındaki mutabakat gereğince, 2821 ve 2822 Sayılı Yasalara ilişkin "uygulama sorunları ile sınırlı" değişiklik önerileri 15 Şubat ve 15 Mart 1985 tarihlerinde Hükûmete sunulmuştur.

Türk-İş Yönetim Kurulu yasa değişiklik önerilerine ilişkin ön sunuşu, 19 Şubat 1985 tarihinde Sendika Genel Başkanlıklarına iletmış, 21 Şubat 1985 günü, 85-445-5/43 sayılı bir genelge ile de Genel Başkanlıklardan "değişiklik önerilerinin incelenmesini, var ise önerilerin en geç 9 Mart 1985 tarihine kadar Konfederasyonumuza bildirilmesini" istemiştir.

Genel Başkanlıklardan gelen öneriler değerlendirilerek 15 Mart 1985 tarihinde, 85-723-2/14 sayılı yazı ekinde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na ikinci sunuş yapılmıştır. Bu düzenlemeler ve gerekçeleri 10/11 Nisan 1985 tarihinde toplanan Başkanlar Kurulu'na sunulan Yönetim Kurulu Çalışma Raporunda yer almıştır.

Sendikalar Yasası

Sendikalar Yasası uygulamasında "üyeliğin kazanılması" ile ilgili 22; "üyeliğin sona ermesi"ni düzenleyen 24; "işyeri sendika temsilcilerinin tayini, nitelikleri ve görevleri" ile ilgili 34 ve 35; "denetime ilişkin 47; "aidatlarla" ilgili 61. madde ile "saklı hakları" düzenleyen geçici 4. maddede ciddi uygulama sorunları ile karşılaşıldığı hatırlardadır. Sorunlar dönem içerisinde Başkanlar Kurulu'na sunulan raporlarda etraflıca açıklanmış ve değişiklik önerisi hazırlanmıştır.

Türk-İş değişiklik isteğinde aşağıdaki çıkmazların işaretlerle şu önerilerde bulunmuştur:

Üyeliğin kazanılması (Md. 22)

Uygulamada görülen sakınca, "maddenin dördüncü fıkrası ile getirilen "üyeliği kesinleşen işçinin kayıt fişinin bir nüshasının da işverene gönderilmesi" zorunluluğu uygulamada işverenlerce üyelikleri bildirilen işçilerin derhal işten çıkartılmaları sonucunu doğurmaktadır. İş Yasasında, haklı bir neden olmaksızın işten çıkartılan bir işçinin işine iadesini mümkün kılacak bir düzenleme bulunmadığı için işçinin sendikaya üye olması, işten çıkartılmasına sebep teşkil eder olmuştur. Bu durum, esasen yeterli düzeyde olmayan teşkilatlanma faaliyetlerini zorlaştırmakta, yeni işçileri kaydedip adlarına toplu sözleşme akdetme imkanını ortadan kaldırmaktadır.

Kaldı ki, üyeliği kesinleşen işçinin üye kaydı fişinin birer nüshası, Çalışma Bakanlığına ve işyerinin bağlı olduğu Bölge Çalışma Müdürlüğüne gönderileceğine göre işverene gönderilmesinin işçi bakımından hiçbir yararı da bulunmamaktadır." şeklinde ifade edilmiştir.

Konfederasyonumuzca, madde metnindeki "...işverene" ibaresinin metinden çıkartılması ve bu değişiklik gereği olarak üçüncü fıkradaki üyelik kayıt fişi sayısının "beş nüsha" yerine "dört nüsha"ya indirilmesi önerilmiştir.

Üyeliğin Sona Ermesi (Md. 25)

Konfederasyonumuzca, "maddenin ikinci fıkrasının sonunda yer alan çekilme, notere başvurma tarihinden itibaren üç ay sonra geçerli olur.." cümlesi, uygulamada ve özellikle yetki tesbiti safhasında çeşitli yorumlara yol açmaktadır.

Sendikalara üye olma serbestisinin arızasız işleyebilmesi için yukarıda zikredilen hükme açıklık getirilmelidir." denilmiştir.

Konfederasyonumuzca maddenin ikinci fıkrasının sonuna; "...üç aylık süre içinde işçinin başka bir sendikaya üye olması halinde yeni sendika üyeliği, bu sürenin bitimi tarihinde kazanılmış sayılır.." cümlesinin eklenmesi önerilmiştir.

İşyeri Sendika Temsilcisinin Tayini ve Nitelikleri (Md. 34)

Konfederasyonumuzca sakınca, "Kanun, işyerinde sendika temsilcisi atanmasını, toplu iş sözleşmesi akdedilmiş olması şartına bağlamıştır. Yeni teşkilatlanan bir işyerinde toplu iş sözleşmesi imzalanıncaya kadar işyeri sendika temsilcisinin atanmaması, sendikal faaliyetlerde bulunmayı ve sendikanın temsilini güçleştirmektedir.

Sendikal faaliyetin çekirdeğini oluşturan işyeri temsilcilerinin toplu iş sözleşmesi akdedilmeden önce de, sendikanın belli bir üye yüzdesine ulaşması halinde görevlendirmesi temin edilmelidir.

Bu husus aynı zamanda uluslararası kural gereğidir." sözleriyle belirtilmiştir.

Maddenin birinci fıkrasının aşağıdaki şekilde değiştirilmesi önerilmiştir:

"Toplu iş sözleşmesinin tarafı olan sendika veya işyerinde çalışan işçilerin yarısından bir fazlasını üye kaydetmiş olan sendika, işyerinde işçi sayısı elliye kadar ise bir, ellibir ile yüz arasında ise en çok iki, yüzbir ile beşyüz arasında ise en çok üç, beşyüzbir ile bin arasında ise en çok dört, binbir ile iki bin arasında ise en çok altı, ikibinden fazla ise en çok sekiz olmak üzere işyerinde çalışan üyeleri arasından işyeri sendika temsilcisi tayin ederek onbeş gün içinde kimliklerini işverene bildirir. Bunlardan birini baştemsilci olarak görevlendirebilir..."

İşyeri Sendika Temsilcisinin Görevleri (Md. 35)

Konfederasyonumuz bu konuda, Sendika temsilcilerinin görevlerinin toplu iş sözleşmesinin bitimi ile son bulmasının yeni toplu iş sözleşmesi akdedilinceye kadar geçecek sürede işyerinde sendikanın temsil edilememesi sakıncası yarattığına işaret etmiş, "İşyeri sendika temsilcilerine Kanunun 30. maddesi ile tanınan teminatın ortadan kalkması yüzünden işyeri temsilcilerinin işverenlerce kolaylıkla işten çıkartılmaları sonucuna yol açmaktadır. Gerek sendikanın temsil edilmesi unsurunun devamını sağlamak, gerek sendika temsilcilerinin iş güvenliğini korumak bakımından maddede aşağıdaki değişikliğin yapılmasını zorunlu görüyoruz." demiştir.

Maddede, "...Temsilcilerin görevi, toplu iş sözleşmesinin bitimi ile son bulur..." cümlesinin metinden çıkartılarak, bunun yerine, "...Temsilcilerin görevi toplu iş sözleşmesi süresince dir. Ancak, bu süre toplu iş sözleşmesinin yenisi akdedilinceye kadar devam eder..." ibaresinin derci önerilmiştir.

Devletin İdari ve Mali Denetimi (Md. 47)

Konfederasyonumuz bu konuda, denetimin kapsamının açık olması sebebiyle uygulamada müfettişlerin subjektif değerlendirmeler yaptığını ve kanun koyucunun amacını aşan sonuçlar çıkardığını öne sürmüş, "İdarenin, denetim adı altında sendikaları mali soruşturmaya varacak ölçüde güdümü altında tutmaya yol açan düzenlemeler hür sendikacılık ilkeleri ile asla bağdaştırılamaz." diyerek maddenin üçüncü fıkrasının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini önermiştir.

“...Denetlemede, yönetim ve işleyişin gelir ve giderle ilgili olarak yetkili organlarca alınan kararların kanuna, sendika tüzüğüne, sendika genel kurul kararlarına ve genel kurulca onaylanan bütçe hükümlerine uygun olup olmadığı ve harcamalar için yetkili organın kararının bulunup bulunmadığı incelenir...”

İşçi Sendikalarına Aidat Kesilmesi (Md. 61)

İşverenin, ücret bordrosundan aidat kesme mecburiyetinin, işyerinde uygulanacak toplu iş sözleşmesinin varlığı şartına bağlanmasının uygulamada, toplu iş sözleşmesinin yenilenmesi sırasında aksaklık ve haksızlık yaratmakta olduğuna işaret eden Konfederasyonumuz;

“Maddedeki ifade gereğince işverenlerin toplu iş sözleşmesinin süresi itibariyle sona erdiği an aidat kesme işlemini durdurduğunu, bunun toplu iş sözleşmesinin yenilenmesi prosedürü tamamlanıncaya kadar bir önceki sözleşmeye taraf olan ve işyerinde yetkili olan sendika açısından haksızlığa yol açtığını bildirmiştir.

Maddenin birinci fıkrasının sonuna, “...İşverenin aidat kesme mecburiyeti, toplu iş sözleşmesinin süresi sona erse bile yenisi yürürlüğe girinceye kadar devam eder...” cümlesinin eklenmesi önerilmiştir.

Saklı Haklar (Geçici 4. madde)

Konfederasyonumuz konuya ilişkin sakıncaları şöyle belirtmiştir :

“Bakanlık denetçileri bu maddeden yararlanmakta olan yöneticiler için 14 ncü maddedeki “10 yıl çalışmış olma” şartını da aramakta ve metindeki “statülerine bakılmaksızın” ibaresinin, 10 yıl çalışmış olma şartını kapsamadığını iddia ederek mevcut yöneticilerin görevlerine son verilmesini temin talebi ile C. Savcılığı kanalı ile İş Mahkemelerinde dava açmaktadırlar.

Oysa, kanun koyucunun amacı, mevcut yöneticileri tasfiye etmek değil aksine bu geçici madde ile istisna getirmek suretiyle durumlarını koruyarak iki dönem daha seçilmelerini mümkün kılmaktır.”

Kanun koyucunun amacını aşan uygulamaya son verilmesi için maddenin üçüncü fıkrasının sonuna; “..yukarıdaki fıkra hükümlerinden yararlanacak olan sendika, sendika şubesi veya konfederasyonların genel kurul dışındaki organlarında görevli bulunanlar bakımından 14 ncü maddenin ondördüncü fıkrasında öngörülen şartlar aranmaz...” cümlesinin eklenmesi önerilmiştir.

Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt Yasası :

2822 Sayılı Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt Yasası uygulamasında toplu sözleşme düzeninin sağlıklı işlemesi için gerekli her üç kurumda, "yetki", "arabuluculuk" ve "grev" kurumlarında ciddi sorunlarla karşılaşıldığı bilinmektedir.

Türk-İş 15 Şubat ve 15 Mart 1985 tarihlerinde yaptığı başvuruda aşağıdaki değişiklikleri istemiştir :

Yetki (Md. 12)

Konfederasyonumuz maddenin, üçüncü fıkrasının sonunda, "yetki belgesi alan işçi sendikasının yetkisini daha sonra yayımlanacak istatistiklerin etkilemeyeceğinin belirtildiğine" işaret etmiş, ancak "13 üncü maddeye göre başvuruda bulunan sendika için, henüz yetki belgesi almadan istatistik yayınlanması halinde yeni tesbitler etkili sayılmaktadır. Bunun sonucu toplu sözleşme yapılamamaktadır. Yetki belgesi, başvuru tarihi itibarıyla verildiğine göre sadece yetki belgesi alan sendika için değil, yetki belgesi almak üzere başvuruda bulunan sendika için de daha sonra yayımlanacak istatistikler etkili olmamalıdır. Bu açıklığı getirici düzenlemeye ihtiyaç vardır," denilerek, maddenin üçüncü fıkrasının son cümlesinin aşağıdaki şekilde değiştirilmesi önerilmiştir :

"Yetki belgesi almak üzere başvuruda bulunan ya da yetki belgesi alan işçi sendikasının yetkisini, daha sonra yayımlanacak istatistikler etkilemez.."

Yetki İtirazı (Md. 15)

Konfederasyonumuzca yetki itirazı konusunda şu gözlemlere yer verilmiştir :

"2822 sayılı Yasa, toplu iş sözleşmesi akdetme ehliyetini, işkolunda çalışan toplam işçi sayısının % 10 çoğunluğa sahip olmayan bir sendika, toplu iş sözleşmesi akdetme imkanına sahip olmadığı halde, çoğunluk sendikasının yetkisine itiraz edebilmekte böylece yetki uyuşmazlığı çıkartarak sözleşme aktini geciktirebilmektedir. Toplu sözleşme akdetme ehliyetine sahip olmayan bir sendikanın, sırf uyuşmazlık çıkarmakta hukuki yararı yoktur. Yetkili sendikanın kısa sürede belirlenmesi ve toplu iş sözleşmesinin çabuk yapılabilmesi için % 10 ehliyeti haiz olmayan sendikanın itiraz hakkının bulunmadığı madde açıklığa kavuşturulmalıdır. Nitekim yargı kararları da bu yöndedir."

Gözlemler ışığında maddenin birinci fıkrasının sonuna "Kurulu bulunduğu işkolunda çalışan işçilerin yüzde onunu temsil edemeyen sendika yetki itirazında bulunamaz" cümlesinin eklenmesi önerilmiştir.

Yetki Belgesi (Md. 16)

Maddenin ikinci fıkrasının, yetki belgesi alınmadan yapılan bir sözleşmenin belli bir süre içinde dava konusu yapılmaması halinde geçerli olacağını amir bulunduğunu belirten Türk-İş, uygulamada işverenin yetkisiz bir sendika ile anlaşarak istediği şartlarla bir toplu iş sözleşmesi yapmak suretiyle, gerçek anlamda yatkili sendikanın sözleşme imkanını ortadan kaldırdığını, eski tarihli ilan tutanağı tanzim ederek işçileri 2 yıl süre ile mağdur ettiğini öne sürmüştü, ikinci fıkranın şu şekilde değiştirilmesini önermiştir :

“Yetki belgesi alınmadan yapılan bir toplu iş sözleşmesinde taraflardan birinin veya ikisinin yetkili olmadığı ve bu sebeple sözleşmenin hükümsüzlüğü, Çalışma Bakanlığınca durumun tesbitinden itibaren 45 gün içinde ilgililerce ve Çalışma Bakanlığınca dava yolu ile ileri sürülebilir..”

Toplu Görüşmeye Çağrı (Md. 17)

“Çağrı yapan tarafın toplu görüşmede ileri süreceği tekliflerin bütünü çağrı yazısına eklemek zorunda bırakılması uygulamada, çağrı yapan tarafın bu tekliflerle mutlak bağlı kalacağı ve değişiklik yapamayacağı şeklinde yorumlandığı için anlaşma sağlanması güçleşmektedir. Oysa serbest pazarlık, tarafların kayıtlı olmaksızın teklif, mukabil teklif ve tekliflerin tartışılması ilkesine dayanır.” görüşünden hareketle maddenin son fıkrasının “toplular görüşme çağrısına, çağrıyı yapan taraf toplu görüşmede ileri süreceği tekliflerin bütünü eklemek zorundadır. Ancak, tarafların toplu görüşme gereği ileri sürecekleri tekliflerde değişiklik yapma hakları saklıdır” şeklinde değiştirilmesi önerilmiştir.

Uyuşmazlığın Tesbiti (Md. 21)

Türk-İş'e göre uygulamada taraflardan biri toplantıya geldiği halde görüşmeye başlamaz ise ne yapılacağı tereddüt konusu olmuştur. Çünkü madde metninde, “toplantıya gelmeme veya görüşmeye başladıktan sonra toplantıya devam etmeme hali” düzenlenmiş, “toplantıya geldiği halde görüşmeye başlamama hali” düzenlenmemiştir.

Bu sebeple 21 inci maddenin birinci fıkrasının aşağıdaki şekilde değiştirilmesi istenmiştir :

“Toplu görüşme için tesbit edilen yer, gün ve saatte taraflardan biri toplantıya gelmezse, veya toplantıya geldiği halde görüşmeye başlamazsa ya da toplu görüşmeye başladıktan sonra taraflardan biri toplantıya devam etmezse, toplantıya gelen taraf, durumu görevli makama altı işgünü içerisinde yazı ile bildirir.”

Arabuluculuk (Md. 22)

Türk-İş bu konuda şu görüşleri savunmuştur :

“Uygulamada, birinci fıkra gereğince arabulucu tayin edilmiş olup anlaşma sağlanamamış olsa bile 60 günün sonunda tekrar resmi arabulucu tayin edildiği, böylece sonuç alınamayan iki arabuluculuk safhası geçirildiği, bunun hem zaman kaybına hem de sendika için arabulucu ücretine katlanma külfeti yarattığı görülmüştür.

Birinci fıkra gereğince, arabulucuya başvurulup, arabulucu görevlendirildiği halde anlaşma sağlanamaması durumunda, 60 günlük sürenin dolmasına ve tekrar resmi arabulucu tayinine gerek duyulmayacak bir düzenlemeye ihtiyaç vardır.”

Bu sebeple; maddenin ikinci ve son fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmelidir :

“Birinci fıkraya göre arabulucu tayini yoluna gidilmemiş ve toplu görüşmenin başladığı tarihten itibaren altmış gün geçmesine rağmen anlaşma sağlanamamışsa, görevli makam, başvuru üzerine veya res’en altı işgünü içinde 15. maddede öngörülen mahkemeye başvurmak suretiyle resmi listeden bir arabulucunun tayinini talep eder. Birinci fıkra uyarınca arabulucu tayini yoluna gidilmiş olup da anlaşma sağlanamamış ise, uyuşmazlığın tesbiti bakımından 60 günlük sürenin geçmesi beklenilmez ve tekrar resmi arabulucu tayininde zorunluluk yoktur.

Resmi Arabulucunun görevi mahkemece kendisine yapılacak duyurudan itibaren başlar...”

Arabuluculuk Görevi (Md. 23)

Konfederasyonumuz bu konuda, 22 inci madde ile ilgili olarak ileri sürülen sakıncalar gereğince ve 22 nci madde için önerilen değişiklik doğrultusunda bu maddenin son fıkrasının da değiştirilmesi gerektiğini savunmuş, şu öneriyi yapmıştır :

“22 nci maddenin bir ve ikinci fıkralarına göre başvurular arabuluculuk sürelerinin sonunda anlaşma olmamışsa arabulucu üç iş günü içinde uyuşmazlığı belirleyen bir tutanak düzenler ve bu tutanağı, uyuşmazlığın sona erdirilmesi için gerekli gördüğü tavsiyeleri de ekleyerek görevli makama tevdi eder. Görevli makam bu tutanağı en geç altı işgünü içinde taraflara tebliğ eder...”

Yasağın Bulunduğu İşler (Md. 29)

Türk-İş grev yasakları konusunda şu gözlemleri öne sürmüştür :

Yetki Belgesi (Md. 16)

Maddenin ikinci fıkrasının, yetki belgesi alınmadan yapılan bir sözleşmenin belli bir süre içinde dava konusu yapılmaması halinde geçerli olacağını amir bulunduğunu belirten Türk-İş, uygulamada işverenin yetkisiz bir sendika ile anlaşarak istediği şartlarla bir toplu iş sözleşmesi yapmak suretiyle, gerçek anlamda yatkili sendikanın sözleşme imkanını ortadan kaldırdığını, eski tarihli ilan tutanağı tanzim ederek işçileri 2 yıl süre ile mağdur ettiğini öne sürmüş, ikinci fıkranın şu şekilde değiştirilmesini önermiştir :

“Yetki belgesi alınmadan yapılan bir toplu iş sözleşmesinde taraflardan birinin veya ikisinin yetkili olmadığı ve bu sebeple sözleşmenin hükümsüzlüğü, Çalışma Bakanlığınca durumun tesbitinden itibaren 45 gün içinde ilgililerce ve Çalışma Bakanlığınca dava yolu ile ileri sürülebilir..”

Toplu Görüşmeye Çağrı (Md. 17)

“Çağrı yapan tarafın toplu görüşmede ileri süreceği tekliflerin bütünü çağrı yazısına eklemek zorunda bırakılması uygulamada, çağrı yapan tarafın bu tekliflerle mutlak bağlı kalacağı ve değişiklik yapamayacağı şeklinde yorumlandığı için anlaşma sağlanması güçleşmektedir. Oysa serbest pazarlık, tarafların kayıtlı olmaksızın teklif, mukabil teklif ve tekliflerin tartışılması ilkesine dayanır.” görüşünden hareketle maddenin son fıkrasının “toplular görüşme çağrısına, çağrıyı yapan taraf toplu görüşmede ileri süreceği tekliflerin bütünü eklemek zorundadır. Ancak, tarafların toplu görüşme gereği ileri sürecekleri tekliflerde değişiklik yapma hakları saklıdır” şeklinde değiştirilmesi önerilmiştir.

Uyumsuzluğun Tesbiti (Md. 21)

Türk-İş'e göre uygulamada taraflardan biri toplantıya geldiği halde görüşmeye başlamaz ise ne yapılacağı tereddüt konusu olmuştur. Çünkü madde metninde, “toplantıya gelmeme veya görüşmeye başladıktan sonra toplantıya devam etmeme hali” düzenlenmiş, “toplantıya geldiği halde görüşmeye başlamama hali” düzenlenmemiştir.

Bu sebeple 21 inci maddenin birinci fıkrasının aşağıdaki şekilde değiştirilmesi istenmiştir :

“Toplu görüşme için tesbit edilen yer, gün ve saatte taraflardan biri toplantıya gelmezse, veya toplantıya geldiği halde görüşmeye başlamazsa ya da toplu görüşmeye başladıktan sonra taraflardan biri toplantıya devam etmezse, toplantıya gelen taraf, durumu görevli makama altı iş günü içerisinde yazı ile bildirir.”

Arabuluculuk (Md. 22)

Türk-İş bu konuda şu görüşleri savunmuştur :

“Uygulamada, birinci fıkra gereğince arabulucu tayin edilmiş olup anlaşma sağlanamamış olsa bile 60 günün sonunda tekrar resmi arabulucu tayin edildiği, böylece sonuç alınamayan iki arabuluculuk safhası geçirildiği, bunun hem zaman kaybına hem de sendika için arabulucu ücretine katlanma külfeti yarattığı görülmüştür.

Birinci fıkra gereğince, arabulucuya başvurulup, arabulucu görevlendirildiği halde anlaşma sağlanamaması durumunda, 60 günlük sürenin dolmasına ve tekrar resmi arabulucu tayinine gerek duyulmayacak bir düzenlemeye ihtiyaç vardır.”

Bu sebeple; maddenin ikinci ve son fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmelidir :

“Birinci fıkraya göre arabulucu tayini yoluna gidilmemiş ve toplu görüşmenin başladığı tarihten itibaren altmış gün geçmesine rağmen anlaşma sağlanamamışsa, görevli makam, başvuru üzerine veya res’en altı işgünü içinde 15. maddede öngörülen mahkemeye başvurmak suretiyle resmi listeden bir arabulucunun tayinini talep eder. Birinci fıkra uyarınca arabulucu tayini yoluna gidilmiş olup da anlaşma sağlanamamış ise, uyuşmazlığın tesbiti bakımından 60 günlük sürenin geçmesi beklenilmez ve tekrar resmi arabulucu tayininde zorunluluk yoktur.

Resmi Arabulucunun görevi mahkemece kendisine yapılacak duyurudan itibaren başlar...”

Arabuluculuk Görevi (Md. 23)

Konfederasyonumuz bu konuda, 22 inci madde ile ilgili olarak ileri sürülen sakıncalar gereğince ve 22 nci madde için önerilen değişiklik doğrultusunda bu maddenin son fıkrasının da değiştirilmesi gerektiğini savunmuş, şu öneriyi yapmıştır :

“22 nci maddenin bir ve ikinci fıkralarına göre başvurular arabuluculuk sürelerinin sonunda anlaşma olmamışsa arabulucu üç iş günü içinde uyuşmazlığı belirleyen bir tutanak düzenler ve bu tutanağı, uyuşmazlığın sona erdirilmesi için gerekli gördüğü tavsiyeleri de ekleyerek görevli makama tevdi eder. Görevli makam bu tutanağı en geç altı işgünü içinde taraflara tebliğ eder...”

Yasağın Bulunduğu İşler (Md. 29)

Türk-İş grev yasakları konusunda şu gözlemleri öne sürmüştür :

“Yirmi yıllık dönem içerisinde grev uygulaması hiç yapılmayan işlerde bile grev yasağının getirilmesi, grev hakkının özünü zedelemektedir.

2822 sayılı Yasa; grev hakkının kullanımını, mecburi şekil şartları ve hak düşürücü sürelerle esasen zorlaştırmıştır. Keza yasa ile, idari ve yargı kararı ile erteleme, ihtiyati tedbir yolu ile durdurma gibi yollardan grev hakkının sınırlandırıldığı açıktır. Bütün bunların yanısıra, yeni yeni işlerde grev yasağı getirilmesi suretiyle yasağın çoğaltılması hakkın bütünü ortadan kaldırmaya yöneliktir.

İşçiler için en son hak elde etme yolu olan grevin daraltılması temel işçi haklarına aykırılık teşkil etmektedir.”

Türk-İş’in konuya ilişkin önerisi şöyledir :

“Aşağıdaki işlerde grev ve lokavt yapılamaz.

1. Can ve mal kurtarma işlerinde,
2. Kamu tüzel kişilerin veya Kamu İktisadi Teşebbüslerin yerine getirilen su, elektrik, havagazı üretim ve dağıtım ve itfaiye işlerinde,
3. Cenaze ve tekfin işlerinde,
4. Noterlik hizmetlerinde.”

Grev ve Lokavtın Başlaması (Md. 37)

Uygulamada, grevin uygulanacağı tarihin işverene 6 işgünü öncesinden bildirilmesi işleminde Noter’deki gecikme nedeniyle süre ihlali sonucunun doğması halinde 60 günlük süre içinde kalmak şartıyla tekrar bildirimde bulunulup, bulunulamayacağı konusunda tereddüt doğmuştur.

Bu sebeple maddenin birinci fıkrasının sonuna aşağıdaki cümlelerin eklenmesi önerilmiştir :

“...Bildirim usulü aksaklıklar sonucu 6 işgünü öncesinden işverene ulaştırılmaması halinde işçi sendikası, 60 günlük süre içinde kalmak kaydıyla grevin uygulanacağı tarihi tekrar işverene bildirerek bildirim tarihinde uygulamaya koyabilir.”

Grev ve Lokavtın Uygulanmasında İşyerinden Ayrılma Zorunluğu (Md. 38)

Maddenin birinci fıkrasında yer alan; “veya civarında” ibaresinin anlaşılmasının güçlük yarattığı, bunun gibi “civar” ibaresinin yeterli ölçüde açık olmadığı; maddede yer alan “topluluk teşkil etmek” sözcüklerinde de tereddüt olduğu belirtilmiştir.

Maddenin üçüncü fıkrası hakkında ise şu gözlemler yapılmıştır :

"Grev yapılan işyerinde işverenin ekonomik faaliyetinin sürdürülmesi konusunda yasanın getirdiği sistem, grevin yapısıyla çalışmaktadır. Grevin, sonuçta kendisine zarar vereceği kaygısı işverende yok ise, grev işçilerin ekonomik gelişmesini sağlamaya elverişli bir mücadele silâhı olarak değer taşımaz. Grevde gerek işletme rizikoları, gerek ekonomik rizikolar olacaktır ki, işveren üzerinde bir baskı aracı olarak anlamı olsun. Düzenlemede işverenin hareket alanı genişletilmiş, grev sonuçlanmasında görüşme gücünün değeri işveren lehine bozulmuştur."

Türk-İş, birinci fıkranın son cümlesinin, "Greve katılan veya lokavta maruz kalan işçilerin, işyerine giriş-çıkışı engellemeleri yasaktır." biçiminde, son fıkranın ise aşağıdaki şekilde değiştirilmesini önermiştir:

"Üretim ve satışa matuf olmamak üzere işyerindeki stokların işveren tarafından işyerinden dışarı çıkarılmasına, işyeri için gerekli araç ve gereçlerin işyerine sokulmasına engel olunamaz. Bu işlerin görülmesinde de 43 ncü madde hükümlerine uyulması şarttır..."

İşçi Alma ve Başka İşe Girme Yasağı (Md. 43)

Bu madde grevci işçilere ait işlerin başkalarına yaptırılmasını yasaklamaktadır. Ancak bu yasağın kontrolünü kimin yapacağı belli değildir. 78. maddede 43. madde hükmünü ihlal edenlere 30 bin TL.'den az olmak üzere para cezası konmuşsa da uygulamada, kontrol açısından Bölge Çalışma Müdürlükleri kendilerini "yetkisiz" kabul etmektedir. Başvuru bakımından yegane merci yargı olmakla birlikte, burada da (Yıldırım ve Desan olaylarında görüldüğü üzere) yargı organı sendikanın başvurusunu "hukuki yarar" unsurundan hareketle reddetmiştir.

Türk-İş, "Greve katılan işçilerin işlerini yaptıramaz" kuralı açısından konunun Bölge Çalışma Müdürlüklerine inceleme yetkisi vermek suretiyle kontrol edilmesini önermiş, birinci fıkranın sonuna aşağıdaki hükmün eklenmesini istemiştir :

"İşverenin bu yasağa aykırı hareketi, grev gözcülerinin ya da taraf sendikanın yazılı başvurusu halinde ilgili Bölge Çalışma Müdürlüğünce denetlenir."

Grev Gözcüleri (Md. 48)

Grev gözcülerinin sayısını yeterli bulmayan Türk-İş, grevin selâmetle yürütümü için gözcü sayısının işyeri temsilci sayısına yükseltilmesi gerektiğini, grev uygulamasında, çadır dahi kurulamamasının hava şartları ve işyerinin coğrafi durumu nazara alındığında grevi imkansız hale getirebileceğini savunmuş, birinci fıkra sonundaki "...kendi üyeleri arasından

Türk-İş Çalışma Raporu

en çok ikişer grev gözcüsü koymaya yetkilidir" cümlesinin "kendi üyeleri arasından en çok 2821 sayılı Yasanın 34 üncü maddesine göre tayin edilen işyeri sendika temsilcisi adedi kadar grev gözcüsü koymaya yetkilidir." şeklinde değiştirilmesini,

Maddenin ikinci fıkrasının; "Grev gözcüleri, 38 nci maddede belirtilen hususlar dışında işyerine giriş ve çıkışlara engel olamazlar." şeklinde düzenlenmesini, maddenin son fıkrasında ise şu değişikliğin yapılmasını istemiştir:

"İşyeri önünde grevciler veya grev gözcüleri için işçiler veya işçi sendikası tarafından çadır hariç, kulübe ve baraka gibi barındırma vasıtaları kurulamaz."

Türk-İş madde metninin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini önermiştir :

Yüksek Hakem Kurulu (Md. 53)

1. Yargıtay'ın iş davalarına bakan dairesi başkanının başkanlığında,
2. İşçi Konfederasyonlarından, kendisine mensup işçi sayısı en yüksek olan konfederasyonca seçilecek dört üye,
3. İşveren adına, ikisi en çok işveren konfederasyonunca, diğer ikisi kamu işverenlerini temsilen Bakanlar Kurulunca seçilecek dört üyeden oluşur.

Seçimle gelen üyeler iki yıl için seçilirler, yeniden seçilmeleri caizdir. Seçimle gelen her bir üye için aynı şekilde ikişer yedek seçilir. Kurul Başkanlığı için birinci ve ikinci yedekler, Yargıtay Hukuk Daireleri Genel Kurulunca hukuk daireleri başkanları arasından seçilir."

YENİ DÜZENLEME ÇALIŞMALARI

Sunulduğu tarihte belirlenen uygulama sorunlarına çözüm getirmeyi amaçlayan bu öneriler, Raporun birinci bölümünde belirtildiği gibi Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na saptırılmaya kalkışılmış, bu durumda 11/12 Temmuz 1985 tarihlerinde düzenlenen toplantı boykot edilmiş, aynı konuda Ankara'da bir konferans düzenlenerek istekler açıklanmış, 27 Kasım 1985'de Ankara'da TBMM Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonu üyeleri ile düzenlenen ortak toplantıda "Türk-İş'in sorunların ancak yeni düzenlemelerle çözülebileceği görüşünde olduğu" ilân edilerek, 15 Ocak 1986 düzenlemeleri hazırlanmıştır.

Türk-İş'in 15 Ocak 1986'da, ILO ilkeleri ışığında açıkladığı görüş 1982 Anayasasında, 2821 ve 2822 sayılı Yasalarda yapılmasını öngördüğü de-

ğişiklikleri içermektedir. (Bireysel iş hukuku ve sosyal güvenlik haklarına ilişkin görüş, ilgili bölümlerde sunulmuştur.)

Türk-İş görüşü özetle aşağıdadır:

ANAYASA DEĞİŞİKLİK ÖNERİLERİ

Türk-İş, Anayasa'ya ilişkin değişiklik isteklerini, tasarı aşamasında hazırlayarak, Danışma Meclisi'ne sunduğu (45) önergede toplamıştır.

Bu önergeler Tasarının "Yasama Yetkisi", "Temel Hak ve Hürriyetlerin Niteliği", "Temel Hak ve Hürriyetlerin Sınırlanması", "Temel Hak ve Hürriyetlerin Kötüye Kullanılmasının Durdurulması", "Kişinin Dokunulmazlığı, Maddi ve Manevi Varlığı", "Zorla Çalıştırılma Yasağı", "Kişi Hürriyeti", "Haberleşme Hürriyeti", "Dernek Kurma Hürriyeti", "Tabii Hakim Teminatı", "Kanunların Geriye Yürümemesi", "Öğrenim Hakkı ve Ödevi", "Kooperatifçiliğin Gelişmesi", "Kıyılardan Yararlanma", "Çalışma Hakkı ve Ödevi", "Dinlenme Hakkı", "Sendika Kurma Hakkı", "Sendikal Faaliyet", "Toplu Sözleşme Hakkı", "Grev Hakkı", "Küçük İşyerlerinde Grev ve Sözleşme Yasağı", "Asgari Ücret", "Ekonomik ve Sosyal Konsey", "Yüksek Hakem Kurulu" ile ilgili düzenlemeler için verilmiştir.

Danışma Meclisi'nin birinci ve ikinci tur görüşmelerinde kabul edilmeyen bu önergelerle istenen değişiklikler, Milli Güvenlik Konseyi'nin yaptığı çalışmada da, işçi hak ve özgürlükleri ile ilgili nisbi iyileştirmeler dışında, dikkate alınmamıştır.

2821 Sayılı Sendikalar Yasası ile 2822 Sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Yasası, Anayasa hazırlık çalışması sırasında dikkate alınmayan bir kısım isteklerimizin olumsuz izlerini taşımaktadır.

Bu açıdan TÜRK-İŞ, Anayasa'nın önerge konusu olup, dikkate alınmamış bulunan yönleri üzerinde değişiklik isteğini korumakta; sendika kurma hakkı (Madde 51); "Sendikal Faaliyet" (Madde 52), "Toplu Sözleşme Hakkı" (Madde 53); "Grev Hakkı ve Lokavt" (Madde 54), başlıklı maddeleri ile bu düzenlemelerle doğrudan ya da dolaylı olarak ilgili diğer maddelerde işçi hak ve özgürlüklerini güvence altına alan BM Uluslararası Çalışma Teşkilatı (ILO) ilkeleri ve Sözleşmeleri doğrultusunda değişiklik yapılmasını istemektedir. Buna ilişkin değişiklik esasları 2821 ve 2822 Sayılı Yasa değişiklik önerilerinde belirtilmiştir.

SENDİKALAR YASASI DEĞİŞİKLİK İLKE VE ÖNERİLERİ

2821 Sayılı Sendikalar Kanunu'nda, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ilkeleri ve işçi hak ve özgürlüklerini güvence altına alan uluslararası hukuk kuralları açısından yapılması gereken değişiklikler aşağıdadır.

Kuruluş Özgürlüğü Açısından

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)'nün sendika özgürlüğünü düzenleyen (87) Sayılı Sözleşmesine göre, "işçilerin ekonomik hak ve çıkarlarını korumak amacıyla sendika kurma hakkı" vardır.

87 Sayılı Sözleşmede yer alan bu kuralla öncelikle "sendika kurabilme" özgürlüğü düzenlenmiştir.

Sendika özgürlüğünü oluşturan ilkelerin başında "haktan yararlanmada ayırım yapılmaması kuralı" gelir. İşçilerin "çıkarlarını koruyabilmek ve geliştirebilmek için", kendi "seçtikleri örgütleri kurmaya; bunlara üye olmaya hakkı vardır." Bu haktan yararlanmada, çalışanlar arasında, "hiçbir şekil ve suretle ayırım yapılmayacaktır. Örgütlenme özgürlüğü, her çalışan için temel insan hakkıdır." Çalışanın "işçi" ya da "devlet memuru" kabul edilmesi; çalışanın "özel sektör"de, ya da "kamu sektörü"nde sürdürülmesi sonuca etkili değildir. Özgürlükten, çalıştırılma yeri, statüsü ve biçimine bakılmaksızın, her çalışan yararlanacaktır. Bu yapılırken ırk, renk, cinsiyet, milliyet, siyasal inanç ve düşünce ayrımından da kesinlikle sakınılacaktır.

"Haktan yararlanmada ayırım yapılmaması kuralının istisnası" gene Sözleşmede yer almıştır. Sözleşmenin 9 uncu maddesine göre, Devletler, sözleşmenin getirdiği güvencelerden silahlı kuvvetler mensupları ile polisi ne ölçüde yarandıracaklarını belirleme hakkına sahiptir. Bu istisna dışında, her çalışan sendika özgürlüğünden yararlanacaktır.

2821 Sayılı Yasa açısından incelendiğinde, sendika kurabilme özgürlüğünden, Sendikalar Yasası anlamında "işçi" niteliğine sahip kişilerin,

- ☐ Medeni hakları kullanmaya ehil olmaları,
- ☐ Türk Vatandaşı bulunmaları,
- ☐ Türkçe okur yazar olmaları,
- ☐ Kamu haklarından mahrum edilmemiş olmaları,
- ☐ Sendikanın kurulacağı işkolunda en az bir yıldan beri fiilen çalışır olmaları,

☐ Belirli suçlardan hüküm giymemiş olmaları koşulu ile yararlanabilecekleri anlaşılmaktadır.

Bu durumda, 2821 Sayılı Sendikalar Yasası çalışanlar arasında açık bir ayırım yaparak, Devlet memuru statüsünde çalışanları bu temel hak-kından yoksun duruma getirmiştir.

2821 Sayılı Yasa'da yapılacak değişikliklerle;

- ☐ Devlet memurlarına sendika kurma hakkı tanınmalıdır.
- ☐ Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)'nün 151 sayılı Sözleşmesine uygun suretle, Devlet memurları içinde, görevleri "normal olarak politika saptamak veya yönetmek olan üst düzeydeki yöneticilere ya da görevleri ileri derecede gizlilik gerektirenlere, silahlı kuvvetler ve polise bu alanda ne suretle güvenceler sağlanacağı açıklığa kavuşturulmalıdır.
- ☐ 2821 Sayılı Yasanın 3 üncü maddesine yer alan ve "kamu işveren sendikalarının aynı işkolundaki kamu işverenleri tarafından kurulması ve aynı işkolunda faaliyette bulunması şartının aranmayacağını" öngören ayrıcalıklı kuruluş imkanı kaldırılmalıdır. Şube kuruluşlarını genel kurul kararına bağlayan düzenleme sendikaların anatüzüklerine bırakılmalıdır.
- ☐ Bir işyerinin girdiği işkolunun tesbiti yetkisini Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na veren 4 üncü madde değiştirilerek, bu yetkinin 2822 sayılı Yasa çerçevesinde oluşturulan ve toplu sözleşme yetki işlemlerini yapmakla görevlendirilen "Yetki Tesbit Kurumu"na verilmesi esası benimsenmelidir.
- ☐ "Sendika Kurucularında Aranacak Nitelikler" başlıklı 5 inci maddede sendika kurucusu olmak için sendikanın kurulacağı işkolunda fiilen çalışır olmak kuralı korunurken, "en az bir yıldan beri çalışma zorunluluğu" ve "Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Yasası'nın 68, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77 ve 79 uncu maddelerine göre mahkumiyet halinde sendika kurucusu olunamayacağına" dair düzenleme kaldırılmalıdır.

Sendikaya Üye Olma Özgürlüğü Açısından

2821 Sayılı Yasa "sendikaya üye olma özgürlüğü açısından" incelendiğinde şu saptamalar yapılabilir:

İşçi sendikası üyesi olabilmek için birinci şart "Sendikalar Kanununa göre işçi olmak"tır. Sendikalar Kanununun 20 nci maddesinin 1 inci fıkrasına göre "onaltı yaşını doldurmuş olup da, bu Kanuna göre işçi sa-

Yılanlar, işçi sendikasına üye olabilirler. Onaltı yaşını doldurmamış olanların üyeliği kanuni temsilcilerinin yazılı iznine bağlıdır." "Yasanın 2 nci maddesine işçi, esas olarak, "hizmet akdine dayanarak çalışanlar" biçiminde tanımlanmıştır. Buna "taşıma ve yayın sözleşmesi" ile çalışanlar ve belirli koşullarla, adi ortaklık sözleşmesine göre çalışanlar da dahil edilmelidir.

Bu durumda, düzenlemeye göre, bir kimsenin sendikaya üye olabilmesi için belirli bir hukuki ilişki ile çalışmanın yanında, "üye olmayı engelleyen yasal bir durumunun da bulunmaması gerekmektedir. Sendikalar Yasası'nın 21 inci maddesinde işçi sendikalarına üye olmayacaklar belirtilmiştir. Buna göre "askeri kişiler"; "Sendikalar Kanununun 40 inci maddesinin 2 nci fıkrasında sayılan idare, kuruluş, kurum, banka ve sigorta şirketlerinde çalışan üst kademe görevlileri", "din ve ibadet işlerinde çalışanlar", "öğrenciler", "625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununa tabi okullarda öğretmenlik yapanlar" sendika üyesi olamayacaklardır.

Bu düzenlemelerle ayırım yoluyla sendika üyesi olmaları kategorik olarak yasaklananlar, yani kamu kesiminde çalışan personelden, memur statüsünde çalışanlar ve diğer kamu görevlileri yanısıra, işçi statüsünde çalışanlar arasında da ayırım yapılmakta ve uluslararası hukuk kuralları açıkça çiğnenmektedir.

Bu durumda 2821 sayılı Yasanın;

- ☐ Sendika üyesi olabilme bakımından "hizmet akdi" esasını öngören 2 nci ve 20 nci maddeleri, sendika kurma özgürlüğünden yararlanacak tüm çalışanların, doğal olarak sendika üyesi de olabilmelerini sağlayacak biçimde değiştirilmelidir.
- ☐ "Sendika üyesi olmayacaklar" başlıklı 21 inci maddesi, kısıtlamayı "askeri şahıslara; Yasanın 40 inci maddesinin ikinci fıkrasındaki idare, kuruluş, kurum, banka ve sigorta şirketlerinde çalışan müfettiş, kontrolör, genel müdür yardımcıları ile buna eşit ve bunların üst kademelerindeki diğer yöneticilere"; "din ve ibadet işlerinde çalışanlara" hasredecek biçimde değiştirilmeli, "öğrenciler" ve istisnasız tüm "öğretmenler" sendika kurma ve sendikalara üye olma hakkına kavuşturulmalıdır.

Anatüzük ve Yönetmeliklerini Serbestçe Düzenleme Hakkı Açısından

Sendikal hak ve özgürlükleri güvence altına alan Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)'nın ilkelerine ve sözleşmelerine göre, işçiler sendikalarının "anatüzük ve yönetmeliklerini tam bir özgürlük içinde, serbestçe düzenleme hakkına" sahiptir.

2821 Sayılı Yasada yapılan düzenlemelerle bu özgürlük geniş ölçüde kısıtlanmıştır. Gerçekten yasanın 7 nci maddesi anatüzükte neler olacağını, 9 uncu madde organları, 11 inci madde genel kurulun görevlerini, 16 ncı madde yönetim kurullarının görevlerini, 18 inci madde disiplin kurulunu, 19 uncu madde denetleme kurulunu düzenlemiştir. Bu alanda herhangi bir serbestiden söz etmek mümkün değildir.

Bu durumda 2821 Sayılı Yasanın, hemen tümü sendika genel kurulları tarafından şartlara ve ihtiyaçlara göre yapılabilecek "iç düzenlemelere müdahale teşkil eden" hükümleri çıkarılmalıdır.

İşçilerin Yöneticilerini Tam Bir Özgürlük İçinde Seçebilme Hakkı Açısından

Sendikal hak ve özgürlükleri güvence altına alan uluslararası hukuk kurallarına ve ILO ilkelerine göre, işçiler kendilerini temsil edecek yöneticileri tam bir özgürlük içinde seçebilme hakkına sahiptir.

Bu özgürlük 2821 Sayılı Yasada ağır bir biçimde çiğnenmektedir.

Gerçekten, Anayasa'ya da dayalı olarak Sendikalar Yasası'nın 2882 Sayılı Yasa ile değişik 14 üncü maddesinin 14 üncü fıkrasında, genel kurul dışındaki zorunlu organlara seçilebilmek için sendika kurucuları bakımından 5 inci maddede aranan en az bir yıldan beri fiilen çalışır olmak koşulu hariç diğer koşullar ve belirli bir süre (en az on yıl ve bölge şubeleri ile şubeler açısından bir yıl) işçi olarak çalışmış olma koşulu aranmaktadır.

Bu düzenleme "işçilerin kendilerini temsil edecek yöneticileri özgürce seçme hakkı" bakımından son derece haksız ve ağır bir kısıtlamadır. Düzenleme 87 sayılı Sözleşmeyi açıkça çiğnemektedir. "On yıl koşulu" siyasal iktidar elinde işçilere karşı kullanılabilecek önemli bir silah niteliğindedir. Nitekim halen Yasanın Geçici 4 üncü maddesinden yararlanan sendika yöneticileri için dahi, bu koşul, bir baskı aracı olarak kullanılmak istenmektedir.

Bunun gibi, 2821 Sayılı Sendikalar Yasası'nın 9 uncu maddesinin 5 inci fıkrasına göre "sendikaların, sendika şubelerinin ve konfederasyonların genel kurul dışındaki organlarının üyeliklerine, aynı kişi, üst üste dört olağan genel kurulca seçilebilir. Yeniden seçilebilmesi, aradan bir olağan genel kurulun toplanması için gereken sürenin geçmesine bağlıdır."

Yasanın yine 9 uncu maddesinin 6 ncı fıkrasına göre "sendika, sendika şubesi ve Konfederasyonların yöneticileri, kamu kurum ve kuruluşları ile bunların katıldıkları teşebbüs ve ortaklıkların yönetim ve denetim kurullarında görev aldıkları takdirde" sendika ve konfederasyonlardaki görevleri sona erecektir.

Aynı maddenin 8 inci fıkrasına göre "genel kurul dışındaki organlara seçilen yöneticilerin 5 inci maddede sayılan suçlardan biri ile mahkum olmaları halinde görevleri kendiliğinden sona erecektir. 5 inci maddede özellikle 2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Yasası'na yapılan yollamalar, yöneticilerin her an bu çeşit bir takibata uğramasına ve yöneticiliğin son bulmasına yol açacak niteliktedir.

Yasanın 25 inci maddesinin son fıkrasına göre, "bağlı bulunduğu, Kanunla kurulu kurum veya sandıklardan yaşlılık, emeklilik veya malüllük aylığı veya toptan ödeme alarak işten ayrılan işçilerle işkolunu değiştiren işçilerin sendika üyeliği ile varsa, sendika, sendika şubesi veya konfederasyon organlarındaki üyelikleri ve görevleri de sona erer.

Genel siyaset yasağı çerçevesinde, Yasanın 37 nci maddesinin 3 üncü fıkrasına göre, bir siyasal partinin organlarından herhangi birinde görev alan sendika veya konfederasyonların yöneticilerinin, bu göreve geldikleri andan itibaren sendika veya konfederasyondaki görevleri sona erer. Aynı şekilde, 4 üncü fıkraya göre, mahalli ve genel seçimlerde aday olanların, sendika veya konfederasyonun organlarındaki görevleri adaylık süresince askıda kalır. Seçilmeleri halinde görevleri son bulur.

Yasanın 56 ıncı maddesinin 2 nci fıkrasına göre ise "5 inci maddede sayılan suçlardan biriyle mahkum olanlardan birine, sendika, sendika şubesi veya konfederasyon organlarında görev verildiğinin Valilik veya Çalışma Bakanlığınca tespiti halinde, bu makamlarca görevlendirilen kişinin görevine son verilmesi, ilgili sendika ve konfederasyona bildirilir. Bildirimi takip eden beş işgünü içinde sendika veya konfederasyonca ilgilinin görevine son verilmediği takdirde iş davalarına bakmakla görevli mahalli mahkeme aracılığıyla sendika veya konfederasyonun faaliyeti altı aydan bir yıla kadar durdurulur ve yöneticilerin görevlerine son verilir.

İşçinin yöneticilerini özgürce seçme hakkını ve seçilmiş olanın korunabilmesi ve imkanlarını ortadan kaldıran bu düzenlemeler kaldırılmalıdır.

Buna göre;

- ☐ İşçi sendikası yöneticisinin "işçi statüsünde" kabul edilmemesi gibi çarpık bir anlayışı yansıtan düzenleme, öncelikle değiştirilmeli ve yöneticinin "işçi" olduğu teslim edilmeli, Yasanın 14 üncü maddesinin 14 üncü fıkrası bu çerçevede değerlendirilmelidir.
- ☐ Yasanın 9 uncu maddesinin 5 inci, 6 ıncı, 8 inci fıkraları; 25 nci maddenin son fıkrası; 37 nci maddenin 3 ve 4 üncü fıkraları; 56 ıncı maddenin 2 nci fıkrası kaldırılmalıdır.

İşçilerin Sendikaların "İç Yönetimlerini Serbestçe Belirleme Hakkı" Açısından

İşçi hak ve özgürlüklerini güvence altına alan Uluslararası hukuk kuralları ve ILO ilkelerine göre işçiler sendikaların iç yönetimlerini serbestçe belirleme hakkına sahiptir. Diğer bir deyişle sendikalar, iç işleyişte kendi karar ve yönetmeliklerine bağlı olmalı, bu yönden kamu makamlarına karşı idari olduğu kadar, mali yönden de "bağımsız" olmalıdırlar.

Bu ilkeler 2821 sayılı Yasanın aidatlara ilişkin 23, gelirlere ilişkin 40 ncı, giderlere ilişkin 44 üncü, üyelik aidatlarının bordrodan tevkifi usulü ile ilgili 61 inci maddelerinde, "denetim" ile ilgili 47 nci maddede ağır bir biçimde çiğnenmiştir.

Bu durumda;

- ☐ 23 üncü maddenin birinci fıkrasında yer alan "faaliyeti durdurulmayan" ibaresi ve aynı maddenin son fıkrasında yer alan "sendika tüzüklerine, üyelik aidatı dışında üyelere başka bir aidat alınacağına ilişkin hükümler konulamaz" ibaresi çıkarılmalıdır.
- ☐ 40 inci maddenin 1 inci fıkrası, üyelik aidatı yanında grev ve dayanışma ödentisinin toplanmasına ve dayanışma aidatı miktarının sendikaların genel kurullarında serbestçe belirlenmesine imkan verecek biçimde değiştirilmelidir.
- ☐ Üyelik aidatlarının ücret bordrolarından tahsili usulünü belirleyen 61 inci maddede "aidatın işyerinde uygulanan toplu iş sözleşmesinin tarafı sendika" için kesilebileceğine ilişkin ifade ile bu "...bu aidat dışında sendikaya ödenmek üzere bir kesintinin yapılmasının toplu iş sözleşmesi ile kararlaştırılacağına" ilişkin ibare Yasa'dan çıkarılmalıdır.
- ☐ 44 üncü maddede yapılacak değişiklikle sendika ve konfederasyon gelirlerinin kanunda gösterilen faaliyetler dışında kullanılamayacağı esası ile yetinilmeli; herkes tarafından değişik yorumlanan ve sendikalar üzerinde baskı aracı olarak kullanılmaya çalışılan "amacı dışında kullanamazlar" ibaresi Yasadan çıkarılmalıdır.

Aynı maddenin 2 nci bendinde gelirlerin en az yüzde beşinin "mesleki eğitim" için değil "işçinin eğitimi" için kullanılacağı ve bu amaca tahsis edilecek gelirlerin sendikanın "aidat geliri" olduğu açıklığa kavuşturulmalıdır.

- ☐ "Devletin idari ve mali denetimi" adı altında 47 inci madde ile sendikalar üzerinde yapılan baskı, "iç denetimin" asıl olduğunun belirlenmesi ve dış denetimin ancak "tarafsız ve bağımsız merciler tarafından yapılabilmesi" belirtilerek önlenmelidir.

İşçilerin Çalışmalarını ve İş Programlarını Özgürce Belirleme Hakkı Açısından

Sendikal hak ve özgürlükleri güvence altına alan uluslararası hukuk kurallarına ve ILO ilkelerine göre, işçiler çalışmalarını ve iş programlarını özgürce belirleme hakkına sahip olmalıdır.

Bu temel hak ve Anayasaya dayalı olarak 2821 Sayılı Sendikalar Yasası ile getirilen ve işçi hareketini siyasal ve toplumsal oluşumlar dışında tutmayı hedef alan "genel siyaset yasağı" ile ağır bir biçimde çiğnenmiştir.

Uluslararası hukuk kurallarına ve ILO ilkelerine göre işçi örgütlerinin asli görevi, üyelerinin ekonomik hak ve çıkarlarının korunması ve geliştirilmesi olmakla birlikte, bu sonuca genel siyaset yasağı ile ulaşılmaya çalışılması, işçi hak ve özgürlüklerini güvence altına alan kurallara aykırıdır. Gözetilecek hedef, siyasal çalışmaların işçi örgütlerini siyasal partiler karşısında bağımlı hale getirmemesi, örgütlerin bağımsızlığının korunmasıdır.

Bu ilkeler çerçevesinde 2821 sayılı Sendikalar Yasası'nın genel siyaset yasağı getiren 37 inci maddesi ve bu madde ile bağlantılı durumdaki diğer hükümler kaldırılmalıdır.

2821 Sayılı Yasada Yapılması Gerekli Diğer Değişiklikler

- ☐ Tüzel kişiyi suçlu ilan ederek, "kapatmaya" yahut Yasa'nın çiğnendiği iddiası ile faaliyetten durdurmaya imkan veren hükümleri kaldırılmalıdır.
- ☐ Fesih ve infisah halinde sendika mal varlığının akıbetine yine bunu yaratan işçiler karar vermeli; 46 ncı maddede yapılan düzenleme sonucu "fesihte, infisah halinde ve kapatmada para ve malların Hazineye intikal edeceğine dair" düzenlemeler kaldırılmalıdır.
- ☐ İşyeri sendika temsilcilerinin "temsilci olabilmek için kurucu olabilmek hususunda Yasa'nın 5 inci maddesinde belirtilen şartları haiz olmaları" yolundaki 34 üncü maddenin son fıkrası; "temsilcilik süresinin toplu iş sözleşmesi ile sınırlı olduğu; temsilcilerin "işçi ve işveren arasındaki işbirliği ve çalışma ahengi ile çalışma barışını devam ettirme" görevi yapacakları ve görevlerini "iş disiplinine aykırı olmamak şartıyla yerine getirebilecekleri"; "işçilerin dilek ve şikayetlerini işyerine münhasır kalmak kaydı ile çözmeye uğraşacakları yolunda 35 nci maddede yer alan hükümler kaldırılmalı; iş akdinin haksız su-

retle feshedildiği mahkeme kararı ile sabit olan ve iş gördürül-meyen temsilcilere ihbar tazminatı, kötü niyet tazminatı, kıdem tazminatı, ücret ve sosyal yardımları yanı sıra en az bir yıllık ücretleri tutarında tazminat verileceği yolunda düzenlemeler yapılmalıdır.

- ☐ Konfederasyonlar ve sendikalar ile sendika şubelerinin "kendi konu ve amaçları dışında toplantı yapamayacakları, gösteri yürüyüşü düzenleyemeyecekleri" yolundaki 39 uncu maddenin son fıkrası kaldırılmalıdır.
- ☐ Sendikaların "uluslararası kuruluşlara üyelik hakkını" ön izine bağlayan düzenleme ve siyasal iktidarın sübjektif değerlendirmelerle üyeliği sona erdirmeye yetkisi kaldırılmalıdır.
- ☐ 2821 Sayılı Yasa'nın değinilen kısıtlamaları egemen kılmak için getirdiği ceza hükümleri kaldırılmalıdır.

TOPLU SÖZLEŞME VE GREV YASASI DEĞİŞİKLİK İLKE VE ÖNERİLERİ

2822 Sayılı Yasanın, toplu pazarlık hakkının serbestçe kullanımına ve grev hakkının etkin biçimde uygulanabilmesine imkan vermediği, kolektif iş hukuku alanında ağır ve haksız kısıtlamalar getirdiği görülmektedir.

Toplu pazarlık düzenin üç temel kurumu olan "yetki", "arabuluculuk" ve "grev" ile ilgili yasal düzenlemelerde değişiklik yapılması zorunlu görülmektedir.

Yetki Kurumu

Sözleşme düzeninden söz edilebilmesi için öncelikle sözleşmeye "taraf" olacak işçi örgütünün objektif ölçülerle belirlenmesi gerekmektedir. Yasanın getirdiği sisteme göre yetki belirlenmesi Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından yapılmaktadır. Bakanlıkça yürütülen tesbit işlemlerinin güvenilir ve inandırıcı olmadığı geçmişte Mahkeme kararları ile kanıtlanmıştır. Bakanlık bu alanda dilediğini yetkili dilediğini yetkisiz kabul etme imkanına sahip kılınmıştır. Bakanlığın siyasal tercihlere yönelik işlemlerinin ağır işleyen yargı yolu ile engellenmesi her zaman mümkün olamamakta, yetki tercihi politik amaçlara alet edilebilmektedir.

Bu sakıncaların giderilmesi, toplu pazarlık müessesesinin temelini teşkil eden "yetki belirleme" işleminin müstakil ve tarafsız bir kuruma bırakılması ile mümkün olabilecektir.

Bu sebeple;

- ☐ Yüksek Hakem Kurulu tarafından Ankara İş Mahkemesi hakimleri arasından seçilecek bir başkan ve yeteri kadar uzman ve raportörden oluşacak bir "Yetki Tesbit Kurumu" oluşturulması, yetki tesbiti başvurularının bu kuruma yapılması, yetkili sendikanın (çoğunluk tesbitinin) bu kurum tarafından belirlenerek yetki belgesi vermesi sağlanmalı, toplu görüşmeye başlama ve görüşmelerde çıkabilecek uyuşmazlıkların çözümü için başvurular bu Kuruma yapılmalıdır.

Yetki Tesbit Kurumu'nun oluşturulması, görev ve yetkilerinin belirlenmesi bakımından Yasanın 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19 ve 20 nci maddeleri değiştirilmelidir.

- ☐ Toplu pazarlık hakkının işçi sendikaları tarafından özgürce kullanılabilmesi için yasada mevcut "işkolunda çalışan işçilerin yüzde onunu temsil edebilme" şartı kaldırılmalıdır. Bu kısıtlama, yasanın uygulandığı bir yıl içinde amaçlanan sonucu sağlayamamış, Bakanlıkça % 10 çoğunluğu sağlamadığı ilan edilen sendikalar Mahkeme kararı ile % 10 barajını aşarak, gereksiz kısıtlama fiilen uygulanamaz hale gelmiştir. Toplu iş sözleşmesi akdedebilmek için o işyerinde çalışan işçilerin yarısından bir fazla çoğunluğunu sağlamış olma şartı dışında başkaca kısıtlamaya gerek görülmemektedir.

Toplu Sözleşme Düzeyi

Yasada benimsenen işyeri ve işletme düzeyinde sözleşme akdetme hakkı ve yetkisi aynen muhafaza edilmeli ancak, işletme niteliğinin tesbiti için öngörülen "işçilerin bir işyerinden diğerine naklinin işletmenin niteliği icabı" olması ölçüsü değiştirilerek, işletme niteliğinin belirlenmesinde "ekonomik bütünlük" ölçüsü ile "tek elden yönetim" unsurları ayırıcı ölçü kabul edilmelidir. Yasanın 3 ncü maddesi bu yönde değiştirilmelidir.

Teşmil Yetkisi

Toplu iş sözleşmesinin, sözleşmesi bulunmayan bir işyerine teşmil edilmesi, mevcut düzenlemeye göre sendikalaşma hakkının kullanımını dolaylı olarak engelleyici ve işçiler nazarında sendikaları gereksiz kuruluşlar olarak gösterme yolunu açabilecek niteliktedir.

Bu sebeple Yasanın 11 nci maddesinde değişiklik yapılarak; teşmil halinde, teşmil edilecek sözleşmenin parasal hükümlerinin aynen ko-

runması, teşmil uygulaması sırasında yetkili sendikanın belirlenmesi halinde teşmilin kendiliğinden ortadan kalkmak suretiyle o işyerinde sözleşme akdetme imkanının sağlanması gerekli görülmektedir.

Sözleşmenin Değiştirilmesi

Toplu iş sözleşmesinin kolektif bir akit olması nedeniyle, akit serbestisini engelleyen 7 nci maddede değişiklik yapılarak; akdedilmiş bir sözleşmenin yürürlük süresi içinde taraflarca, süresinin uzatılıp kısaltılabilmesinin mümkün hale getirilmesi sağlanmalıdır.

Arabuluculuk Müessesesi

Yasanın, uyuşmazlıkların "barışçı" çözüm yolu olarak getirdiği "arabuluculuk" müessesesinin işlemediği görülmüştür. Arabuluculuk müessesesi beklenen sonucu sağlayamamış, hiçbir uyuşmazlığın çözümünde etkin olamamıştır. Bir buçuk yıl içinde Resmi Arabulucular tarafından çözüme kavuşturulabilmiş bir uyuşmazlık gösterilemez. Arabuluculuk bugünkü yapısı ile uyuşmazlıklarda başvurulması zorunlu bir formalite olmaktan, sendikalara mali külfet getirmekten öteye hiçbir yarar sağlamamıştır.

Bu nedenle 2822 Sayılı Yasa bünyesinde "Arabuluculuk" müessesesinin tamamen çıkarılmasının daha yararlı olacağı sonucuna varılmıştır. Barışçı çözüm yolu olarak tarafların "Özel Hakem"e başvurma imkanı imkanı korunarak, arabuluculuk sisteminin terkedilmesini önermekteyiz. Bu amaçla, yasanın 21 nci maddesinde gerekli değişiklik yapılmalı, 22 ve 23 ncü maddeleri yürürlükten kaldırılmalıdır.

Yüksek Hakem Kurulu

Yasa, grev yasakları ile erteleme hallerinde uyuşmazlığın Yüksek Hakem Kurulu tarafından barışçı yol ile çözümlenmesini öngörmekte ise de, Yüksek Hakem Kurulu'nun oluşum biçimi bu amacın gerçekleşmesini sağlayamamaktadır. Bu yapısı ile Yüksek Hakem Kurulu "tarafsız" olma niteliğini taşımamaktadır. Oluşum biçimi gereği siyasal iktidarın istekleri doğrultusunda işlem yapan, pazarlık serbestisi ilkesini dikkate almayan, güçsüzün korunması felsefesini benimsemeyen, hükümetin uyguladığı ekonomik politikanın savunucusu durumunda olan Yüksek Hakem Kurulu'nu teşkil tarzı değiştirilmelidir.

Gerçek anlamda "tarafsız" ve "hakem" hüviyetine kavuşturulması için Yüksek Hakem Kuruluna; Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından

Yargıtay Hukuk Daireleri üyeleri arasından seçilecek dört üye, Bakanlar Kurulunca atanacak bir üye ve en çok temsil kabiliyeti bulunan işçi ve işveren konfederasyonlarınca seçilecek birer üye olmak üzere yedi kişiden oluşturulması ve bu yönde Yasanın 53 ncü maddesinin değiştirilmesi zorunlu görülmektedir.

Oluşturulması önerilen "Yetki Tesbit Kurumu"nun işlem ve fonksiyonları da dikkate alınarak Yasanın 65 nci maddesi değiştirilerek, çıkarılacak tüzüğün, gerçekleştirilmesi istenen yeni kurum ve kurul ihtiyaçlarına cevap verecek hale getirilmesi sağlanmalıdır.

Grev Hakkı

2822 Sayılı Yasada grev hakkı, kağıt üzerinde bırakılmıştır, çünkü;

- ☐ Grev yasaklarının genişletilmesi sonucu grev yapmak istisna, grev yasakları ile kural haline getirilmiştir.
- ☐ İdari organlara, kıstasları kesin olarak belirlenmeyen sebeplerle erteleme hakkı tanınmıştır.
- ☐ Grev hakkının belli süre içinde kullanılması mecburiyeti ve öngörülen şekil şartlarının karmaşıklığı yüzünden bu hakkın kullanımı alabildiğine güçleştirilmiş, yetki kaybına yol açan sonuçlar hazırlanmıştır.
- ☐ Grev sırasında işverene stoklarını eritme, mamul ve yarı mamul mallarını satma, grevdeki işyerine ham madde sokma imkanı verilmiştir.
- ☐ Grev gözcülerinin yetkileri hiç noktasına indirilmiş barınaksız bir ortamda gözcülük yapmaları amaçlanmıştır.
- ☐ Grev oylaması, işverenin işyerine sonradan alacağı işçilere talep hakkı doğuracak biçimde düzenlendiği için işveren işçi çıkarımı ve alımı yolu ile her zaman "greve hayır" dedirtebilecektir.
- ☐ Grevin kamuoyunun desteğini kazanmasına yarayacak araçlardan yararlanma imkanı kaldırılmıştır.

Grev hakkının bu tür kısıtlamalardan uzaklaştırılması ve hak elde etmede en etkili işçi silahı olan grevin arızasız işleyebilmesi bakımından 2822 sayılı Yasanın "İkinci Kısımındaki" 27, 28, 29, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 42, 43, 45, 48 ve 51 inci maddelerde değişiklik yapılmalıdır.

Yapılması öngörülen değişikliklerle:

- ☐ Sadece, can ve mal kurtarma işleri ile cenaze ve tekfin işleri ve noterlik hizmetlerinde grev yasağı getirilmelidir.

- ☐ Bakanlar Kuruluna grevi erteleme hakkı veren "genel sağlık" ve "milli güvenlik"i bozucu sebeplerin neler olabileceği tadâdi biçimde yasa maddesinde sayılmalıdır. Hükümde sayılacak sebepler dışında grev ertelenmesine imkan tanınmamalıdır.
- ☐ Erteleme süresinin sona ermesi ile grev hakkı düşmemeli, hakkın kullanımına imkan verecek değişiklik sağlanmalıdır.
- ☐ Grev oylamasında, grev kararının ilan edildiği tarih değil, yetki belgesinin alındığı tarihte işyerinde çalışan işçilere oylama istemi ve oy kullanma hakkı tanınmalıdır. Talep oranı dörtte birden, üç bire çıkarılmalıdır. İşletme düzeyinde sözleşme akdetme durumunda, işletmeye bağlı işyerlerinden bir kısmında grev yapma hakkı tanındığına göre, grev oylamasının da sadece grev kararı alınan işletmeye dahil işyeri için yapılabileceği, grev kararı almayan işletmeye dahil işyerlerinde grev oylamasının mümkün olamayacağı yasada belirtilmelidir.
- ☐ Grev kararının uygulamaya konulmasında karşı tarafa tebliğinden itibaren altı işgünü bekleme mecburiyeti korunmakla birlikte, 60 gün içinde kullanma zorunluluğu kaldırılmalı, uygulama gününün önceden bildirilmesi ile yetinilmelidir.
- ☐ Grev uygulaması sırasında greve katılmayan işçilerin sadece işyerine giriş ve çıkışının engellemesi yasaklanmalıdır. Sınırları belli olmayan her türlü yoruma müsait görülen "civarda topluluk teşkil etmek" ibaresi yasa metninden çıkartılmalıdır.
- ☐ Grev uygulaması sırasında sadece satışa ve üretime matuf olmak üzere, işyerindeki stokların işyerinden çıkartılabilmesine imkan sağlanmalıdır.
- ☐ Grev uygulaması süresinde işçilere ücret ve sosyal yardım ödenmesini ve bunun aksine toplu sözleşme veya ferdi hizmet akitlerine hüküm konmasını yasaklayan 42 nci madde değiştirilmeli, yararlanma imkanı serbest pazarlık ilkeleri esas alınarak tarafların iradelerine bırakılmalıdır.
- ☐ Grev süresince işverenin işçi alma yasağı müeyyidelendirilmelidir.
- ☐ Kanun dışı grevlerde, grev kararının alınmasında ve uygulanmasında doğrudan etkisi bulunmayan işçinin sorumluluktan korunması için yasal düzenlemeye mutlak ihtiyaç vardır. Kanun dışı greve katılan işçilerin sorumluluğu münhasıran, işçi kuruluştan tarafından kararlaştırılmamış olan grev uygulamalarına inhisar ettirilmelidir.
- ☐ Grevin etkinliğini sağlamak için grev gözcülerinin sayısı en az

Türk-İş Çalışma Raporu

sendika işyeri temsilcisi sayısı kadar olmalı, grev sırasında işyeri önüne çadır kurulmasına imkan sağlanmalıdır.

□ Yukarıda açıklanan yasa değişiklikleri doğrultusunda, 2822 Sayılı Yasanın; 18, 22, 23, 47/1, 51/3, 59, 69, 70/son, 72/3, 73 ve 74 üncü maddeleri yürürlükten kaldırılmalıdır.

2821 SAYILI YASA DEĞİŞİKLİK TEKLİFİ

Giresun Milletvekili (ANAP) Burhan Kara ve 22 arkadaşı 3.4.1986 tarihinde 2821 sayılı Sendikalar Kanununun 2882 Sayılı Kanunla değişik 60 ıncı maddesinin 1 nci fıkrasının değiştirilmesi ve bu kanuna bir Geçici Madde Eklenmesi hakkında bir Yasa Teklifi vermişlerdir.

Türk-İş değişiklik istemine karşı çıkmış, aşağıdaki görüşleri savunmuştur:

"1 — Sendikalar Yasasının 60 ıncı maddesinin birinci fıkrasında 28 olarak düzenlenen işkolu sayısının, güçlü sendikacılık yaratılacağı öne sürülerek 20'ye indirilmesi doğru değildir. Çünkü;

a) Mevcut işkolu sayısının azaltılmasına ne işçi ne de işveren kesimi ihtiyaç duymaktadır. Gerek Konfederasyonumuz gerek İşveren Sendikaları Konfederasyonu tarafından böyle bir talepte bulunulmamıştır. Aksine Kanun Teklifinin Komisyonunda yapılan müzakereleri sırasında hem Konfederasyonumuz temsilcileri hem de İşveren Sendikaları Konfederasyonu temsilcileri, böyle bir değişikliğe gerek bulunmadığını açıkça beyan etmişlerdir. İşçilerin örgütlenme bakımından sendikalara dağılımını düzenleyen işkolu tesbitinin Hükümet tarafından tek taraflı olarak değiştirilmek istenmesi İşçi-İşveren-Hükümet üçlüsü kuralına da aykırıdır. Bu tür köklü düzenlemelerin üçlü kesim arasında kararlaştırılması, Uluslararası Çalışma Örgütü tarafından benimsenmiş ve yıllardır uygulanan kural gereğidir.

Teklif gerekçesinde, çok sayıda işçinin az sayıda sendikalarda toplanması ve böyle güçlü sendikacılığın yaratılması amaçlandığı belirtilmekte ise de, şimdiye kadar mevcut olmayan bir işkolunu —Köy Hizmetleri İşkolunun— ihdas edilmek istendiği görülmektedir. Herşeyden önce böyle bir düzenleme güçlü sendikacılığa değil, mevcut örgütlenmeyi bölmeye ve parçalamaya yol açacaktır. Bu örnek dahi güçlü sendikacılık yaratma amacının gerçeği yansıtmadığını göstermektedir. Öte yandan işkollarının belirlenmesinde baz kabul edilen ve belli ölçülere dayandırılarak tesbit edilen gruplandırmalar arasında dünyanın hiçbir ülkesinde —Köy Hizmetleri— ya da benzeri bir ayırım görülmemiştir. 2821 Sayılı Yasanın 60. maddesinin üçüncü fıkrasında, sarahaten, "Bir işkoluna giren işlerin neler olacağı, işçi ve işveren konfederasyonlarının görüşü de alınarak ve uluslararası normlar da gözönünde bulundurularak bir tüzükle düzenlenir..." denilmektedir. Yeni düzenleme için işçi ve işveren konfederasyonlarının görüşleri alınmıştır. Uluslararası normlardan büyük ve küçük gruplar arasında hiç yer

almamış olan "Köy Hizmetleri" adı altında bir işkolu üretmek yasanın amir hükümlerine de aykırıdır.

b) Yeni düzenleme ile, halen toplu iş sözleşmesi ehliyetini kazanmış bazı sendikalar toplu sözleşme akdetme imkanından mahrum bırakılmaktadır. Teklifin yasalaşması halinde Konfederasyonumuz üyesi birçok sendikamızın toplu sözleşme hakkı elinden alınmış olacaktır. Böyle bir kısıtlama kabul edilemez.

c) Konfederasyonumuz öteden beri işkolu sayısının azaltılması görüşünü benimserken, o tarihte yürürlükte bulunan 274 sayılı yasa, hiçbir sendikanın toplu sözleşme ehliyetine kavuşması için % 10 barajını aşmış olmayı öngörmemiş bu yönde herhangi bir kısıtlama getirmemiştir. Ayrıca, Konfederasyonumuz yeni düzenlemeyi kanun değişikliği şeklinde değil, kendi bünyesi içinde üye kuruluşları birleştirmek yolu ile gerçekleştirmeyi amaçlamıştır.

Sonuç olarak, işkolları sayısının azaltılabilmesi için öncelikle 2821 sayılı Sendikalar Kanununda Konfederasyonumuzun talep ettiği ve Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)'nün benimsediği ilkeler doğrultusunda değişiklik yapılmalıdır. Bu cümleden olarak toplu iş sözleşmesi akdedebilme hakkının kazanılması için yasada yer alan % 10 barajını aşma koşulu kaldırılmalıdır. Bu yapıldıktan sonra konunun 2821 ve 2822 sayılı Yasaların bütününün ele alınıp tartışılabilceği bir Çalışma Meclisinde görüşülmesi ve sonucuna göre hareket edilmesi daha objektif sonuçlar doğurabilecektir. Nitekim, Bakanlık tarafından sadece Kıdem Tazminatı Fonu Kanun tasarısının görüşülmesine münhasır kılınan Çalışma Meclisi toplantısına davetine karşı Konfederasyonumuz verdiği cevapta, Çalışma Meclisinin sadece Kıdem Tazminatı Fonu konusunu işleminin yeterli olamayacağını, 2821 ve 2822 sayılı Yasaların bütününün tartışılacağı bir Meclisin oluşturulması gerektiğini bildirmiş ve bu nedenle toplantıya iştirak edilmeyeceği duyurulmuştur.

Bakanlık, Konfederasyonumuza gönderdiği son yazıda, Çalışma Meclisinin gündeminde 2821 ve 2822 sayılı Yasaların tamamının bulunması için zaman ve ortamın uygun olmasının beklendiği ifade olunmuştur.

Bakanlığın bu düşüncesi ile, kendiliğinden bu teklifi desteklemesi tezat teşkil etmektedir.

2 — Kanun teklifinin ikinci maddesinde, Sendikalar Yasasının Geçici dördüncü maddesinin ikinci fıkrası, "yöneticiler arasında eşitlik sağlamak" gerekçesi ile değiştirilmek istenmektedir. Herşeyden önce Sendikalar Kanununun 9 uncu maddesi ile getirilen, en çok dört dönem seçilebilme imkanı ILO ilkelerine uygun değildir. Yöneticiliğe seçilme hakkını kısıtlayan bu madde behamahal değiştirilmeli ve seçilme özgürlüğü önündeki engel kaldırılmalıdır. İşçinin kendi yöneticisini serbestçe seçme hakkı ve özgürlüğü sağlanmalıdır. Yasanın temel düzenlemesinde bir eşitsizlik mevcut iken, yasanın yürürlük tarihinde iş başında olan yöneticilere iki ya da dört dönem daha seçilebilme istisnası tanınması eşitlik ilkesi gereği olamaz. Kaldığı, 2821 sayılı Yasa uyarınca 1986 yılı tüm sendikalar için Genel Kurul yılıdır. Bu tarihe kadar sendikaların şube ve merkez şube genel kurulları yapılmış yöneticileri seçilmiştir. Sendika genel kurulları şube ve merkez şubelerde seçilen yeni yöneticiler ile oluşturulacaktır. Yapılmak istenen de-

ğişiklik seçilme hakkı son bulduğu ifade edilerek seçime girmesi engellenen eski yöneticiler ile yeni yöneticiler arasında çekişme yaratacak, eski yöneticiler için yargı yoluna başvuruyla genel kurulların yenilenmesi istemine zemin hazırlayacak, çıkan uyuşmazlıkların sonuçlanması zaman kaybına yol açacak ve sendikalar ile üst kuruluşlarının genel kurullarını zamanında yapma imkanını ortadan kaldıracaktır.

Ülkemizde, Sendikalar Yasasının Geçici 4. Maddesinin uygulanmasından doğan hiçbir sorun yoktur. Asıl sorun, yasa ile, yönetici seçilmeye engel getirilmiş olmasıdır. Bu engelin kaldırılması sorunu temelden çözecektir.

3 — Kanun Teklifinin Geçici 1 nci maddesi ile; Sendikalar Kanununun geçici 2 nci maddesine göre sendikalar tarafından yapılan üye bildirim listelerinde yer alan işçilerin, 22 nci madde uyarınca Noter'den üyeliklerinin yenilenmesi istenmektedir. Gerekçe olarak da, ek 6 tabir edilen üye bildirim listelerinin geçmişte sahteciliğe sebebiyet verdiği gösterilmektedir.

Kanun uygulama dönemi içinde Bakanlığın düşünce ve tutumu ile "sahtecilik yaptığı" gerekçesi tezat teşkil etmektedir.

Çünkü, Bakanlık yasa gereği yılda iki defa tebliğ ettiği tesbitlerin hepsinde de kendi işlemlerinin gerçeği yansıttığını iddia etmiştir. Kanunun işleyişine göre Bakanlık tesbitlerine karşı açılan davaların hepsinde Bakanlık, kendi kayıt ve tesbitlerinin doğru olduğunu ve gerçeği yansıttığını savunmuştur.

O kadar ki, kanunun yürürlüğe girdiği tarihte kayımlar eli ile yönetilen faaliyeti durdurulmuş sendikalardan bir kısmına daha sonra faaliyet imkanı tanınmış, yeniden faaliyete geçen bu sendikalara üye bildirim listesi verme imkanı tanınmış ve yenilenen Ek-6 bildirim listeleri Bakanlıkça muhterem add edilerek işleme alınmıştır. Bu konuda çıkan uyuşmazlıkların hepsinde taraf gösterilen Bakanlık, kendi tesbit işlemlerinin doğru olduğunu iddia etmiştir. Hatta, hazırladığı bir kanun tasarısı ile "Bakanlıkça yapılan tesbitlere esas teşkil eden kayıtlara itiraz edilemez" hükmünü getirmek istemiş, Bakanlık kayıtları aleyhine delil gösterme yolunu dahi kapatmak amacı gütmüştür.

Bu Kanun teklifi gerekçesi karşısında, acaba Devletin yetki vermekle yükümlü tuttuğu Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 1983'den beri yapmakta olduğu tesbitlerin sahtecilikle malul olduğunu ikrar mı etmektedir?

Sistemin yürüyüşü içerisinde, Bakanlığın 2821 Sayılı Yasanın 21, 22 ve 25 nci maddelerini izliyor olması gerekmektedir. Çünkü, bu maddelere göre işten ve işyerinden ayrılanların, sendikaya üye olan ya da üyelikten çekilen işçilerin hem sendikaları tarafından, hem Noter marifeti ile hem de işverenlerce Bakanlığa bildirilmek zorunluluğu vardır. Bakanlık gerek yılda iki defa yaptığı genel tesbitlerde gerekse toplu sözleşme yetkisinin belirlenmesinde 21, 22 ve 25 nci maddeler gereği kendisine toplanan bilgi ve belgeleri esas almaktadır. Bu esaslara göre yetki tevzi etmektedir.

Aslında, Bakanlık tesbitlerine karşı yargı yolunun açık olması ve yargılama sırasında Ek 1 ve Ek 6 listelerinin de inceleme konusu edilmesi ne-

deniyle bugüne kadar, başlangıçtaki yanlışlıklar asgariye inmiştir. Öte yandan 3299 sayılı yasa ile yapılan değişiklik neticesi, evvelce kesin nitelikte olan İş Mahkemesinin bu tür Kararları için Temyiz yolu açılarak Yargıtay tetkikinden de geçirilmesi imkanı getirmiştir. Bu yasal düzenleme karşısında yasanın yürürlüğe girdiği tarihteki bildirimler (işçi ve işveren bildirimleri) sağlığa kavuşmuş olmalıdır.

Sendikalar Yasasının üç yıllık uygulama dönemi içerisinde, artık 274 sayılı yasa zamanında üye olup da üyelikleri liste halinde bildirilen işçilerin tekrar Noterlere götürülüp üyelik kayıtlarının yenilenmesine ihtiyaç kalmamıştır.

Yargı denetimine tabi kılınmış bir kanun, yargı organı dışında çözümlemesi ve bu çözüm için karmaşık ve masraflı bir yolun önerilmesine hiç bir ihtiyaç yoktur.

4 — Kanun teklifinin Geçici 2 nci maddesi ile getirilmek istenilen düzenlemeye; işkolu sayısının 28'den 20'ye indirilmesi istemine paralel olarak, işkolları değiştirilen sendikaların altı ay içerisinde Sendikalar Yasasının Geçici 1 nci maddesindeki esaslara göre önce mevcut tüzüklerine göre olağanüstü genel kurullarını yaparak tüzüklerini ve teşkilatlarını yeni işkolları esaslarına göre düzenleyecekler ve aynı süre içinde yeni tüzük ve teşkilatlarına göre ilk olağan genel kurullarını yaparak zorunlu organlarını oluşturmak mecburiyetinde bulunacaklardır. Bu işlemler yapılmıyca kadar hem bu durumdaki sendikaların hem de bu sendikaların bağlı oldukları üst kuruluşların genel kurulları altı ay süre ile ertelenecektir.

2821 Sayılı Yasa gereği 1986 yılı sonuna kadar tüm sendikalar genel kurullarını yapmak durumundadırlar. Yeni işkolu düzenlemesinde etkilebilecek olan sendikaların bir kısmı bu tarihe kadar genel kurullarını yapmış, bir kısmı da Ek-Kasım/1986 ayı içinde genel kurullarını tamamlayacaklardır. Tüm hazırlıklar bitirilmiştir. İşyeri ve şube delegeleri belirlenmiş, çalışma raporları ve mali raporlar tamamlanmış hatta genel kurul tarihleri ilan edilmiştir. Bu durumda, genel kurulların altı ay süre ile ertelenmesi ve altı ay içinde bu sendikaların iki defa genel kurul toplama zorunda bırakılmalarının yaratacağı huzursuzluk ve mali külfet katlanılabilecek boyutların üzerindedir. Böyle bir uygulama bu kuruluşların iç bünyelerinde telafisi imkansız uyuşmazlıklar yaratacak ve istikrarı ortadan kaldıracaktır. Aynı madde ile üst kuruluş genel kurullarının da ertelenmiş olması anlamsızdır. Bu kere konfederasyon bünyesinde huzursuzluklara sebebiyet verilmiş olacaktır.

Çalışma barışını ve sendikal istikrarı bozucu unsurlar taşıyan bu kanun teklifinden behamahal sarfınazar edilmelidir."

2822 SAYILI YASA DEĞİŞİKLİĞİ

Özal Hükümeti 3.6.1986 tarihinde kabul edilen 3299 Sayılı Yasa ile 2822 Sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Yasası'nın sekiz maddesini değiştirmiştir.

gişiklik seçilme hakkı son bulduğu ifade edilerek seçime girmesi engellenen eski yöneticiler ile yeni yöneticiler arasında çekişme yaratacak, eski yöneticiler için yargı yoluna başvurarak genel kurulların yenilenmesi istemine zemin hazırlayacak, çıkan uyuşmazlıkların sonuçlanması zaman kaybına yol açacak ve sendikalar ile üst kuruluşlarının genel kurullarını zamanında yapma imkanını ortadan kaldıracaktır.

Ülkemizde, Sendikalar Yasasının Geçici 4. Maddesinin uygulanmasından doğan hiçbir sorun yoktur. Asıl sorun, yasa ile, yönetici seçilmeye engel getirilmiş olmasıdır. Bu engelin kaldırılması sorunu temelinden çözecektir.

3 — Kanun Teklifinin Geçici 1 nci maddesi ile; Sendikalar Kanununun geçici 2 nci maddesine göre sendikalar tarafından yapılan üye bildirim listelerinde yer alan işçilerin, 22 nci madde uyarınca Noter'den üyeliklerinin yenilenmesi istenmektedir. Gerekçe olarak da, ek 6 tabir edilen üye bildirim listelerinin geçmişte sahteciliğe sebebiyet verdiği gösterilmektedir.

Kanun uygulama dönemi içinde Bakanlığın düşünce ve tutumu ile "sahtecilik yaptığı" gerekçesi tezat teşkil etmektedir.

Çünkü, Bakanlık yasa gereği yılda iki defa tebliğ ettiği tesbitlerin hepsinde de kendi işlemlerinin gerçeği yansıttığını iddia etmiştir. Kanunun işleyişine göre Bakanlık tesbitlerine karşı açılan davaların hepsinde Bakanlık, kendi kayıt ve tesbitlerinin doğru olduğunu ve gerçeği yansıttığını savunmuştur.

O kadar ki, kanunun yürürlüğe girdiği tarihte kayımlar eli ile yönetilen faaliyeti durdurulmuş sendikalardan bir kısmına daha sonra faaliyet imkanı tanınmış, yeniden faaliyete geçen bu sendikalara üye bildirim listesi verme imkanı tanınmış ve yenilenen Ek-6 bildirim listeleri Bakanlıkça mutabek addedilerek işleme alınmıştır. Bu konuda çıkan uyuşmazlıkların hepsinde taraf gösterilen Bakanlık, kendi tesbit işlemlerinin doğru olduğunu iddia etmiştir. Hatta, hazırladığı bir kanun tasarısı ile "Bakanlıkça yapılan tesbitlere esas teşkil eden kayıtlara itiraz edilemez" hükmünü getirmek istemiş, Bakanlık kayıtları aleyhine delil gösterme yolunu dahi kapatmak amacı gütmüştür.

Bu Kanun teklifi gerekçesi karşısında, acaba Devletin yetki vermekle yükümlü tuttuğu Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 1983'den beri yapmakta olduğu tesbitlerin sahtecilikle malul olduğunu ikrar mı etmektedir?

Sistemin yürüyüşü içerisinde, Bakanlığın 2821 Sayılı Yasanın 21, 22 ve 25 nci maddelerini izliyor olması gerekmektedir. Çünkü, bu maddelere göre işten ve işyerinden ayrılanların, sendikaya üye olan ya da üyelikten çekilen işçilerin hem sendikaları tarafından, hem Noter marifeti ile hem de işverenlerce Bakanlığa bildirilmek zorunluluğu vardır. Bakanlık gerek yılda iki defa yaptığı genel tesbitlerde gerekse toplu sözleşme yetkisinin belirlenmesinde 21, 22 ve 25 nci maddeler gereği kendisine toplanan bilgi ve belgeleri esas almaktadır. Bu esaslara göre yetki tevzi etmektedir.

Aslında, Bakanlık tesbitlerine karşı yargı yolunun açık olması ve yargılama sırasında Ek 1 ve Ek 6 listelerinin de inceleme konusu edilmesi ne-

deniyle bugüne kadar, başlangıçtaki yanlışlıklar asgariye inmiştir. Öte yandan 3299 sayılı yasa ile yapılan değişiklik neticesi, evvelce kesin nitelikte olan İş Mahkemesinin bu tür Kararları için Temyiz yolu açılarak Yargıtay tetkikinden de geçirilmesi imkanı getirmiştir. Bu yasal düzenleme karşısında yasanın yürürlüğe girdiği tarihteki bildirimler (işçi ve işveren bildirimleri) sağlığa kavuşmuş olmalıdır.

Sendikalar Yasasının üç yıllık uygulama dönemi içerisinde, artık 274 sayılı yasa zamanında üye olup da üyelikleri liste halinde bildirilen işçilerin tekrar Noterlere götürülüp üyelik kayıtlarının yenilenmesine ihtiyaç kalmamıştır.

Yargı denetimine tabi kılınmış bir kanun, yargı organı dışında çözümlemesi ve bu çözüm için karmaşık ve masraflı bir yolun önerilmesine hiç bir ihtiyaç yoktur.

4 — Kanun teklifinin Geçici 2 nci maddesi ile getirilmek istenilen düzenlemede; işkolu sayısının 28'den 20'ye indirilmesi istemine paralel olarak, işkolları değiştirilen sendikaların altı ay içerisinde Sendikalar Yasasının Geçici 1 nci maddesindeki esaslara göre önce mevcut tüzüklerine göre olağanüstü genel kurullarını yaparak tüzüklerini ve teşkilatlarını yeni işkolları esaslarına göre düzenleyecekler ve aynı süre içinde yeni tüzük ve teşkilatlarına göre ilk olağan genel kurullarını yaparak zorunlu organlarını oluşturmak mecburiyetinde bulunacaklardır. Bu işlemler yapılıncaya kadar hem bu durumdaki sendikaların hem de bu sendikaların bağlı oldukları üst kuruluşların genel kurulları altı ay süre ile ertelenecektir.

2821 Sayılı Yasa gereği 1986 yılı sonuna kadar tüm sendikalar genel kurullarını yapmak durumundadırlar. Yeni işkolu düzenlemesinde etkilebilecek olan sendikaların bir kısmı bu tarihe kadar genel kurullarını yapmış, bir kısmı da Ek-Kasım/1986 ayı içinde genel kurullarını tamamlayacaklardır. Tüm hazırlıklar bitirilmiştir. İşyeri ve şube delegeleri belirlenmiş, çalışma raporları ve mali raporlar tamamlanmış hatta genel kurul tarihleri ilan edilmiştir. Bu durumda, genel kurulların altı ay süre ile ertelenmesi ve altı ay içinde bu sendikaların iki defa genel kurul toplama zorunda bırakılmalarının yaratacağı huzursuzluk ve mali külfet katlanılabilecek boyutların üzerindedir. Böyle bir uygulama bu kuruluşların iç bünyelerinde telafisi imkansız uyuşmazlıklar yaratacak ve istikrarı ortadan kaldıracaktır. Aynı madde ile üst kuruluş genel kurullarının da ertelenmiş olması anlamsızdır. Bu kere konfederasyon bünyesinde huzursuzluklara sebebiyet verilmiş olacaktır.

Çalışma barışını ve sendikal istikrarı bozucu unsurlar taşıyan bu kanun teklifinden behamahal sarfınazar edilmelidir."

2822 SAYILI YASA DEĞİŞİKLİĞİ

Özal Hükümeti 3.6.1986 tarihinde kabul edilen 3299 Sayılı Yasa ile 2822 Sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Yasası'nın sekiz maddesini değiştirmiştir.

3299 Sayılı Kanunla yapılan değişiklikler özetle şöyledir:

2822 Sayılı Kanunun 3. Maddesinin İkinci Fıkrası Değişikliği

Bu değişiklik ile "İşletme" tanımına yeni ölçüler getirilmiş ve "İşletme" düzeyinde yapılacak toplu iş sözleşmesinin işveren tarafı "kapsam" olarak genişletilmiştir.

Değişiklikten önce, işletme düzeyinde toplu iş sözleşmesi sadece bir tüzel kişiye veya bir kamu kurum ve kuruluşuna ait aynı işkolunda birden çok işyerine sahip işveren ile akdedilebilmekte idi.

Yapılan değişiklik ile; gerçek kişiye, tüzel kişiye veya Kamu kurum ve kuruluşuna ait aynı işkolunda birden çok işyerine sahip bir işletmede ancak bir toplu iş sözleşmesi yapılabileceği hüküm altına alınmıştır.

Ayrıca, değişiklikten önceki düzenlemede yer alan ve işletme niteliğinin belirlenmesinde ölçü kabul edilen, "işçilerin bir işyerinden diğerine naklinin, işletmenin niteliği icabı olması" kriteri yeni yasa ile ortadan kaldırılmıştır.

Yine yapılan değişiklik sonucu işletme toplu iş sözleşmesine taraf olacak işverenin (yani gerçek kişi, tüzel kişi ya da kamu kurum ve kuruluşunun) aynı işkolundaki müessese ve işyerlerinin aynı tüzel kişiliklere sahip olmaları, işletme düzeyinde toplu sözleşme akdetme imkanını ortadan kaldırmamaktadır.

Sonuç olarak; 2822 sayılı Yasanın 3 ncü maddesinin ikinci fıkrasında da 3299 sayılı yasa, yapılan değişiklik ile, bir gerçek kişi niteliğindeki işveren ile de işletme düzeyinde toplu iş sözleşmesi yapılabilecektir. İşverene ait aynı işkolundaki birden çok işyerleri arasında işçilerin nakil imkanı olup olmadığına bakılmayacaktır. Aynı işkolundaki birden çok işyeri ve müessesenin ayrı ayrı tüzel kişilik sahibi olmaları da yine bir tek işletme sözleşmesi yapılmasına engel sayılmayacaktır.

2822 Sayılı Kanunun 12. Maddesinin Üç ve Dördüncü Fıkraları Değişikliği

"Yetki" başlığını taşıyan 12 nci maddenin üçüncü fıkrasında yapılan değişiklik ile, sadece yetki belgesi alan sendikanın değil, yetki belgesi almak üzere müracaat eden sendikanın da yetkisini, daha sonra Bakanlıkça yayınlanacak istatistikler etkilemeyecektir.

Yasa değişikliğinden önce, sadece yetki belgesi almış olan sendikanın yetkisini, daha sonra yayınlanan istatistik sonuçları etkilemiyor idi, yapılan değişiklik ile, yetki prosedüründeki gecikmeler sebebiyle hak kaybına uğranılmaması amacıyla, yetki belgesi almak üzere müracaat eden

ya da yetki belgesini almış olan sendikanın yetkisini, daha sonra yayınlanacak istatistik sonuçları etkilemeyecektir.

Aynı maddenin dördüncü fıkrasında yapılan değişiklik sonucu, Bakanlıkça yılda iki defa yayınlanacak olan istatistiklerin gerçeğe uymadığı gerekçesiyle Ankara İş Mahkemesine yapılacak başvuru sonucu verilecek kararın "kesin olma" niteliği ortadan kaldırılmış, bu tür Mahkeme kararlarına "TEMYİZ" yolu açılmış ve Yargıtay'ın temyiz itirazlarını 15 gün içinde sonuçlandırması esası benimsenmiştir.

2822 Sayılı Kanunun 15. Maddesinin Birinci Fıkrası Değişikliği

3299 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik sonucu, kurulu bulunduğu işkolunda çalışan işçilerin yüzde onunu temsil edemeyen sendikalara, yetki itirazında bulunma hakkı ortadan kaldırılmıştır.

Yeni düzenlemeye göre, Bakanlıkça 13 ve 14 ncü maddeler uyarınca gönderilen yetki tesbit yazısına, kurulu bulunduğu işkolunda çalışan işçilerin % 10'unu temsil edemeyen sendikalar itirazda bulunamayacaklardır. Böylece yetki uyuşmazlıklarının yersiz ve haksız itirazlara uğraması ve yetki işleminin itiraz yolu ile geciktirilmesi yolu kapatılmak istenmiştir.

2822 Sayılı Kanunun 16. Maddesinin İkinci Fıkrası Değişikliği

Yetki belgesi alınmadan yapılmış olan toplu iş sözleşmelerinin hükümsüzlüğü, 3299 sayılı yasa ile yapılan değişiklik sonucu, durumun Bakanlıkça tesbitinden itibaren 45 gün içinde ilgililerce ve Bakanlıkça dava konusu yapılabilecektir. Eski düzenlemede, yetki belgesi alınmadan yapılmış bir sözleşme, işyerinde ilan edildiği tarihten itibaren 45 gün içinde dava konusu yapılabilir ve bu süre geçtikten sonra hukuki geçerlilik kazanıyor idi. Dava açmak için süre başlangıcı bundan böyle, "sözleşmenin işyerinde ilan edildiği tarih" olmaktan çıkartılmış bunun yerine böyle bir sözleşmenin varlığının Bakanlıkça tesbit edildiği tarih, dava açma süresinin başlangıcı sayılmıştır.

2822 Sayılı Kanunun 17. Maddesinin Üçüncü Fıkrası Değişikliği

3299 Sayılı Yasa ile, bu maddenin üçüncü fıkrasının sonuna bir cümle eklenerek, tarafların toplu görüşme gereği ileri sürecekleri tekliflerde değişiklik yapma hakkı, getirilmiştir. Eski düzenlemede, çağrı yapan taraf toplu görüşmede ileri süreceği tekliflerinin bütününe çağrı yazısına eklemek zorunda oluyor ve görüşmeler sırasında bu teklifler üzerinde değişiklik yapamadığı için uyuşmazlıklarda çözüm yolu bulunamıyor idi. Getirilen yeni düzenleme ile, çağrı sırasında tarafların vereceği teklifler, görüşmeler sırasında değiştirilebilecektir.

2822 Sayılı Kanunun 21. Maddesinin Birinci Fıkrası Değişikliği

"Uyuşmazlığın Tesbiti, başlığını taşıyan bu maddenin birinci fıkrasında 3299 sayılı Yasa ile yapılan değişikliklerle; toplantıya geldiği halde görüşmeye başlamayan taraf bakımından, diğer taraf için durumu görevli makama bildirme imkanı sağlanmıştır. Bu değişiklik ile uygulamada görülen bir boşluk doldurulmuştur. Çünkü, toplu görüşme için tesbit edilen yer, gün ve saatte taraflardan biri, toplantıya geldiği halde görüşmeye başlamaz ise, karşı tarafın durumu görevli makama bildirip bildirmeyeceği eski yasa maddesinde açıklanmamıştı.

Yeni düzenleme ile; toplu görüşme için tesbit edilen yer, gün ve saatte taraflardan biri toplantıya gelmezse veya toplantıya geldiği halde görüşmeye başlamazsa ya da toplu görüşmeye başladıktan sonra taraflardan biri toplantıya devam etmez ise, toplantıya gelen taraf, durumu görevli makama altı iş günü içinde yazılı olarak bildirebilecektir.

2822 Sayılı Kanunun 22. Maddesi Değişikliği

3299 sayılı Yasa ile, 2822 sayılı Yasanın 22 nci maddesi bütünü ile değiştirilmiş ve "Arabulucu"ya başvurma şekli yeni esasa bağlanarak zaman kaybi önlenmek istenmiştir.

Yapılan değişikliğe göre;

- ☐ Görüşmelerin başladığı tarihten itibaren 30 gün geçmesine rağmen anlaşma sağlanamamış ise, taraflardan herbiri resmi listeden bir arabulucu katılmasını görevli makamdan isteyebilecektir. 30 gün arabulucusunun 59 ncu maddeye göre düzenlenen resmi arabulucu listesinden olması zorunluluğu getirilmiştir. Bundan böyle 30 gün arabulucusunun, resmi arabulucu listesi dışında belirlenmesi imkanı kalkmıştır.
- ☐ Otuz gün sonunda arabulucu tayini yoluna gidilmiş ve arabulucunun katkısı ile de anlaşma sağlanamamış ise uyuşmazlığın tesbiti bakımından 60 günlük sürenin geçmesi beklenilmeyecek ve 60 günlük sürenin bitip yeniden resmi arabulucu tayin edilmesi işlemi yapılamayacaktır. 30 günlük süre sonunda tayin edilen arabulucunun düzenleyip görevli makama tevdi edeceği tutanak, 23 ncü maddede belirtilen resmi arabulucu tutanağı mahiyetinde olacaktır. Yani 30 gün sonunda tayin edilecek arabulucunun tutacağı tutanak, 60 günlük sürenin geçmesinden sonra tayin edilecek resmi arabulucu tarafından tutulmuş tutanak niteliğinde olacaktır.
- ☐ Görüşmelerin başladığı tarihten itibaren 30 gün geçmesine rağmen, taraflar arabulucu tayini yoluna gitmemişler ise ancak o

takdirde 60 günlük sürenin geçmesi beklenecek, anlaşma sağlanamamış ise görevli makama başvuru üzerine veya re'sen altı işgünü içinde Mahkemeden resmi arabulucu tayini isteyebilecektir.

2822 Sayılı Kanunun 43. Maddesinin Birinci Fıkrası Değişikliği:

Grev ve Lokavt süresi içinde işverenin yeni işçi alma yasağını düzenleyen bu maddenin birinci fıkrasının sonuna getirilen bir cümle ile; bu yasağı ihlal eden işverenin, grev gözcüsü ya da taraf sendikanın yazılı başvurusu ile ilgili bölge müdürlüğünce denetlenmesi imkanı sağlanmıştır.

Yeni düzenlemeye göre, işveren, kanuni bir grev ve lokavt süresi içinde hizmet akitleri askıda kalmış olan işçilerin yerine hiçbir surette daimi veya geçici olarak başka işçi alamayacak ve başkalarını çalıştıramayacaktır. İşverenin aksi davranışını tesbit eden grev gözcüsünün ya da taraf sendikanın yazılı başvurusu üzerine ilgili bölge müdürlüğü işvereni denetleyecek, 43. madde yasağına aykırı davranışının tesbiti halinde yasanın 78. maddesinin üçüncü fıkrası uygulanacaktır.

"Bu yasağın müeyyidesi; 78. maddenin üçüncü fıkrasında, "işe alınan her yeni işçi başına işverenin 30 bin liradan az olmamak üzere ağır para cezasına mahkum edilmesi" şeklinde hüküm altına alınmıştır.

3299 sayılı yasa ile 2822 sayılı Yasaya bir madde eklenmiş ve kanunda geçen Çalışma Bakanlığı ismi, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı olarak, yine kanunda geçen Bölge Çalışma Müdürlüğü ismi de Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Bölge Müdürlüğü olarak değiştirilmiştir.

GREV VE LOKAVTLARDA MÜLKİYE AMİRLERİNCE ALINACAK TEDBİRLERE DAİR TÜZÜK

İçişleri Bakanlığınca hazırlanan "Grev ve Lokavtlarda Mülkiye Amirlerince Alınacak Tedbirlere Dair Tüzük" 2822 Sayılı Yasanın 50. maddesine göre 4 Eylül 1986 günü yürürlüğe konmuş ve grev hakkının kullanılmasını imkansız hale sokan kısıtlamalar daha da ağırlaştırılmıştır.

Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz aynı gün yaptığı açıklamada "Türkiye'nin demokrasi diye diye hızla bir polis devleti haline getirilmekte olduğunu" söylemiş. "Bu tüzük, bunca kısıtlama ötesinde, grevi fiilen yapılamaz hale getirmektedir. "Tedbir" adına İdare; Jandarmasıyla, polisiyle, hazır kuvvet adı altında oluşturulacak özel grev kırıcı güçlerle, Devlet terörünün egemen olduğu ülkelerdekine benzer baskı ve şiddet uygulaması getirecektir. Bu Tüzük; sermayeyi himaye, işçiyi ise ezebilmek için çıkarılmıştır. Bu tutumla her yoldan mücadeleye devam edeceğiz." demiştir.

Türk-İş üyesi Örgütlerin Yöneticileri tarafından da şiddetle eleştirilen Tüzüğün İngilizce tercümesi Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU)'na, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Sendika Özgürlükleri

Komitesine ve çeşitli yabancı işçi kuruluşlarına gönderilerek kaygılar açıklanmış, sürdürülmekte olan mücadelede yardımcı olmaları istenmiştir.

ÖZEL KORUMA GÖREVLİLERİ

“Özel koruma görevlileri” olarak isimlendirilen ve 2495 Sayılı Yasa kapsamına sokulan işçilerin durumu geçirdiğimiz dönemde Türk-İş tarafından üç kez Türk-İş/Hükümet Zirve Toplantısına götürülmüş, Cumhurbaşkanına başvurulmuş, bu işçilerin maruz bırakıldıkları haksızlıklar Uluslararası Çalışma Örgütü’ne, ICFTU’ya duyurulmuştur.

Türk-İş yaptığı başvurularda Yasanın değiştirilmesini, işçilerin sendikalaşma hakkının korunmasını istemiştir.

Hükümete, Cumhurbaşkanına ve ILO’ya yapılan başvuru özetle şöyledir:

“Bilindiği gibi 22.7.1981 tarihinde “Bazı Kurum ve Kuruluşların Korunması ve Güvenliklerinin Sağlanması Hakkında Kanun” kabul edilmiştir. Bu Yasaya göre, Bakanlar Kurulu’nca belirlenen “kuruluşlarda” özel güvenlik teşkilatı oluşturulması öngörülmüş bulunmaktadır. Yasanın 8. maddesinde, “özel güvenlik teşkilatı” bağlı olduğu kuruluşu Yasa hükümleri dairesinde korumak ve güvenliğini sağlamakla ödevlidir. Bu çerçevede, kuruluşlar sabotaj, yangın, hırsızlık, soygun, yağma ve yıkma, zorla işten alıkoyma gibi her çeşit tehdit, tehlike ve tecavüze karşı korunacak; görev alanı içinde işlenmiş ya da işlenmekte olan suçlar derhal genel kolluk kuvvetlerine bildirilecek, sanıklar yakalanarak göz altına alınacak, deliller muhafaza edilecek ilh.’tir. Özel güvenlik teşkilatı personeli silah taşıyabilecek ve şartlar gerektiğinde kullanabilecektir. Yasanın 21. maddesine göre bu personelin “sendika, dernek ve siyasi partilere üye olmaları” yasaklanmıştır. Bunlar “grevlere ve her türlü toplantı veya gösteri yürüyüşlerine katılmazlar; lokavt sebebiyle işten uzaklaştırılmazlar.”

Yasa, Bakanlar Kurulu kararıyla son derece yaygın bir uygulama alanı bulmuştur. Ancak, çoğu Kurumda Yasanın öngördüğü ve Yasa koyucunun amacı ile uyumlu bir uygulama yapılmamış, üstelik birçok Kurumda bu imkan işçilerin sendika üyesi olma hakkını elinden almada bir araç olarak kullanılmaya başlanılmıştır.

Yukarıda belirtilen eylemlere karşı koruma ve güvenliği sağlama görevi yapacak kişilerin, herşeyden önce, bu alanda özel olarak eğitilmiş olmalarının gerekeceği açıktır. Birçok Kurumda, “...bu Yasa koyucunun başımıza getirdiği gereksiz bir tedbirdir...” düşüncesi ile, o tarihe kadar hayatında bir kez eline silah almamış, profesyonel çete ve terör gruplarının yapabileceklerine tamamen yabancı insanlar, üzerlerine mahsus üniforması ve beline silah takılarak, üstelik Yasa gereği sendika üyeliğine de son verilerek “özel güvenlik görevlisi” durumuna sokulmuşlardır. Üstelik bunlar, çoğu kez, günlük çalışmaları sırasında eski işlerini de yapar durumdadırlar. Yasa ile özel güvenlik teşkilatı kurmakla ödevlendirilen çoğu kuruluş gözünde bu tedbir maliyeti arttıran bir unsurdan ibarettir, bu açıdan tedbi-

rin sonuçlarıyla değil, salt Yasa gereğini yerine getirmiş bulunmakta kendilerini sorumlu görmektedirler. İşin daha vahimi, bir çok kamu kuruluşunda idarecilerin bu Yasayı, işçilerin rızası hilafına bir "sendikasılaştırma aracı" olarak kullanmakta olmasıdır. Bu yoldan binlerce işçi hem Yasa ile öngörülen tedbirleri yerine getiremez, hem de işçi olarak haklarını koruyup, geliştiremez duruma getirilmiştir. Statü hukuku ile irtibatlandırılan bu işçilerin öğrenim durumları sebebiyle bu konumda da yeterli bir suretle hak ve çıkarlarını koruyamayacakları açıktır.

Binlerce işçi, her an için ölüm tehlikesine maruz bırakıldıktan başka, haksız ve adaletsiz olarak, haklarının koruma ve geliştirme imkanlarından yoksun hale getirilmiştir.

Bu konuda Türk-İş, Yasa koyucunun iradesini, amacını tam olarak yansıtan bir uygulama istediğinde, haksız suretle özel güvenlik görevlisi yapılan işçilerin, bu defa da işten çıkarılacağı tehdidi ile karşılaşmaktadır."

SERBEST BÖLGE UYGULAMASI

Aynı şekilde Hükümete, Cumhurbaşkanına ve ILO ile ICFTU'ya yapılan başvurularda "serbest bölge" uygulamasını düzenleyen 3217 Sayılı Yasa ağır bir dille eleştirilmiş, grev yasağının kaldırılması, serbest toplu pazarlık düzeninin tüm kuralları ile işler hale getirilmesi savunulmuştur.

Türk-İş'in bu konuda yaptığı başvuru özetle şöyledir:

"Bilindiği gibi 6.6.1985 tarihinde 3217 Sayılı Serbest Bölgeler Kanunu çıkarılmıştır.

Türk-İş, serbest bölgeler kurulması düşüncesi gerisindeki hedefleri, özellikle bu uygulamanın işsizlik sorununa çözüm getireceği yolundaki düşünceleri, Dünya çapındaki emsal uygulamalar ve deneyimler karşısında benimsenmemesi yanında, özellikle bu bölgelerde işçi hak ve özgürlüklerine karşı ağır bir tecavüz yapıldığı görüşündedir.

Bu bölgelerle ilgilendirilecek uluslararası tekelere, Kanun ile adeta "işçiden yana bir sorunları olmayacağı teminatı" verilmiştir. Aynı imkanlardan, kuşkusuz, yerli tekeller de yararlanacaktır.

Kanunun Geçici 1. maddesine göre, "serbest bölgenin faaliyete geçmesinden itibaren on yıl süreyle 5.5.1983 gün, 2822 Sayılı Kanunun grev ve lokavt ile arabuluculuk hükümleri uygulanmayacaktır. Bu on yıllık süre içinde, toplu iş sözleşmesi üzerinde menfaat uyumsuzluğu çıkarsa, bu uyumsuzluklar Yüksek Hakem Kurulu'nca karara bağlanacaktır."

Bu düzenleme ile 2822 Sayılı Kanunda (Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu) öngörülen grev yasaklarına bir yenisi eklenmiş bulunmaktadır. Bu aynı zamanda, "sendikasızlığı özendirmek için" alınmış bir tedbirdir. Geniş ölçüde Hükümetin kontrolü altındaki Yüksek Hakem Kurulu'nun vereceği kararlarla bu kesimde mecburi tahkim düzeni egemen kılınmıştır. Bu bölgelerde istihdam edilecek olan Türk işçileri, adeta bir yabancı ülkedeymişcesine, işçi olarak sahip oldukları hakları ve özgürlükleri kullanamayacaklardır.

Takdir edileceği üzere, grev yasaklarında ölçü "sürekliliğinde kamu yararı yönünden zaruret olan işler" ile sınırlıdır. Bu sınır, çoğu Batı Demokratilerindeki uygulamanın aksine, 2822 Sayılı Yasa ile oldukça aşılmışken, buna bir de yabancı sermayeye özel bir imtiyaz teşkil edecek şekilde serbest bölgelerin dahil edilmesi son derece haksızdır. Aynı işkolunda çalışıp, şartlar gerektirdiğinde grev desteğinde serbest toplu pazarlık sonucu hak elde edenlerle, çalışmasını "serbest bölgede" yapanlar arasında, son derece haksız ve adaletsiz ayırım meydana gelmiş olacaktır. Üstelik daha şimdiden bu bölgelerde "asgari ücretin dahi altında" ücret uygulamasına geçilmesinin hazırlıkları yapılmaktadır. Bu uygulama Devlete olan güveni sarsacaktır. İşçiler kendi vatanlarında sömürge şartları altında çalışıyor duruma sokulacaklardır."

"SÖZLEŞMELİ PERSONEL" UYGULAMASI

Çalışma hayatı ile ilgili bir diğer olumsuz gelişme Başbakanlık Ekonomik İşler Yüksek Koordinasyon Kurulu'nun 26.4.1985 tarihli kararı gereğince "kamu kesiminde sözleşmeli personel çalıştırılması" uygulamasının başlatılmasıdır. Başbakan Turgut Özal 14.5.1985'de bir genelge ile Bakanlıklara bu yönde talimat vermiştir.

Başbakanlık genelgesine göre, "İktisadi Devlet Teşekkülleri ve Kamu İktisadi Kuruluşları ile bunların müessese ve bağlı ortaklıklarında, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu hükümleriyle 233 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnameden önce mēr'i mevzuat hükümlerine göre tesbit ve ihdas edilmiş bulunan her sınıf ve dereceden kadrolardan Genel Müdür, Genel Müdür Yardımcıları, Müessese Müdürleri ve Müessese Müdür Yardımcıları kadroları dışında kalan ve 26 Nisan 1985 tarihi itibarıyla boş bulunan kadrolar iptal edilmiştir;

Teşebbüsleri ile bunların müessese ve bağlı ortaklıklarında personel ihtiyacının, teşebbüs yönetim kurulunca tesbit edilecek iş programları çerçevesinde (memur ve işçi statüsünde olmayan) sözleşmeli personel ile karşılanacağı (yönetim kurulu üyeleri ve denetçiler hariç)" belirtilmiştir.

Genelgede "sözleşme ile istihdam edilecek elemanların Genel Müdürlükçe, Genel Müdür veya Yardımcısının başkanlığında en az iki daire başkanından teşkil edilecek bir kurulca mesleki konularda yeterlik imtihanına tabi tutulacağı; halen, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununa tabi ve kadrolu olarak çalışmakta olan personelden isteyenlerin, kurumlarınca da uygun görülme kaydıyla sözleşmeye geçmelerinin temin edileceği ve bu suretle boşalmış kadroların iptal edileceği, mevcut kadrolu personelden sözleşmeli statüye geçmek isteyenler ile sözleşmeli olarak yeni istihdam edilecek personelin sözleşme ücretlerinin karşılanması maksadiyle, kadrolu olarak istihdam edilen personele yapılan fiili

ödemelerin (aylık ücret, ek gösterge, sosyal yardımlar, zam ve tazminatların) yıllık tutarının % 10'una kadar ilave harcama yapmaları hususunda kuruluşların yetkili kıldığı" bildirilmiştir.

Genelgede uygulanacak diğer ilkeler şöyle belirlenmiştir:

"Tesbit edilen ilâve harcama miktarının, gerekli sayıda personel alınmasına yeterli olmaması halinde sayı, ücret ve pozisyonları belirtmek suretiyle ilgili Bakanlığın teklifi, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı ile Devlet Personel Başkanlığının görüşleri üzerine Ekonomik İşler Yüksek Koordinasyon Kurulunca yeniden değerlendirilecektir.

Söz konusu kuruluşlarda yönetim kademeleri ile diğer pozisyonların görev tanımları, yetki ve sorumlulukları bu göreve gelecek kişilerde bulunması gereken nitelikler tesbit edilerek "tavan 600.000,— TL.'ni geçmeyecek şekilde ücret grupları (ekli örnekte olduğu gibi) belirlenecek, sözleşmeli personelin gireceği ücret grubu, tahsili, hizmet yılı, başarısı ve diğer faktörler dikkate alınmak suretiyle Yönetim Kurullarınca tayin edilecektir.

Hazırlanacak sözleşmelerde,

- a) Personelin görev unvanı,
- b) Çalışma saatleri, süreleri ve yerleri,
- c) Sözleşme süresi, ücreti ve ödeme şartları,
- d) Personelin sağlık ve sosyal hizmetlerden yararlanma şartları,
- e) Sözleşmenin taraflarca feshedilebilme şartları,
- f) Görevin sona ermesi halleri,
- g) Harcırahla ilgili hususlar,
- h) Teşebbüslerce sözleşmeye konulması gerekli görülen diğer hususlar,
- ı) Teşebbüsün sözleşme süresi sonunda her ne sebeple olursa olsun, sözleşmeyi yenileyip yenilememekle serbest olduğu hususu,

bulunacaktır.

Sözleşmelere, sözleşmenin yenilenmemesi veya feshedilmesi hallerinde tazminat ödenmesine dair "Cezai Şart" kesinlikle konulmayacaktır.

- ☐ İlk defa yapılacak sözleşmeler, personelin değerlendirilebilmesi maksadıyla altı aylık olarak yapılacak, bu müddet sonunda yapılacak değerlendirme sonucunda başarılı olduğu tesbit edildiği takdirde en çok bir yıllık sözleşme yapılabilecektir.

Kuruluşun üretim, verimlilik, kârlılık, kalite, satış, ihracat gibi durumları dikkate alınmak suretiyle sözleşmeli personelin başarısı her yıl değerlendirilecek, başarılı olmayanların sözleşmesi kesinlikle yenilenmeyecektir.

Sözleşmeli personele, sözleşme ücreti dışında (harcırah hariç) hiçbir ödeme yapılmayacaktır.

Türk-İş Çalışma Raporu

- Sözleşmeli personel statüsüyle istihdam edilecek personel ile yapılacak sözleşmeler;
 - a) Genel Müdürler için ilgili teşebbüs ve bağlı ortaklık adına ilgili Bakan,
 - b) Genel Müdür Yardımcıları, Daire Başkanları, Müessese Müdürleri, Fabrika ve İşletme Müdürleri için Genel Müdürün teklifi ve yönetim kurulu kararı üzerine ilgili Genel Müdür,
 - c) Diğer görevliler için Genel Müdür
- tarafından imzalanacaktır."

Türk-İş Sözleşmeli Personel çalıştırılmasına ilişkin görüşünü 25.5.1985 günü belirlemiş, aynı gün 85-1492-5/43 sayılı yazı ile Teşkilata ve kamuoyuna duyurmuştur.

Sözleşmeli personel çalıştırmada görülen sakıncalar ayrıca 27.5.1985 gün, 85-1533-2/1 sayılı yazı ile Başbakana bildirilmiştir.

Yazı şöyledir:

"2929 sayılı Yasa ve 233 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile oluşturulan "Ekonomik İşler Yüksek Koordinasyon Kurulu" 26 Nisan 1985 tarihinde "İktisadi Devlet Teşekkülleri ve Kamu İktisadi Kuruluşları ile bunların müessesesi ve bağlı ortaklarında" uygulanmak üzere bir dizi karar almıştır.

Anılan Kurumlarda boş bulunan kadrolarla ileride boşalacak kadroların iptalini ve "sözleşmeli" adı altında personel çalıştırılmasını öngören bu kararlar aşağıdaki nedenlerle Konfederasyonumuzca kaygı ile karşılanmıştır:

- (1) 780 bin dolayında işçinin çalışmakta bulunduğu bu kesimde 20 bin dolayında olduğu belirtilen boş kadroların ve ileride boşalacak olanların iptali, yurdumuzun en hayati sorunu olan işsizliği olumsuz yönde etkileyecektir.
- (2) İşçiler eliyle yürütülebilecek hizmetlerin, işçi statüsünde sayılmayan "sözleşmeli personele" gördürülmesi, bu gibileri İş Kanunu'nun himaye edici hükümlerinden, sendikal güvencelerden ve toplu iş sözleşmesi hakkından yoksun hale getirecektir.
- (3) Kadrolu olma güvencesini ve terfi imkanlarını yok eden "sözleşmeli personel" statüsü, çalışanları kısa vadede ekonomik ihtiyaçların itmesi karşısında, memnun da etse, uzun vadede her çeşit güvenceden yoksun bir "grup" meydana getirerek, sosyal sorunların büyümesine yol açacaktır.
- (4) Sözleşmeli personel için öngörülen ücret sistemi, Anayasa'nın "üçrette adalet" ilkesine aykırıdır. Çalışanlar arasında gelir dengesizliğini büyütür niteliktedir.

Bu yönleri dikkate alınarak, Ekonomik İşler Yüksek Koordinasyon Kurulu'nun 26 Nisan 1985 tarihli kararlarının yeniden gözden geçirilmesini, bu Kurumlarda çalıştırılan işçilerin Anayasadan ve yasalardan doğan haklarının korunmasını dileriz."

Öte yandan, 233 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve "Sözleşmeli Personel Uygulaması" ile ilgili olarak Yalova'da düzenlenen bir panelde Türk-İş görüşü Genel Başkan Şevket Yılmaz, Sağlık-İş Genel Başkanı Mustafa Başoğlu, Hava-İş Genel Başkanı İbrahim Öztürk, Türkiye Denizciler Sendikası Genel Başkanı Emin Kul, Türk Metal Sendikası Genel Başkan Yardımcısı Avni Çarsancaklı tarafından ortaya konulmuştur. Türk-İş temsilcileri "Sözleşmeli Personel Uygulamasının 1982 Anayasasına aykırı olduğunu" savunmuşlar, özetle şu görüşlere yer vermişlerdir:

- ☐ "Kamu İktisadi Teşebbüsleri Reformu" adı altında ve sözde bu kurumlarda "rasyonel çalışma yapılmasını" teminen, Teşebbüslerde, müesses ve bağlı ortaklıklarda Toplu Sözleşme Kapsamı Dışında Personel Çalıştırma uygulamasına geçilmektedir.

Zira, 233 Sayılı KHK'nin 41. maddesinin 2. fıkrasına göre, "Teşekkül, müessese ve bağlı ortaklıkların kadrolu ve Sözleşmeli Personeli toplu iş sözleşmeleri kapsamına alınamaz ve bunlara toplu iş sözleşmeleri ile hiçbir ayni ve nakdi menfaat sağlanamaz."

- ☐ Anayasanın 128. maddesindeki ifadesi ile "Devletin, kamu iktisadi teşebbüsleri ile diğer kamu tüzel kişiliklerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği Asli ve Sürekli Görevler", süreklilik ve asililik unsuru ile temelden çelişen bir yaklaşımla, çalışması "Sürekli Olmayan" kişilere devredilmek istenmiştir.
- ☐ Teşebbüslerin "personel rejimini" düzenleyen 233 Sayılı KHK'nin 41. maddesinin (c) fıkrasındaki ilkeye aykırı suretle, bu suretle çalıştırılanlar "göreve devama özendirilecek bir özlük hakları sisteminden mahrum hale sokulmuşlardır."
- ☐ Hükümet 780 bin dolayında işçinin çalışmakta bulunduğu bu Kurumlarda, toplu sözleşme ve sendikalaşma hakkına karşı açıkça tavır almış, sendika üyesi olmayı ve toplu sözleşme hakkından yararlanmayı engellemeye kalkışmıştır.
- ☐ Hükümet, 1985 Türkiye'sinde, her çeşit yasal himayeden yoksun bir "çalışanlar grubu" oluşturma durumundadır. Zira, ne memur, ne de işçi statüsünde kabul edilmeyen bu personel, İş Yasalarının ve Memurun Hukukunun çalışma şartlarında ve özlük haklarında teminat sağlayan hükümlerinden yararlanamamaktadır.

Kaldı ki, "sözleşmeli personel" için yapılan sözleşmeler, nitelikçe "hizmet akdi"dir. Nitekim bu sebeptendir ki, sosyal güvenlik hakları bakımından SSK ile ilgilendirilmişlerdir. Hizmet akdi ile çalıştırılanlar içinde, yeni bir ayırım yapılmak suretiyle, bu gibiler her alanda güvencesiz duruma sokulmuşlardır.

- ☐ Sözleşmeli personel için öngörülen ücret sistemi ile "Anayasanın üçrette adalet ilkesi" zedelenmiş, gelir dengesizliği büyümüştür.
- ☐ Sözleşmeli personel uygulaması ile, "reform" adına, bu Kurumlarda siyaset kadrolaşma yolu açılmıştır.

- ☐ Türkiye’de çalışanlar arasında ayırım yapılmak suretiyle bir kısım çalışanın sendika kurma, toplu sözleşme ve grev haklarından yoksun hale getirilmesi, çalışanların hak ve özgürlüklerini güvence altına alan uluslararası hukuk kurallarına aykırıdır.
- ☐ Devlet memuru statüsünde çalıştırılanlar bakımından fiilen yapılmakta olan bu ayırıma, 233 Sayılı KHK’nin 47. maddesi çerçevesinde yapılmakta bulunan tasarruflarla yeni gruplar ithal edilmektedir.

Devleti yöneten Hükümet bu tasarruflarla “kendisinde hürriyeti yok etme hürriyeti” olduğuna kanidir. Bu yaklaşım, çoğulcu ve hürriyetçi demokratik düzenden yana olan tüm Batı Demokrasilerinde benimsenen ve hayata geçirilen dünya görüşüne, değerlere temelden aykırıdır.

- ☐ Türkiye 1951 yılında “Toplu Pazarlık Hakkının Korunması ve Geliştirilmesi” hakkında, Uluslararası Çalışma Teşkilatı (ILO)’nın 98 Sayılı Sözleşmesini tasdik etmiş, bu işlemlerle uluslararası taahhütlere girmiştir.

Hizmet akdi ile çalıştırılmakta bulunan ve nitelikçe “işçi” olan bir kısım personelin, açık bir ayırım ile toplu sözleşme düzeninin dışında tutulmaya kalkışılması, 98 Sayılı ILO Sözleşmesinin ihlali anlamındadır ve ILO nezdinde “şikayet hakkımızın kullanılmasına” yol açacaktır.”

Bu girişimlere rağmen, “sözleşmeli personel uygulaması” geliştirilmek istenmektedir. Gelişme ILO Sendika Özgürlükleri Komitesine ve ICF-TÜ’ya yansıtılmış, uygulamanın sendikal hak ve özgürlüklere aykırı yönlerine işaret edilmiş, kamuoyunda uygulama aleyhinde yoğun bir kampanya açılmıştır.

OLAĞANÜSTÜ HAL YASASI UYGULAMASI

Temel işçi hak ve özgürlüklerini ilgilendiren bir düzenleme 9 Ağustos 1984 tarihinde “2935 Sayılı Olağanüstü Hal Kanununun 11. Maddesine Üç Bent ile Kanuna Bir Ek Madde Eklenmesi Hakkında” 201 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile yapılmıştır. Buna göre olağanüstü hal ilan edilen illerde valilerin yetkileri arttırılmakta ve haklarında dava açılması engellenmektedir. Valilik, “işçinin isteği, ahlâk ve iyiniyet kurallarına uymayan haller, sağlık sebepleri, normal emeklilik ve belirli iş süresinin bitişi nedeniyle hizmet akdinin sona ermesi veya feshi dışında kalan hallerde işçi çıkartmalarını üç aylık bir süreyi aşmamak kaydıyla izine bağlamak veya ertelemek; dernek faaliyetlerini, her dernek hakkında ayrı karar almak ve üç ayı geçmemek kaydıyla durdurmak; grev ve lokavt kararlarının uygulanmasını en çok bir aya kadar ertelemek” yetkilerine sahip olacaktır..

Olağanüstü Hal Kanununda 201 Sayılı Kararname ile yapılan bu düzenleme Türk-İş tarafından eleştirilmiştir. Türk-İş düzenlemenin sıkıyö-

netimin kaldırılıp olağanüstü hal ilan edilen illerde işçi çıkarma yasağı uygulaması bakımından hiçbir güvence getirmediğini, işçi çıkarılmasına imkân hazırladığını, grev erteleme yetkisinin ise işçi hak ve özgürlükleri bakımından yeni bir kısıtlama oluşturduğunu bildirmiş, konu ayrıca Türk-İş/Hükümet Zirve Toplantısı'nda ele alınmıştır. Yasağın uygulanış ve işle-yişinin bir kararname veya genelge ile açıklığa kavuşturulmasının isten-mesine karşın, Hükümet bu konuda da olumlu adım atmamıştır.

Raporun birinci bölümünde de açıklığa kavuşturulduğu üzere, yasal çıkmazlar Özal Hükümetinin ısrarlı politikasıyla sürmektedir. Çıkmazlar eylem uygulamasının en önde gelen sebebini oluşturmaktadır

**SOSYAL GÜVENLİK ÇIKMAZLARI VE
YAPILAN ÇALIŞMALAR**

SOSYAL GÜVENLİK ALANINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR

Ocak 1984'te girilen yeni çalışma döneminde Sosyal Güvenlik alanında yaşanan sorunlar Türk İşçi Hareketinin temel ilgi alanı olmakta devam etmektedir.

Geçirdiğimiz dönemde Özal Hükümeti, çalışma yaşamına ilişkin tedbirlerdeki işçi hak ve özgürlüklerine karşıt tutumunu sosyal güvenlik alanında da sürdürmüştür. İşçinin emeklilik yaşıyla oynanmış, emekli maaşlarını ödeme düzeni bozulmuş, mesken sahibi olması imkanı ortadan kaldırılmış, kendi öz malı olan Kurum Sağlık Tesislerinin devredilmesi yolunda çalışmalar başlatılmış, Kurumun işleyişi ve denetiminde söz hakkı kaldırılmıştır. Bunun gibi uygulamalar, Sosyal Hukuk Devletini terkeden bir görüşle Özal Hükümetinin "Müktesep haklar" konusunda bile geriye dönüş çabası içinde bulunduğunu göstermiştir. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın açıklanmasıyla, planın "Sosyal Güvenlik İlke ve Politikaları" bölümünde ortaya çıkan gelişmeler siyasal iktidarın, işçinin hak ve özgürlüklerine karşıt tutumunun açık bir göstergesi olmuştur.

Türk-İş, sorunları ortaya çıktığı tarihlerdeki yönleriyle değerlendirerek yaptığı tesbit ve önerilerle, çalışanlar açısından kamuoyunu sürekli canlı tutma görevini sürdürmüş ve yukarıda belirtilen teşebbüslerin bir kısmı durdurabilmiştir.

EMEKLİLİK YAŞININ YÜKSELTİLMESİ SORUNU

Sosyal Sigortalar Kanunu uygulanmasında karşılaşılan önemli sorunlardan biri emeklilik yaşının yükseltilmesi girişimi olmuştur. Kalkınma Planında bu girişimin ön hazırlığının yapıldığının belirlenmesi üzerine Yönetim Kurulumuz öncelikle Kalkınma Planının Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde görüşülmesi sırasında gerekli değişikliğin yapılması için işçi ve sendikacı kökenli parlamenterleri toplantıya çağırarak, bu arada 26 Haziran 1984 Günü, 84-3402-2/1 sayılı bir yazı ile doğrudan Başbakan'a başvurarak emeklilik yaşında değişiklik yapılmamasını istemiştir. İşçi ve sendikacı kökenli parlamenterlerle yapılan toplantıda Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde emeklilik yaşının yükseltilmesini öngören 640 No.lu ilkenin çıkarılması için bir önerge verilmesi kararlaştırılmıştır. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Tasarısı'nda "Türkiye'de ortalama yaşam süresinin 1980/85 yılları arasında (63) yıl, ortalama yaşlılık aylığı alma süresinin ise 20 yıl olduğu" öne sürülmüş, "Avrupa'da ortalama yaşam süresi 70 ve daha yukarı yaş iken yaşlılık aylığı alma sürelerinin İsviçre'de 9 yıl, Almanya'da 13 yıl, İngiltere'de 12 yıl olduğu, Türkiye'deki uygulama ile

gelecekte bir finansman sıkıntısı doğacağı" iddia edilmiştir. TBMM'ne İstanbul Milletvekili Kemal Özer ve diğer bazı Parlâmenterler tarafından sunulan önergede bu iddia çürütülmüş, "...ortalama ömür süresinin (63) olarak belirtilip, emeklilik aylığı alma süresinin (20) yıl olarak alınması, tüm çalışanların (43) yaşında emekliye ayrıldıkları varsayımına dayanmaktadır. Oysa Sosyal Sigortalar Kurumunun son beş yıllık istatistiklerinde emekli olma ortalama yaşı (50) ilâ (52) yaş arasında değişmektedir. Buna göre yurdumuzda ortalama ömür (63) ise, emekli aylığı alma süresi, (20) yıl olmayıp, (11) ilâ (13) yıl arasındadır ki, bu da Plânda örnek olarak gösterilen Avrupa ülkeleri ölçüsüne uygundur. Sosyal Sigortalar Kurumunun son beş yıllık istatistiklerindeki sayıları Plânda emeklilik için belirtilen kadın için (50), erkek için (55) yaş esas alınıp hesap yapıldığında ortalama emekli olma yaşı (59) ilâ (60) arasında bulunmaktadır. Böyle olunca ortalama emekli aylığı alma süresi (3) ilâ (4) yıla düşecektir. Bu da (50) veya (55) şartı ile emeklilik kabul edildiğinde, işçinin büyük bir bölümünün emekli olmadan öleceğini ifade eder..." denilmiştir. Aynı önergede işçilerin, masa başında çalışan bir memur veya kendi işinde çalışan bir kişiye nazaran daha ağır şartlar altında olduğu, daha kısa sürede yıprandığı belirtilerek, emeklilikte memur ve kendi nam ve hesabına çalışanlar ile aynı yaş şartlarına bağlı tutulamayacağı savunulmuştur. Türkiye Büyük Millet Meclisi'ndeki görüşmelerde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı önergeye karşı çıkmış ve Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Plânında (50)/(55) yaş ilkesi kalmıştır.

Başlatılan bu girişimin işçi kamuoyundaki tepkisi büyürken, çok sayıda işçinin emeklilik için başvuruda bulunduğu görülmüştür. Türk-İş Yönetim Kurulu üyeleri ilkenin Planda yer alması ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı yetkililerinin emeklilik yaşının yükseltileceği yolundaki ısrarlı tutumu karşısında, basın önünde yoğun bir kampanya başlatmışlardır. Türkiye'nin gerçekleri ve işçilerin kazanılmış hakları gözetilmeden emeklilik yaşının yükseltilemeyeceğini bildiren Türk-İş Yönetim Kurulu, "bu düzenleme ile işsiz sayısının artacağını, kalıyfiye işgücünün kısa süre içinde işlerini bırakıp emekli olma yolunu seçeceğini, Kurumun finansman sorununun kaynakların iyi değerlendirilmemesi, kötü yönetim ve işverenlerin prim borçlarının ödenmemesi olduğunu" açıklamışlardır. Bu kampanyaya Teşkilatımız yöneticileri de büyük ölçüde katılmışlar, destek olmuşlardır. 19 Temmuz 1984 gün, 84-3513-5/43 sayılı bir yazı ile Teşkilatımız gelişmeler konusunda uyarılmış, geçmiş deneyimlerin bu çeşit Plan ilkelerinin kolaylıkla hayata geçirelemediğini gösterdiği belirtilerek, işçilerin tedirgin olmamalarının gözetilmesi istenilmiştir.

Ayrıca emeklilik yaşının yükseltilmesi konusundaki Türk-İş görüşleri 17 Temmuz 1984, 11 Şubat 1985, 29 Nisan 1985 tarihlerinde yapılan Türk-İş/Hükümet Zirve Toplantıları'nda görüşülmüş, işçinin emeklilik yaşıyla oynanılmaması gerektiği ortaya konmuştur. Aynı konu, işçinin

yegane güvenlik kuruluşu olan SSK'nun Mayıs 1985'te yapılan 40. Genel Kurulunda Türk-İş Genel Sekreteri tarafından açıklanmıştır. Türk-İş Genel Sekreteri Türk-İş görüşünü şöyle özetlemiştir: (37)

"İşçilerimizin bütününe tercümanı olarak emeklilik yaşı konusunda kesin görüş ve tavrımız yazılı ve sözlü basında defaatle yer almış bulunmaktadır.

Emekli olma şartlarında ve emekli olma yaşında herhangi bir değişikliğe Türk İşçisinin rızası yoktur.

Dört milyon üzerinde işsizi olan memleketimizde, Emeklilik yaşı değil daha yukarı götürmek, mümkünse aşağıya çekmek suretiyle gene işsizlere iş imkanı açmak gereklidir.

Nereden bakılırsa bakılsın Emeklilik yaşını yükseltmek bugünkü ülke şartlarına göre yanlış ve hatalıdır. Riski çok olacak bir uygulamadır. Kurumun mali durumunu gerekçe göstermek, daha yukarıda açıklanan hususlar ve imkanlar sebebiyle yeterli ve inandırıcı sebep değildir."

Türk-İş'in bütün istek ve çabalarına rağmen, Özal Hükümeti, 24.12.1985 tarihinde kabul edilen 3246 Sayılı Yasa ile işçilerin emeklilik yaşını yükseltmiştir. Değişikliğin önlenmesi için son derece yoğun bir çalışma yapılmış olmasına rağmen, Yasanın çıkarılması engellenememiştir.

Türk-İş'in Parlâmentoya Çağrı Toplantısının yapıldığı 21 Aralık 1985 günü tasarı Hükümet tarafından süratle görüşülerek, aynı hızla TBMM'ne sevk edilmiştir. 20 Aralık 1985 günü Türk-İş Genel Sekreteri basına bir açıklama yaparak bu girişimin durdurulmasını istemiştir. 21 Aralık tarihli toplantıda sendika yöneticileri durumu protesto etmişler, 22 Aralık 1985 günü Türk-İş bir açıklama yaparak haksızlığın önlenmesi yolundaki isteğini tekrarlamıştır. Türk-İş "Sosyal Sigortalar Kurumu'nun mali müzaya-ka içinde olduğu yolundaki Hükümet görüşünün gerçekleri yansıtmadığını, hedefin işçilerin kazanılmış haklarının ortadan kaldırılmak olduğunu" açıklamış, "derhal alınabilecek ve Kurumun mali yapısını güçlendirecek önlemler olduğuna" işaret etmiş, sorunu Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın Bütçesinin görüşülmesi sırasında TBMM'ne yansıtmış, ancak tasarının çoğunluk partisinin oylarıyla kanunlaşması önlenememiştir.

22 Aralık 1985 tarihinde açıklanan, Hükümet tasarısına karşı Türk-İş şu görüşü açıklamıştır:

"506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanununa iki ek, iki geçici madde eklenmesine ve bir fıkrasının yürürlükten kaldırılmasına dair kanun tasarısının, Hükümet tarafından süratle görüşülüp TBMM'ne aynı hızla gönderilmesi işçiler arasında büyük tedirginlik yaratmıştır.

Türk-İş, emeklilik yaşının yükseltilmesi, emekli olma ve şartlarının zorlaştırılmasını şu sebeplerden dolayı mahzurlu görmektedir:

Türk-İş Çalışma Raporu

1 — İşsizi 4 milyon olan Memleketimizde emekli olma şartlarını zorlaştırmak işsizliğin daha da artmasına, genç işsizlerin iş bulma ümitlerinin yok olmasına yol açacaktır.

2 — Kazanılmış bir hakkın kısılması genel bir huzursuzluk sebebidir, giderek bezginliğe dönüşecek verimliliği olumsuz yönde etkileyecektir.

3 — İşçilerin yaşama sınırı; erkeklerde 53 yaştır. Ülkemizdeki bu gerçek karşısında; erkek işçiler, ölümlerinden iki yıl sonra emekli haklarını kazanacaklar demektir. Bunun yol açacağı tedirginlik küçümsenmemelidir.

Sosyal Güvenlik Fonları, ağır enflasyon gidişi içinde zarar görmektedir.

Enflasyonist gidiş fonları eritir. Bu durum Sosyal Güvenlik finansmanında ciddi tehlikeler oluşturur. Bu takdirde etkili tedbirlerin alınması gerekli ve kaçınılmazdır.

Bu tedbirleri şöyle öneriyoruz:

1 — Birikmiş SSK. prim ve alacaklarının tahsili, gecikme faizleri ve kanuni cezaları ile birlikte Kuruma intikâl etmesinin sağlanması, Sosyal Sigortalara yaklaşık 100 milyar lira gelir sağlayabilecektir.

2 — Halen % 30 faizle değerlendirilmeye çalışılan 235.7 milyar lira değerinde Tahvil sahibi olan SSK. bu konuda % 25 nispetinde zarardadır. Hazine Bonosu, Devlet Tahvili için öngörülen ve uygulanan % 55 faiz nispetinin, SSK.'nın Devlet Yatırım Bankasındaki Tahvillerine de uygulandığında kazancı 120 milyar liraya ulaşabilecektir.

3 — SSK.'nın rant tesisinin 2912 Sayılı Kira Kanununun imkan verdiği ölçülerde ve gerçek manada değerlendirilebilmesi Kurumun kira gelirlerinin iki katına çıkmasını sağlayacaktır.

4 — Türk-İş Araştırmalarına göre Ülkemizde 650 bin kişi sigortasız çalıştırılmaktadır. Özel sektör işverenleri; çalıştırdıkları;

a) 20 kişiden yarısını sigortalı yaparsa diğer yarısını sigortadan kaçırmayı kâr saymakta.

b) Altmışbin lira aylık ücret verdiğini asgari ücret üzerinden sigortalamakta nimet külfet dengesini bozmaktadır.

c) Devamlı çalışan işçiye ayda 10-15 gün çalışmış gösterip daha az miktarda sigorta primi ödemeyi kâr saymaktadır.

Tam veya kısmi sigortasız çalıştırılanların ciddi bir şekilde takip edilebilmesi sonucu, Kurum prim gelirlerinin en az % 25 seviyede artırılması mümkün olacaktır.

5 — SSK. ilaç fabrikası beklenen fonksiyona kavuşturulamamıştır. Bakanlığının ilgisizliği sonucu yetersiz bir durumda bulunmaktadır.

SSK.'nın sağlık tesislerinde en çok kullanılan ilaç türlerinin tamamını ürettikten başka hastanelerde kullanılan Tıbbî Mahlûlleri ve bağımsız bir bölümünde deterjan üretmek kabiliyetinde olan bu müessesenin bütün üniteleriyle ve tam kapasite ile çalıştırılması, Kuruma milyarlarca lira kazanç sağlayabilecektir.

6 — SSK. matbaasının ve atölyelerinin tam kapasite ile çalıştırılabilmesi halinde piyasadan alınan bu hizmetlerin, Kurumca üretilmesi mümkün olacak ve bunun sonucu yılda bir milyara yaklaşık bir gider tasarruf edilecektir.

7 — SSK.'nın bir yılda yakıt (Fuel-oil, Benzin, Motorin) için ödediği astronomik rakamlar her yıl katlanarak büyümektedir. İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyük merkezlere kurulacak;

a) Yakıt santralleri (depo ve pompalama santralleri)

b) Tanker filosu,

c) Araçların devre dışı kalacağı bir pazar sistemi,

SSK.'nın en az yıllık 1 milyar lira kazancı demek olacaktır.

8 — Kendi haline terkedilmiş bazı kurum inşaatlarının kısa zamanda tamamlanması ve dışarıdan alınan özellikle sağlık hizmetlerinin bünye içinde üretilmesi, SSK.'nın önemli miktarlarda tasarrufuna imkân verecektir.

9 — Özellikle SSK. sağlık tesislerinde devamlı ve çok miktarda tüketilen bazı ihtiyaç maddelerin Kurum imkânlarıyla üretilmesi, milyonlarca lira tasarruf sağlayacaktır.

10 — SSK. Hastanelerinde güneş enerjisinden yararlanma projesinin gereği gibi yaygınlaştırılması halinde giderek artan yakıt tasarrufunun yılda bir milyar liradan başlayacak önemli bir imkân verecektir.

Sayılan sadece bu tedbirlerin alınması bir tahmine göre yılda yaklaşık 280 milyar lira demektir.

Ayrıca 40 yıldan beri faaliyetlerini sürdüren Sosyal Sigortalar Kurumu tamamıyla işçi ve işveren primleri ile finanse edilmiştir. Bugüne kadar Devletin tek kuruşluk bir desteği olmamış aksine, Kurum Fonları ve Tahvillerinden istifade etme yolları açık tutulmuştur.

Bugün de Devlet Yatırım Bankasında bulunan 235.7 milyar lira değerindeki Kurum Tahvillerinin % 55 faizle değerlendirilmesi gerekmektedir, yukarıda da açıklandığı gibi % 25 nispetinde eksikliği ile tutulması, Kurumun değil hazinenin yararınadır. Kurumun tarihi boyunca bu hep böyle olmuş, Kurum kaynaklarından yararlanılmış, ancak Kurum hiçbir şeyden yararlandırılmamıştır.

Diğer taraftan, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca onaylanmış bulunan SSK. 1986 yılı İş Programı Kadro ve Bütçesi, Sayın Başbakan'ın (Kurum açık veriyor) iddialarını destekler mahiyette olmayıp aksine SSK.'nin gelir-gider dengesinin iyi olduğunu rakamlar ve Bütçe fasılları ile ortaya koymaktadır.

Bu sebeple Hükümetin acele ile Meclise sevk ettiği kanun tasarısının gerekçesi geçerli değildir. İşçilerin haklarını kısmak ve kaldırmak yoluyla değil kazanılmış bu haklara dokunmadan alınabilecek bunca tedbir vardır.

Bu tedbirlerin sadece bir kısmını etkili bir şekilde almak ve uygulamak Kurum gelirlerinin önemli bir şekilde artmasına sebep olacaktır.

(2) Hergün kapı kapı dolaşan milyonlarca işsiz insan, daha yıllarca iş bulamama durumuyla karşılaşmıştır. Zira bu kanun, istihdam olanaklarını zorlaştırmıştır.

Sayın Cumhurbaşkanına yaptığımız başvuruda özetle Kurumun mali dengesizlik içinde olmadığı ve iddia edilenin aksine, "Türkiye'nin genç emekliler ülkesi" halini almadığı rakamlarla sunulmuştur. Ayrıca yurdumuzda ortalama insan ömrünün Batı ülkeleriyle karşılaştırmaya imkan veremeyecek düzeyde düşük bulunduğu; SSK bünyesinde alınacak en az on önlemle, bir çırpıda Kuruma her yıl 280 milyon dolayında ek Mali imkan sağlanabileceği; TBMM'de kabul edilen yasa değişikliği ile sosyal güvenlik alanında tamiri son derece zor bir eşitsizliğe yol açıldığı da belirtilmiştir."

Cumhurbaşkanına Yapılan Başvuru

Türk-İş'in, Cumhurbaşkanı Kenan Evren'e yaptığı başvuru şöyledir:

"İşçilerin emeklilikleri ile ilgili "17.7.1964 tarihli ve 506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanununa Üç Ek ve İki Geçici Madde Eklenmesi ve Aynı Kanunun 60 ıncı Maddesinin (A) Fıkrasının Yürürlükten Kaldırılması Hakkında Kanun Tasarısı" TBMM'nin 24.12.1985 günkü toplantısında kabul edilmiş bulunmaktadır.

506 Sayılı Kanunda yapılan değişiklik aşağıda sunulan nedenlerle ihtiyaçlara cevap vermekten uzak, Anayasa'nın eşitlik ilkesini ve sosyal adalet anlayışını zedeleyici niteliktedir.

1. Kurumun mali çıkmaz içinde olduğu ya da önlem alınmadığı takdirde yakın gelecekte mali çıkmaza sürükleneceği yolunda, Yasa değişikliği gerekçesine hakim olduğu görülen iddia doğru değildir. Şöyle ki;

(1) Kurumun 1986 Yılı Program ve Bütçesi:

Kurumun 1986 yılı İş Programı ve Bütçesinde gelirleri 905.313 milyar TL. olarak hesaplanmıştır. Emeklilik dahil tüm sigorta giderleri 578.630 milyar liradır. Diğer giderler 302.590 milyar lira olup, 24.093 milyar lira yatırım harcamaları ile birlikte giderlerin 905.313 milyar TL. olduğu görülmektedir. Diğer bir deyişle, SSK. tarafından hazırlanan ve kesinleşen 1986 yılı Bütçesi denktir. Esasen bu husus Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı tarafından TBMM.'nde yapılan açıklamalarda da teyid edilmiştir.

(2) Geçmiş Yıllar Uygulaması ve Deneyimi:

Kurumun mali yapısı ile ilgili olarak bugün Hükümetçe öne sürülen iddialar 1970'lerde ortaya atılmış, TÜRK-İŞ o tarihlerde de öne sürülen görüşlerin gerçeği yansıtmadığını savunmuş, TÜRK-İŞ'in görüşlerinin haklılığı 15 yıllık uygulama ile ortaya çıkmıştır. SSK. hiçbir dönemde mali çıkmazla karşı karşıya kalmamıştır. Nitekim 13 yıl önce mali çıkmaza ilişkin iddia, Uluslararası Çalışma Teşkilatı (ILO)'nın "Zelenka Raporu" ismiyle anılan bir araştırmasına dayandırılmış ise de, bugün olduğu gibi, araş-

tırmaya esas veri ve donelerin gerçeği tam olarak yansıtmaması ve yapılan hesaplarda aşağıda kısaca değinilecek "kapitalizasyon sistemine" bağlı kalınması karşısında, Kurumun kısa sürede iflasa sürükleneyeceği görüşü boşlukta kalmış ve ortaya konan varsayımların hiçbirini gerçekleştirmemiştir.

(3) Kapitalizasyon (birikim) sistemi ile Repartition (Dağıtım) Sistemine Dayalı Farklı Sonuçlar:

Yukarıda değinildiği üzere mali çıkmaz; aktüeryal hesaplarda açık olduğu ya da olacağı iddiasına dayandırılmaktadır.

Kurumun aktüeryal hesabı "kapitalizasyon-birikim sistemi" yeni çalışan kişinin çalıştığı dönemde ödediği prim ile emekli aylıklarının hatta dul ve yetimin aylıklarının da karşılanması sistemine dayanmaktadır.

Oysa günümüzde bu sistem Batı ülkelerinde çoktan bırakılmıştır. Batı'nın bugün uyguladığı sistem "repartisyon-dağıtım sistemi"dir. Buna göre bugün çalışanların ödedikleri primler ile kendilerinden önce çalışanların emekli aylıklarının ve bunların dul ve yetimlerinin aylıklarının karşılanması esastır. Bu sistem aynı zamanda enflasyonist baskının arttığı dönemlerde zorunlu bir sistemdir.

Bugün gerek T.C. Emekli Sandığı, gerekse Bağ-Kur gerekse SSK. fiilen bu sistemi uygulamaktadır. Ne var ki, aktüeryal dengenin hesaplanmasında, yasalar gereği kapitalizasyon sistemine özgü veri ve donelerden hareket etmektedirler. Bunun en çarpıcı, hatalı sonucu Beş Yıllık Plân'da görülmüştür. Plâna göre T.C. Emekli Sandığı, Bağ-Kur ve SSK. 'nın 1983 fiatlarıyla 400 milyar TL. dolayında açığı vardır. Bu seviyede açığı olduğu iddia edilen bu Kurumların, TBMM KİT Komisyonu'nca denetlenen 1982 yılı hesapları sonucunda ise aşağıdaki gelir fazlalıkları ortaya çıkmıştır.

T.C. Emekli Sandığı	5.233.000.000.— TL.
Bağ-Kur	24.739.000.000.— TL.
Sosyal Sigortalar Kurumu	159.328.000.000.— TL.

Bu gelir fazlasının repartition sistemi gereği olağanüstü hallerde kullanılmak üzere ayrılan "fon" olduğu ileri sürülebilirse de, bu durumda da, SSK. 'nın en iyi durumda olduğu açıktır.

II. Kurumun mali yapısını daha güçlü kılabilmek için öncelikle alınabilecek önlemler vardır.

(1) SSK'nın Devlet Yatırım Bankası'ndan ve Hazine'den Alacakları:

SSK'nın 31.12.1985 tarihi itibarıyla Devlet Yatırım Bankası'ndan ve Hazine'den tahvil alacağı toplam 144.6 milyar TL.'dir. Bunun faiz geliri toplamı 191.1 milyar TL.'dir. Bu durumda SSK Hazine ve Devlet Yatırım Bankası'ndan toplam 235.7 milyar TL. alacaktır.

(2) Faiz Oranının % 30 Olması:

Tahviller 1981 yılına kadar yüzde 11 ile işletilmekte iken, yüksek direktiflerinizle 1981'den itibaren % 30 ile işletilmeye başlanmıştır. Banka faiz oranlarının yüzde 55 dolayında olduğu bu dönemde yüzde 30 ile nemalandırma devam etmektedir."

(3) Alınabilecek diğer önlemler:

Cumhurbaşkanlığına yapılan başvuruda, daha önce kamuoyuna açıklanan emeklilik yaşının yükseltilmesine karşı Türk-İş görüşünde yer alan SSK'nun mali yapısını güçlendirme konusunda alınabilecek önlemler tek arlanmıştır.

Cumhurbaşkanlığına sunulan başvuru daha sonra şöyle devam etmektedir:

"III. Türkiye iddia edilen aksine "genç emekliler ülkesi" değildir. Yaş değişikliğinde hakim kılınmak istenen görüşle; yaşlılık aylığının, yaş şartlarına bağlanması gerektiği 5. Beş Yıllık Plânda da belirtildiği üzere, şu noktalarda toplanmaktadır:

- a) Türkiye'de ortalama ömrün 63 yaşa ulaştığı,
- b) Batı'da emeklilerin aylık alma süresinin 9-13 yıl olduğu, Türkiye'de ise bu sürenin 20 yıl olduğu,
- c) Batı ülkelerinde bir emekliye karşı 8-9 çalışanın bulunduğu, Türkiye'de ise, bir emekliye karşı 2-2,5 çalışan olduğu,
- d) Sosyal Güvenlik Kurumları'nın halen kapitalizasyon finansman sistemi ile çalışması nedeniyle ayrılması gereken hukukî matematik karşılıkların yatırılmadığından, giderlerinin gelirlerinden farklı olmasının beklendiği.

Bu görüşlere katılmak mümkün değildir. Zira;

- a) Ortalama ömür, "belli sayıda insanın meselâ bir neslin belli bir devrede, meselâ bir yıl içinde doğan insanların yaşama süresinin ortalamasıdır".

Ortalama ömrün 63 yaş olduğunun tesbiti, 63 yıldan daha uzun bir sürede, belli bir yıl içinden doğan insanların yaşama sürelerinin takibi sonucu tesbit edilebilir ki; Ülkemizde böyle bir takip yapılmamıştır.

- b) Emeklilerin, ortalama ömrü 63 yaş esasına göre ortalama 20 yıllık aylık aldıklarının kabulü halinde, ortalama emeklilik yaşının 43 olması gerekir. Oysa SSK. İstatistik Yıllığı son beş yılda yaşlılık aylığı bağlananların yaş ortalamasının 52 ila 50 yaş arasında değiştiğini göstermektedir.

Kadınların 50, erkeklerin 55 yaşını doldurduklarında emekli oldukları esas alınarak Sosyal Sigortalar Kurumu'ndan 1984 yılında emekli olanların durumunu değerlendirecek, emeklilik yaş ortalamasının kadınlarda 55,48; erkeklerde ise 59, 62; toplam ortalama ise 58, 89 olduğu sonucuna varılmaktadır.

Ülkemizde bir an için ortalama ömrün 63 olduğunu kabul edersek, bu durumda emekli için gelir ödeme süresi 4 yıl kadar olacaktır. Beşinci Beş Yıllık Plânda Batı Ülkelerinde bu sürenin 9-11 yıl olduğu kayıtlıdır ki, sözü edilen "dört yıllık süre" de Batı Ülkelerinin çok altında kalmaktadır.

Aynı esaslara göre hesap, 1984 yılı sonu itibarıyla yaşlılık aylığı alanlar için yapıldığında kadınlarda yaş ortalamasının 61, 21; erkeklerde 63, 20; toplamda ise 62, 85 olduğu görülmektedir.

Buna göre 63 yaşına kadar emekli aylığı alındığı söylenebilir-se de, ancak emekli olma yaş ortalaması 43 olmadığına göre, ortalama 20 yıl emekli aylığı alındığı veya emekli olma yaş ortalamasının 43 olduğu ileri sürülemez.

- c) Batı ülkelerinde bir emekliye karşı 8-9 çalışan vardır, denilmekte oysa elimizde mevcut Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)'nün 1984 yılı çalışma istatistiklerinden çıkardığımız sonuçlara göre bu oranın (61.430.000 nüfuslu) Federal Almanya'da bire 3, (54.273.000 nüfuslu) Fransa'da bire 2,73 ve (7.551.000 nüfuslu) Avusturya'da bire 3,37 olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar aktif nüfusun dışında kalan kadınlarda 60 yaşın, erkeklerde 65 yaşın üzerinde aktif olmayan nüfus esas alınarak çıkarılmıştır. Bu yaşların altında bulunan malûl aylığı alanlar ile dul ve yetimler hesaba katılmamıştır. Bunlar da hesaba katıldığında bir aylık alana, karşı aktif sayısı daha düşük olacaktır.

Sosyal Sigortalarda aylık alanlara karşı, çalışanlar oranı, aktif 2.439.016 sigortalının tüm aylık alanlar toplamı 901.801'e bölünerek bulunan 2.7 olarak ifade edilmektedir. Bu tür yapılan bir hesap yanlıştır. Çünkü 901.801 sayısında 141.576 eş, 5.932 ana ve baba olmak üzere 152.425 aylık alan çocuklar da dahil olup, her bir çocuk ve ana veya baba için tam birer sigortalı aylığı aldığı kabul edilerek hesaba katılmaktadır. Oysa bunlar sigortalıların hak sahipleridir. Kurum istatistiklerinde eş ve çocuklar sayısı tesbit edilirken bir aktif sigortalı için 3,17 çarpımı ile eş ve çocuk sayısı; 0,56 sayısı ile çarpımı sonucu da ana ve baba sayısı tesbit edilir. Bu ölçeklerle hareket edildiğinde aylık alan eş ve çocuklar karşılığı 74.460 sigortalı, ana ve babalar için de 3.707 sigortalı olarak hesap yapıldığında, bir emekliye karşı 3,59 çalışan bulunur ki, bu da yukarıda değinilen Avrupa ülkeleri düzeyindedir.

Bahsettiğimiz ülkelerde maluliyet, yaşlılık ve ölüm sigortaları için alınan prim oranları da sırası ile % 18, % 12,9 ve % 21,12'dir. Bir emekliye karşı 8-9 çalışanı olan bir ülkede bu oranlarda yüksek prim alınmasına da gerek yoktur; çok daha düşük oranlar olması gerekir.

Kaldı ki, yukarıda da değinildiği gibi tüm bu hesaplama hatalarının dayanağı fiilen uygulanmayan "kapitalizasyon sistemi"dir. 1/3 nolu bölümde belirtildiği gibi, bu sisteme dayalı hesaplar tüm sosyal güvenlik kuruluşları bakımından, fiilen gelir fazlasının saptandığı bir dönemde "400 milyar TL. açık" biçiminde 5. Beş Yıllık Plâna yansıtılmıştır; fiilen uygulanan repartition sistemi döneminde, kapitalizasyon sistemi ve ulaşılan sayısal açığın günümüzde fiili bir anlamı yoktur.

Sonuç :

- 1) Sosyal Sigortalar Kanunu'nda yapılan değişiklik adaletsizdir ve yukarıda açıklandığı üzere objektif gerçekleri yansıtmaktan uzaktır.
- 2) İşçilerimiz arasında son derece yaygın bir endişeye ve tepkiye yol açmıştır. Kazanılmış hak kavramı hiçbir dönem böylesine çığnımemiştir.
- 3) İstikrarlı olması gereken sosyal güvenlik sistemine karşı büyük bir güvensizlik doğmuştur.
- 4) Dört milyonu aşkın açık işsiz bulunduğu ülkemizde, tedbirle işsizlerin, özellikle genç işsizlerin iş bulabilme umudu büyük ölçüde ortadan kalkacaktır.
- 5) Bu yönleri ile malûl olan değişikliğin Kanunlaşması Devlete güveni zedeleyecektir."

Cumhurbaşkanının çağrısı üzerine Türk-İş Genel Sekreteri Sadık Şide 6 Ocak 1986 tarihinde Cumhurbaşkanına sözlü açıklamalarda da bulunmuştur. Veto isteminin yerinde görülmemesinin temel sebebinin Cumhurbaşkanlığınca yapılan incelemede "Anayasaya aykırı bir yönün tesbit edilmemiş olduğu" öğrenilmiştir.

**SSK
KONUT
KREDİLERİ**

Geçirdiğimiz dönemde karşılaşılan sorunlardan biri de işçinin konut edinmesini sağlayan SSK konut kredilerinin kaldırılmak istenmesidir. Yurdumuzda 250 bin konut ve 1 milyon 250 bini aşkın sayıda yurttaşımıza sağlıklı barınma imkanı kazandıran SSK konut kredi uygulamasının devam etmesi, toplu konut fonu ile daha uyumlu işleyecek bir yapıya kavuşturulması gerektiği kesin işçi görüşü olarak ortaya konmuştur. Konfederasyonumuzun bu uygulamaya ilişkin önerileri ve istekleri şöyle özetlenebilir: (1) SSK kredileri, arsanın alımı ile inşaatların subasmanı seviyesine kadar yapılması için kullanılacak şekilde verilmeli, SSK Konut Kredisi Yönetmeliği bu ihtiyaca göre düzeltilmelidir. (2) Toplu konut fonu kredisi, subasmanına ulaşmış bulunan inşaatların tamamlanmasına ka-

dar olan tüm ihtiyacı karşılayacak şekilde ayarlanmalıdır. (3) Toplu konut fonu faizleri yüzde 15'ten yukarı çıkmayacak şekilde düzenlenmeli ve taksit yükü, dar ve sabit gelirinin taşıyabileceği seviyede tutulmalıdır. (4) İllerde toplu konut alanları ve gecekondü bölgelerinin süratle belirlenmesi, alt yapısının ikmal edilmesi ve İmar Planına alınmak suretiyle ihtiyaç sahiplerine verilmesi sağlanmalıdır. Diğer taraftan işçi yapı kooperatiflerine tamamlama kredisi verilmesini amaçlayan girişimlerimiz olumlu sonuçlanmış, Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı İdaresi Başkanlığı İdaresi'nce 8 Kasım 1984 gün, 02391 sayılı bir yazı ile "...daha önce kredilendirilen ve inşaatları devam eden yapı kooperatiflerine talepleri halinde ortak başına 200 bin ilâ 300 bin lira tutarında ek kredi verilebileceği", buna ilişkin 84/3 sayılı Tebliğin 11 Eylül 1984'de yayımlanarak yürürlüğe girdiği duyurulmuştur.

Dar gelirli insanların konut sahibi olmaları amacıyla 1981 yılında yürürlüğe giren 2487 sayılı Toplu Konut Kanunu, 17.3.1984 tarihinde yürürlüğe konan 2985 sayılı kanunla değiştirilerek, daha ağır koşullar getirilmiştir. Toplam konut maliyeti içinde özkaynak oranı artırılmış, kredi faizlerinin oranı % 35-40 seviyelerine yükseltilmiştir.

Bu önemli sorunu Türk-İş, hükümetle yaptığı zirve toplantılarına götürmüş, soruna çözüm getirilmesi gerektiğini savunmuştur. SSK. 39. Genel Kurulu'nda "işçi konutlarının durumuna ve kredi çıkmazına değinilerek, acele önlem alınması isteği açıklanmıştır. SSK. 40. Genel Kurulunda ise Türk-İş Görüşü Genel Sekreter tarafından açıklanmış; "226816 mesken üretilmesine neden olan SSK konut kredilerinin kaldırılmasının kuruma birşey sağlamayacağı" belirtilmiştir. (38)

Bütün bu istek ve öneriler, girişilen çabalar sonuçsuz kalmış, çeyrek asırdan beri başarı ile devam eden SSK. konut kredisi uygulaması 1985 yılı başında Bakanlık emri ile durdurulmuştur.

Öte yandan, konut sorununun çözümü konusundaki girişimler, Konfederasyonumuz çalışmaları arasında sürdürülmüştür. Konutbirlik tarafından Ekim 1985'de düzenlenen ve konut sorununun tartışıldığı kurultaya katılan Türk-İş Genel Sekreter'i, işçi görüşünü açıklamış ve öneriler getirmiştir. Öte yandan, Birleşmiş Millet Genel Kurulu'nca 1987 yılının "Dünya Konut Yılı" olarak belirlendiği dikkate alınarak, Konfederasyonumuz işçilerin konut sahibi olmalarını sağlamak amacıyla konut kampanyası açılmasını kararlaştırmış ve bu durum örgütümüze duyurulmuştur. 1987 yılının Dünya Konut Yılı olarak ilan edilmesinin amacı, adından da anlaşılacağı üzere, konutu olmayan dar ve sabit gelirli insanların konut sahibi edilmeleridir.

İşçilerimizin bu alandaki beklentileri bir özet tablo halinde düzenlenmiş ve Başbakanlığa sunulmak üzere "Türk-İş Talep Raporu" hazırlanmıştır. Bu rapor ile, esasen çok dar imkanlarla yaşayabilen insanları, büyük

(38) Konuşmanın tam metni için "Belgeler" kitabı s. 271 ve 281'e bkz.

borçlar altına sokmadan ve doğrudan konut kredisi ile konut sahibi yapmanın önemine işaretlerle, faizsiz kredi, arsa temini ve belediyelerin desteği, tahsisli inşaat malzemesi sağlanması, SSK'dan ön kredi, işverenlerin katkısı, sendikaların kredisi, kooperatiflerin denetimi konusunda taleplerde bulunmaktadır.

Bugünkü koşullarda çalışanların konut edinebilmelerinin oldukça güç ve büyük fedakarlıklar gerektirdiği, geçerli olan konut kredisi limitlerinin piyasadaki cari fiyatlar üzerinden konut maliyetini karşılayamadığı, bu bakımdan kişisel tasarrufun önem kazandığı, ancak çalışanların gelir düzeylerinde son yıllarda görülen gerilemenin de etkisiyle böyle bir tasarrufa imkan vermediği gözönünde tutulduğuna, başka kaynakların devreye sokulması gerektiği kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

SSK HASTANELERİ VE SAĞLIK HİZMETLERİ

Sağlık kuruluşları hiçbir kuşkuyla yer verilmeyecek biçimde işçinin malıdır. Bu tesislerin daha verimli çalıştırılması ve sigortalıya gerçek anlamda ve dünya standartları ölçüsünde sağlık hizmeti verebilmesi temel amaç ve hedef seçilmelidir.

Geçirdiğimiz dönemde işçilerin öz malı olan Sosyal Sigortalar Kurumunun sağlık tesislerinin devredilmesi yolunda çalışmalar yapılmıştır.

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Plânında, sigorta sağlık tesislerinin teşkilâtı ile birlikte Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na devrinin öngörüldüğü izlenimi veren bölümler tesbit edilmiş ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde değiştirilmesi için çalışılması kararlaştırılmıştır. İstanbul Milletvekili Kemal Özer ve diğer bazı parlamenterler Türk-İş'in çağrısı istikametinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne bir önerge sunmuşlar "sağlık hizmetlerinin koordineli bir şekilde —tek elden— yürütülmesi" bölümünden "tek elden" ibaresinin çıkarılması sağlanmış, "Devlet, Üniversite ve SSK hastanelerini arasında işbirliği imkânlarının geliştirilmesi..." bölümünde SSK hastanelerine yapılan atıf "diğer hastaneler" şeklinde Plana geçmiştir. Önergede bu konuda Türk-İş'in yerleşmiş görüşü tekrarlanmış, "...Sosyal Sigortalar Kurumunun sağlık kuruluşları, işçilerin ödedikleri vergi dışında, ayrıca, ödemekte oldukları hastalık sigortası primleri ile gene işverenlerin çalıştırdıkları işçiler için ödedikleri ve maliyetlere katkılar ve dolayısıyla işçinin ücreti niteliğinde olan hastalık sigortası primleri ile yapılmaktadır. Bu sebeple, Sosyal Sigortalar Kurumunun sağlık tesisleri işçilerin öz malıdır. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına devredilmesi mümkün değildir. Geçmiş dönemlerde de el atılan bu konuda hata edildiği anlaşılmış, haksızlıklar başlangıçta önlenmiştir. İşçilerimizin çok duyarlı olduğu bu konuda hassas ve dikkatli olması gerekir..." denilmiştir.

Türk-İş Çalışma Raporu

SSK hastanelerinin devrine ilişkin bir adım olarak, Bağ-Kur sigortalılarına hastalık sigortası getirilerek, Bağ-Kur sigortalılarının mevcut SSK hastaneleri ile sağlık yardımlarının sağlanması yolunda da çalışmalar olduğu görülmüştür. Nitekim Bakanlar Kurulunun 5.12.1985 tarih ve 85/10110 sayılı kararı ile 1.1.1986 tarihinden itibaren Bingöl, Bolu, Burdur, Giresun, Isparta, Konya, Kütahya, Manisa, Niğde, Tekirdağ ve Tokat illerinde Sağlık Sigortası uygulaması konulmuş, 1.9.1986 tarihinden itibaren de adı geçen illerde sağlık sigortası uygulanmasına geçilmiştir.

SSK hastaneleri konusundaki olumsuz tasarrufların ortaya çıkmasıyla birlikte Türk-İş konuya Hükümetle yaptığı zirve toplantılarına götürmüş, işçinin sağlık tesislerine göz dikilmemesini ve muayenehane sahiplerini işçinin sırtından zengin edecek formüller önerilmemesi gerektiğini açıkça dile getirmiştir. Bunun yanısıra işçinin yegane güvenlik kuruluğu olan Sosyal Sigortalar Kurumu'nun 40. Genel Kurulunda Türk-İş Görüşü Genel Sekreter tarafından açıklanarak, "Tapulu öz malımız Sosyal Sigortalar Kurumu'ndan alınmakta yahut buna yakın yeni bir statü oluşturulmaktadır.

Ancak Anayasanın;

- (a) Mülkiyet hakkı ile ilgili, 35. maddesi,
- (b) Devletleştirme ile ilgili, 47. maddesi
- (c) Sosyal Güvenlik Haklarıyla ilgili 60. maddesi,

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının bu tasarrufunu ne derecede desteklemektedir?

İşçinin kendi öz malı olan Hastanelerde hakkı olmayanlarla beraber sıraya sokulması, imkanları paylaşmaya zorlanması ne derecede Adalet ve ne derecede Hakkaniyet prensipleriyle bağdaşacaktır?

Bakanlık iddiasına göre hizmetin iyileştirilmesi ve hizmet standardının yükseltilmesini sağlamak, mülkiyetin devredilmeden yapılması ile mümkün olamaz mıydı?

Asıl amaç Kurum Hastaneleri üzerinde yeni tasarruflar yapmak mıdır?

İddia edildiği gibi, sağlık hizmetlerinin her türlü şikayetten uzak bir iyileştirmeyi sağlamak mıdır?

Bunu anlamak mümkün olmamıştır." denilmiştir.

Bu gelişmelere rağmen Türk işçisinin sesine kulak tıkayan Özal Hükümeti, bu konuda da olumsuz çalışmalarını sürdürmüştür. Bu arada Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı SSK sağlık tesislerinin tümüyle devrini öngören "Sağlık Hizmetleri Kanunu Kanun Tasarısı" hazırlamıştır.

Bu Kanun Tasarısının;

3. Maddesi : Sosyal Sigortalar Kurumunun hastane, sanatoryum, preventoryum, yataklı ve yataksız dispanserler, sağlık istasyonları ile benzeri müesseseleri, eczane ve ilaç fabrikası'nı kapsamına almakta;

4. Maddesi : SSK'nun dışında bir Sağlık Hizmetleri Kurumu'nun kurulmasını öngörmekte;

10. Maddesi : İçinde işçi ve işveren temsilcilerinin yer almayacağı bir "merkez yönetim kurulu" oluşturmakta;

12. Maddesi : "Sağlık kuruluşları ekonomik esaslara göre yönetilen ve çalışan kuruluşlardır" hükmüyle hastaneleri ticarethane gibi kabul etmekte,

15. Maddesi : Sağlık hizmetleri personelinin; sendikası ve sözleşmeli personel olmasını öngörmekte;

16. Maddesi : Mali kaynak olarak SSK'nun hastalık, analık, iş kazası ve meslek hastalıkları fonlarının parasının tümüyle devrini öngörmekte;

19. Maddesi : SSK sağlık tesislerinin içindeki malı ve mülküyle devrini gerektirmekte,

Geçici 1. Madde: SSK'nun tüm sağlık personelinin kayıtsız şartsız devrini gerektirmekte;

Geçici 2. Madde : SSK taşınır, taşınmaz mallar, araçlar, gereçler, makineler, aletler, cihazlar, malzemeler, oto, ambulans ve diğer taşıtlar, ilaçlar ve hammaddelerinin intifa hakkı verilmektedir.

Türk-İş bu kanun tasarısını, "40 yıllık Kurumun kırk yıllık malvarlığına ve parasına kanun yoluyla el koymak" şeklinde yorumlamış, doktorlarımızın tüccar, hastanelerimizin ticarethane olacağını belirterek düzenlemenin işçiye hiçbir yarar sağlamayacağını bildirmiştir.

SOSYAL GÜVENLİK KURULUNUN KALDIRILMASI SORUNU

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile ilgili 184 Sayılı Kanun Hükmündeki Kararnamenin bazı maddeleri 18 Haziran 1984 tarihinde 213 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile yeniden düzenlenmiş, bu arada Kararnamenin 6. maddesi ile "sürekli kurullar" arasında yer alan "Sosyal Güvenlik Kurulu" kaldırılmıştır. Bilindiği gibi Sosyal Güvenlik Kurulu 1976 yılında kurulmuş, 1981'e kadar bir varlık gösterememiş, 7 Ekim 1981'de çıkarılan 8/3732 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yeniden düzenlenmiştir. Bu düzenleme çerçevesinde "en ziyade temsil kaabiliyetini haiz işçi örgütü" olarak Türk-İş temsilcileri Kurula katılmışlardır. Kurul 1983 yılı sonuna kadar 19 toplantı yapmış ve yurdumuzun çeşitli sosyal güvenlik sorunlarının çözümüne açıklık getiren çalışmalarda bulunmuştur. Bun-

lar arasında "tarımda çalışanların sosyal güvenlik kapsamına alınması; sosyal güvenlik kuruluşlarının uyguladıkları norm ve standartların tesbit ve farklılıkların giderilmesi; sosyal güvenlik kuruluşlarının mali kaynak ve fonlarının değerlendirilmesi; sosyal güvenliği etkinleştirecek önlemlerin tesbiti; yurt dışında çalışan işçilerin sosyal güvenlik kuruluşlarına tâbi hizmetlerin değerlendirilmesi; Sosyal Sigortalar Kurumu ve Bağ-Kur'un 2000 yılına kadar Master Planı" gibi, sosyal güvenlik sisteminin tatmin-kâr bir düzeye getirilebilmesi için gereken önemli konular yer almıştır. Bu Kurul siyasal iktidarın, işçilerin yönetime katılmasını engellemeye yönelik genel tutumu içinde, 213 Sayılı Kararname ile kaldırılmıştır.

Türk-İş Yönetim Kurulu 14 Haziran 1984 tarihinde 84-3298-2/14 sayılı bir yazı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına başvurmuş, "184 Sayılı Kararnamenin 28. maddesi ile sürekli kurul halini alan Sosyal Güvenlik Kurulu'nun son altı aydır toplantıya çağrılmamış olduğuna" dikkati çekerek, "Kurulun toplanmasını" istemiştir. Temmuz ayı içinde bu başvuruya verilen cevapta "213 Sayılı Kararname ile Kurulun kaldırıldığı, bu bakımdan istemle ilgili bir şey yapılamayacağı" bildirilmiştir. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın yazı ile teyid edilmemiş görüşüne göre, Sosyal Güvenlik Kurulu'nun çalışma alanına giren konularda "Çalışma Meclisi"ni toplantıya çağırmak mümkündür. Konfederasyonumuzca bu görüş "ciddi" olarak nitelendirilmediği gibi, esasen, Sosyal Güvenlik Kurulu'nun işlevi ile "Çalışma Meclisi"nin yapabilecekleri birbirinden farklıdır. Konu, Türk-İş/Hükümet Zirve Toplantısı ile ilgili bölümde de belirtildiği gibi, Zirve Toplantısına getirilmiş, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı yaptığı açıklamada, şartlar gerektirdiğinde "Çalışma Meclisi"nin toplanabileceği" yolundaki görüşünü tekrarlamıştır. Türk-İş Yönetim Kurulu bu yaklaşımın kabul edilemeyeceğini bildirmişse de, Kurulun yeniden çalışmaya başlaması mümkün olmamıştır.

SAKATLARLA İLGİLİ ÇALIŞMALAR

Konfederasyonumuzun "sakat yurttaşlarımızın sorunları" ile ilgili çalışmalarına geçirdiğimiz dönemde de devam edilmiştir. 27 Nisan 1984 tarihinde Ankara Körler Ortaokulu'nun düzenlediği "Tanıtma Programı"nda Türk-İş, Genel Sekreter tarafından temsil olunmuş, 1981'den başlayan "Sakatlar Yılı" çalışmalarının on yıllık bir süre için devamı, çalışmaların sistemli bir biçimde yürütülmesi önerilmiş, özellikle öğrenim çağındaki sakatlara verilecek özel ve temel eğitim çalışmalarının yaygınlaştırılması gereği üzerinde durulmuştur. 2/3 Mayıs 1984 tarihleri arasında Türk-İş Genel Sekreteri İstanbul Emirgan'da kurulu "Körlere Rehabilitasyon Vakfı"nı ziyaret etmiş, Vakfın çalışmaları hakkında bilgi almış, yetiştirilenlere iş temini bakımından Türk-İş'in yapabileceklerini

açıklamıştır. İş temini istemi ile İş ve İşçi Bulma Kurumu Genel Müdürlüğüne ve Sakatları Koruma Milli Koordinasyon Kurulu Başkanlığına sözlü ve yazılı olarak başvurulmuştur.

SSK. 39. GENEL KURULU

SSK 39. Genel Kurulu 14/17 Mayıs 1984 tarihleri arasında toplanmıştır.

Bu toplantıda alınan kararlar ışığında genel kurulda Türk-İş'in görüşü, Türk-İş Genel Sekreteri M. Sadık Şide tarafından açıklanmıştır. (39)

Türk-İş Genel Sekreteri konuşmasında "sosyal güvenliğin önemi" üzerinde durmuş, Kurumun mali durumuna değinerek, "SSK prim alacaklarının kümülatif toplamının 73 milyar lira dolayında olduğunu, istirdat kanununun çıkarılması beklenirken bir kısım çevrelerce sigorta prim borçlarının affının istendiğini, prim borçlarının affedilmesinin asla mümkün olamayacağını, bir yandan birikmiş prim borçlarının tahsili için etkin önlemler alınması gerekirken, diğer yandan borçların yeniden birikmemesi, çoğalmaması için önlemler geliştirilmek gerektiğini, sert yaptırımlara ihtiyaç olduğunu, mali durumun düzeltilebilmesi bakımından Kurumun tahvil satın alma yükümlülüğünden kurtarılmasının zorunlu olduğunu" bildirmiştir. Tahvil işlemlerinde çeşitli olumsuzluklar olduğuna dikkati çeken Türk-İş Genel Sekreteri, 40 milyar 73 milyon 92 bin 520 liralık tahvil için para yatırılmış olmasına karşın tahvillerin Devlet Yatırım Bankası'na teslim edilmediğini, milli bankalardaki mevduatın faiz geliri ile nemandırılmasındaki sonuçların iyi kabul edilebileceğini, 2868 Sayılı Kanunla SSK'na sağlanmış bulunan vergi ve harç muafiyetinden en geniş şekilde yararlanılması gerektiğini, açık vermekte olan uzun vadeli sigorta kolları ile gelir fazlası gösteren kısa vadeli sigorta kolları arasında iç transferi sağlayacak bir operasyonun yerinde olacağını belirtmiştir. Türk-İş Genel Sekreteri sağlık hizmetlerinin arttırılmasına gayret sarfedilmesi gerektiğini belirterek, sigortalıların ihtiyaçlarını henüz tam olarak karşılayamayan sağlık tesislerinin herkese açılmasının kabul edilemeyeceğini, hastanelerin sigortalıların öz malı olduğunu ve öyle kalacağını söylemiştir. Türk-İş Genel Sekreteri, bu konuda, hizmetlerin etkinleştirilmesinin beklendiğine dikkati çekmiş, ilaç sarfının yüzde 20 artışla 1983 yılında 8,5 milyar liraya ulaşmış bulunması karşısında önlem alınması gerektiğini, ilaç fabrikasının öngörülen hedeflere ulaşacak bir çalışma içine sokulmasını, reçete tanziminde keyfilikleri önleyici önlemler alınmasını istemiştir. Kurum inşaatlarındaki gecikmelerin olumsuz sonuçlarını anlatan Türk-İş Genel Sekreteri, rant tesisleri ile ilgili olarak alınan önlemlerin etkinleştirilmesini istemiş, işçi konutları konusundaki Türk-İş'in görüşünü şöyle açıklamıştır:

(39) Konuşmanın tam metni için "Belgeler" kitabı s. 271'e bkz.

- ☐ Daha çok sayıda ihtiyaç sahibi işçiye konut kredisi verilmelidir.
- ☐ İnşaatlar yüzde 60 seviyeye geldiğinde Toplu Konut Fonu tamamlama Kredisi sağlanmalıdır.
- ☐ İnşaatların en geç iki yılda teslimi esas alınmalıdır.
- ☐ Toplu arsa temini bakımından imkanlar sağlanmalıdır.
- ☐ Kurumun uygun arsalar üzerine toplu konut yapması ve ihtiyaç sahiplerine dağıtılması denemesine devam olunmalıdır.

ISSA ASYA BÖLGESEL TOPLANTISI

Sosyal güvenlik alanında önemli bir toplantı 5/7 Eylül 1984 günlerinde "Uluslararası Sosyal Güvenlik Kurulu" tarafından İstanbul'da düzenlenmiştir. "Emekliliğin Korunması" konulu ISSA Asya Bölgesel Toplantısında, Türk-İş, Genel Başkan ve Genel Sekreter tarafından temsil olunmuştur.

Avustralya, Fiji, Malezya, Tayland, SSCB, Ürdün, Yeni Gine, Hindistan, Filipinler, Japonya, İsrail temsilcilerinin hazır bulundukları toplantıda Türk-İş Genel Sekreteri Türk-İş'in "emekliliğin korunması" konusundaki görüşlerini açıklamış, çeşitli ülke uygulamalarına ilişkin görüşlerini sunmuştur. Türk-İş Genel Sekreteri konuşmasında "sosyal güvenlik hizmet ve yardımlarının finansmanına Devletin katılması gerektiğini, Devlet bütçelerine sosyal güvenlik fonu konulması ihtiyacını ve gerekçelerini, sosyal güvenlik hizmetlerinin ve yardımlarının Devlet tarafından yapılmak gereken bir ulusal ödev olduğunu ve bu hizmetin özel sigortalılarla karşılanamayacağını, özellikle kalkınmakta olan ülkelerde sosyal güvenlik hizmetlerinin yaygınlaştırılması ve etkinleştirilmesi gerektiğini" bildirmiştir.

SSK. 40. GENEL KURULU

SSK. 40. Genel Kurulu 16, 17, 18 Mayıs 1985 tarihinde Ankara'da yapılmıştır. Bu toplantıda işçi görüşü Türk-İş genel sekreteri tarafından açıklanmıştır. (40)

Türk-İş Genel Sekreteri konuşmasında kurumun mali durumuna değinmiş, "prim alacaklarının tahsili; tahvillerin değerlendirilmesi, kaçak çalışanların sigortalanması, ilaç fabrikasının üretimini gereğince arttırması, kira konumunun gerekli titizlikle uygulanması," gibi konularda alılabilecek etkili tedbirlerle kurumun gelirinin arttırılabileceğini öne

(40) Konuşmanın tam metni için "Belgeler" kitabı s. 170

sürerek olanakların kullanılmadığını belirtmiştir. Bu imkanlar yokmuş gibi düşünülerek SSK konut kredilerinin kaldırılmasını eleştiren Türk-İş Genel Sekreteri emeklilik yaşına değinmiş "dört milyonun üzerinde işsizi olan memleketimizde, emeklilik yaşını değil daha yukarı götürmek, mümkünse aşağı çekmek suretiyle genç işsizlere iş imkânı açmak gereklidir" demiştir. SSK hastaneleri ve sağlık hizmetleri ile ilgili gelişmelere değinen Türk-İş Genel Sekreteri, "işçinin kendi öz malı olan hastanelerde, haklı olmayanlarla beraber sıraya sokulmasının, imkânları paylaşmaya zorlanmasının adalet ve hakkaniyet prensipleriyle bağdaşamayacağını" belirtmiştir.

SSK 40. Genel Kurulu 3. gününde işçi delegelerinin salonu topluca terk etmeleri suretiyle yapılan protesto etkili olmuş ve hastanelerin el değiştirmesini öngören girişim durdurulabilmiştir.

SOSYAL GÜVENLİKLE İLGİLİ YASA DEĞİŞİKLİK İSTEMLERİ

Sosyal güvenliğin yaygınlaştırılması ve etkinleştirilmesini kendine ilke edinen Türk-İş, sosyal güvenlikle ilgili Yasa değişikliği önerileri hazırlayarak TBMM'ne sunmuştur.

Türk-İş, raporun yukarıda Daimi Mevzuat Komisyonu çalışmaları bölümünde değinildiği üzere 506 Sayılı Kanunun 61, 67, 78, 80 ve 140'ıncı maddeleri ile 4792 Sayılı Kanunun 20. maddesinin değiştirilmesini emeklilik yaşının yükseltilmesini öngören Yasa hükmünün kaldırılmasını öngören değişiklik önerileri hazırlamış ve TBMM ile Hükümete sunmuştur.

4792 SAYILI YASA DEĞİŞİKLİĞİ

Hükümetin işçilerin sigortalılık haklarını ve çalışmaların denetlenmesi imkânlarını hergün biraz daha çıkmazlara götürmeyi amaçlayan bir diğer girişim 4792 sayılı SSK Kuruluş Yasası ile ilgili olarak yapılmıştır.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı 22.4.1986 gün ve 015680 sayılı bir yazı ile SSK'nun kuruluş, teşkilat ve görevlerinin günün şartlarına uygun hale getirme çalışmasına başladığını bildirmiş ve "9.7.1945 tarih ve 4792 Sayılı Sosyal Sigortalar Kurumu Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi, Bazı Maddelerinin Kaldırılması ve Bu Kanuna Ek ve Geçici Maddeler Eklenmesine Dair Kanun Tasarısı" hakkında Türk-İş'in görüşünü sormuştur. Türk-İş görüş ve önerilerini 29 Nisan 1986 gün ve 86-1070-2/14 sayılı yazı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bildirmiştir.

Bakanlığa sunulan görüş şöyledir:

"1 — Tasarının 3. Maddesi ile 4792 sayılı Yasanın 12. maddesi yeniden düzenlenmiş ve Genel Kurulun teşekkül tarzı değiştirilerek Genel Kurul Çalışma usul ve esaslarının Bakanlık tarafından hazırlanacak Yönetmelik ile belirlenmesi esası getirilmektedir.

Kurum Genel Kurulu, sigortalı işçiye götürülecek hizmetlerin belirlenip çalışmalara yön verildiği, SSK yönetimine belirli hedeflerin gösterildiği ve çalışmaların izlenip sonuçlandırıldığı önemli bir organdır. Bu sebeple gerek teşekkül tarzının gerek çalışma esaslarının doğrudan doğruya Kanun metninde düzenlenmesi, esaslı noktaların politik tercihlere imkan veren Yönetmelik düzenlemesine bırakılmaması zorunlu görülmektedir. Aksi takdirde Kurumun işleyişinde istikrar sağlanamaz ve temel hedeflerin sık sık değiştirilmesine yol açacağı için sosyal politikalarda sapmalara zemin hazırlanmış olacaktır.

Ancak, genel kurulun sadece "çalışma usulünün" Yönetmelik ile tesbitinde yarar olacağı düşüncesindeyiz.

Bu yönetmeliğin hazırlanmasında en çok üyeyi temsil eden işçi ve işveren Konfederasyonlarının görüşlerinin alınması gereklidir.

2 — Tasarının 4. Maddesi ile ilgili yasanın 13. maddesi değiştirilerek genel kurul süresi, bir yıldan üç yıla çıkarılmaktadır.

Tasarının madde gerekçeleri bölümünde, 4. maddenin hangi nedenlerle değiştirildiği açıklanmamıştır.

Yukarıda belirtildiği üzere Kurum Genel Kurulu, tüm hizmet ve çalışmaların gözden geçirilip izlendiği, mevcut aksama ve eksikliklerin belirlenip hizmette amaca uygunluğu sağlandığı önemli bir organdır.

4792 Sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 1945 yılından bu yana (Kırk yıldan beri) genel kurulların her yıl toplanmasının herhangi bir sakıncası görülmediği halde durup dururken toplantı süresinin üç yıla çıkarılmasında inandırıcı ve yararlı bir neden görülmemektedir. Bunu anlamak zordur. Tasarı metninde açıklanmamış olmasına rağmen bundaki amaç, Kurum çalışmalarının yakından izlenmesine ve kamuoyuna açıklanmasına, dolayısı ile denetimine engel olunmak ise, böyle bir düşünce Kurumun geleceği bakımından sağlıklı sonuç vermekten uzak kalacaktır.

İşçilerin ve belli oranda işverenlerin primleri ile oluşan Kurumun her türlü işlem ve faaliyetlerinin, başta Kurumu oluşturan işçi ve işverenlerin iştiraki ile en az her yıl yapılacak genel kurullarda incelenmesi Kurumun varlık sebebinin gereğidir. Kurum çalışmalarının, doğrudan ilgili bulunan kuruluşların denetim gözetiminden uzaklaştırılması ile hiçbir verimli noktaya ulaşılamayacağı bilinmelidir.

Konfederasyonumuz, Genel Kurul süresinin bir yıldan üç yıla çıkarılmasının kesin olarak karşısındadır.

3 — Tasarının 5. Maddesi ile, yasanın 14. maddesi değiştirilmiş ve Genel Kurulun mevcut olan "Karar Verme Yetkisi", "Görüş Bildirme" şekline dönüştürülmüştür. Kurumun en yetkili organı bulunan genel kurulun

bugüne kadar kullandığı, bilânço ve yapılan işler raporu ile hesap denetimi sonuçlarını gösteren raporlar üzerine karar verme yetkisi ve bu yetkinin tabii sonucu olarak ilgililerin İbra Edilmesi fonksiyonunun ortadan kaldırılarak Kurumun genel kurulunu sadece görüş bildiren ve esaslı noktalarda karar verme yetkisi bulunmayan herhangi bir Devlet Dairesi haline getirilmesine göz yumulamaz.

Tasarının bu madde ile ilgili gerekçesinde yapılmak istenilen değişikliğin nedeni açıklanmamış, değişiklikten umulan faydalar belirtilmemiştir.

Amaç, Kurumun denetiminin, mevcut iç denetim organının elinden alınıp Başbakanlık Yüksek Denetleme Kuruluna verilmesi ise bunun için mevcut işleyişi değiştirmeye hiç gerek yoktur. Kurumun iç denetim organı yine eskiden olduğu gibi denetim görevini yerine getirir, genel kurul sonuçları Başbakanlık Yüksek Denetleme Kuruluna yine gönderilebilirdi.

Sosyal Sigortalar Kurumu, herhangi bir kamu kuruluşu değildir. Oluşumu ve verdiği hizmet bakımından özellik taşıyan, her kademesinde işçi ve işverenin temsilinde zaruret görülen bir kuruluştur. Bu bakımdan Kurumun iç denetimden uzaklaştırılması kabul edilemez.

4 — Tasarının 7. Maddesi ile Kanunun 20. maddesi değiştirilmiş ve Kurumun sigortalılara konut yapımı için verdiği kredi kaldırılmıştır. 1987 yılının Dünya Konut Yılı olması da dikkate alındığında, Kurumun konut kredisi verme işlevinin sigortalı ve emekli işçiler bakımından taşıdığı hayati önem gözardı edilmektedir.

Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı İdaresinin oluşumu ve amaçları bellidir. Kurumun, konut kredisi verme konusundaki sosyal amacında hiçbir değişiklik yapılmamıştır. Kurumun bu faaliyetinden ötürü hiçbir kaybı olmadığı gibi, hızlı işleyen kredi verme faaliyeti sonucu yüzbinlerce sigortalı konut sahibi olabilmektedir.

Konfederasyon olarak Kurumun konut kredisi verme görevine devam etmesini ülkemiz geleceği ve işçi yararı açısından zorunlu görmekteyiz.

Öte yandan, bu yıl işletileceği kuşkuyla olan 750.000,— TL. faizsiz kredi uygulamasına hâlâ başlanamamıştır.

5 — Tasarının 8. Maddesi ile yapılmak istenilen değişiklikte; "...Kurum alacaklarının tahsiline engel teşkil eden özel kanunlardaki hertürlü düzenlemenin hükümsüz sayılacağı..." belirtilmekte ise de böyle bir düzenleme, kanun yapma tekniğine uygun düşmemektedir. Çünkü, Kurum alacaklarının tahsiline engel teşkil eden hangi özel kanunun hangi maddesi ise onun teker teker ve madde numaraları da belirtilerek sayılması zorunludur. Genel anlamda "Hükümsüz sayma" hukuken ilgili yasaların uygulanmasını ortadan kaldıramaz. Hukukumuzda bir kanunun ilgası, başka bir kanunla ve yürürlükten kaldırılan yasa maddesinin açıkça belirlenmesi ile mümkündür.

6 — Tasarının (Ek 1) ve (Ek 4.) Maddeleri ile Kurumda Sözleşmeli Personel çalıştırılmasına imkan sağlanarak, Kurum kadrolarının 190 sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararnamenin III Sayılı cetveline eklendiği belirtilmektedir.

T.C.Emekli Sandığı personelinin ayrı olarak Sosyal Sigortalar Kurumu personelinin aylık ve hakedişleri Kurum gelirlerinden karşılanmaktadır. Başka bir ifade ile Kurum personelinin maaşı, kurumun işçilerden ve işverenlerden tahsil ettiği Malûllük, Yaşlılık, Ölüm, Hastalık, Analık, İş Kazası ve Sigorta vs. primlerinden oluşan toplam gelirden karşılanmaktadır. Hatta personel giderlerinin karşılanması için gelir kaynağında ayrı fon bulunmadığı için de zaman zaman hukuki mesnedi bulunmayan ödemeler niteliği taşımaktadır.

Kurum kadro giderlerinin kurum gelirlerinden karşılanması gerçeği karşısında, sanki Devlet bütçesinden karşılanıyormuşçasına bunların genel kadroya eklenmesi haksızlıktır. Şayet kadro giderleri genel bütçeden karşılanacak ise ki, böyle olması daha doğrudur, ancak bu takdirde kadro düzenlemesi için yapılan değişikliğin haklı bir yönü bulunabilir.

Konfederasyonumuz, prensip olarak sözleşmeli personel istihdamının 1475, 2821 ve 2822 Sayılı Yasaların temel amaçlarına aykırı olduğu görüşündedir. Sözleşmeli personel, esasında hizmet akti ilişkisine dayanarak gördürülen bir işin ve bu işte çalıştırılacak işçinin hukuki zorlamalarla sendikal haklardan ve toplu sözleşme imkanından mahrum bırakılması düşüncesine dayanmaktadır. Böyle bir uygulama hem Anayasanın temel hükümlerine hem de uluslararası kurullara aykırı düşmektedir.

7 — "Sağlık Tesislerinin Kurulması" başlığını taşıyan Tasarının Ek 2. Maddesi Bakanlar Kurulunca çıkartılacak bir Yönetmelik ile sağlık tesislerinin teşkilatlandırılması, denetimi, mallarının araç ve gereçlerinin kullanımı, tesislerin sınıflandırılması, sınıflamanın değiştirilmesi, ücret tarifelerinin tesbiti personelin istihdam şekli ve özlük haklarının tesbit edilmesi esaslarını getirmektedir.

Bu değişiklik maddesinin gerekçe kısmında, "Sağlık tesislerinin rantabl ve verimli bir sistem içinde organize etme yetkisinin verilmek istendiği" belirtilmekte ise de asıl amacın, işçi primleri ile oluşturulan sağlık tesislerinin kuruma hiçbir katkısı bulunmayan kimselerde hizmet vermek üzere kurum bünyesinden çıkarılmasıdır.

Birkaç istisna dışında, mevcut sağlık tesislerinin sigortalı işçilere yeterince hizmet veremediği ve kapasite üstünde bir iş hacmi ile karşı karşıya olduğu bilinmektedir. Kapasite altında çalıştığı söylenen birkaç küçük tesis ise, o bölgede yatırımların yapılamaması ve plânlanan işçi sayısına ulaşamaması sonucu o bölgedeki sigortalı işçilerin azlığı nedeniyle dayanmaktadır. Bu demek değildir ki, bu tesislerin bulunduğu bölgelerde sigortalı işçi sayısı hiç artmayacak, plânlanan yatırımların gerçekleşmesi halinde kapasite çoğalmayacak.

Buna ilaveten bu tesislerde her branştan yeterince hekim bulunması önemli bir neden teşkil etmektedir.

Sağlık kuruluşları, hiçbir kuşkuyla yer vermeyecek biçimde işçinin malıdır. Bu tesislerin daha verimli çalıştırılması ve sigortalıya gerçek anlamda ve dünya standartları ölçüsünde sağlık hizmeti verebilmesi temel amaç ve hedef seçilmelidir. Bu yönde olumlu gelişmeler ne yazık ki, görülemezken sigortalılara bile yeterince hizmet vermekten uzak sağlık kuruluşlarının hizmet muhataplarını genişletmek, bu dalda iflasi göze almak demektir.

Konfederasyonumuz, sağlık kuruluşlarının Kurum bünyesinden uzaklaştırılmasına kat'iyetle rıza göstermemektedir ve göstermeyecektir.

Bakanlığınızca hazırlanmış bulunan bu tasarının, yukarıda belirtilen Konfederasyonumuz görüş ve önerileri doğrultusunda değiştirilerek yeniden düzenlenmesini ve yapılacak yeni düzenlemenin tekrar Konfederasyonumuza gönderilmesini önemle arz ve talep ederiz."

Türk-İş'in bu görüşü 4.6.1986'de kabul edilen ve 4792 Sayılı Yasayı değiştiren 3300 Sayılı Yasada geniş ölçüde dikkate alınmamış, Yasanın 4 maddesi değiştirilmiş, iki geçici madde eklenmiş ve Yasanın 15-16 ve 26. maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır.

Yapılan değişiklikler özetle şöyledir:

"4792 Sayılı Yasanın 12. Madde Değişikliği:

"Genel Kurulu" başlığını taşıyan bu madde bütün olarak değiştirilmiş ve yapılan değişiklik ile;

- ☐ Genel Kurula, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı ve Devlet Plânla-
ma Teşkilâtı Müsteşarlığından birer temsilcinin iştiraki sağlan-
mıştır.
- ☐ Genel Kurul çalışma usûl ve esaslarının, Çalışma ve Sosyal Güven-
lik Bakanlığınca hazırlanacak bir yönetmelikle düzenlenmesi be-
nimsenmiştir.

4792 Sayılı Yasanın 13. Madde Değişikliği:

Yapılan değişiklik ile Genel Kurulun, Üç Yılda Bir ve en geç Haziran ayı sonuna kadar toplanması esası benimsenmiştir.

4792 Sayılı Yasanın 14. Madde Değişikliği:

"Genel Kurulun Görevleri" başlığını taşıyan bu maddede yapılan de-
ğişiklik ile;

- ☐ Evvelce mevcut olan, Genel Kurulun, Kurumun bilânço ve yapılan işler raporu ile denetçi raporu üzerinde Karar Verme yetkisi kaldırılmış, bunun yerine, Kurumun bilânço ve faaliyet raporu üzerinde Görüş Bildirmek, Komisyon Raporları hakkında Görüş Bildirmek, Sosyal Güvenlik konularında, Düşünce ve Dileklerini Bildirmek, Bakanlığın isteği üzerine İstisari Mahiyette Karar Almak, genel ku-
rul yetki ve görevi olarak belirlenmiştir.

Bu düzenleme ile genel kurulun etkinliği önemli ölçüde azaltılmıştır.

4792 Sayılı Yasanın 20. Maddesinin (b) ve (d) Fıkraları Değişikliği:

Bu iki fıkrada yapılan değişiklik ile;

- b) Kurumun yedek akçelerinin, Devletin çıkardığı Tahviller yanısıra Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı İdaresince çıkartılan gelir ortaklığı veya hisse senetlerine yatırılması, esası benimsenmiştir.
- b) Kurum tarafından sigortalılara yapılmakta olan konut için vadeli ikiraz işlemi, bundan böyle Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı İdaresi kanalı ile ve yönetmelikle belirlenen esaslara göre yapılacaktır.

4792 Sayılı Yasanın Sonuna İki Geçici Madde Eklenmesi:

3300 Sayılı Yasa ile eklenen İki Geçici Madde ile;

- 1) Evvelce tahsis edilmiş bulunan Konut kredisi işlemleri ile konut kredisi tahsisatının eski hükümlere göre yapılması ve tasfiyesi benimsenmiştir.
- 2) Bu Kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren ilk Genel Kurulun 1988 yılı en geç Haziran ayı içinde yapılması hüküm altına alınmıştır.

4792 Sayılı Yasanın 15, 16 ve 26. Maddelerinin Yürürlükten Kaldırılması:

3300 Sayılı Yasanın 6. maddesi ile, 4792 Sayılı Yasanın 15, 16 ve 26. maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır.

Yapılan değişiklik ile;

- ☐ Kurumun "Denetçiler" tarafından denetlenmesine son verilmiştir. (Madde 15)
- ☐ Denetçiler tarafından yürütülecek işlemleri ve sonuçlarını belirleyen 16. madde yürürlükten kaldırılmıştır.
Bundan böyle Kurumun, genel kurallar çerçevesinde denetimi esası getirilmiştir.
- ☐ Kurumun milli Bankalardan, Maliye ve Gümrük Bakanlığının kefaleti ile ödünç para alma imkanı ortadan kaldırılmıştır. (Madde 26)"

Sosyal Güvenlik Alanında Yerimiz

Görüldüğü gibi sosyal güvenlik alanında da, işçi hak ve özgürlüklerinde getirilen kısıtlamalara paralel bir gelişme söz konusudur. Oysa ülkemizde sosyal güvenliğin henüz beklenen düzeyde yaygınlaştığı ve etkinleştğini söylemek mümkün değildir. 1986 yılı başı itibariyle, sosyal güvenlik kuruluşlarımızın koruyucu şemsiyesi altında toplanabilenlerin durumu aşağıdaki gibidir.

Sosyal Güvenlik Kuruluşu	Aktif Sigortalı Sayısı	Emekli, Dul ve Yetim Sayısı
SSK	2.440.000	1.016.951
Bağ-Kur	1.926.565	284.509
T.C.Emekli Sandığı	1.400.000	680.142
Özel Sandıklar	76.000	18.400
Toplam :	5.842.565	2.010.002

Buna göre iktisaden faal nüfusun ancak yüzde 42'si sosyal güvenlik alanında getirilen hizmetlerden yararlanabilmektedir. Konfederasyonumuzun tesbitlerine göre, yaklaşık 750.000 işçi Sosyal Sigortalar Yasası kapsamı dışında ve kaçak olarak çalıştırılmaktadır. Bunun yanı sıra tarım sektöründe çalışanların sosyal güvenliği henüz sağlanamamıştır. Sosyal güvenliği sağlanmış insanlarımıza götürülen hizmetlerde ise aksaklıklar sürmektedir. Örneğin Bağ-Kur üyelerinin sağlık hizmetlerinden yararlan-dırılmaları iyi gitmemektedir.

Sosyal güvenlik alanında hizmet sunan kuruluşlardan biri olan ve 2828 Sayılı Yasa ile kurulan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, bilindiği gibi ülkemizde çok ihtiyaç duyulan alanda oldukça geniş sorumluluklar yüklenmiştir. Korunmaya muhtaç çocuklar, güçsüz ve kimsesiz yaşlılar, sakatlar ve gelir düzeyi çok düşük ya da hiç bulunmayanların çare umduğu ve yardım beklediği Kurum, oldukça önemli mali imkanlara ve güçlü kaynaklara sahip bulunmasına rağmen bekleneni verememektedir.

Ülkemizde sosyal güvenlik alanında görülen yetersizlikler ve aksaklıkların büyük ölçüde "yapısal" olduğunu gözardı ederek yüzeysel çözümlerle kamuoyunu aldatmaya yönelik girişimlerden birisi, "Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonu" olmuştur. Kamuoyunda "Fak-Fuk-Fon" olarak adlandırılan bu düzenleme, yürütülen ekonomik politikanın sosyal alanda yol açtığı tahribatın itirafı niteliğindedir.

İnsanlarımızın doğumundan ölümüne tüm hayatı boyunca sürekli ihtiyaç duyduğu sosyal güvenlik, sosyal hizmet ve sosyal yardımlardan gereği gibi yararlanmaları olan doğal haklarıdır. Bunun sağlanması, Anayasa'da Devlete görev olarak verilmektedir. Kuşkusuz her alanda olduğu gibi sosyal güvenlik alanında da bu gereğin yerine getirilmesi "sosyal devlet" ilke ve anlayışının uygulamada egemen kılınmasıyla mümkündür. Ancak bu sağlandığında ülkemizde çağdaş sosyal güvenlik hizmetlerinden söz edilebilir. Bugün bunu ifade etmek mümkün değildir.

İnsanların, yarından endişe duymayacakları anlamda yaygın ve etkin bir "Sosyal Güvenlik"e kavuşturulması Konfederasyonumuzun temel hedeflerinden birini oluşturmaktadır.

BÖLÜM 4

EKONOMİK VE SOSYAL GELİŞMELERLE
İLGİLİ ÇALIŞMALAR

SOSYAL VE EKONOMİK GELİŞMELER

Türk-İş 14. Çalışma Dönemini kapsayan dönemdeki sosyal ve ekonomik gelişmeler değerlendirilirken, geçmiş yıllarla bağlantının yapılması gerekmektedir. Çalışma hayatında bugün yaşanan çıkmazların ve çalışanların gelir ve refah düzeylerinde görülen düşüşün ve yoksullaşmanın temelinde "24 Ocak 1980 Kararlarının" yedi yıllık uygulaması yatmaktadır.

Anahatlarıyla değerlendirildiğinde, 1950'lerden başlayarak 1970'li yılların sonuna kadar uygulanan himayeci, ithal ikameci ağırlık taşıyan ekonomik politika, sözkonusu tedbirlerle dışa açılımcı, uluslararası ekonomiye entegre olmayı hedefleyen bir politikaya dönüştürülmüştür. Kuşkusuz böyle bir dönüşüme yol açan nedenlerin başında, ekonomik ve sosyal yapımızdan kaynaklanan sorunların yanı sıra, o dönemde dünya ekonomisinde meydana gelen gelişmelerin de etkisi vardır. 1973 ve 1979 yıllarında yaşanan, petrol fiyatlarındaki artışın yol açtığı şoka paralel olarak yükselen enflasyon hemen hemen tüm ülkeleri etkilemiş, mali ve ekonomik problemler ortaya çıkarmıştır. Petrol ithal eden ülkelerin çoğu, değişik derecelerde de olsa petrol üreten ülkeler nezdinde ihracatlarını arttırmışlar, başta petrol olmak üzere ithalatlarını kısarak korumacı bir tutum sergilemişlerdir. Gelişmiş ülkeler, boyutu ve yaygınlığı "1929 Ekonomik Bunalımı"ndan farklı olan bu dönemi atlatmak için önlemler alırken, bir bölümünü gelişmekte olan ülkelere aktarmışlardır.

Böylece ülkemiz gibi kalkınmakta olan ülkeler, bir yandan artan petrol giderlerini karşılamaya çalışırken, öte yandan iç ekonomik yapıdan kaynaklanan ve dışa bağımlılık olgusu nedeniyle daha da artan sorunlarla karşı karşıya kalmışlardır.

İç ve dış etkenlerin karmaşık bütünlüğü sonucu 1980'li yılların başında ülke ekonomisinde görülen tıkanıklıkların çözüme kavuşturulmasına yönelik olarak uygulamaya giren ekonomik politika, genel özellikleri yönünden standart bir IMF (Uluslararası Para Fonu) reçetesi olarak tanımlanabilmektedir.

Türkiye Ekonomisinde "dönüşüm" olarak nitelendirilen sözkonusu kararların çalışanlara dönük tarafı olumsuzdur. İthal ikame sisteminde maliyet faktörü olan ücretler aynı zamanda talep unsuru niteliğindedir. Üretilen malların satılabilmesi, nüfusun büyük bir kesimini oluşturan çalışanların gelirlerinin artması ile mümkündür. Meydana gelen gelir artışının sermaye kesimine dönüşü izlenen fiyat politikası sonucu sağlanabilmektedir. Oysa uygulanmaya başlanan ihracata dönük sanayileşme modelinde ücretler sadece bir maliyet unsurudur. Ücret gelirlerini geri almak, iç talebini kısarak "satılabilir ürünün" ihracını kolaylaştıran bir unsurdur. 1980'den itibaren uygulanan politikanın ana amacının Türki-

ye'de yapısal değişimi sağlamak olduğu gözönüne alındığında, uluslararası ticarete giderek artan şekilde katılmanın motive edilmesinde ana nedenin sağlanacak düşük ücret seviyesi ile mümkün olacağı açıktır.

Bu politikanın özü, çalışanların zaten dengesiz ve adaletsiz olan gelir dağılımı aleyhlerine daha da bozularak sermaye birikiminin başlıca kaynağı haline getirilmesidir.

Bilindiği gibi sözkonusu ekonomik ve sosyal politikanın yürütülebilmesi için gerekli sosyal ve kurumsal hukuki düzenlemeler geçmiş dönemin varolan koşulları içinde yapılmış ve ekonomiye olumsuz etkide bulunacağı varsayılan engeller ortadan kaldırılmıştır. Bu düzenlemelere rağmen süren aksaklıkların, ekonomik göstergelerde ortaya çıkan olumsuzlukların giderilmesine yönelik olarak çalışanlar aleyhine yeni uygulamalar sürekli olarak gündeme getirilmektedir.

Ekonomik gelişmeler ve sosyal yapı ile çalışma hayatını ilgilendiren alandaki değişimler, çalışanların ekonomik ve sosyal sorunlarının giderek büyüdüğünü ortaya koymaktadır. Türkiye son altı yıldır ağır geçim şartları altında ezildiği bir dönemi yaşamaya devam etmektedir. Ekonomik kararlarda tercihler sürekli olarak sözkonusu kesim aleyhine yapılmaktadır.

Türk-İş, teşkilatı ile birlikte, işçilerin giderek ağırlaşan ekonomik sorunlarına çözüm bulunabilmesi için yoğun bir kampanya sürdürmüştür. Bu çalışma, haklı şikayetleri dile getirmek, çözüm bulunmasını istemek, çözümü engellediği bilinen tasarrufları eleştirmek, yasa uygulamalarından kaynaklanan ve ekonomik çıkmazlara yol açan kararların düzeltilmesini istemek, temsil görevi çerçevesinde ekonomik konulara ilişkin işçi görüşünü duyurmak, çarpıklıklar karşısında kamuoyunu canlı tutmak şeklinde devam edegelmiştir. Kuşkusuz izlenmekte olan ekonomik politika ile, işçiler açısından izlenilmek gereken ekonomik politika arasında böylesine kesin ayrılıklar olduğu; çıkar ilişkilerini akılcı dengelere oturtma olanaklarının böylesine kısıtlı; anamalcı sistemin çağdaş yaklaşımlarından böylesine habersiz güçlerin sadece bugünü yaşamak arzusu ile dolu bir ortamda, mücadele edilen hedeflere kısa sürede ulaşamaması doğal bir sonuç olmaktadır. Bu çalışma önünde, takdir edileceği gibi, işçi hak ve özgürlüklerinin kısıtlandığı dönemlerde, her ülkede görülen ve yaşanan çıkmazlar da vardır... Bununla birlikte, Türk-İş'in işçi sorunlarına sahip çıkma çabasındaki önemli mesafeler aldığı da muhakkaktır. Çalışma hayatının sorunları, iktisaden güçsüz durumda olanların giderek büyüyen çıkmazları, Türk Sendikacılık Hareketinin girişimleri ve mücadelesi giderek artan bir tempoda kamuoyunun malı olmuştur.

Bilindiği gibi, 24 Ocak Kararlarının öncelikli hedeflerinden birisi, enflasyonu makûl bir seviyeye indirerek ekonomide istikrar sağlamaktır. 19 Aralık 1983 günü TBMM'nde okunan Hükümet Programında bu konu;

"...Enflasyon, dar ve sabit gelirlinin, ortadireğin en büyük düşmanıdır. Enflasyon, işçi, memur ve emeklinin her yıl aldığı ücret artışlarını hayat pahalılığı karşısında tesirsiz kılar, gerçek satın alma gücünü düşürür, gelir dağılımını daha da bozuk hale getirir..." biçiminde yer almıştır.

Gerçekten gelir dağılımının bozulmasında en olumsuz unsurlardan birinin enflasyon olduğu bilinmektedir. Ancak böylesi bir durumun söz konusu olabilmesi, ücret artışlarının enflasyon oranı altında tesbitiyle mümkündür. Enflasyonla mücadele adı altında son yıllarda fiyatların altında tutulan ücret artışları, ücret-fiyat dengesini çalışanlar aleyhine bozmuştur. Böylece enflasyonla mücadele, enflasyondan en fazla etkilenen kesimlerin gelirlerini törpüleme işlevini yerine getirmiştir.

Yılbaşlarında deklare edilen enflasyon oranına göre tesbit edilen ücret zamlarının yıl sonunda gerçekleşen fiyat artışlarının gerisinde kalması sonucu çalışanların satın alma güçlerinde önemli kayıplar olmuştur. Yıllar itibarıyla hedeflenen ve gerçekleşen enflasyon ile toplu iş sözleşmelerinde verilen ücret zam oranları şöyle olmuştur:

	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986
Hedeflenen enflasyon	—	—	25	20	25	25	25
Gerçekleşen enflasyon	94.3	37.6	32.7	28.8	45.6	45	40
Ücret zammı oranı	70	28	25	22	29	27	29

Bilindiği gibi Türk-İş, yürürlük süresi 1984'e sarkan toplu iş sözleşmelerine Yüksek Hakem kurulu tarafından belirlenecek "1984 yılı ücret zam oranına ilişkin görüşünü ve gerekçesini" 10 Şubat 1984 günü kamuoyuna açıklamıştır. Açıklamada; çalışanlar içinde ücretli kesimin payının yüzde 15 dolayında bulunduğu yurdumuzda, işçi ücret artışlarının enflasyonun sebebi olamayacağı, 2364 sayılı Yasa çerçevesinde Yüksek Hakem Kurulu tarafından son üç yıl içinde yapılan belirlemelerin daima enflasyon oranının gerisinde kaldığı, gerçek ücretlerde gerileme olduğu, gelir dağılımındaki adaletsizliğin büyüdüğü, işçilerin tahammül edilemez geçim sıkıntısı içinde bulunduğu dikkate alınarak. Yüksek Hakem Kurulunca 1984 yılı için yapılacak tesbitin vergi iadesi ve vergi indirimi ile sağlanacağı iddia olunan yararlardan bağımsız olarak, yüzde 43'ten daha az olmaması gerektiği yer almıştır. Bu istek, Başbakan Özal'a da resmi olarak duyurulmuştur.

Başbakan Özal, 8 Şubat 1984 günü yaptığı basın toplantısında:

"İşçilerimiz için Yüksek Hakem Kurulu enflasyon oranı üzerinde ücret artışı verecektir. Ayrıca yüzde 5'lik vergi indirimiyle, yüzde 10'luk vergi iadesi de dikkate alınmayacak, dolayısıyla işçimizin eline daha fazla geçecektir" demiştir.

Oysa YHK tarafından 25 Şubat 1984 tarihinde yapılan açıklamada; çıplak ücretlere (avans hariç) ilke olarak yüzde 25 + 2.000,— TL./ay zam yapılması ve yan ödemelerde birtakım artış yapılması oy çokluğuyla karara bağlanmış ve "bu zammın anlamı ortalama ücret 40.000,— lira kabul edilirse, gelir vergisi indirimi ve vergi iadesi ile birlikte asgari yüzde 40 olmakta, bu sözleşmelerde 3.000,— TL.'lik avans uygulamasının da devam edeceği gözönüne alındığında toplam asgari yüzde 47.5'a baki olmaktadır." denilmiştir.

1984 yılında uygulanan bu senaryo, değişik biçimlerde 1985 ve 1986 yıllarında da uygulanmıştır. Örneğin Kamu Koordinasyon Kurul Başkanı ve Devlet Bakanı Kazım Oksay'ın, süresi 1986 yılında sona eren toplu iş sözleşmeleri ve ücret zam oranına ilişkin basında yer alan görüşleri de bu doğrultuda olmuştur. Buna ilişkin olarak Türk-İş Genel Sekreteri M. Sadık Şide 7.12.1985 günü bir açıklama yapmıştır. Açıklamada⁽⁴¹⁾; Aralık 1983'ten bu yana her yılbaşında sahnelenen bir senaryonun 1986 yılı başında da tekrarlama hazırlığı içinde olduğu belirtilmiş, "toplular iş sözleşmeleri başlamadan önce, Hükümetin sözleşmelerin geçerli olacağı yıl için belirlediği enflasyon oranı ilan edilmekte, bunu gerçekleştirmekteki kararlılık belirtilmekte, işçi ücret zammı bu oranın üstünde olacak denilmekte, bu arada ortalama işçi ücretleri konusunda tamamen gerçek dışı bilgiler verilmekte, ortaya atılan görüşler bu yanıltıcı rakamlarla desteklenmek istenmektedir." görüşüne yer verilmiştir. Açıklamada ayrıca, "ortadirek... dar ve sabit gelirli... emekli, dul ve yetim" adına yola çıktığını iddia ederek iktidara gelenlerin, iktisaden güçsüz kesimin felaketini hazırladığı, Aralık 1983'ten bu yana Türkiye'deki tüm düzenlemelerin, tüm ekonomik kararların, iktisaden güçlü bir avuç insan için alındığı biçimindeki Türk-İş görüşü vurgulanmış, Hükümetin kamuoyu yanıltma çabasının sadece rakamlarla sınırlı olmadığı belirtilerek; "...Temmuz 1984'de, 'Kamu Toplu İş Sözleşmeleri Koordinasyon Kurulu'nu oluştururlarken, tepki karşısında, Kurulun serbest toplu pazarlık düzenine müdahale etmeyeceğini, ücretle tavan belirlemeyeceğini ilan etmişlerdir. Kurulun teşkilinden hemen sonra, toplu pazarlık düzenine en ağır müdahaleleri yapmışlardır. "...Tam anlamıyla serbest pazarlık olsun diye bir üst sınır vermiyoruz" diyenler (Başbakan Özal, 2. Basın Toplantısı, 8 Şubat 1984, s. 9) 1984'de de, 1985'de de söylediklerinin tam aksini yapmışlardır. Sözleşmelere her aşamada müdahale edilmiştir. Grev yasaklarından, sınırlandırmalardan geniş ölçüde yararlanılarak serbest toplu pazarlığı fiilen ortadan kaldırmışlardır. Ama bunlar gözünde kamuoyu sürekli olarak aldatılmak gerekir... Nitekim 1986 yılı çalışma programında bu müdahaleler altında yaşanan dönem "...1985 yılı çalışma hayatında serbest toplu pazarlık düzeninin bütün müesseseleri ile işletildiği bir yıl olmuştur; alınan önlemlerle işçilerin satın alma gücü korunmuştur." sözleriyle anlatılmaktadır..." denilmiştir. Kuşkusuz kamuoyunu yanıltma çabaları, rakam oyunları ile aldatma uzun sürmeyecektir. Öte yandan, siyasal

(41) Açıklamanın tam metni için "Belgeler" kitabı s. 323'e bkz.

iktidar tarafından öne sürülen “çalışanları enflasyon karşısında ezdirmedik” görüşü, gelir vergisinde yapılan indirim ile ücretlilere fatura karşılığı yapılan vergi iadesine dayandırılmak istenmiştir.

Türk-İş Yönetim Kurulu, ekonomik durumla ilgili olarak Konfederasyon, Sosyal Politika ve Araştırma Merkezi tarafından yapılan değerlendirilmeyi kamuoyuna 16 Kasım 1985 günü açıklayarak, ücret-fiyat alanındaki gerçek durumu bir kez daha sergilemiştir.

Yılbaşlarında deklare edilen enflasyon tahmini hesaplarına dayalı bir ücret zammı belirlemenin çalışanlar aleyhine olduğunun vurgulandığı rapor, çalışanların reel ücretlerinde son üç yıl içinde meydana gelen aşınmayı rakamlarla da ortaya koymuştur. Gelişmeler gözden geçirilerek yeniden düzenlenen verilere göre; 1983 yılı baz alındığında, gelir vergisinde yapılan indirimle rağmen işçi ücretleri yüzde 26.2 oranında gerilemiş, vergi iadesi de kapsama alındığında gerileme yüzde 21.9 olmuştur. Böylece, aslında ülkedeki vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımını sağlamaya yönelik olması gereken Gelir Vergisi oranındaki indirimlerin, verilen ücret zamları içinde değerlendirilmesi sonucunun izlenen ekonomik politika gereği olduğu vurgulanarak, temel amacın, ucuz emek kullanımı ile ihracata dönük sanayilerde fiyat kolaylıkları sağlanması olduğu belirtilmiştir. Ayrıca ücretlilere fatura karşılığı vergi iadesi çerçevesinde çalışanlara ek gelir sağlandığı, böylece enflasyon altında ücret verilmediği savlarının yerinde olmadığı Tes-İş Sendikamızın D.İ.E. ile birlikte yurt düzeyindeki üyeleri üzerinde uyguladığı anket sonuçlarına dayanılarak kanıtlanmıştır.

İzlenen fiyat ve ücret politikasının hedefi olan ucuz emek, ekonomik politikanın gerektirdiği üretim maliyetinde işçilik payının düşürülmesi sağlanmıştır. Böylece işverenler, artışı önleyemedikleri girdi ve faiz maliyetlerini bir ölçüde karşılayabilme imkanını bulmuş ve bu yolla kâr marjlarını korumuşlardır.

Örneğin İstanbul Sanayi Odası (ISO) tarafından hazırlanan “Türkiye’nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu” çalışmasının yıllar itibarıyla sonuçları bu görüşü doğrular niteliktedir. Sözkonusu dönemde firmaların satışları, kârları olağanüstü boyutlarda artmıştır. Yaratılan katma değer, üretim faktörleri arasındaki bölüşümü ise, sürdürülen ekonomik politikanın özünü yansıtmaktadır. Katma değerden 1983 yılında yüzde 55.5 oranında pay alan ücretliler, 1985 yılında yüzde 40.4 oranında pay alır duruma düşmüşler, buna karşılık kâr payı aynı yıllar için yüzde 15.4’den yüzde 34.5 oranına çıkmıştır.

Öte yandan, ücretlerin satış hasılatı içindeki payı, daha önce de değinildiği gibi amaçlanan doğrultuda yıllar itibarıyla düşmüştür. Aynı verilere göre; 1982’de yüzde 11.3 olan pay, 1985’te yüzde 6.9’a inmiştir. Ücretlerin satış hasılatı içindeki payında görülen oransal gerileme Özel Sektör’e göre Kamu’da daha fazladır.

Benzeri bir sonuç Kamu İktisadi Teşebbüslerinde de görülmektedir. KİT'lerde üretim değeri içindeki işçilik payı aşağıdaki tablodan da görüleceği üzere, 1978 yılında 23.8 iken, yıllar itibariyle giderek azalmış ve 1985 yılında yüzde 7 oranına düşmüştür.

KİT'lerde Üretim Değeri İçinde İşçilik Payı (%)

1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985
23.8	20.4	15.1	13.2	10.3	9.4	8.0	7.0

Kaynak : Türk-İş.

Görüldüğü gibi yürürlükteki ekonomik yapı içinde çalışanların gelirleri bir taraftan enflasyon karşısında aşınırken, öte yandan yaratılan katma değerden aldıkları pay düşmüştür. Buna karşılık kârlarda artış olmuştur. Böylece 1980'li yılların başında uygulamaya konulan politikanın özü olan çalışanların sermaye birikiminin başlıca kaynağı haline getirilmesi durumu bir kez daha açığa çıkmıştır.

Sürdürülen ekonomik politikanın toplum hayatına yansıyan en olumsuz yönü, gelir dağılımındaki uçurumun büyümesi olmuştur. Kuşkusuz büyümekten, gelişmekten amacın, toplum ve onu oluşturan bireyler olarak geçmişe göre daha ileri bir refah düzeyinde yaşantı sağlayabilmek olduğu açıktır. Üretim sonucu oluşan gelirin toplumdaki çıkarları farklı ve birbiriyle çatışan kesimlerin ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarının dengelemesine yönelik olması ekonomik demokrasinin işlerliğe kavuşması ve sosyal huzurun yerleşmesi açısından önem taşır.

Ülkemizde yaratılan gelirin faktör sahipleri arasında bölüşümünü, özellikle "24 Ocak Ekonomik İstikrar Tedbirleri" sonrası gelişmeleri yansıtan resmî çalışmaların yapılmaması, gelir bölüşümünü iyileştirmeye dönük politikaların uygulanması bir yana, ne ölçüde gözardı edildiğini göstermektedir.

Bu alanda DPT tarafından geçmişte yapılan bir çalışmanın sonuçlarına göre; ülkemizde nüfusun en yoksul beşte birinin milli gelirden aldığı pay yüzde 3.5 iken, nüfusun en yüksek gelirli beşte birinin aldığı pay yüzde 56.5'tir... Aradaki 16 kat farkla Türkiye, dünyada gelir dağılımı en bozuk ülkeler arasında yer almıştır. Çalışmanın yapıldığı yıl, Türkiye'de milli gelirin en hızlı arttığı ve bu artıştan pay alabilmenin çalışanlar açısından nispeten başarılı olunduğu yıldır. Sözkonusu çalışmanın yapılmasından onüç yıl sonra, Prof.Dr. Merih Celasun tarafından yapılan gelir dağılımı araştırmasında varılan sonuçlar, dağılımın izlenen ekonomik politika sonucu, çalışanlar aleyhine geliştiği yolundaki Türk-İş görüşünü teyid etmektedir. Buna göre; 1983 yılında hanelerin en yoksul yüzde 20'sinin toplam gelirden aldığı pay yüzde 2.6'ya düşerken, hanelerin en zengin beşte birinin toplam gelirdeki payı yüzde 55.9 olmuştur. Böylece 1973

yılında zenginle fakir arasındaki gelir farkı 16 kat iken, 1983 yılında 21.5 kat olmuştur.

İşçi hak ve özgürlüklerin kısıtlandığı, kullanılamaz duruma getirildiği dönemde adaletsiz olan dağılımın bilinçli olarak daha da bozulduğu, bu alanda son altı yılda meydana gelen gelişmelerin değerlendirildiği bilimsel bir çalışmanın (Doç.Dr. Süleyman Özmucur, Boğaziçi Üni.) sonuçlarında da görülmektedir. Buna göre; ücret gelirlerinin milli gelirden aldığı pay 1979 yılında yüzde 32.8 iken, 1985 yılında yüzde 19.5 düzeyine inmiştir. Buna karşılık faiz, kâr, kira geliri elde edenler, aynı yıllar itibarıyla paylarını yüzde 42.9'dan yüzde 62.7'ye çıkarmışlardır. Uygulandığı belirtilen "liberal ekonomi" çerçevesinde kira, faiz, kâr alabildiğine serbest bırakılıp, enflasyon ve pahalılık dayanılmaz boyutlara ulaşmışken, sadece çalışanların hak ve ücretlerinin sınırlandırılması amaçlanan söz konusu sonuçların alınmasında etkili olmuştur.

Türk-İş, 1985-1989 yılları arası dönemi kapsayacak olan Beşinci Beş Yıllık Plânı ile belirlenen amaç ve hedeflerin temel biçimiyle işçi hareketinin tercihlerini kesinlikle yansıtmadığını belirtmiş ve Plân'ı büyük tereddütlerle karşılamıştır. Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU)'nun da belirttiği gibi, "insan" unsurunu dikkate almayan, enflasyonla mücadele adına işsizlik sorununa sırt çeviren, sendikayı ekonomik kararlarda ve kararların uygulanmasında "taraf" olmaktan çıkarmayı amaçlayan, giderek "yok" saymaya kalkışan bu yaklaşımın başarılı olması mümkün değildir. Türk-İş Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı hakkındaki kaygılarını 26 Haziran 1984 günü 1984/3402-2/1 sayılı bir yazı ekinde Başbakan'a sunmuştur. Türk-İş Görüşünde, karma ekonominin hassas dengelerini gözetmek yerine herşeyi özel sektöre bırakma kolaycılığının temel görüş olarak benimsenmesinin kaygıyla karşılandığı belirtildikten sonra, eleştiriler "gelir dağılımı", "işsizlik sorunu" ve "çalışma hayatına ilişkin önlemler" üzerinde yoğunlaştırılmıştır.

Kamu işveren sendikalarının kurulması girişimini "olumsuz" bir gelişme olarak niteleyen Türk-İş, "Çalışma hayatında tarafsız ve hatta sosyal devlet olmanın bir gereği olarak çalışanların yanında yer alması gereken Devletin bir işveren sendikası ile çalışanların karşısında taraf olması, Hükümetlerden beklenen bir yaklaşım olmamalıdır..." demiştir. Plânın ücret sistemine ilişkin düzenlemelerinin serbest toplu pazarlık hakkını zedeleyeceği, ucuz emek kullanarak istihdamı arttırma politikasının olumlu bir yaklaşım olmadığı belirtilen Türk-İş Görüşünde, "işçi-memur ücretleri arasında denge kurmaya verilen önem "sorunun asıl aksayan yönlerinin göz ardı edilmeye çalışıldığı" şeklinde nitelendirilmiştir. Türk-İş emeklilik ve genç emekliler konusundaki saptamaların dayandığı ileri sürülen istatistikî verilerin güvenilir olmadığını açıklamış, emeklilik yaşının yükseltilmesine karşı olduğunu tekrarlamıştır. Sorunların serbest toplu pazarlık düzeninin etkinleştirilmesi ile çözülebileceğini, toplu sözleşme

sistemine işlerlik kazandırabilmenin önde gelen hedef olması gereğini belirten Türk-İş, ülkemizin gelecek beş yıllık dönemini düzenleyecek plan stratejileri ve hedefleri tesbit edilirken, ülkenin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik durumun gerektirdiği önceliklerin gözönüne alınmadığını, politik bir tercihin sözkonusu olacağı böyle bir seçimde en geniş toplum kesimlerinin ekonomik ve sosyal çıkarlarının gözetilmesi gereğine işaretlerle, Türk-İş'in hazırlık aşamasında görüşlerine başvurulmamasını da eleştirmiştir.

Asgari ücret, işçi ve ailesinin, günün ekonomik ve sosyal şartlarına göre insanca yaşamasını mümkün kılacak, insanlık haysiyetiyle bağdaşacak bir ücrettir. Bu bakımdan asgari ücret diğer bir ifadeyle kutsal ücret, dünyada ekonomik ölçülerin ötesinde sosyal bir ücret olarak kabul edilmektedir. Bu yönüyle asgari ücret pazarlık konusu olmayan, bilimsel, objektif ve güvenilir ölçülere göre tesbit edilmesi gereken taban ücrettir. Çalışma hayatının diğer alanlarında olduğu gibi, asgari ücrette de yürütülen politikaya uygun gelişmeler geçtiğimiz dönemde görülmüştür.

Türk-İş 13. Genel Kurul kararı ışığında, asgari ücretlerin yeniden belirlenmesi gerektiği yolundaki çağrılarımız, Hükümetçe kabul edilmiş, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı 24 Şubat 1984 günü Konfederasyonumuza gönderdiği bir yazı ile Asgari Ücret Tesbit Komisyonu'nu 11 Mart 1984 günü toplantıya çağırdığını bildirmiştir.

Kurul, 28 Mart 1984 tarihinde, yedi toplantı sonunda kararını oybirliği ile vermiştir. Karara göre, sanayi ve hizmet kesiminde asgari ücretler 16 yaşından büyük işçiler için 817,50 TL./gün; 16 yaşından küçük işçiler de 562,50 TL./gün olarak belirlenmiş, 31 Mart 1984 günü Resmi Gazete'de (Sayı : 18358) yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Asgari Ücret tesbit kararına, işçi temsilcileri şu ihtirazı kayıt ile katılmışlardır:

"İşçi temsilcileri olarak bağımlılık oranı konusunda Asgari Ücret Tespit Komisyonu kararına esastan karşı olduğumuzu, bu hususta Asgari Ücret Yönetmeliği'nin değiştirilmesi gerektiğine inandığımızı, ancak asgari ücretin ittifakla çıkmasının sağlayacağı yararları düşünerek müspet oy kullandığımızı, bu kararın üretime olumlu katkıda bulunmasını temenni ettiğimizi belirtmek isteriz.."

Tarım kesimi asgari ücret çalışmaları 27 Nisan 1984 tarihinde kadar sürmüş, yapılan 4 toplantı sonunda kararını oy çokluğuyla vermiştir. Karara göre, tarım ve orman kesiminde asgari ücretler, 16 yaşından büyük işçiler için 670.— TL./gün, 16 yaşından küçük işçiler için 445.— TL./gün olarak belirlenmiş, 29 Nisan 1984 günü Resmi Gazete'de (Sayı : 18386) yayımlanarak yürürlüğe görmüştür.

Tarım kesimi asgari ücret kararına işçi temsilcileri şu muhalefet şeklinde bulunmuşlardır:

“Ülke çapında tek ve milli bir asgari ücreti temel amaç olarak kabul eden işçi temsilcileri tarım kesimi için tespit edilen asgari ücrette besin içi, besin dışı harcama oranlarının değiştirilmesi, bağımlılık oranının kabulü konusundaki teklifleri kabul edilmediği, tarım kesimi ile sanayi kesimi arasındaki asgari ücret farkı giderek büyüdüğü için karara muhalifiz.”

Asgari Ücret tesbitinde gözönünde tutulması gereken ilkelerin neler olması gerektiği konusunda Türk-İş, 21 Şubat 1985 tarihinde, 1475 sayılı Yasanın “Asgari Ücret” başlığını taşıyan 33. maddesinin değiştirilmesi önerisi ile görüşünü açıklamış ve bunu TBMM Başkanlığına, Başbakanlık ve ilgili Bakanlıklara, Siyasi Parti Genel Başkanlıklarına ve işçi kökenli parlamenterlere sunmuştur. Konuyla ilgili Türk-İş görüşü raporun Yasa uygulamalarına ilişkin çalışmalar bölümünde yer almaktadır.

Durum böyle olmakla beraber, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca, asgari ücretin katsayıya bağlanmasını amaçlayan bazı çalışmalar yaptığı görülmüştür. Bakanlığa gönderilen 28 Mayıs 1985 gün ve 85-1548-2/14 sayılı yazıyla; asgari ücretin tesbit usûllerinin, işçi-işveren hükümet yetkililerinin ortaklaşa temsil edildikleri Uluslararası Çalışma Teşkilatı (ILO)’nın ülkemiz tarafından da onaylanan 26 sayılı sözleşmesiyle hüküm altına alındığı hatırlatılarak, asgari ücretin katsayıya bağlanması çalışmalarının anılan ILO sözleşmesinin ihlali niteliği taşıdığı görüşü açıklanmıştır.

Bu arada süren enflasyonun etkisiyle asgari ücretin satınalma gücü azalmış ve yeniden tesbiti zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Asgari Ücret Tesbit Komisyonu 2 Eylül 1985 günü başlattığı çalışmalarını yaptığı 4 toplantı sonunda bitirmiş ve 1 Ekim 1985 gününden itibaren geçerli olmak üzere, sanayi ve hizmet kesimi için asgari ücreti, 16 yaşından büyük işçiler için 1.380.— TL./gün; 16 yaşından küçükler için 950.— TL./gün olarak işçi kesiminin muhalefet şerhiyle karara bağlamıştır. Sanayi kesimi asgari ücret tesbitine yönelik muhalefet; aile bağımlılık faktörünün kabul edilmemesi, yüzde 10 oranında pahalılık zammı ile asgari ücretli kesim bakımından, milli gelir dağılımındaki adaletsizliği kısmen olsun telafisini amaçlayan bir yükseltmenin yapılmaması esaslarına dayandırılmıştır. Komisyon çalışmalarının başladığı gün, mevcut yönetmelikle asgari ücretlerin gerçekçi olarak tesbit edilemeyeceği de işçi temsilcileri tarafından açıkça belirtilmiştir.

Tarım kesimi asgari ücret tesbit çalışmaları ise yapılan iki toplantı sonunda oybirliği ile 27 Eylül 1985’de bitirilmiştir. Karara göre, tarım ve orman kesiminde asgari ücret 16 yaşından büyük işçiler için 1.140.— TL./gün, 16 yaşından küçük işçiler için 765.— TL./gün olarak belirlenmiştir.

Geçtiğimiz dönemde asgari ücret iki kez arttırılmasına rağmen gerçek anlamda gerileme göstermiştir. Asgari ücretin yürürlüğe girdiği ay

esas alınarak ağırlıklı olarak yıl ortalamasına göre hesaplama yapıldığında, asgari ücretin gelir vergisi oranlarında yapılan indirimle rağmen söz konusu yıllarda yüzde 12 oranında gerilediği görülmektedir.

İşçilere yönelik bir başka ekonomik baskı aracı ise işsizliktir. İşsizliğin sosyal yapıda yarattığı yıpranma, günlük yaşantımızın artık ayrılmaz bir parçası olmuştur. İşsizlik, ulaştığı boyut ile ülkemizin sosyal ve ekonomik gündeminde çözüm bekleyen en önemli sorunların başında gelmektedir. Ekonomik gelişmenin istenen düzeyde olmadığı, yatırımların gerilediği ortama bağlı olarak belirgin bir artış oranı gösteren işsizlik, siyasal iktidar tarafından sendikalara ve dolayısıyla işçilere karşı, pazarlık güçlerini kırıncı bir araç olarak kullanılmaktadır. Ülkemizde toplam nüfus içinde çalışanların oranı 1979 yılında yüzde 35 iken, 1986 yılında yüzde 31.9'a düşmüştür. Diğer bir ifadeyle, nüfus artışı oranında yeni istihdam alanları yaratılamaması sonucu, 1979 yılında çalışabilen her yüz kişi 286 kişinin geçimini sağlamakla yükümlü iken, 1986 yılında 313 kişiye bakmak durumunda kalmıştır. Ailede bakılmasıyla yükümlü bulunan birey sayısının artmasının yanısıra, işçilerinin gerçek gelirlerinde görülen gerileme sonucu, evin hemen hemen tek gelirinin (1985 yılı toplam sigortalıların yüzde 8.8'i kadın işçidir.), daha çok kişi arasında bölüşülmesi demektir.

İşsizliğin doğurduğu ekonomik baskı dayanılabilir ve katlanabilir sınırların ötesine çoktan taşmışken, siyasal iktidar Devlet Bakanlığı sorumluluğunda "İşsizlikle Mücadele" çalışmalarını başlatmıştır. Ancak sorunun çözümü için teşhiste siyasal iktidar ile işçiler arasında büyük farklılıklar vardır. Hükümete göre; işsizlikle mücadelede izlenecek yol uzun vadede şu biçimde açıklanmaktadır:

"...işsizlik sorunu karşısında Hükümetimizin ana katkısı, bizzat iş yaratmak değil, işlerin yaratılabileceği atmosferi sağlamak ve işgücü piyasası dahil tüm piyasaların serbest rekabet ilkesine göre teşekkülünü güçleştiren unsurları ortadan kaldırmaktır."

Öte yandan, 31 Ekim 1985 günlü Resmî Gazete'de yayımlanan 1986 Yılı Programı'nda, işsizliğin azaltılması ve istihdamın arttırılması konusunda uygulanması düşünülen tedbirlerden biri olarak, "belli sektörlerin asgari ücret dışına çıkarılması" yer almıştır. Asgari ücret altında çalışan insanların bulunduğunu, arz-talebin oralarda buluşabildiği gerekçesiyle daha düşük seviyede ücretle işçi çalıştırmayı düşünmek —hangi nedenle olursa olsun— işçiyi köle olarak gören zihniyetin bir uzantısıdır. Kaldı ki, işsizliğin sorumlusu ücretler değildir. Son yıllarda ücretler reel olarak gerilerken, işsizliğin arttığı bilinmektedir. İşsizliğin sorumluluğunu yüksek ücretlere, sendikalara yükleyerek baskı kurmak isteyenler, bu alandaki başarısızlıklarını gözden kaçırma çabası içindedirler. İşsizliğin nedeni plansız ekonomidir. Ekonomik durgunluk sonucu yatırım ve istihdam hacminde meydana gelen gerilemedir.

Ekonomide özellikle yatırım harcamalarının azalmasının istihdam ve işsizlik üzerindeki etkisinin olumsuz olacağı açıktır. Ekonomide yatırım harcamalarına bakıldığında, 1980 yılından başlayarak bir düşme trendi içine girildiği görülmektedir. Gayri safi milli hasıla içindeki yatırımların payı 1980 yılında yüzde 19.4 iken, geçtiğimiz yıl yüzde 18.2 oranında olmuştur. Ayrıca sabit sermaye yatırımları içinde özel kesimin payı da bir düşme eğilimi içindedir. 1980 yılında yüzde 44 olan bu pay, 1985 yılında yüzde 39'a düşerek, 24 Ocak Kararlarının, devletin ekonomik hayattaki varlığının azaltılması amacı ile de çelişkili bir durum yaratmıştır.

İşsizlikle mücadele önlemleri konusunda Konfederasyonumuzun görüşü şu şekildedir:

"...Ekonomik Kalkınma Plân ve Programlarının iki temel önceliği "fakirliğin ortadan kaldırılması" ve "iş imkanları yaratma" olmalıdır. Çoğu ülkede ve yurdumuzda görüldüğü gibi, "sosyal devlet" anlayışını terkeden bir tercihle, devletin ekonomiyi yönlendirmekteki rolünü en aza indirip, sorunun çözümünü piyasa kurallarının serbest işleyişine terketmek işsizlikle mücadelede olumlu sonuç vermemekte, sosyal adaletsizliği yaygınlaştırmaktadır. İktisaden güçlü durumda olanları koruyan, iktisaden güçsüz yığınları ise sorunları ile başbaşa bırakan; yapısal sıkıntıları ve bunlar karşısında yapısal önlemler alınması gereğini dışlayıp sorunların piyasa güçlerinin serbest işleyişle çözüleceğini savunan anlayış ile işsizlikle mücadelede başarı kazanılmadığı bilinmektedir."

Kuşkusuz yeterli kalkınma hızı sağlanması ve tam istihdama ulaşma hedefleri, hem fiyat istikrarı, hem de dış ödemeler dengesi hedeflerinin sağlanması ile birlikte gözetilmesi gereken hususlardır. Bunlardan bir veya bir kaçının hedeflenip diğerinin gözardı edilmesi ve kalkınma hızının yüksek olmasına paralel olarak çözümleneceğinin düşünülmesi yanlıştır. En azından geçmiş dönem bunun böyle olmadığını göstermiştir.

Ekonomik baskı sadece işsizlik, ücret ve sosyal hakların kısıtlanması, gelir dağılımının daha da bozulması ile son bulmamaktadır. Toplu sözleşme farklarının ve kıdem tazminatlarının zamanında ve defaten ödenmemesi, bu durumun yalnızca küçük bir örneğidir. 24 Ocak Ekonomik İstikrar Tedbirleri çerçevesinde uygulamaya konulan düzenlemelerin en önemli araçlarından birinin "sıkı para politikası" olduğu söylenegelmiştir. İşçi ücretlerinin varolan koşullarda daha fazla artması gerektiği biçiminde sendikalarından gelen haklı talepler karşısında siyasal iktidar, sürekli olarak bu talebin karşılanması için para basılması gerektiği, böylesi bir durumun enflasyonu arttıracaklarını ileri sürmüşlerdir. İşçi ücretlerinin reel olarak gerilemesi bir yana, işçilerin sözleşme farkı, kıdem tazminatı, ikramiye gibi nedenlerle milyarlarca lirayı bulan alacaklarının ödenmesi geciktirilerek, işçiler çift yönlü bir gelir aşınması ile karşı karşıya bırakılmışlardır.

Çalışanlara karşı, enflasyonu önlemenin bir aracı olarak izlenildiği öne sürülen sıkı para politikasına rağmen, emisyon miktarı Aralık 1983'ten bu yana yaklaşık üç kat artarak, Cumhuriyet Döneminin en yüksek değeri olan 2 Trilyona dayanmıştır. Böylesi bir durum, Türkiye'de tüm düzenlemeleri, tüm ekonomik kararları iktisaden güçlü bir avuç insan yararına alan siyasal iktidarın açığa çıkan kamuoyunu yanıltma çabalarının bir uzantısıdır.

Geçmiş dönemde Türkiye'de maliye politikası, istikrar (enflasyonla mücadele) amacıyla bütçe dengesinin korunmasına, kamu kesiminin küçültülmesine yönelik olmuştur. Bu amaçla kamu tüketiminin kısılacağı, yatırımların belli sektörlerle sınırlı tutulacağı, transferlerin, subvansiyonların azaltılması yolu ile küçültüleceği bir kamu harcama politikası öngörülmüştür. Kamu gelirlerinin esnek olması, dolaylı vergilere ağırlık verilmesi, vergilemenin özendirici olması şeklinde ifade edilecek bir vergi politikası kabul edilmiştir. KİT'lerin de bütçeye olan yükü azaltılacaktır. Uygulanan ekonomik politika ilkeleri çerçevesinde izlenen maliye politikasının sonuçları irdelendiğinde; kamu kesimi payının, kamu tüketimi ve yatırımlarının azaltıldığı, KİT'lerin kaynak oluşturduğu, ancak borç ödemeleri artışının, vergi yükü düşüşünün, dış borçlanma artışının, hazine nakit dengesindeki bozulmanın olumsuz etkilerinin önlenemediği tesbit edilmiştir.

1980 sonrasının vergi politikaları, sözkonusu dönemde uygulanan ve halen sürdürülen ekonomik programın temel hedeflerine uyumlu olarak gelişmiştir. Dışa açılma politikası çerçevesinde, talebi kısarak satılabilir ürünü dışarıya ihraç etmek amacıyla ücretlilerin satınalma gücünü düşürmek gerekiyordu. Bunu gerçekleştirebilmenin araçları arasında vergi politikaları da vardır. Ücret artışları içinde değerlendirilen vergi indirimleri ve vergi iadesi sonucu, üretimdeki işçilik maliyeti düşürülmüş ve dışa açılma için gerekli "ucuz işgücü" sağlanarak, ihraç malları fiyatlarının düşürülmesi desteklenmiştir. Öte yandan Katma Değeri Vergisi (KDV) gibi dolaysız ve ihracatla otomatik olarak düşürülebilen bir vergi de yürürlüğe girmiştir. Uygulamaya girdiği biçimiyle KDV çalışanlar açısından talebi kısma yönelik politikanın aracı olmuştur.

Geçmiş dönemde vergi gelirlerinin kamu kesimi finansmanındaki payı azaltılmıştır. Vergiler kurumlaşmayı, tasarrufu ve yatırımları özendirme amacıyla kullanılmak istenmiştir. Bütçenin sağlam kaynaklara dayandırılması amacıyla vergileme yapılırken, yatırım ve tasarrufların özendirilmesi için gelir vergilemesinin toplam vergi gelirleri içindeki ağırlığı azaltılmak istenmiştir. Gelir vergilemesinin sistemdeki etkinliğinin azaltılması için de gelir vergi tarifesinin tavan ve taban marjinal oranları arasındaki fark daraltılarak, artan oranlılık azaltılmış, sermaye (menkul sermaye) gelirleri vergilemesinde büyük ayrıcalıklar tanınmış ve bu gelirler (faiz, temettü) toplama dışı bırakılmıştır. Tarımsal kazanç istisna had-

leri genişletilmiş, böylece gelir vergisinden sağlanan hasılat azaltılmıştır. Gelir vergilemesinde gelir vergisi yerine nisbî bir kurumlar vergisi ikame etme eğilimi vardır. İhracatı özendirmek amacıyla da, kurumlara, çeşitli ihracat istisnaları tanınmış bulunmaktadır. Gelir vergisi fiilen ücretli ve esnaf, küçük tüccar, serbest meslek erbabı üzerinden alınır olmuştur. Sermaye kazançları fiilen vergi dışı olup, işyeri gayrimenkûl kiralari nisbî bir oranda vergilendirilmektedir.

Oysa bilindiği gibi, ülkemizde gelir dağılımı çalışanların aleyhine olup, mevcut adaletsiz dağılım mekanizması içinde artan gelirin büyük bölümü, geliri esasen yüksek, ekonomik bakımdan güçlü sermaye kesimine gitmektedir. Bu durumda, kamu hizmetlerinin finansmanı için ödenen verginin aynı zamanda gelir ve servet dağılımındaki adaletsizlikleri giderecek sosyal ve ekonomik amaçları —özellikle— gözetmesi gerektiği kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Zaten 1982 Anayasa'sının 73. maddesi; "Herkes kamu giderlerini karşılamak üzere, mali gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür. Vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı, maliye politikasının sosyal amacıdır." görüşüne yer vermektedir. Bütün bu politika tedbirlerinin böyle amacı gerçekleştirme kaygısı taşımadığı açıktır. Amaç, vergi yükünün adil olmayan bir biçimde dağılımı veri kabul edilerek, sermaye gelirlerinin düşük vergilendirilmesi yoluyla, özel kesim yatırımlarını ve sermaye birikimini özendirmek olmuştur.

Bugün toplanan gelir vergisinin yüzde 70-80'i ücretliler tarafından ödenmektedir. Böylece vergilendirmenin temel ilkelerinden olan ve "az kazanan az, çok kazanan çok" vergi alınmasını öngören görüş tersine dönmüş olmaktadır.

OECD ülkeleri arasında, gelir vergisinin ortalama ücrete oranı en yüksek olan ülkelerin başında Türkiye gelmektedir. Türkiye'de bu oran yüzde 35.2'dir ve Danimarka (yüzde 39.4) ile İsveç (yüzde 35.5)'ten sonra ücretten en yüksek oranda kesinti yapılan ülke durumundadır. Oysa bu oran ABD'de 23; Almanya'da yüzde 17.1, Japonya'da yüzde 9; Fransa'da yüzde 8.4 ve Portekiz'de yüzde 7.1'dir.

Gerçekte ücret vergilerinin egemen olduğu bir gelir vergisi sisteminin vergi adaletini sağlamadaki olumlu etkisinden söz etmek mümkün değildir. Kuşkusuz sonucun böyle olmasında, izlenen vergi politikalarını önemli ölçüde etkileyen ülkemiz ekonomik, siyasal ve sosyal yapısının payı bulunmaktadır.

1983 sonrası uygulanmaya devam edilen ekonomik politika çerçevesinde, baraj, köprü gibi temel alt yapı tesislerinin ortaklık paylarının satışı da gündeme getirilmiştir. "Ek gelir sağlama" adı altında toplanan tasarruflar tam anlamıyla bir iç borçlanmadır. Ve bu nedenle ödenen faizler, sözkonusu tesislerin ürettiği mal ve hizmetlere yapılan sürekli zararlarla bir anlamda çalışanların sırtından çıkmaktadır.

1980 sonrası yapılan düzenlemelerle karma ekonomiden uzaklaşılmasına paralel olarak, Kamu İktisadi Teşebbüslerinin etkinliği ve ekonomiyi yönlendirme işlevleri de sınırlandırılmıştır. Böylece ekonomideki büyüme ve işlevleri de sınırlandırılmıştır. Böylece ekonomideki büyüme ve gelişmeyi düzenleme amacı ile kurulan KİT'ler, uygulanmakta olan ekonomik politika çerçevesinde kendilerine yüklenilen görevi yapmak durumunda bırakılmışlardır.

1980 sonrası istikrar politikası, KİT'lerin kârlı ve verimli çalışmaları, finansman yönünden kendi kendilerine yeter olmalarını ve ancak kendi finansman kaynakları ölçüsünde yatırım yapmalarını ilke olarak öngörmüştür. İlk aşamada kârlı ve verimli çalışmaları hedeflenen bu kuruluşların, ikinci aşamada hisse satışı ile özelleştirilmesi yoluyla, kamu kesiminin faaliyet göstermesine gerek olmayan ekonomik kesimlerden çekilmeleri sağlanmak istenmektedir. Bu amaç doğrultusunda, daha önce KİT'ler aracılığı ile tüketicilere yapılan subvansiyonlar kaldırılmış, KİT'lerin ürettikleri mal ve hizmetlerin fiyatlarının piyasa koşullarına göre belirlenmesi öngörülmüştür. Herkesin, kullandığı mal ve hizmetin fiyatını ödeyeği ilkesinden hareketle kaldırılan subvansiyonlar, kredi olarak finansman piyasasına yöneltilmiştir. Böylece bankacılık kesiminin para-kredi kesimine sağlayacağı rantlara süreklilik kazandırılmak istenmiştir.

Kamu kesiminde bağıtlanan toplu iş sözleşmelerine yapılan müdahaleler sonucu, maliyet içindeki işçilik payı bu alanda da düşürülmüştür. Nitekim, izlenen fiyat ve ücret politikaları sonucu kamu iktisadi teşebbüslerinde üretim değeri içindeki işçilik payı bugün yüzde 7 oranındadır. KİT mevzuatında yapılan değişikliklerle, yönetim kurullarına işçi üyelerin katılmasına imkan veren hükümler kaldırılmış, işçilerin istihdam güvencelerini ortadan kaldıracak biçimde sözleşmeli personel çalıştırılması esas alınmıştır. Kamu iktisadi teşebbüslerinde, çeşitli nedenlerle boşalan kadrolara atama yapılmamış, istihdamı daraltıcı politikalar izlenmiştir. Bugün kamu kesimi sigortalı sayısı geçmiş yıllara göre büyük oranda gerilemiştir. Kuşkusuz böyle bir sonucun, KİT'lerin özel sektöre devri açısından büyük önemi vardır.

KİT'lerin özelleştirilmesi ile ilgili "işçi görüşü" Türk-İş Genel Başkanı tarafından şu şekilde açıklanmıştır:

"Sayın Özal Hükümetinin önümüze getirdiği 233 Sayılı Kanun Kuvvetindeki Kararname, KİT'lerin istikbalini ve akibetini yeniden tayin etmeyi hedef almıştır.

Ancak, kararnamenin sonuna ilştirilen listede adı geçen KİT'lerin ne olup ne olmayacağı, yine bu kararname ile öngörülen bir koordinasyon kurulunun insiyatifine terkedilmiştir.

Yani, tüm kamu iktisadi teşebbüslerinin faaliyetini gözden geçirecek olan koordinasyon kurulu, bu kuruluşların ya yeniden teşkilatlanmasına, yahut da özel sektöre satılmasına karar verebilecektir.

Durum bu kadar basit görünüyor.

Koordinasyon Kurulu karar verecek, hükümet "evet" diyecek ve her birinin varlığı trilyonu bulan KİT'ler birer birer elden çıkarılıp özelleştirilecek.

Kırk yıllık, elli yıllık bu dev sanayi kuruluşlarını satmak, sadece bir ekonomik işletmeyi satmak anlamını taşımaz. Yapılmak istenen uygulama, Türk Ekonomisinin temel yapısıyla ilgilidir ve satışa çıkarılan müesseseler temel yapıyı sarsacak kadar büyük ve önemlidir.

Ulu Önder Atatürk'ün emir ve direktifleriyle Kurtuluş Savaşı sonrası teşkiline hızla başlanan bu kuruluşlar, yani Kamu İktisadi Teşebbüsleri, elli yıldan beri Türk Ekonomisinin itici gücü olmuştur. Atatürk'ün seçtiği ve birçok ileri ülkenin bugünkü düzeyine ulaştığı karma ekonomi modeli, Cumhuriyet Hükümetlerinin vazgeçilmez tercihi olmuştur. Karma ekonomi modelinde yerini alan KİT'ler ise, kanun kuvvetinde kararnamelemlerle atılıp satılacak mallar değildir.

Yalnızca Atatürk'ün direktifiyle kurulmuş oldukları için değil, Türk Ekonomisinin vazgeçemediği kurumlar olduğu için satılamazlar.

Kamu İktisadi Teşebbüslerine sadece ekonomik düşüncelerle bakmak ise, çok ters ve yanlıştır. Elli yıllık zaman içinde ekonomimize sayılamayacak kadar büyük katkılar sağlayan KİT'lerin ekonomik faydaları yanında, sosyal faydaları da vardır ve en az ekonomik fayda kadar önem arzeder. Türk Ekonomisen önderlik etmiş olan KİT'lerin kurulduğu yere, altyapı gitmiştir. Elektrik, su, yol gitmiştir. Uсталık, üretim teknikleri gitmiştir. Kısacası KİT'lerin ulaştığı yere medeniyet gitmiştir. Bunlar inkar edilemez gerçeklerdir. KİT'ler, ekonominin lokomotifi olurken, birer okul görevini de beraber yüklenmişlerdir. Bu kuruluşların yetiştirdiği teknik ve idareci kadrolar, ülke kaderinde önemli rol oynamışlardır."

Son yedi yıldır Türkiye ekonomisinin yönlendirilmesinde temel etken olan 24 Ocak Kararlarının öncelikli hedeflerinden birinin dış ödemelere çözüm getirmek olduğu bilinmektedir. Dış ekonomik ilişkiler istikrar programının en başarılı sonuçlara ulaştığı alan olarak gösterilmesine rağmen, tabloya genel olarak bakıldığında olumsuzlukların daha fazla olduğu görülmektedir. Başlangıçta ihracatta başarılı sonuçlar alındığı doğru olmakla beraber, dış ödeme açıkları önemini korumaya devam etmektedir. dış açıkların finansmanı amacıyla başvuru dış borçlanma ise ekonomiyi yeniden ciddi darboğazlara sürüklemek tehlikesini taşımaktadır.

Ekonominin dış dengesizliği genelde parasal bir olgu olarak algılanmış ve bu çerçevede uygulanan önlemler daha çok fiyatlara yönelik olmuş ve ulusal paranın sürekli değer kaybetmesi temel politika aracı olarak benimsenmiştir. Kur politikası ihracatı özendirirken ithalatın artış hızını frenleyecek şekilde uygulanmıştır. İhracat, kur politikasının yanı sıra, vergi

iadesi ve düşük maliyetli kredi gibi temel önlemlerle de teşvik edilmiştir. İhracatta sağlanan artışlara rağmen Türk ekonomisinin dış ödeme sorunu çözülemediği, çare yine dış borçlarda aranmıştır.

Türk ekonomisinde uzun yıllardır devam eden kalkınma stratejisini Jeğştirme eğilimi ihracatın özendirilmesi ile simgelenmiştir. Önceki dönemlerde ithal ikameci niteliği ağır basan strateji, son yıllarda dışa dönük ve dünya ekonomisiyle bütünleşme amacını taşıyan bir yaklaşıma dönüşmüştür. Bu dönüşümün çalışanlar açısından etkisi olumsuzdur. Dönem içinde izlenen talep yönetimi politikası yurt içi üretimi ihracata zorlayan etkilerden biri olmuştur. 1980 sonrası dönemde, enflasyona neden olduğuna inanılan, yurt içi talebin daraltılmasına çalışılmıştır. Talep daraltılmasında, rolü abartılan para politikasından çok, gelir dağılımının ücretliler aleyhine bozulması etkili olmuştur. Bu koşullarda, hızla daralan iç taleple karşı karşıya kalan üretici ve ihracatçılar, maliyet altında fiyatlarla, dış piyasaya çıkmaya zorlanmıştır. Sağlanan teşvikler ve özellikle vergi iadesi dış piyasalara maliyet altında fiyatlarla satışı destekleyici etkide bulunmuştur. Öte yandan bu kolaylıklar, hayali ihracat yoluyla mil-yarlarca liralık haksız kazanç elde edilmesine yol açmıştır. İşçiye verilen tek kuruluşun hesabını soranlar, nedense bu konuda suskun kalmışlardır.

Geçmiş dönemde başarılı yıllar yaşandığı izlenimini veren gelişme, dönem içinde sağlanan dış borçlardır. 1980 sonrası dönemin dış borçlanma eğilimi incelendiğinde zaten ağır bir borç yükü altında olan ekonominin, adeta çaresiz olarak, yeniden borçlanma suretiyle düzlüğe çıkarılmak istendiği izlenimi uyanmaktadır. 1980 yılında 15 milyar dolar civarında olan dış borç, bugün yaklaşık olarak 30 milyar dolara yükselmiştir. Dış borçların Gayrisafi Milli Hasıla içindeki payının da dönem içinde arttığı görülmektedir. Dış borçların GSMH içindeki payı yüzde 36.8 oranındayken, bugün yüzde 52 oranındadır. Bilindiği gibi, dış borçlanma ödeme açıkları sorununu çözmekle, sadece ertelemektedir. Öte yandan, 1970'li yıllarda dış borçlanma, uzun süre, ekonomik canlılığın sürdürülmesini finanse etmiştir. 1980 sonrası dönemde ise, borçlanmanın durgunluk ve işsizliğin finansmanında kullanıldığı izlenimi edinilmektedir.

Ülkemizdeki ekonomik koşullar ve iktisat politikalarındaki değişimlere paralel olarak gündeme gelen serbest bölgeler oluşturma eğilimi son yıllarda iyice yoğunlaşmış ve bilindiği gibi "Serbest Bölgeler Kanunu", 5 Haziran 1985 günü Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

ICFTU raporlarında da belirtildiği üzere serbest bölgeler, uluslararası ekonominin yeniden yapılanması ile birlikte ele alınması gerekmektedir. Çünkü uluslararası kalkınma kurumlarınca gelişmekte olan ülkelere önerilen "ihracata yönelik sanayileşme" politikası ile serbest bölgeler arasında yakın ilişki vardır. Serbest bölgeler aracılığıyla Çok Uluslu Şirketler (ÇÜŞ) gerek gelişmiş, gerekse de gelişmekte olan ülkelerdeki işçilerle

ilgili sosyal maliyetleri dikkate almaksızın kendi çıkarları için faaliyetlerini yeniden biçimlendirebileceklerdir.

Bu bölgelerin amacı, dolaylı ve dolaysız iş olanağı yaratarak istihdamı arttırmak, ödemeler dengesini kurmak ve yerli hammadde ve yarı mamûl maddeleri kullanarak ikinci dereceden iş alanı açmak olarak açıklanmaktadır. Bu savlarla açılmış olmalarına rağmen, serbest bölgelerin bekleneni vermediği ICFTU raporunda şu şekilde belirtilmektedir:

- ☐ "Yabancı yatırımların yararları sınırlıdır.
- ☐ Ödemeler bilançosu sorunlarının çözümünde olumlu bir gelişme olmamıştır.
- ☐ Genellikle var olan tüm serbest bölgeler bir milyondan fazla insanı istihdam edememiştir. (Ek: Bugüne değin bu bölgeler ancak yüzde 2 oranında istihdam sağlamışlardır.)
- ☐ Yerli ekonomi ile bağlantıları (özellikle ülkedeki istihdam sorunlarına katkıda bulunmak anlamında) sınırlıdır.
- ☐ Teknoloji transferi, özellikle yerli girişimciler açısından gerçekleştirilememiştir."

Öte yandan dünya pazarlarına yönelik üretim yapmak amacıyla bu bölgelere gelen ÇUŞ'lar için tam koşul ucuz işgücüdür. Bunun yanısıra uzlaşmazlıklardan arındırılmış iş ortamı da gereklidir.

Durum böyle iken ve hele ülkemizin bugün ulaştığı sanayileşme ve teknolojik düzey gözönüne alındığında, kalkınma umutlarının buraya bağlanması gerçekçi bir yaklaşım değildir. Bunun ötesinde, çalışma hayatı ile ilgili, 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanunuyla getirilen düzenlemelerin savunulur yanı yoktur. Kalkınmakta olan çoğu ülkede, başta ÇUŞ'lar olmak üzere çeşitli etkenlerle hakim kılınan kısıtlamalar, "serbest bölge" uygulaması ile Türkiye'ye de ithal edilmiştir. Bu bölgelerde on yıl süre ile grev hakkının yasaklanması, yakın tarihin sömürgelerinde ÇUŞ'lara tanınan bir imtiyazın Türkiye'de de gerçekleştirilmesi anlamındadır. Yakın gelecekte bu bölgelerde genellikle kadın ve genç işçilerin çalıştırılmasına müsait yatırımlarla çalışanların açıkça sömürülmesine imkan hazırlanacaktır. Grev hakkını ortadan kaldırıp, mecburi tahkimi egemen kılan bu anlayışla, sendikalarımızın işçi hak ve özgürlüklerini koruma ve geliştirmelerini imkansız hale sokmanın bir çeşit kapitülasyon olduğu açıktır. Peşinen verilmiş garantilerle bu bölgelerde Türk işçisinin sömürülmesi şartlarında anlaşmaya varılmaktadır. Türk Sendikacılık Hareketi ve işçiler olarak böyle bir zihniyet ve yaklaşımla sonuna kadar mücadele edeceğimiz açıktır.

Uygulanan ekonomik politikanın çalışanlar aleyhine olduğu, bu ve benzeri sonuçlarıyla iyice anlaşılmıştır. Söz konusu politika, bir anlamda

işçi hak ve özgürlüklerinin sınırlandırılması temelinde başarı kazanmaya yönelik olmuştur. Çalışanların "ekmek" sorunu, sürdürülen ekonomik politikadan bağımsız değildir. Ülkemizin ve toplumumuzun sosyal ve ekonomik sorunlarının çözümü kavuşturulması doğrultusundaki çabalarla, işçilerin kabul edebileceği belli başlı ilke ve amaçlar bir bütündür. Bunların gerçekleştirilebilmesi ancak "sosyal adalete dayalı" demokratik bir düzende mümkündür. Sosyal adalete dayalı demokratik düzen, Türkiye'de 1980'den bu yana uygulanan ekonomik politikanın baştan aşağı değiştirilmesi demektir.

Türkiye, kalkınmayı, hem temel insan hak ve özgürlüklerinin güvence altına alındığı, hem de ekonominin her kesiminde hızlı büyümeler sağlandığı bir yöntemle gerçekleştirmek durumunda ve isteğinde olmalıdır. Ekonominin çeşitli sektörlerinde büyüme ve gelişme elde edilirken artan gelir adil ve dengeli biçimde bölüşülmelidir. Toplumdaki çıkarları farklı ve birbiriyle çatışan kesimlerin ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarının dengelenmesini sağlamaya yönelik gelir bölüşümünde başlıca amacın, "iktisaden güçsüz durumda olan" geniş halk kitlelerini korumak ve kollamak olması gerekmektedir. Böylesi bir durumda ön koşul Devletin önce "sosyal devlet" niteliğine kavuşturulmasıdır. Türk sendikacılık hareketinin içinde bulunduğu olumsuzluk ortamından çıkabilmesinin yolu "sosyal devlet" ilkesini tüm yaşama egemen kılmaktır. Devletin ekonomi ve sosyal hayatta ağırlıklı bir biçimde rol alması, hem gerçek bir ekonomik gelişmenin, hem de hakça bir bölüşümün gereğidir.

Sosyal devlet ve sosyal adalet temelinde biçimlenecek politikaların hedefi, çoğulcu ve özgürlükçü parlamenter demokrasi kuralları içinde, işçilerin ve tüm çalışanların, sosyal, ekonomik ve kültürel haklarının elde edilmesi, savunulması ve geliştirilmesi imkanlarının yaratılması ve sürekliliğinin sağlanmasıdır. Ekonomik hayatın, karma ekonomi ilkeleri ile uyumlu bir plan anlayışı ve disiplini içinde devlet tarafından yönlendirilmesidir. Özel teşebbüsün toplum yararına, demokratik ilkelere ve ulusal ekonomiye uygun biçimde faaliyet göstermesidir. Ülke kalkınmasının ancak üretim artışı ve verimlilikle sağlanabileceğinin bilinciyle, özgürlükçü demokrasinin temel kuralı gereği, işçilerin her düzeyde işletme ve işyeri yönetimine etkin olarak katılmasıdır. Tarım ve orman işçilerinin hertürlü Yasal güvenceye ve sosyal güvenliğe kavuşturulması ve çalışma şartlarının adil esaslara bağlanmasını sağlayıcı önlemlerin alınması ve gerçekleştirilmesi yolunda hertürlü çabanın gösterilmesidir. İşsizliği önlemeye dönük politikalara öncelik verilmesidir. Toplumsal bir önlem olarak işsizlik sigortası kurulmasıdır. Toprak-insan ilişkisinde adaletin egemen kılınmasıdır. Bu amaçla, topraksız veya yeterli toprağı bulunmayan ya da dar gelirli köylünün yeterli toprağı ve verimli tarım işletmeciliğine kavuşturulması için tarım ve toprak reformunun gerçekleştirilmesidir. Ülke ekonomisinde önemli rolü bulunan kooperatifçiliğin yerleştirilmesi ve yaşatılmasını sağlayacak önlemlerin alınmasıdır. Orman

köylüsü ve tüm kırsal alanlarda yaşayanların insan onuruna yaraşır bir yaşam düzeyine kavuşturulabilmesidir. Vergide adaletin sağlanarak, herkesin ekonomik gücü oranında vergilendirilmesi, vergi yükünün milli gelirden pay alma ölçüsüne göre dağıtılması, asgari ücretin vergi dışı bırakılması, vergi kaçırma yollarının kapatılması ve vergi kaybının önlenmesini sağlayacak vergi reformlarının gerçekleştirilmesidir. Para-kredi politikasının yatırım, üretim ve verimi artıracak, kaynak israfını önleyecek, üretici ve yatırımcı çevrelere öncelik tanıyan sağlıklı bir kalkınma doğrultusundaki plan hedeflerine yönlendirecek ve tekelleşmeyi önleyecek tedbirlerin alınmasıdır. Dış ticaretin, ülke ekonomisi ve çalışanların yararına olacak biçimde düzenlenmesi, dış satımı iç tüketimle dengeli biçimde artırıcı önlemlerin alınması, dış alımın yerli üretimi koruyucu esaslara bağlanmasıdır. Yeraltı kaynaklarımızın ulusal çıkarlarımız doğrultusunda kullanılmasıdır. Yurt imkanları, işçinin emeği, temel mallarımızın yabancı sermayeye peşkeş çekilmemesidir. Devletin, konut ihtiyacını karşılayacak ucuz sosyal ve toplu konut yapımında etkin bir rol üstlenmesidir. Sosyal güvenliğin tüm yurttaşları kapsar hale getirilmesidir. Yatırımlarda ölçünün kamu yararı olmasıdır. Ülkede ekonomik ve sosyal öneme sahip, birer toplumsal sermaye ve yatırım kaynağı olan KİT'lerin özel çıkarlara feda edilmemesidir. Temel insan hak ve özgürlüklerinin uygulanması ve yaşatılması doğrultusunda yaygınlaştırılarak eğitimde adalet ve fırsat eşitliği sağlanmasıdır.

Bu hedef "insanı insan yapan değerleri" Türkiye'de egemen kıla hedefidir. Böyle bir hedefe, ekonomik ve sosyal düzende gerçekleştirilecek yapısal değişikliklerle ulaşmak mümkün olacaktır. Olağanüstü gelişmelerin ortaya çıkardığı olağan dışı sonuçlara bakarak, bunun değişmeyeceğini, değiştirilemeyeceğini sanmak, daha kötüsü bunu kabullenmek büyük bir yanılgı olur. İçinde bulunulan tablonun istenildiği biçimde değiştirilmesi belki oldukça güçtür. Ama mutlaka değişecektir. Bunun öncülüğünü toplumun en dinamik kesimi olan işçiler üstlenecektir.

BÖLÜM 5

ÖRGÜTLENME ÇALIŞMALARI

ÖRGÜTLENME ÇALIŞMALARI

Türk-İş 13. Genel Kurulu işçi hak ve özgürlüklerinin korunması ve geliştirilebilmesi için izlenilmek gereken politikayı ve uygulamada gözönünde tutulacak ilkeleri belirlerken, örgütlenme çalışmalarını doğrudan ve dolaylı biçimde ilgilendiren yasal düzenlemelere yollama yapmış, Türk-İş Eğitim Çalışmaları ile örgütlenme çalışmaları arasında ilgi kurmuş, birbirini destekleyici ve tamamlayıcı olmaları gereğine işaret etmiştir.

Türk-İş 13. Genel Kurulu 2821 Sayılı Sendikalar Yasası'nın, ILO ilke ve sözleşmelerine aykırı yönlerinin değiştirilmesini; grevli serbest toplu pazarlık hakkının tam olarak hayata geçirilmesini kararlaştırmıştır. Bunun gibi, işçi hak ve özgürlüklerini doğrudan ya da dolaylı olarak kısıtlayan Yasa hükümlerinin kaldırılması için aralıksız mücadele edilecektir.

TÜRK-İŞ'İN ÖRGÜTLENMEDE TEMEL SORUMLULUĞU

Türk-İş'in örgütlenme alanındaki sorumluluğu, esas itibariyle;

- ☐ Üye kuruluşların örgütlenme çalışmaları önündeki yasal engellerin kaldırılması için çaba sarfetmek,
- ☐ Örgütlenme çalışmalarını Türkiye çapında ve iller ve bölgeler düzeyinde kolaylaştırıcı, destekleyici önlemleri almak,
- ☐ Örgütün, iller ve bölgeler düzeyinde ihtiyaç duyabileceği hizmeti sağlamağa çalışmak,
- ☐ Örgütlenmede, genel koordinasyonu sağlamak,
- ☐ İşçilerin ekonomide örgütlenmesini sağlayacak projeler geliştirmek, yaygınlaştırmaya çalışmak ve bu çalışmanın gerektirebileceği özel eğitim çalışmaları yapmak,
- ☐ Türk-İş yetkili organlarının bu alandaki kararlarını uygulamak

şeklinde özetlenebilir.

YASAL ÇIKMAZLAR

Yukarıda belirtildiği gibi temel iş yasalarının örgütlenmeyi destekleyici değil, engelleyici yönleri vardır.

Yasaların genel kısıtlayıcı karakteri yanında, Yasa hükümlerinin uygulanmasında idareye tanınan ve çoğu kez kontrolsüz kullanılabilen yet-

ÖRGÜTLENME ÇALIŞMALARI

Türk-İş 13. Genel Kurulu işçi hak ve özgürlüklerinin korunması ve geliştirilebilmesi için izlenilmek gereken politikayı ve uygulamada gözönünde tutulacak ilkeleri belirlerken, örgütlenme çalışmalarını doğrudan ve dolaylı biçimde ilgilendiren yasal düzenlemelere yollama yapmış, Türk-İş Eğitim Çalışmaları ile örgütlenme çalışmaları arasında ilgi kurmuş, birbirini destekleyici ve tamamlayıcı olmaları gereğine işaret etmiştir.

Türk-İş 13. Genel Kurulu 2821 Sayılı Sendikalar Yasası'nın, ILO ilke ve sözleşmelerine aykırı yönlerinin değiştirilmesini; grevli serbest toplu pazarlık hakkının tam olarak hayata geçirilmesini kararlaştırmıştır. Bunun gibi, işçi hak ve özgürlüklerini doğrudan ya da dolaylı olarak kısıtlayan Yasa hükümlerinin kaldırılması için aralıksız mücadele edilecektir.

TÜRK-İŞ'İN ÖRGÜTLENMEDE TEMEL SORUMLULUĞU

Türk-İş'in örgütlenme alanındaki sorumluluğu, esas itibarıyla;

- ☐ Üye kuruluşların örgütlenme çalışmaları önündeki yasal engellerin kaldırılması için çaba sarfetmek,
- ☐ Örgütlenme çalışmalarını Türkiye çapında ve iller ve bölgeler düzeyinde kolaylaştırıcı, destekleyici önlemleri almak,
- ☐ Örgütün, iller ve bölgeler düzeyinde ihtiyaç duyabileceği hizmeti sağlamağa çalışmak,
- ☐ Örgütlenmede, genel koordinasyonu sağlamak,
- ☐ İşçilerin ekonomide örgütlenmesini sağlayacak projeler geliştirmek, yaygınlaştırmaya çalışmak ve bu çalışmanın gerektirebileceği özel eğitim çalışmaları yapmak,
- ☐ Türk-İş yetkili organlarının bu alandaki kararlarını uygulamak

şeklinde özetlenebilir.

YASAL ÇIKMAZLAR

Yukarıda belirtildiği gibi temel iş yasalarının örgütlenmeyi destekleyici değil, engelleyici yönleri vardır.

Yasaların genel kısıtlayıcı karakteri yanında, Yasa hükümlerinin uygulanmasında İdareye tanınan ve çoğu kez kontrolsüz kullanılabilen yet-

Türk-İş Çalışma Raporu

kiler örgütlenme çalışmalarını olumsuz yönde etkileyebilecek niteliktedir.

2821 Sayılı Sendikalar Yasasının;

- ☐ İşçi/memur ayırımını müesseseleştiren hükümleri,
- ☐ İşçi statüsünde bir kısım çalışanın (Özel okul öğretmenleri, öğrenciler, belli kurumlarda üst düzey yöneticiler ilh.) sendikalaşma hakkını elinden alması,
- ☐ Üye olma, üyelikten çekilme ya da çıkarılma alanındaki olumsuz düzenlemeleri;
- ☐ İşyeri sendika temsilcilerinin güvencesiz durumu,
- ☐ Sendika yöneticilerinin —seçilme hakkından başlayarak— karşılıklıya bulundukları kısıtlamalar,
- ☐ 60 ıncı madde ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na tanınan istatistik çıkarma yetkisi ve bunun büyük ölçüde keyfi bir şekilde kullanılan bir yetki halini almış bulunması;

2822 Sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Yasasının;

- ☐ Bir işyerinin girdiği işkolunun tesbiti yetkisini Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına veren 4 üncü maddesi hükmü;
- ☐ "İşletme" tanımının her çeşit objektif kriterden yoksun bir biçimde, İdare tarafından keyfi olarak yapılması ve uygulanması;
- ☐ "Yetki" tesbit çalışmalarının Bakanlığın tekelinde ve objektif değerlendirmeye imkân vermez bir biçimde sürdürülmesi,
- ☐ Yargı denetiminin son derece ağır işlemesi ve bilirkişilik müessesesinin çok çeşitli tereddütlere yol açar bir biçimde kullanılması,
- ☐ TİS'nden sendika üye olmayanların yararlanmasına imkân veren Yasa hükmü,

üye kuruluşlarımızın Örgütlenme çalışmalarını doğrudan ya da dolaylı olarak olumsuz yönde etkileyen yönleridir.

Buna,

- ☐ 1475 Sayılı İş Yasasının çalışanların iş teminatını yeterince sağlamayan 13, 14 ve 17 nci maddelerinin uygulaması,
- ☐ 2495 Sayılı Yasa ile getirilen "özel koruma görevlileri" müessesesi,
- ☐ Yaygınlaştırılmaya çalışılan "sözleşmeli personel" uygulaması,
- ☐ Serbest bölgelerle ilgili Yasa hükümleri

eklenmelidir.

**GENEL
TEŞKİLATLANDIRMA
SEKRETERLİĞİ
ÇALIŞMA PLÂNI**

Türk-İş'in 13 üncü Genel Kurulu sonrasında Örgütlenme hedeflerini ve hedeflere ulaşabilmede karşıkarşıya bulunulan çıkmazları yukarıda değinildiği biçimi ile saptayan Türk-İş Genel Teşkilatlandırma Sekreterliği öncelikle bir "Hizmet Plânı" ve buna dayalı "kısa, orta, uzun vadeli iş programları" geliştirmiştir.

**ÖN
ÇALIŞMA**

Teşkilatlanma Bürosunun Kurulması

Örgütlenme çalışmalarının sistemli bir biçimde yürütülebilmesi için öncelikle "Türk-İş Teşkilatlanma Bürosu" kurulmuş, uzmanlar görevlendirilmiş ve "çalışma yönetmeliği" hazırlanmıştır.

Bölge Temsilciliklerinin Koordinasyonu

Türk-İş Bölge Temsilciliklerinin durumu, görev alanına giren illerdeki Örgüt yapısı, Örgütle ilişkileri, bölgelerdeki ihtiyaçları, sorumlulukları değerlendirilmiş, belirlenen yetersizliklerin giderilebilmesi için alınabilecek önlemler saptanmış; çalışmalarda koordinasyonu sağlamak, uygulanacak hizmet plânını tanıtmak amacıyla Türk-İş Genel Merkezi'nde bir "koordinasyon toplantısı" yapılmış, ilkeler belirlenmiş, araç, gereç, eleman ihtiyaçları sağlanmış, çalışma esasları yönetmeliğe bağlanmıştır.

Örgütün Yapısının İncelenmesi

Bu Plân çerçevesinde öncelikle bir "örgütsel durum tesbiti" yapılması kararlaştırılmış, yukarıda değinilen sorumlulukların yerine getirilmesinde mevcut potansiyelin ne olduğu; geliştirilmesi imkânları; bu alanda Konfederasyon ve üye kuruluşlarca yapılabilecekler araştırılmıştır.

Bu araştırma Örgütte 836 şube, yönetim, denetim, disiplin kurullarında görevli 10500 yönetici, 15000'in üstünde sendika işyeri temsilcisi, 1200 dolayında personel ve nakit, bina, araç, telefon olarak oldukça büyük bir malvarlığı potansiyelinin mevcut olduğunu ortaya koymuştur.

İşyeri, İşkolu, İşgücü Araştırması

Bu çalışmaya paralel bir araştırma ile çeşitli kurumlarca yayımlanan istatistikler, Türk-İş Bölge ve İl Temsilcilerinin raporları, üye kuruluşlarımızın çalışma alanı ve istenen bilgilere verilen yanıtlar değerlendirilerek 67 ilimizde işyeri, işkolu ve işgücü (kadın ve erkek işçi dökümü yapılarak) tesbitleri yapılmıştır.

İç Koordinasyon ve Haberleşme Aracı : Teşkilat Albümü

Bu tesbitler ışığında, bünye içi haberleşme, dayanışma ve iç koordinasyon aracı olarak kullanılmak üzere, Örgütü ve yöneticilerini belirleyen "Teşkilat Albümü" çıkarılmış, tüm Örgüte dağıtılmıştır.

Koordinasyon Toplantıları

Bu ön çalışmaların tamamlanmasını takiben, Türk-İş 13 üncü Genel Kurul kararının öngördüğü hedef ve ilkeleri Örgüte maledebilmek amacıyla, Raporun birinci bölümünde değinilen "Koordinasyon Toplantıları" başlatılmıştır.

Türk-İş Genel Teşkilâtlandırma Sekreteri 26.2.1984 tarihinden başlayarak, ilk bir plânda 20 il merkezlerinde, koordinasyon toplantıları düzenlemiştir.

Bu toplantılarda Örgüte,

- ☐ 1982 Anayasası ve 2821/2822 Sayılı Yasa hükümlerinin temel işçi hak ve özgürlüklerine aykırı yönleri;
- ☐ Türk-İş 13. Genel Kurul kararının hayata geçirilebilmesi için yapılmak gereken mücadelenin niteliği ve hedefleri

açıklanmış, yerel sorunlar saptanmış ve ortak çözüm önerileri geliştirilmeye çalışılmıştır.

Koordinasyon toplantıları, salt bölge temsilcileri biçiminde örgütlenmenin ihtiyaçları yeterince karşılayamadığı, daha yaygın bir örgütlenmenin gerektiği gerçeğini ortaya çıkarmış, bu durumda, "temsilcilikler yanında "il düzeyinde örgütlenme imkânları" üzerinde durulmuştur.

İl Temsilciliklerinin Kurulması

Bu konuda Genel Teşkilâtlandırma Sekreterliğince geliştirilen proje, çalışma programı ve çalışma yönetmeliği Türk-İş Yönetim Kurulu'na benimsenmiştir.

İl temsilcilikleri biçiminde örgütlenme projesi, çalışma programı ve yö-

nelik tasarısı 25/28 Eylül 1984 tarihleri arasında toplanan Türk-İş Başar Kurulu'na sunulmuş ve yönetmelikte bazı küçük değişikliklerin yapılmasını takiben onaylanmıştır.

Konu 3 Ekim 1984 gün, TEŞK. 84-4-4156-5/43 sayılı yazı ile Genel kanlıklara yansıtılmış, belirlenen süre içinde görüşlerini belirtmeleri, i halde sunulduğu şekliyle kabul edilmiş sayılacağı hatırlatılmıştır. Tek-a-İş, Haber-İş, Tarım-İş, Türk-Metal, Dok-Gemi-İş ve Likat-İş görüşle-belirtmişler, yaptıkları öneriler değerlendirilmiştir.

Genel Teşkilatlandırma Sekreterliğince 1 Nisan 1985 gün, 85-927 lı yazı ile Türk-İş Bölge Temsilciliklerinden bölgeleri kapsamındaki den, Yönetmelikte öngörülen nitelikleri taşıyan "il temsilcileri aday-ın isimlerini bildirmeleri" istenilmiş; aday listesi tamamlanmış; 12 ü 1985 gün, 85-2091-5/4 sayılı yazı ile "Türk-İş İl Temsilcisi" adayı r Şube Başkanları için Genel Merkezlerinden muvafakat aranmıştır. yazıda en geç 23 Eylül 1985 tarihine kadar aksi belirtilmedikçe öne-n adayların benimsenmiş sayıldığı sonucuna varılacağı açıklanmıştır. ı Türkiye Çimse-İş, Tes-İş, Tek-Gıda-İş, Türk Harb-İş, Genel Maden-İş, sıf ve Şeker-İş tarafından önerilerin benimsendiği belirtilerek cevap-dirılmıştır.

Türk-İş Yönetim Kurulu, Genel Teşkilâtlandırma Sekreterliğince ha-lanan "İl Temsilcileri Yönetmeliğini" 19 Nisan 1985 gün, 69 sayılı ka-rı ile, 1 Mayıs 1985'den itibaren yürürlüğe girmek üzere, sinleştirmiştir.

İl temsilcilerine görevleri ve çalışma programı 28 Eylül 1985 gün, İŞK. 85-2261/-5/38 sayılı yazı ile tebliğ edilmiş, atamalar, Genel Baş-nlıklara, Türk-İş Bölge Temsilcilerine, aynı ilde kurulu diğer şube baş-nlıklarına ve Valilere bildirilmiştir.

İl Temsilcilikleri Çalışma Programı

Türk-İş İl Temsilcilikleri Çalışma Programı şöyledir:

"1 — Türk-İş İl Temsilciliği, görev yazısını aldıktan sonra hemen ilinde kurulu bulunan Konfederasyonumuz üyesi sendikaların Bölge Şube ve Şu-be yöneticilerinin tamamının katılımını sağlayarak ilk toplantıyı düzenler. Bu toplantıda, Türk-İş İl Temsilciliği Yönetmeliği çerçevesinde, İl dahilinde çalışma hayatı ile ilgili nelerin yapılması gerektiğini bir gündemle su-nar, tartışma açar. İl Temsilcisi, konuların enine, boyuna tartışmasını sağlar, yapılacak işleri bir programa bağlar. Bu toplantıda, bir sonraki yapılacak toplantının yer, gün ve saati belirlenir.

2 — İl Temsilcisi yaptığı bu ilk toplantısından sonra Vali'den, Belediye Başkanı'ndan varsa Bölge Çalışma Müdürü'nden, SSK Hastanesi Başhe-kiminden ve Çalışma hayatını ilgilendiren öteki kamu kurum ve kuruluşları yöneticilerinden randevu alarak, ili dahilindeki Şube Başkanlarıyla birlikte

nezaket ziyaretleri yapar. Bu ziyaretler sırasında söz alacak sendikacılar, toplantıdan önce tesbit edilir. Toplantılarda iş barışını koruyucu söz, tavır ve hareketlere azami dikkat gösterilir.

3 — İli dahilinde kurulu bulunan Konfederasyonumuz üyesi sendika şube yöneticileri arasındaki koordineyi sağlar. Bu ilişkiyi devamlı ve sıcak tutar.

4 — İç bütünlüğü sağlamada her zaman engel görülen aynı işkolunda kurulu üyemiz sendikaların şubeleri ili dahilinde var ise bu iki şube arasındaki ilişkilere hassasiyet göstererek gereken yumuşamayı sağlar.

5 — Görevlendirildiği tarihi izleyen ilk 60 gün içinde, ekte bulunan çizelgeye göre, ili dahilindeki işçi sayısını tesbit ederek Konfederasyona yollar.

6 — İli dahilinde bünye dışı sendikaların faaliyetleri var ise;

a) Bu faaliyetleri hangi işkolunda ve hangi desteklerle sürdürdüklerini tesbit eder.

b) Faaliyet gösteren sendikaya karşı Konfederasyonumuz üyesi sendika şubesinin mücadelesinde başarılı olabilmesi için gerekli ihtiyaçlarını tesbit eder.

c) İlgili işyerinde en etkili birkaç kişi ile tanışmaya çalışır.

d) İlgili öteki şube başkanlarını toplar ve bu mücadelede sendikamız üyesi kuruluşa yardımcı olmalarını temine çalışır.

7 — Yörenin ve işkollarının özellik isteyen durumlarına göre kendisinin tesbit ettiği veya şubelerden gelen öncelikli sorunları kısa vade içinde yapmaya çalışır.

8 — Her ay yapılacak toplantılarda tesbit edilen sorunlar ve ildeki çalışma hayatı ile ilgili gelişmeleri içeren raporu bölge temsilciliği ve Türk-İş Genel Merkezine gönderir.

9 — 3 ayda bir Bölge Temsilciliğinde düzenlenen toplantıya katılır.

10 — Yaptığı bu çalışmalar sonunda (ilk üç ay) ili dahilindeki tüm şube yönetim kurulu üyelerini toplar. Çalışmaları değerlendirir. Alınan mesafeyi tesbit eder. İç bütünlüğün sağlandığı konusunda ne kadar yol alındığının değerlendirilmesini yapar. Toplantı sonunda belirlenen çalışmalar, sendika şube yöneticilerinin de ortak imzalarıyla bir rapor halinde Bölge Temsilciliğine ve Türk-İş'e sunulur.

11 — İlk üç ayın sonunda, ilde bulunan şube yöneticileri ile müştereken yapılan toplantı neticesi görülen aksaklık veya eksikler tamamlanır.

12 — İli dahilinde yapılan bünye içi veya bünye dışı tüm kuruluşların genel kurulları izlenir. Önemli görülenler Türk-İş Genel Merkezine iletilir. Türk-İş aleyhine yapılacak konuşmalarda, cevap hakkını kullanır.

13 — Hangi işkolunda olursa olsun, açılan her işyeri ile temasa geçilerek, orada işbaşı yapanlarla tanışılır ve örgütlenme çalışmalarına başlanır.

14 — İllerindeki şubeler aracılığı ile sorunları tesbit edip çözmeye çalışırlar, işçilerin sorunlarını çözmede, Şube - İl Temsilciliği - Bölge Temsilciliği - Genel Merkezler ve Türk-İş köprüsünü kurmada faaliyet gösterirler.

15 — Bünye dışı bağımsız kuruluşlarda veya diğer konfederasyonlara bağlı şubelerde teşkilatlanmış işçilerin, Konfederasyonumuz üyesi sendikalarda teşkilatlandırılması çalışmalarına başlamak,

16 — Diğer konfederasyonlara bağlı sendika üyeleri ve şube yöneticileri ile temas kurarak aynı işkolunda kurulu bulunan üyemiz sendikalara katılmalarının sağlanması için çalışmalar yapılır.

17 — Tüketim ve konut kooperatifçiliği çalışmalarına yardımcı olur, bu konuda gerekli girişimlerde bulunur.

18 — Konfederasyonumuzun görüşü ve tesbitleri doğrultusunda, 2821, 2822 Sayılı Yasalardaki işçi hak ve özgürlüklerini kısıtlayıcı maddelerin olumsuz yanlarını kamuya mal etme yönünde gayret göstererek çalışma yapar.

19 — Maksatlı olarak Türk-İş aleyhine kamuoyu oluşturmaya çalışan bünye içi ve bünye dışı kişi ve kuruluşların, asılsız propagandalarını kırmak konusunda çaba gösterir.

20 — Türk-İş tarafından düzenlenen eğitim semineri, sempozyum ve toplantıların yapılmasında gerekli hazırlıkların yapılmasına yardımcı olur.

21 — Altı ayda bir Türk-İş Genel Merkezinde yapılacak olan İl Temsilcilikleri toplantısına ili dahilindeki sorunları içerir bir raporla katılmak.

Türk-İş Genel Teşkilatlandırma Sekreterliğince hazırlanmış olan bu bir yıllık iş programı, İl Temsilciliklerimizce yörelerinin özelliği ve işin önemi-ne göre üçer aylık süreler ile uygulanacaktır."

Koordinasyon Toplantılarının Devamı

İl Temsilciliklerinin kuruluş çalışmaları sürdürülürken koordinasyon toplantılarına devam edilmiş (Bkz. Raporun 1. bölümü) 67 ili kapsar biçimde 32 toplantı tamamlanmıştır.

Genel Teşkilatlandırma Sekreterleri Toplantıları

Örgütlenme çalışmaları aynı dönemde, Türk-İş üyesi kuruluşlar Genel Teşkilatlandırma Sekreterleri'nin katılımıyla 7.9.1984 tarihinde İzmir'de, 3.12.1984 tarihinde Ankara'da Kızılcahamam'da düzenlenen iki toplantı da gözden geçirilmiş, hedefler saptanmış, örgütlenmeden sorumlu yöneticiler isteklerini kamuoyuna açıklamışlardır.⁽⁴²⁾

18/19 Kasım 1985 tarihlerinde Ankara'da Türk-İş üyesi kuruluşlar Genel Teşkilatlandırma Sekreterleri, Bölge ve İl Temsilcileri, Türk-İş Genel Teşkilatlandırma Sekreteri'nin başkanlığında toplanmışlardır. Raporun bi-

(42) Açıklamanın tam metni için "Belgeler" kitabı s. 333'e bkz.

rinci bölümünde değinilen bu toplantıda Türk işçisinin karşışarşıya bulunduğu ekonomik ve sosyal sorunlar, yasal çıkmazlar ayrıntılı bir şekilde değerdendirilmiş, Türk-İş'in sorunların çözümü için bir "eylem programı uygulaması" istenmiş, kabul edilen ortak açıklama⁽⁴³⁾ Başkanlar Kuruluna sunulmak üzere Türk-İş Yönetim Kuruluna tevdi edilmiştir. Açıklama Türk-İş Yönetim Kurulu tarafından 27 Kasım 1985 tarihinde toplanan Türk-İş Başkanlar Kurulu'na sunulmuştur.

İşyerinin Girdiğı İşkolu Tesbitleri

Yukarıda belirtildiğı üzere, 2821 Sayılı Yasa bir işyerinin girdiğı işkolunun belirlenmesi yetkisini Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına vermiş, bu yetki işletme tanımındaki keyfi değerdendirmelerle birarada kullanılarak zaman zaman Örgütte bütünlüğü zedeleyici, yersiz sürtüşmelere yol açmıştır. Genel Teşkilâtlandırma Sekreterliği 23 Mayıs 1984 gün, 84-3109-5/43 sayılı bir yazı ile Örgüte ve Türk-İş Bölge Temsilciliklerine bu durumun yol açabileceğı sorunları hatırlatmış, içte bütünlüğün korunmasını, Türk-İş üyesi örgütlerin aralarında çıkabilecek anlaşmazlıkları görüşme yoluyla çözmelerini istemiş, bu alanda Türk-İş Yönetim Kurulunun yardımcı olabileceğini duyurmuştur. İlgili işçi kuruluşları yanında işverenlerin ve işveren örgütlerinin de başvurusu ile ve zaman zaman Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın resen yaptığı tesbitler 165'e ulaşmış, Yönetim Kurulunun önerilerine uyulmadığı görülmüştür.

Örgüt Toplantıları

Koordinasyon toplantıları yanısıra 1985 içinde Malatya, Elazığ, Kocaeli, İstanbul, Samsun, Ordu, Giresun, Trabzon, Rize, Artvin, Tekirdağ, Kırklareli, Edirne, Çankırı, Kastamonu ve Zonguldak illerinde mahalli sendika yöneticileri ile toplantılar düzenlenmiş, Raporun birinci bölümünde belirtildiğı üzere Kayseri, Sivas, Erzincan, Erzurum, Van, Diyarbakır, Elazığ, Malatya'da kapalı salon toplantıları düzenlenmiştir. Türk-İş Genel Teşkilâtlandırma Sekreteri 1986 içinde aynı çalışmaları sürdürmüş 14/16 Ocak 1986'da İzmir "Ekmek, Barış, Özgürlük" mitingi ön hazırlıkları için İzmir, Uşak, Manisa, Aydın ve Muğla; 6/8 Şubat 1986'da Balıkesir Protesto Yürüyüşü için bu mahal; 3/4 Haziran ve 20/22 Haziran 1986'da Eskişehir Mitingi için Eskişehir, Bursa ve Kütahya illeri yöneticileri ile toplantı ve eylem hazırlıklarını sürdürmüştür. Aynı şekilde 1/6 Eylül 1986 tarihleri arasında Samsun ve Zonguldak miting hazırlıkları tamamlanmış, Valiliklere izin verilmemesi üzerine basın toplantısı ile ilgili çalışmalar tamamlanmıştır. Türk-İş Genel Teşkilâtlandırma Sekreteri ayrıca 26 Temmuz'da BASİSEN Merkez Şube, 2/7 Temmuz'da Deri-İş ve Tarım-İş İzmir Şubeleri Genel Kurullarında bulunmuş, 28 Temmuz 1986'da İstanbul'da genel merkezler ziyaret edilmiş, 29 Temmuz'da Basisen yö-

(43) Açıklamanın tam metni için "Belgeler" kitabı s. 343'e bkz.

neticeleri ile birarada Başkanlar Kurulu toplantısı hazırlığı yapılmış, 2 Ağustos'ta Tes-İş Samsun Şubesi, 3 Ağustos'ta Sağlık-İş Samsun Şubesi genel kuruluna katılmıştır. Türk-İş Genel Teşkilâtlandırma Sekreteri 5/12 Ağustos 1986 tarihlerinde İstanbul, Bursa, Kocaeli, Samsun'da temaslarını sürdürmüş, 9 Ağustos 1986'da Yol-İş Sendikası Bursa Şubesi Genel Kuruluna, 10 Ağustos 1986'da Çimse-İş Sendikası Kocaeli Şubesi Genel Kurulu'na katılmış, 11 Ağustos 1986 günü Samsun'da il temsilcileri ve mahalli şube yöneticileri ile toplantı düzenlemiş, 24 Ağustos - 7 Eylül 1986 tarihleri arasında sonra, Samsun, Rize, Trabzon'da genel kurullara katılmış, eylem kararlarının uygulaması ile ilgili hazırlıkları yürütmüştür. Türk-İş Genel Teşkilâtlandırma Sekreteri 12/15 Eylül tarihlerinde Artvin'de temaslar yapmış, 13 Eylül günü Türkiye Maden-İş Sendikası Göktaş Şubesi, 14 Eylül 1986 günü Türkiye Maden-İş Damar Şubesi genel kurullarına katılmıştır.

TÜRK-İŞ ANA TÜZÜĞÜNÜN GEÇİCİ 1. MADDESİ UYGULAMASI

Türk-İş 13. Genel Kurulu, Türk-İş saflarında aynı işkolunda kurulu sendikaların aynı tüzel kişilikte bütünleştirilmesi düşüncesiyle Anatüzük'e bir geçici madde eklemiştir. Bu maddeye göre aynı işkolunda kurulu sendikalar Anatüzüğün kabul tarihini izleyen altı ay içinde kendi aralarında birleşeceklerdir. Bunu yapmayanlara Yönetim Kurulu'nca en çok altı aylık bir süre verilerek birleşmeye ya da katılmaya davet edileceklerdir. Buna uymadığı Yönetim Kurulu ve Başkanlar Kurulu'nca belirlenen Sendikaların üyeliği sona erecektir.

Türk-İş Yönetim Kurulu bu maddenin uygulanmasında ilgili Sendikalar nezdinde her çeşit girişimi yapmış, Ocak 1984'den başlayarak toplantı, yazışma ve temaslara Sendikaları Anatüzük hükmü uyarınca hareket etmeye çağırmıştır. Yönetim Kurulu bu girişimleri sırasında, özellikle birleşmesi beklenen Örgütlerin birbirleriyle mücadele etmemeleri için gerekli uyarıları da yapmıştır. Memnuniyetle belirtilmek gerekir ki, Örgütler arası çekişmeler en aza indirilebilmiştir. Yönetim Kurulu üye örgütler bakımından bütünleştirme çalışmalarının, Türk Sendikacılık Hareketinin içinde bulunduğu sorunlar ve ihtiyaçlara göre, yasal değişikliklerin yol açabileceği çıkmazları da dikkate alan bir anlayışla sürdürülmesi gerektiği düşüncesindedir.

KOOPERATİFÇİLİK ÇALIŞMALARI

Türk-İş 13. Genel Kurul Kararları doğrultusunda Genel Teşkilatlandırma Sekreterliği'nce hazırlanan "Teşkilatlandırma Planı", sendikal örgütlenme ile ekonomik örgütlenmeyi bir bütün olarak değerlendirmiş ve her iki örgütlenme çalışmalarını birbirine yardımcı temel unsurlar olarak kabul etmiştir. Bu bakımdan, sendikal çalışmaların yanısıra, ekonomik örgütlenmeye önem verilmesi, tüketim ve konut kooperatifçiliğinin geliştirilmesi gerektiği düşünülmüş, çalışmalar programlanırken bu hizmetler üzerinde önemle durulmuştur. Bu çerçevede Türk-İş, işçi kooperatiflerini geliştirmeye dönük çalışmalarını geçtiğimiz dönemde de yoğunlaştırarak sürdürmüştür.

Konut Kooperatifçiliği Çalışmaları

Bilindiği gibi ülkemizde konut sorunu bugün hayatımızın her alanında kendini göstermekte ve toplumu tedirgin etmektedir. Kuşkusuz toplumumuzun eğitim, beslenme, sağlık vb. ihtiyaçlarının yanısıra konut ihtiyacının karşılanması da bir kalkınma sorunudur. Geçmiş yıllarda gerçekleştirilen yüksek büyüme hızlarına rağmen bu ihtiyaç karşılanamamış ve konut sorunu katlanarak her geçen yıl daha da çözümünü güç boyutlarıyla bugüne ulaşmıştır.

Bu alanda karşılaşılan sorunlar ekonominin bir bütün olarak içinde bulunduğu duruma ve izlenen ekonomik politikalara bağlı olarak değişmektedir. Planlı dönemdeki konut yatırımlarının toplam yatırımlar içindeki payına bakıldığında bir düşüş olduğu ve bu alana daha az oranlarda kaynak ayrılabilirdiği görülmektedir. I. Plan döneminde konut yatırımı toplam yatırımın yüzde 20.3'ü olarak planlanmış iken, V. Plân döneminde bu oran yüzde 15.2 olarak hedeflenmiştir.

Hızlı nüfus artışı, kırsal kesimden kente göç, geleneksel büyük aile yapısı yerine özellikle kentlerde daha dar, çekirdek aile türünün yaygınlaşması gibi nedenlerle konuta olan talep hızla artmasına rağmen konut arzında benzeri bir artış sözkonusu olamamaktadır.

Konut ihtiyacının etkin bir talebe dönüşmemesinin birçok nedeni olmakla beraber, 24 Ocak 1980 Ekonomik İstikrar Tedbirleri sonucu en belirgin olanı, çalışanların refah ve gelir düzeylerinde görülen gerileme ile konut maliyetlerindeki artışın sözkonusu kesimin ödeme gücünün çok üstüne çıkmasıdır.

Gelir dağılımında görülen sözkonusu dengesizlik ve adaletsizlik nedeniyle de, konut ihtiyacı içinde olan kitleler bu amaçlarını gerçekleştirebilecek düzeyde tasarruf yapma imkanından yoksun kalmaktadırlar. Bunun yanında, geçerli olan konut kredi limitleri, piyasadaki cari fiyatlar

üzerinden konut edinmeye yeterli olmadığı gibi büyük oranda kişisel tasarrufu gerekli kılmaktadır. Öte yandan geleneksel olarak konuta yatırılan memur emekli ikramiyeleri ile bazı kesimlerdeki işçi kıdem tazminatları da, ekonomik ve sosyal alanda görülen değişme ve gelişmeler nedeniyle sözkonusu niteliklerini kaybetmişlerdir.

Böylece bugünkü koşullarda çalışanların konut edinebilmeleri oldukça güç ve büyük fedakarlıklar getiren bir konuma ulaşmıştır. Çalışanlar, konut sorununun çözümünü yapı kooperatifleri aracılığıyla gerçekleştirmek durumundadırlar. Bu talebin örgütlenmesinde kuşkusuz sendikalara büyük görevler düşmektedir. Gerek sistemin örgütlenme aşamasında işçi kooperatifleri ile birlikte, gerekse imalat aşamasında yatırımlara katkıda bulunarak sendikalar konut sorununun çözümüne destek sağlayabilirler.

Tüketim Kooperatifçiliği Çalışmaları

Geçtiğimiz dönem, işçi tüketim kooperatifleri açısından da belirgin gelişmelerin yaşandığı bir dönem olmuştur. Bu gelişmeler, bazı sendikalarımızın henüz sonuç alınamayan üst örgütlenme girişimleri dışında birim kooperatifler düzeyinde kalmıştır.

2821 ve 2822 Sayılı Yasaların uygulamaya konulmasından sonra, tüketicinin korunmasında kooperatiflerin öneminin arttığı ve geliştirilmelerine önem verilmesi gerektiği görüşünde olan Türk-İş, bu amacı gerçekleştirmek doğrultusunda, geçmiş deneyimleri de dikkate alarak "Kooperatifleşme Modeli ve Teşkilatlanma Planı" hazırlamış ve örgüte duyurulmuştur. Sözkonusu çalışmada, "Birim Kooperatifler Modeli" ile, "Kooperatif Birlikleri Modeli" arasındaki farklılıklara değinilerek, sendikalara ve Türk-İş'e düşen görevler konusunda bilgiler verilmiştir. Sendikalar ile Kooperatifler arasındaki kredi işlemlerine ilişkin yönetmelik de hazırlanarak ayrıca sunulmuştur.

Kooperatifçilik Eğitim Çalışmaları

Kooperatifçilik çalışmaları sürdürülürken öncelikle eğitim ve araştırmaya önem verilmiş, işçi konut ve tüketim kooperatifleri ile kooperatifçilik alanında sendika yönetici ve ilgili uzmanların katıldığı bir dizi seminer gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen eğitim çalışmalarının ayrıntılı dökümü aşağıda sunulmuştur:

Temel Bilgiler Kooperatifçilik Semineri; Adana (6-9 Şubat 1984),

Kooperatiflerde Mali Yönetim ve Muhasebe; Samsun (20, 24 Şubat 1984)

Kooperatif İşletmeciliği; İzmit (23-27 Nisan 1984)

Türk-İş Çalışma Raporu

- Sendika-Kooperatif İlişkileri; İzmir, (7-9 Mayıs 1984)
- Türk Metal Sendikası Yöneticileri için Temel Koop. Samsun (14-18 Mayıs 1984)
- Petrol-İş Sendikası İşyeri Temsilcileri için Koop. Temel Bilgiler (28-30 Mayıs 1986)
- Hava-İş Sendikası İşyeri Temsilcileri için Koop. Temel Bilgiler (21-22 Haziran 1986)
- Kooperatif İşletmeciliği; İzmir (24-28 Eylül 1984)
- Kooperatiflerde Mali Yönetim ve Muhasebe; İzmir (23-26 Ekim 1984)
- Temel Bilgiler ve İşletmecilik; Kayseri (26 Kasım - 1 Aralık 1984)
- Temel Bilgiler ve İşletmecilik; Bursa (10-14 Aralık 1985)
- Şeker-İş Sen. Yöneticileri için : Kooperatifçilik; Samsun (26-30 Aralık 1984)
- Temel Bilgiler Semineri; Kırıkkale (24-25 Ocak 1985)
- KDV Uygulaması ve Kooperatifçilik Konf. İstanbul, (1 Şubat 1985)
- Temel Bilgiler ve İşletmecilik; Balıkesir, (4-7 Şubat 1985)
- Temel Bilgiler Semineri; Denizli (19-22 Şubat 1985)
- Temel Bilgiler Semineri; Ankara (26-28 Şubat 1985)
- Temel Bilgiler Semineri; Bursa (19-22 Mart 1985)
- Tüketicinin Korunması Konferansı; Ankara, (4 Nisan 1985)
- Kooperatif Müdürleri Yetiştirme Kursu (15 Nisan/15 Haziran 1985)
- Temel Bilgiler ve Kooperatifçilik; Afyon, (1-4 Mayıs 1985)
- Hava-İş Yön. için Kooperatifçilik; (Mayıs 1985)
- Deri-İş Sen. Yön. için "Temel Bilgiler ve İşletmecilik" İstanbul, (25-28 Haziran 1985)
- Temel Bilgiler Semineri; Malatya, (10-13 Eylül 1985)
- Kooperatifçilik Semineri; Diyarbakır, (22-25 Ekim 1985)
- Kooperatifçilik Semineri; Elazığ, (28-31 Ekim 1985)
- Kooperatifçilik Semineri; Antalya, (25-27 Kasım 1985)
- Kooperatifçilik Semineri; İstanbul, (14-18 Aralık 1985)
- İşçi Tüketim Kooperatifleri Değerlendirme Toplantısı (27-29 Ocak 1986)
- Kooperatifçilik Semineri; İzmir, (10-12 Şubat 1986)
- Kooperatifçilik Semineri; Ankara (12-14 Mart 1986)
- Kooperatif Müdürleri Yetiştirme Kursu; Samsun (1 Nisan/30 Mayıs 1986)
- Kooperatif Muhasebesi Semineri; İzmit, (16/20 Haziran 1986)

Ayrıca, üye sendikalarımızın düzenledikleri çeşitli eğitim seminerlerinde uzmanlarımız, kooperatifçilik konusunda konuşmacı olarak görev almışlardır.

Ülkemizde kooperatifçilik alanındaki yayınların sınırlı sayıda olduğu da gözönünde bulundurularak, eğitimlerde kullanılmak üzere geçtiğimiz dönemde bir dizi yayın çalışmalarında bulunulmuştur. Tüketim ve yapı kooperatiflerinin yararlanabilecekleri çeşitli mesleki kitapların yanı sıra, eğitim amaçlı "Kooperatif Yöneticileri Bülteni" aylık olarak düzenli çıkarılması sürdürülmüştür.

Türk-İş İl Temsilcilerinin de katkıları ile Genel Teşkilatlandırma Sekreterliği bünyesinde, sendikalarımız tarafından kurulmuş bulunan tüketim ve yapı kooperatifleri ile ilgili envanter bilgiler toplanması yoluna gidilmiştir. Ortak sorunların tesbiti ile, bunlara çözüm getirecek idari ve teknik çalışmaların böylece daha sağlıklı yapılması amaçlanmıştır. Tüketim kooperatiflerinin durum ve sorunlarına ilişkin bir araştırma ise geçtiğimiz dönemde tamamlanmış ve kitap halinde yayınlanmıştır.

Türk-İş, kooperatifçilik alanında sürdürdüğü eğitim ve yayın hizmetlerinin yanı sıra, kooperatif kuracak sendikalarımız için fizibilite çalışmaları hazırlamıştır. Dönem içerisinde Genel Maden-İş, Şeker-İş, Sağlık-İş, Petrol-İş ve Hava-İş Sendikaları ile Körfez Tüköbirlik ve Eskişehir Tüketim Koop.leri Birliği için fizibilite raporları hazırlanmış, ilgili sendika ve kooperatif kuruluşlarına verilmiştir.

TÜKETİCİNİN KORUNMASI ÇALIŞMALARI

Bilindiği gibi Anayasa'nın 172. maddesi, "Devlet, tüketicileri koruyucu ve aydınlatıcı tedbirleri alır, tüketicilerin kendi kendilerini koruyucu girişimlerini teşvik eder." hükmüne yer vermiştir.

Türk-İş'in tüketicinin korunması ile ilgili çalışmaları, Anayasa'nın sözkonusu açık hükmüne rağmen Hükümet'in kayıtsız kalması karşısında yoğunlaştırılmış, kapsamlı araştırmalar, konferanslar sorunun ele alınmıştır. Hükümetçe Tüketicinin Korunması ile ilgili bir Yasa Tasarısı hazırlanmış, Türk-İş konuya ilişkin işçi görüşünü sunmuş, bir yıldan fazla süre geçmiş olmasına rağmen tasarının yasalaşmaması karşısında, konunun kapsamlı ve değişik boyutları ile yeniden tartışılmasını ve sürekliliğini sağlamak amacıyla Nisan 1985'de Ankara'da ve Mart 1986'da İstanbul'da "Tüketicinin Korunması Konferansı" düzenlenmiştir. Bu konferanslara katılan uzmanlar, tasarının tüketicinin korunmasında yetersiz kaldığını belirterek, gerekli görüşleri değişiklikleri dile getirmişlerdir.

Konuya ilişkin işçi görüşü Türk-İş ile Hükümet arasında yapılan zirve görüşmesinde de Başbakan'a iletilmiştir.

Türk-İş Çalışma Raporu

Konferanslar, tüketicinin korunması alanında Türk-İş tarafından sürdürülen ve araştırmaların değerlendirilmesine imkan sağlamıştır. Araştırma sonuçları Türk-İş yayını haline getirilmiştir.

Türk-İş Genel Teşkilatlandırma Sekreteri Mart 1986 Konferansında tüketicinin korunması amacıyla yapılacak çalışmaları açıklamıştır. Buna göre Türk-İş bu alanda Yasal düzenleme yapılmasını, tüketim kooperatifçiliğinin geliştirilmesini, Sendikal fonlarla desteklenmesini, üst örgütler kurulmasını, eğitim çalışmalarının yoğunlaştırılmasını hedef almaktadır. Bir diğer önlem Türk-İş İl Temsilciliklerinde "tüketici şikayet büroları" kurmak olup, ilk büro Haziran 1986'da Eskişehir'de hizmete açılmıştır.

Türk-İş Genel Teşkilatlandırma Sekreterliğince "Türk-İş Tüketici Danışma ve Şikayet Bürosu Yönetmeliği" de hazırlanmış bulunmaktadır.

BÖLÜM 6

EĞİTİM ÇALIŞMALARI

**EĞİTİM
ÇALIŞMALARI**

Eğitim çalışmaları açısından geçirdiğimiz dönemde yoğun bir çalışma programı uygulanmıştır.

Eğitimde çalışma hayatına yeni bir şekil veren yasaların daha iyi anlaşılabilmesi ve uygulamada karşılaşılan sorunların açıklığa kavuşturulabilmesi için "Şube Mevzuat Eğitim Programları"na birinci derecede önem verilmiştir. Diğer ağırlıklı konular ise "işçi sağlığı iş güvenliği seminerleri, sempozyumlar, sendikacılık temel ve ihtisas eğitim seminerleri ile kadın işçilerimizin sorunlarına yönelik eğitim çalışmaları"dır.

Eğitim çalışmaları yılları itibariyle aşağıda sunulmuştur.

Eğitim Çalışmaları (1984)**Eğitim Müdürlüğü Faaliyetleri:****ŞME Kodlu Şube Yöneticileri Mevzuat Eğitimi:**

Konfederasyonumuza bağlı sendika şube başkanları ve yöneticilerini sendikal mevzuat hakkında eğitmek, uygulamaya ilişkin muhtemel sorunların çözümüne yardımcı olmak, mahalli düzeyde sendikal dayanışmayı sağlamak ve kamuoyu yaratmak amacıyla "Şube Yöneticileri Mevzuat Eğitimi" seminerleri düzenlenmiştir.

Toplam 1724 kursiyerin eğitimden geçirildiği seminerlerin dökümü şöyledir:

Sıra No.	Yer	Tarih	Kursiyer Sayısı
1-	Ankara	10-14 Ocak	1984 89
2-	Bursa	23-26 Ocak	1984 60
3-	İstanbul	6-10 Şubat	1984 138
4-	İstanbul	13-17 Şubat	1984 75
5-	Eskişehir	13-16 Şubat	1984 75
6-	Adana	20-23 Şubat	1984 89
7-	Diyarbakır	5- 8 Mart	1984 55
8-	İzmir	5- 9 Mart	1984 147
9-	Alpullu	12-15 Mart	1984 41
10-	Samsun	19-22 Mart	1984 41
11-	Kocaeli	26-29 Mart	1984 46
12-	Sivas	26-29 Mart	1984 48
13-	Erzurum	10-13 Nisan	1984 72
14-	Konya	24-27 Nisan	1984 63
15-	Balıkesir	1- 4 Mayıs	1984 43

Türk-İş Çalışma Raporu

Sıra No.	Yer	Tarih	Kursiyer Sayısı	
16-	Elazığ	8-11 Mayıs	1984	38
17-	Kayseri	22-24 Mayıs	1984	65
18-	Sakarya	5- 8 Haziran	1984	45
19-	Zonguldak	12-15 Haziran	1984	47
20-	Denizli	19-22 Haziran	1984	51
21-	Manisa	25-28 Haziran	1984	34
22-	Van	11-14 Eylül	1984	42
23-	Şanlıurfa	25-28 Eylül	1984	22
24-	Hatay	2- 5 Ekim	1984	28
25-	Gaziantep	16-19 Ekim	1984	43
26-	Kars	16-19 Ekim	1984	26
27-	Mardin	22-24 Ekim	1984	23
28-	Erzincan	22-25 Ekim	1984	32
29-	Isparta	23-26 Ekim	1984	50
30-	Kütahya	6- 9 Kasım	1984	55
31-	Malatya	20-23 Kasım	1984	41

Sendikacılık Temel (STE) ve İhtisas (SİE) Eğitimi:

İşyeri sendika temsilcileri ile sendika şube yönetim kurullarında yeni görev alan sendikacıların temel sendikacılık konularında eğitimlerini sağlamak amacıyla "Sendikacılık Temel Eğitim (STE) ile şube ve genel merkez düzeyinde yöneticilik sorumluluğu taşıyan sendikacıların ihtiyaç duydukları konularda derinlemesine eğitimlerini sağlamak amacıyla "Sendikacılık İhtisas Eğitimi" seminerleri düzenlenmiştir. Türk-İş Samsun Eğitim Tesislerinde yapılan bu seminerlerde 63 kursiyere eğitim götürülmüştür.

Liderlik Geliştirme Eğitimi:

Sendika şube başkanlarının liderlik vasıflarını geliştirmek amacıyla düzenlenen "Liderlik Geliştirme Semineri" 19-20 Ocak 1984 tarihleri arasında Ankara'da 30 kursiyerin iştiraki ile yapılmıştır.

İşçi Sağlığı İş Güvenliği Emirleri:

Çağdaş toplumlarda Teknik bir bilim dalı haline gelen İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği konusunda yürütülen faaliyetlerimizi şöyle özetleyebiliriz:

İşçi Sağlığı İş Güvenliği Koordinasyon Toplantıları:

İşçi Sağlığı İş Güvenliği konusunda 1984 yılı için planlanan çalışmalar hakkında sendika başkanlarına bilgi vermek, yapılacak seminerlerden önce işyerlerinde kurulması gereken İşçi Sağlığı İş Güvenliği Kurullarının bir an önce faaliyete geçirilmesini sağlamak amacıyla Koordinasyon toplantıları düzenlenmiştir. 9 ilde gerçekleştirilen bu toplantılara 360 sendika yöneticisi iştirak etmiştir.

İşçi Sağlığı İş Güvenliği Kurulları Eğitimi:

1475 Sayılı Yasanın 76. maddesine göre işyerlerinde kurulması gereken İşçi Sağlığı İş Güvenliği Kurullarını kurdurmak, kurullarda görev

alacak sendika temsilcilerini eğitmek amacıyla çeşitli illerde mahalli seminerler düzenlenmiştir.

İşçi Sağlığı İş Güvenliğinin önemi ve İşçi Sağlığı İş Güvenliği Mevzuatı, İşçi Sağlığı İş Güvenliği Kurullarının görevleri, çalışma usûlleri ve uygulamalı örnek grup çalışmalarının yapılıp işlendiği seminerlerden 26 adet gerçekleştirilmiş olup, toplam 871 kursiyer eğitimden geçirilmiştir.

Yine aynı konu ile ilgili olarak Türk-İş Samsun Eğitim Sitesinde de 8 adet bölgesel seminer düzenlenmiş, bu seminerlerde de toplam 274 kursiyer eğitim görmüştür.

İşçi Sağlığı İş Güvenliği 1. Ulusal Konferansı:

İşçi Sağlığı İş Güvenliği risklerini ve muhtemel çözüm yollarını incelemek, işçi sendikası-işveren-üniversite-devlet arasında bu alandaki işbirliğini geliştirme imkanlarını araştırmak amacıyla Ankara'da 2-4 Mayıs 1984 tarihlerinde Birinci Ulusal İşçi Sağlığı İş Güvenliği Konferansı düzenlenmiştir.

Konu ile ilgili çeşitli kurum ve kuruluşların temsilcileri, sendika üst düzey yöneticileri, işverenler, üniversite ve bakanlık yetkililerinin iştirak ettiği Konferansı takiben 10 gün süre ile İşçi Sağlığı İş Güvenliği konusunda çeşitli kişisel koruyucu malzemeler, fotoğraflar ve cihazların teşhir edildiği bir de sergi düzenlenmiştir.

Kadın İşçiler Bürosu Çalışmaları:

Çalışan kadınların sorunlarının ele alındığı beslenme, sağlık, sendikacılık ve sosyal sigorta gibi konularda temel bilgilerin verildiği, üyelere yönelik temel eğitim seminerleri ile sendikacılık temel bilgilerinin verildiği ve sendikal mevzuatın tanıtıldığı Sendikal Eğitim Seminerleri yapılmıştır.

1984 yılı içerisinde yapılan 8 adet Temel Eğitim, 8 adet Sendikal Eğitim olmak üzere toplam 16 adet seminere 592 kadın üyemiz iştirak ettirilerek eğitimleri sağlanmıştır.

Çalışan Kadınlar Konferansı :

Çalışan kadınların sorunlarının belirlenmesi ve çözüm yollarının önerilmesine yönelik sendika üst düzey yöneticileri ve Üniversite yetkililerinin katıldıkları Konferans 26 Kasım 1984 tarihinde İstanbul'da yapılmıştır.

Eğitim Çalışmaları (1985)

1985 yılı boyunca yapılması planlanan eğitim çalışmaları hiçbir aksama uğramadan uygulamaya konulmuş olup, yıl içerisinde yapılan Sendikacılık İhtisas Eğitimi (SİE), Sendikacılık Temel Eğitim (STE), Şube Yöneticileri Mevzuat Eğitimi (ŞME) ve İşçi Sağlığı İş Güvenliği Eğitim (İSİG) seminerlerinde toplam 2130 kursiyer eğitimden geçirilmiştir.

Yapılan bu seminerlerin dökümü aşağıda gösterilmiştir :

(ŞME-SİE-STE) Seminerleri

Sıra No.	Tarih	Yer	Kod
1-	9-12 Nisan	1985 Zonguldak	ŞME
2-	9-12 Nisan	1985 Bursa	ŞME
3-	16-19 Nisan	1985 Kütahya	ŞME
4-	16-19 Nisan	1985 Balıkesir	ŞME
5-	24-26 Nisan	1985 Eskişehir	ŞME
6-	1- 3 Mayıs	1985 Sivas	ŞME
7-	1- 3 Mayıs	1985 Elazığ	ŞME
8-	7-10 Mayıs	1985 Erzurum	ŞME
9-	7-10 Mayıs	1985 Diyarbakır	ŞME
10-	14-17 Mayıs	1985 Kars	ŞME
11-	20-31 Mayıs	1985 Samsun	STE
12-	3-14 Haziran	1985 Samsun	STE
13-	25 Haziran	1985 Samsun	STE
14-	5- 9 Ağustos	1985 Samsun	SİE
15-	5-16 Ağustos	1985 Samsun	STE
16-	6- 9 Ağustos	1985 Trabzon	ŞME
17-	12-16 Ağustos	1985 Samsun	SİE
18-	13-16 Ağustos	1985 Rize	ŞME
19-	13-16 Ağustos	1985 Erzincan	ŞME
20-	20-23 Ağustos	1985 Artvin	ŞME
21-	20-23 Ağustos	1985 Muş	ŞME
22-	3- 6 Eylül	1985 Kayseri	ŞME
23-	3- 6 Eylül	1985 Van	ŞME
24-	10-13 Eylül	1985 Malatya	ŞME
25-	10-13 Eylül	1985 Konya	ŞME
26-	8-11 Ekim	1985 İzmir	ŞME
27-	22-25 Ekim	1985 İstanbul	ŞME
28-	11-15 Kasım	1985 Samsun	SİE
29-	12-15 Kasım	1985 Ankara	ŞME
30-	3- 6 Aralık	1985 Adana	ŞME
31-	17-20 Aralık	1985 Antalya	ŞME

(İSiG) Seminerleri

Sıra No.	Tarih	Yer
1-	25-28 Şubat	1985 İzmir
2-	5- 8 Mart	1985 Eskişehir
3-	19-22 Mart	1985 Afyon

Sıra No.	Tarih	Yer
4-	15-18 Nisan	1985 İstanbul
5-	16-19 Nisan	1985 İstanbul
6-	21-24 Mayıs	1985 Mersin
7-	28-31 Mayıs	1985 Antalya
8-	11-14 Haziran	1985 Denizli
9-	25-28 Haziran	1985 Sakarya
10-	10-13 Eylül	1985 Çerkezköy
11-	16-19 Eylül	1985 Edirne
12-	8-11 Ekim	1985 Sivas
13-	15-18 Ekim	1985 Malatya
14-	22-25 Ekim	1985 Kayseri
15-	5- 8 Kasım	1985 Bursa
16-	12-15 Kasım	1985 Balıkesir
17-	3- 6 Aralık	1985 Ankara
18-	10-13 Aralık	1985 Adana

Bu seminerlerimize ilaveten "Tüketici Açısından Katma Değer Vergisi" semineri Ankara'da 22-23 Ocak 1985 tarihlerinde, "Türkiye'de Toplu Sözleşme Düzeninin Yasal Çıkmazları" konulu Sempozyum ise yine Ankara'da 4-6 Şubat 1985 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

Genel Eğitim Sekreterleri Toplantıları

Sendikal eğitim faaliyetlerinin daha da iyileştirilmesi, Türk-İş'in ve bağlı kuruluşlarının eğitim programları ve müfredatlarının geliştirilmesi amacıyla 18-21 Şubat 1985 tarihleri arasında Denizli'de ve 3-4 Ekim 1985 tarihlerinde de Bolu'da Genel Eğitim Sekreterleri ile Eğitim Müdür ve uzmanlarının katıldıkları 2 ayrı toplantı gerçekleştirilmiştir.

Genç İşçiler Seminerleri

Birleşmiş Milletler Teşkilatı'nca 1985 yılının Gençlik Yılı olarak kabulü vesilesiyle ve gençlerin sendikal çalışmalardaki etkinliklerinin artırılması amacıyla Konfederasyonumuz tarafından 1985 yılı içersinde 5 adet seminer planlanmıştır.

Genç işçilerin sosyal güvenlik, istihdam sorunları, mesleki ve teknik eğitimleri, çalışma hayatına intibakları, sağlık ve güvenlikleri gibi konuların işlendiği ve her biri 4'er gün süreli olan bu seminerlerden, 3'ü gerçekleştirilerek toplam 125 kursiyere 12 gün eğitim verilmiştir.

İşçi Sağlığı İş Güvenliği İkinci Ulusal Konferansı

Konfederasyonumuza bağlı Sendikalarımızın Yönetim Kurulu Üyeleri, Sendikalarımızın konu ile ilgili uzmanları, Devlet-Üniversite-İşveren temsilcilerinin katıldıkları İşçi Sağlığı İş Güvenliği 2. Ulusal Konferansı 6-9 Mayıs 1985 tarihleri arasında Ankara'da yapılmıştır.

1985 yılının gençlik yılı olması nedeniyle ayrıca Genç İşçilerimize yönelik olarak 23-26 Temmuz 1985 tarihleri arasında Samsun'da "Genç İşçilerin İşçi Sağlığı Sorunları" konulu 12 ayrı seminer yapılmıştır. 4'er gün süren bu iki eğitim programında toplam 195 kursiyere eğitim verilmiştir.

Türk-İş Faaliyet ve Girişimleri ile Nüfus Politikası Seminerleri

Konfederasyonumuzun faaliyetlerini ve nüfus politikası görüşünü açıklamak üzere 11 ilde 1'er günlük seminerler düzenlenmiştir.

Teşkilatımız şube yönetim kurulları, sendika baştemsilci ve temsilcilerinin iştirakleri ile yapılan seminerlerde, Türk-İş'in faaliyet ve girişimleri konusunda Türk-İş Bölge Temsilcileri, nüfus politikası konusunda da Türk-İş Eğitim Uzmanları'nca kursiyerlere açıklamalı bilgiler verilmiştir. Dünya'da ve Türkiye'de nüfus baskısının ekonomik ve sosyal kalkınma ile ilişkileri konularının da Üniversite Öğretim Üyelerince işlendiği bu seminerlere toplam 425 kursiyer katılmış olup seminerlerin genel dökümü aşağıda gösterilmiştir:

Sıra No.	Tarih	Yer	Katılım
1-	16 Ekim 1985	Eskişehir	42
2-	18 Ekim 1985	Konya	40
3-	28 Ekim 1985	Afyon	39
4-	30 Ekim 1985	Uşak	40
5-	1 Kasım 1985	Manisa	43
6-	4 Kasım 1985	Muğla	65
7-	5 Kasım 1985	Aydın	54
8-	7 Kasım 1985	Isparta	40
9-	18 Kasım 1985	Diyarbakır	20
10-	19 Kasım 1985	Batman	14
11-	21 Kasım 1985	Elazığ	27

Kadın İşçiler Bürosu Faaliyetleri

1985 yılı içersinde kadın işçilerimiz için muhtelif illerde 15 adet se-

miner düzenlenmiş olup, bu seminerlerde 490 kadın işçi üyemiz sendikal ve temel eğitimden geçirilmiştir.

Çalışan Kadınlar Konferansı

Çalışan kadınların çeşitli sorunları ve çözüm yollarının tartışıldığı "Çalışan Kadınlar Konferansı" 11 Mart 1985 tarihinde İzmir'de yapılmıştır. Sendika üst düzey yöneticileri, Üniversite Öğretim üyeleri, kamu kuruluş temsilcileri ve basın temsilcilerinin konuları ile ilgili tebliğlerle katıldıkları konferansı yaklaşık 250 kişi takip etmiştir.

Eğitim Araçlarının Kullanımı Eğitimi (Teknisyenler Eğitimi)

3-4 Ekim 1985 tarihleri arasında yapılan Türk-İş ve üye kuruluşları Genel Eğitim Sekreterleri toplantısında alınan kararlar gereği Eğitim Araçlarının Kullanımı Eğitimi programının uygulanmasına geçilmiş ve 16-20 Aralık 1985 tarihleri arasında Türk-İş Samsun Eğitim Sitesinde bu seminerin ilki gerçekleştirilmiştir.

Türk-İş ve üye kuruluşları Uzman ve Teknisyenlerinin eğitim faaliyetlerinde kullanacakları video, video kamera, tepegöz, slayt projektör, film ve fotoğraf makinası gibi göze ve kulağa hitap eden eğitim araçlarını kullanma konusunda yetiştirilmeleri amacıyla düzenlenen bu seminere toplam 30 kursiyer iştirak etmiştir.

Eğitim Çalışmaları (1986)

Eğitim Müdürlüğü Faaliyetleri:

1986 yılı Türk-İş eğitim programları taslak takvimi ile taslak tip ders programları ile sendikalarımızın 1986 yılı içerisinde Samsun Türk-İş Eğitim Tesislerinde yapacakları asgari birer adet seminer programları takvimi hazırlanmış, üye kuruluşlarımıza bildirilmiş ve ayrıca kuruluşlarımız tek tek ziyaret edilerek programların içeriği hakkında kendilerine bilgi verilmiştir.

I — Program ve Toplantılar

a) Eğitim Müdür ve Uzmanlar Toplantısı:

Yine ilgili dönem içerisinde Türk-İş ve üye kuruluşları, eğitim müdür ve uzmanları toplantısı yapılmış, toplantıya Türk-İş Bölge Temsilcileri de iştirak etmişlerdir.

Eğitim Müdür ve Uzmanları Toplantısı 20 Ocak 1986 tarihinde Samsun Eğitim Tesislerinde yapılmıştır.

b) Eğiticilerin Eğitimi Programı:

Türk-İş ve üye kuruluşlar genel eğitim sekreterleri toplantısında yapılmasına karar verilen; taban ve tavan eğitimlerinde eğitici yetiştirilmesine yönelik "Eğiticilerin Eğitimi" programı 20-31 Ocak 1986 tarihleri arasında Samsun Türk-İş Eğitim Merkezinde gerçekleştirilmiştir. Temsilcilik bilgileri, Dünyada ve Türkiye'de Sendikacılık Hareketleri ve Türk-İş, İşçi Sağlığı İş Güvenliği, Sosyal Güvenlik ve SSK mevzuatı konularının işlendiği ve grup çalışmalarına ağırlık verilen programa Türk-İş ve üye kuruluşlarının eğitim, araştırma müdür ve uzmanlarından oluşan 21 kurşier iştirak etmiştir.

c) Saisko İşçi Aileleri Eğitim Semineri:

Yukarıda dökümü yapılan eğitim çalışmalarımıza ek olarak 15-16 Ocak 1986 tarihleri arası Ankara'da "İşçi Aileleri Eğitim Semineri" Kadın İşçiler Büromuzca gerçekleştirilmiş, Kadın Sağlığı ve Hastalıkları, aile planlaması, çocuk sağlığı ve beslenmesi konularının işlendiği seminere 29 kursiyer iştirak etmiştir.

d) Genç İşçiler Sempozyumu:

Aralık 1985 tarihinde yapılması düşünüölüp bilahare Türk-İş Başkanlar Kurulu kararı ile ertelenen "Genç İşçilerin Sorunları ve Çözüm Yolları" konulu sempozyum, 3-5 Şubat 1986 tarihleri arası İzmir'de yapıldı, Sendika üst kademe yöneticileri, Üniversite Öğretim Üyeleri, Bakanlık, İşveren Konfederasyonu, Kamu ve Meslekî Kuruluş Temsilcileri, TRT yöneticileri ve Gazete yazarlarının katıldıkları sempozyumda, genç işçilerimizin çeşitli sorunları ile ilgili olarak tebliğler sunulup yorum ve değerlendirmeler yapıldı.

3 gün süren sempozyumu, Basın, Üniversite, mülki erkan, milletvekilleri ve İzmir sendikalarımıza üye genç işçilerden toplam 130 kişi devamlı izlemiştir.

e) İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği 3. Ulusal Konferansı:

29-30 Nisan 1986 tarihleri arasında Konfederasyonumuz Genel Merkezi Konferans Salonunda İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği 3. Ulusal Konferansı düzenlenmiştir. Üniversite-İşçi-İşveren ve Devlet temsilcilerinin katıldığı ve 155 kişinin izlediği bu konferansta, işçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili çeşitli konularda tebliğler sunulmuştur.

f) Üniversite/Türk-İş Ortak Mesleki ve Teknik Eğitim Projesi Çalışmaları

Vasıfsız insangücünün yoğun olduğu ülkemizde, mesleki ve teknik eğitimin önemi kuşkusuz çok büyüktür. İşçilerimizin mesleki bilgi ve becerilerinin eğitim vasıtasıyla artırılması gerek ülkemiz gerekse işçilerimiz için büyük yarar sağlayacak, işçilerimizin geçim düzeyleri ile hayat standartlarının yükselmesine yol açacaktır. Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim ve Teknik Eğitim Fakültelerinin Konfederasyonumuza yaptıkları işbirliği önerileri tarafımızdan Yönetim Kurulumuza getirilmiştir. Bu işbirliğinin kabulünden sonra adı geçen fakültelerle 19.6.1986 tarihinde birer protokol imzalanmıştır. Ülkemizde, işçi kuruluştan üniversiteler arasında mesleki eğitim amaçlı ilk protokol olma özelliği taşıyan bu protokollere göre, kursların ilk başlama tarihi ile eğitim programlarının esasları, kurs sayısı ve süreleri taraflarca daha sonra belirlenecektir.

Eğitim programları teorik ve pratik olarak uygulamalı bir biçimde yürütülecektir. Gerekteğinde dekanlıkların görüşü alınmak suretiyle işverenlerle de temas edilerek uygulamaların etkinleştirilmesi sağlanacaktır. Fakülte öğretim üyeleri tarafından eğitilecek olan işçilere kurs sonunda Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı'ndan muadeletli sertifikalar verilerek mesleki ehliyete sahip olmaları sağlanacaktır.

Taraflardan biri feshini istemedikçe her yıl kendiliğinden yenilenecek olan bu protokollerin imzalanmasından sonra taraflardan teşekkül eden daimi teknik bir komisyon kurularak çalışmalara başlanmıştır.

Konfederasyonumuz; açılacak kurs konularının yer aldığı bir listeyi, kursların açılması istenilen iller ve istenilen kurs konuları ile gönderilebilecek kursiyer sayılarını gösteren bir anket formunu genelge ekinde tüm teşkilatlarımıza göndermiştir. Anket formlarında belirlenen taleplere göre fakültelerce hazırlanan kursların eğitim programları fizibiliteyi Konfederasyon Yönetim Kurulumuza takdim edilmiş olup, çalışmalar aralıksız sürdürülmektedir.

g) Samsun Eğitim Sitesi Çalışmaları:

Samsun'da faaliyette bulunan Eğitim Sitesine işlerlik kazandırmak amacıyla başlatılan üye sendikalarımız seminer programlarından gerçekleştirenler aşağıdadır:

Sendika Adı	Tarihi
Genel Maden-İş	10-14 Şubat 1986
Yol-İş	17-20 Şubat 1986
Haber-İş	24-28 Şubat 1986

Sendika Adı	Tarihi
Tezkoop-İş	3- 6 Mart 1986
Tarım-İş	17-21 Mart 1986
Belediye-İş/Tümtis	24-27 Mart 1986
Hava-İş	13-14 Nisan 1986
Koop-İş	14-18 Nisan 1986
Demiryol-İş	28 Nisan-2 Mayıs 1986
Şeker-İş	23 Haziran-4 Temmuz 1986
Teksif	29 Haziran-3 Temmuz 1986
Tes-İş	25-28 Ağustos 1986

Diğer bağlı kuruluşlarımız sendikal faaliyetlerinin yoğunluğu ve genel kurul çalışmaları nedeniyle Samsun Eğitim Sitesinde program yapamayacaklarını belirtmişlerdir.

h) Genel Eğitim Sekreterleri Toplantısı:

1986 yılı birinci Genel Eğitim Sekreterleri Toplantısı Eğitim Müdür ve Uzmanları ile birlikte 16-17 Nisan 1986 tarihleri arasında Sapanca/Adapazarı'nda yapılmıştır. Konfederasyona üye kuruluşlar arasında eğitim, işbirliği ve koordinasyonu ile 1986 yılı Türk-İş Eğitim çalışmalarının değerlendirildiği toplantıya, 15 üye kuruluşumuzdan toplam 18 kişi katılmıştır.

i) Eğitim Araçlarını Kullanma Eğitimi:

Türk-İş ve üye kuruluşları uzman ve teknisyenleri için uygulanan "eğitim araçlarını kullanma eğitimi" programından olup, genel merkezleri Ankara'da bulunan teşkilatlarımızın uzman ve teknisyenleri için Konfederasyonumuz Genel Merkezinde "Uygulamalı Video Çekimi Kursu" düzenlenmiştir.

4 Nisan 1986 tarihinde başlayıp haftanın Cuma günleri devam ederek 2 ay süren kursa, üye kuruluşlarımızdan 14 uzman ve teknisyen katılmıştır.

k) Kadın İşçiler ve Tüketicinin Korunması Paneli

İşçilerin tüketici olarak karşılaştıkları sorunlar, tüketicinin korunmasında sendikaların, basın ve TRT'nin rolü ve tüketici haklarının gelişimi konularının işlendiği panele sendika temsilcileri, üniversite öğretim üyeleri, basın mensupları katılmışlardır.

II — Seminerler:

1986 Yılı Eğitim programları içerisinde yer alan "Sendikacılık ve Liderlik", "İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği" ile "Kadın İşçiler" seminerleri gerçekleştirilmiş olup, aşağıda tarih ve yerleri belirtilen seminerlere 1204 kursiyer iştirak etmiştir.

Sıra No.	Tarih	Yer	Konusu	Katılım
1-	24-27 Şubat 1986	İzmir	Sendikacılık ve Liderlik	46
2-	25-28 Şubat 1986	Ankara	Kadın İşçiler Semineri	28
3-	25-28 Şubat 1986	Adapazarı	İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği	44
4-	4- 7 Mart 1986	İzmir	Kadın İşçiler Semineri	40
5-	4- 7 Mart 1986	Bursa	İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği	42
6-	10-14 Mart 1986	Adana	Sendikacılık ve Liderlik	40
7-	11-14 Mart 1986	Eskişehir	Kadın İşçiler Semineri	50
8-	11-14 Mart 1986	İzmir	İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği	65
9-	18-21 Mart 1986	Çerkezköy	Kadın İşçiler Semineri	36
10-	18-21 Mart 1986	Edirne	İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği	42
11-	24-28 Mart 1986	Bursa	Sendikacılık ve Liderlik	40
12-	25-28 Mart 1986	Eskişehir	İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği	60
13-	31 Mart-4 Nisan/86	Edirne	Sendikacılık ve Liderlik	55
14-	1- 4 Nisan 1986	Yalova	Kadın İşçiler Semineri	30
15-	7-11 Nisan 1986	Ankara	Sendikacılık ve Liderlik	46
16-	8-11 Nisan 1986	Adana	İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği	40
17-	14-18 Nisan 1986	Sivas	Sendikacılık ve Liderlik	45
18-	14-18 Nisan 1986	İzmit	Sendikacılık ve Liderlik	66
19-	24-25 Nisan 1986	Çerkezköy	İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği	45
20-	29 Nisan-2 Mayıs/86	Diyarbakır	Sendikacılık ve Liderlik	43
21-	28 Nisan-2 Mayıs/86	Afyon	Kadın İşçiler Semineri	33
22-	5- 7 Mayıs 1986	Yalova	Sendikacılık ve Liderlik	42
23-	5- 7 Mayıs 1986	Kayseri	İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği	51
24-	16-20 Haziran 1986	Aydın	Sendikacılık ve Liderlik	24
25-	17-20 Haziran 1986	Sivas	Kadın İşçiler Semineri	33
26-	24-27 Haziran 1986	Erzincan	İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği	40
27-	7-11 Temmuz 1986	Balıkesir	Sendikacılık ve Liderlik	37
28-	8-11 Temmuz 1986	Diyarbakır	Kadın İşçiler Semineri	40
29-	14-18 Temmuz 1986	G.Antep	Sendikacılık ve Liderlik	42

Sendikacılık Hareketleri ve Türk-İş'in Faaliyetleri Semineri

Sendikacılığın temel felsefesinin yeniden işlendiği, işçilerin ve sendikacılığın içinde bulunduğu ekonomik ve sosyal durumun bütün çıklaklığıyla anlatıldığı ve Türk-İş'in özellikle 12 Eylül 1980 sonrası faaliyetlerinin

Türk-İş Çalışma Raporu

açıklandığı ikişer günlük "Sendikacılık Hareketleri ve Türk-İş'in Faaliyetleri" seminerleri, özellikle seçim yapılacak iller tercih edilerek 10 il'de yapıldı.

Programın içeriği gereği, seminerlerde Türk-İş Yönetim Kurulu Üyeleri hazır bulunarak açış konuşmalarını yaptılar. Genel Kurul Yılı olması nedeniyle yoğun bir program içerisinde olan Yönetim Kurulu üyeleri açılışına yetişemedikleri seminerlerin kapanışlarına katılarak kapanış konuşmalarını yaptılar.

Programın uygulandığı illerdeki sendika Şube Yöneticilerinin tümüyle, baştemsilci ve temsilcilerin katıldıkları seminerlerin ilk günü açılış konuşmalarını müteakip, üniversite Hocaları Sendikalar Yasası, Dernekler Yasasının ilgili maddelerini ve Toplantı, Gösteri ve Yürüyüş Yasası ve Uygulamalarını işlemişler, ikinci gün ise Türk-İş'in faaliyetleri anlatılmış ve bu faaliyetlere ilişkin video bant kursiyerlere gösterilmiştir.

Sıra No.	Tarih	Yer	Katılım
1-	25-26 Ağustos	1986 Zonguldak	181
2-	28-29 Ağustos	1986 Manisa	120
3-	28-29 Ağustos	1986 İzmir	110
4-	1- 2 Eylül	1986 Samsun	209
5-	4- 5 Eylül	1986 Gaziantep	157
6-	8- 9 Eylül	1986 Erzurum	143
7-	11-12 Eylül	1986 Niğde	96
8-	18-19 Eylül	1986 İstanbul	86
9-	22-23 Eylül	1986 Ankara	68
10-	23-24 Eylül	1986 Erzincan	115

Yabancı Dil Kursları

Konfederasyonumuzun AAFLİ ile işbirliği çerçevesinde yürüttüğü sendikacılara ve sendika uzmanlarına Yabancı Dil (İngilizce) Kursları devam etmektedir. Konfederasyonumuz, teşkilatlarımızdan gelen yazılı talepleri en kısa sürede görüşerek sendikacılarımızın ve sendika uzmanlarının yetiştirilmesine çalışmaktadır.

III. Diğer Faaliyetlerimiz

Ders Notları:

Bu dönem içerisinde 1987 yılındaki eğitim programlarımızda da kullanılacak olan ve uygulanmış olan seri seminerlerde dağıtılmış bulunan

"Seminer Ders Notları" bastırılmıştır. Kursiyerlerden alınan değerlendirme raporlarında beğeni kazandığı anlaşılan bu ders notları daha da geliştirilerek 1987 yılında yeniden bastırılacaktır

Yine bu dönem içerisinde İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği dersleri için bir deneme ders notları hazırlanmış olup bastırılarak dağıtılmıştır. Ancak deneme olması nedeniyle az sayıda bastırılmış olan bu ders notları 1987 yılında tekrar bastırılacaktır. Ayrıca bu konuda 1984 ve 1985 yıllarında yapılmış olan 1. ve 2. Ulusal İşçi Sağlığı İş Güvenliği Konferanslarına sunulan tebliğler kitap haline getirilerek 3. Ulusal İşçi Sağlığı İş Güvenliği Konferansında dağıtılmıştır.

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği konusundaki en büyük eksikliklerden birisi olan ve ders malzemesi olarak kullanılması gereken İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği ikaz afişlerinden 12 adet eskiz hazırlanmış olup, bunlardan üçü bastırılmış ve bu dönem içerisindeki derslerde kullanılmış ve dağıtılmıştır. Ayrıca ihtiyacı olan sendikalarımız talepleri de karşılanmıştır.

Katılınan Toplantılar:

Konfederasyonumuz Yönetim Kurulunca; Genel Eğitim Sekreterliğimize tevdi edilen; toplantı, seminer ve sempozyumlara katılınması hususundaki görevler eksiksiz olarak yerine getirilmiştir.

Bu dönem içerisinde Tübitak Genel Merkezinde Benzen ile ilgili 22.7.1985 tarihinde yapılan toplantıya iştirak edilmiştir. Bir fabrika tarafından çıkarılmakta olan yeni bir kumaş türünün İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği açısından Adana'ya gidilerek bahis konusu işyerlerinde önemi bakımından incelenmesi yapılmıştır.

30 Mayıs 1986 tarihinde de Panel Danışmanlık tarafından İş Güvenliği Pratik Çözüm Yolları konulu seminere katılınmış ve Türk-İş olarak görüşlerimiz belirtilmiştir.

Bu faaliyetlere ilaveten yine İşçi Sağlığı İş Güvenliği konusunda sendikalarımızın düzenlemiş oldukları seminerlere yönetici ve eğitici olarak katılınmıştır.

Devlet Bakanlığının koordinesinde Ankara Valiliği Başkanlığında yapılan "İl Beceri Kazandırma Komisyonu" ve Dünya Bankası Yüksek Öğretim Kurulu işbirliği çerçevesinde yürütülen "Teknisyen Eğitimi Projesi" çalışmalarına iştirak edilmiştir.

Yine Eğitim Müdürlüğümüzce Genel Eğitim Sekreterinin talimatı doğrultusunda Halk Sağlığı konusunda UNESCO Türkiye Halk Sağlığı Milli Komitesi aylık mutad toplantılarına katılınmıştır.

6-9 Ekim 1986 tarihleri arasında Ankara'da Devlet Bakanlığı/Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı ile Gazi Üniversitesinin ortaklaşa düzenle-

Türk-İş Çalışma Raporu

diği "Uluslararası İstihdam ve Meslekî Teknik Eğitim Sempozyumu"na bir bildiri ile katkıda bulunulmuştur.

Hoca Ders Ücretleri

Türk-İş ve üye kuruluşlarının eğitim programlarında farklı ders ücreti ödemelerinin önlenmesi ve bu konuda yeknesaklığı sağlamak üzere aynı miktar ücretin ödenmesi hususu Türk-İş Yönetim Kuruluna, Türk-İş Yönetim Kurulunca da Türk-İş Başkanlar Kuruluna sunulmuş, tavsiye kararımız oybirliği ile kabul edilip 1 Aralık 1985 tarihinden geçerli olmak üzere Genelge ile Teşkilatlarımıza duyurulmuştur.

Öğretim Üyeleri Listesi

Türk-İş ve üye kuruluşlarımızın eğitim faaliyetlerinde istifade etmeleri amacıyla, Konfederasyonumuzca 27 Üniversite Rektörlüklerine yazı gönderilerek her konu ile ilgili 2 öğretim üyesinin ismi istenmiş Rektörlüklerden alınan cevaplar teşkilatlarımızın ihtiyacı için dosyalanmıştır.

Sendikalarımızın Eğitimlerde İstifade Edecekleri Salon ve Misafirhane İmkanları

Türk-İş ve üye kuruluşlarımızın yapacakları toplantı ve seminer faaliyetlerinde istifade edebilecekleri salon ve misafirhane imkanları üye kuruluşlarımızdan istenilmiş, derlenen bilgiler bağlı kuruluşlarımızın istifadesi için sorulduğunda bildirilmek üzere dosyalanmıştır.

Öğretim üyeleri listesi ve bu liste 1987 yılı içinde değişiklik ve ilavelerde tesbit edilerek teşkilata tamim edilecektir.

BÖLÜM 7

HUKUK MERKEZİ ÇALIŞMALARI

**HUKUK
MERKEZİ
ÇALIŞMALARI**

Üç yıllık dönem içerisinde Hukuk Bürosu tarafından yürütülen çalışmalar üç ana başlık altında ve özet olarak aşağıda sunulmuştur.

A-) Mevzuat Çalışmaları:

Türk-İş Daimi Mevzuat Komisyonunun gündeminde bulunan, çalışma hayatını doğrudan ya da dolaylı ilgilendiren Yasalar, Komisyon tarafından belirlenen gündem ve takvim esas alınarak incelenmiş, yürürlükteki Yasalardan Konfederasyonumuzun ilkelerine aykırı bulunanlar üzerinde değişiklik önerileri belirlenerek, gerekçe ve değişiklik metni hazırlanmıştır.

Anayasa başta olmak üzere özellikle 2821 ve 2822 sayılı Yasaların, ILO ilkeleri doğrultusunda, sendikal hak ve özgürlüklerin hayata geçirilmesini sağlayacak, serbest toplu pazarlık hakkı ile grev hakkının kullanımına ortam hazırlayacak yönde esaslı değişikliğe tâbi tutulması için geniş çerçeveli ve uzun çalışmalar yapılmıştır.

Yasa, tüzük ve yönetmelikler üzerinde, uygulamada görülen aksaklık ve eksikliklerin giderilmesi yönünde değişiklik çalışmaları sürdürülmüş hazırlanan raporlar Yönetim Kurulunca ilgili mercilere intikal ettirilmiştir.

Çalışma hayatında görülen boşlukların doldurulması için yeni Yasa çıkarılması gereği duyulan konularda, bu gereğin nedenlerini içeren gerekçeli öneri metinleri hazırlanarak ilgililere sunulmuştur.

Çalışma hayatını doğrudan ya da dolaylı olarak ilgilendiren Yasaların gerek TBMM'nde görüşülmesi sırasında gerekse ilgili Komisyonlardaki müzakerelerinde, Türk-İş görüşlerini ve önerilerini açıklayacak temsilciler için konuşma metinleri ve raporlar hazırlanmıştır.

Ayrıca, Bakanlıklar tarafından hazırlanıp Konfederasyonumuza gönderilen ya da Meclis Komisyonları tarafından Konfederasyonumuza gönderilip görüş istenen Yasa, Tüzük ve Yönetmelik tasarı ve tasarıları incelenmiş, süresi içinde temel ilkeler doğrultusunda Türk-İş görüşünü yansıtan yazı ve raporlar hazırlanmıştır.

Çalışma mevzuatı ile ilgili her konuda, Meclis Komisyonları, Bakanlıklar, Genel Müdürlükler ve özerk kuruluşlar tarafından tertiplenen toplantılara Yönetim Kurulunu temsilen iştirak edilerek Türk-İş düşünce ve önerileri savunulmuştur.

Yine İş Hukuk alanında uygulama farklılıkları yaratan, ya da yorum

Türk-İş Çalışma Raporu

ayrılıklarını gideren yargı kararları takip edilmiş, açıklamaları ile birlikte üye kuruluşlara duyurularak uygulama eksikliklerinin giderilmesine çalışılmış, değerlendirilen Yargıtay kararlarından üye kuruluşlarımız bilgi sahibi kılınmıştır.

B-) Dava ve İcra Takipleri:

Konfederasyonumuz aleyhine açılmış olan ya da Konfyederasyonumuzun dahil kılındığı davalar takip edilmiş ve sonuçlandırılmıştır. Keza, yargı yolu ile çözümlenmesi zarureti doğan konularda Konfederasyon adına davalar açılmış, savunulmuş ve sonuçlandırılmıştır.

Öte yandan Konfederasyonumuzun sulh yolu ile tahsil edilemeyen alacakları, Yönetim Kurulunun talimatı ile İcra marifeti ile takibe konulmuş ve sonuçlandırılmıştır. Konfederasyonumuz aleyhine İcra Takibine geçilen konularda tüm Yasal yollar kullanılarak Konfederasyonumuzun hak ve hukuku savunulmuştur.

Dönem içerisinde takip olunan davalar arasında, Çalışma Bakanlığının tahriki sonucu C. Savcılıklarınca, üye kuruluşlarımızın yöneticileri hakkında "zorunlu organ yöneticisi seçilebilmek için Anayasada ve 2821 sayılı Yasada aranan on yıllık fiili işçilik şartının bulunmaması gerekçesi ile "açılan davalar, davalı gösterilen yöneticilerin vekili sıfatıyla takip edilmiştir. 2821 sayılı Yasanın 9, 14 ve geçici 4. maddelerinin uygulanmasında Bakanlık görüşünün geçersiz kılınması için gerekçeli savunmalar hazırlanmış ve sonuçta, anılan Yasa maddelerinin uygulanmasında ne gibi ölçülerin esas alınması gerektiğine açıklık getirilmiş ve bu yöneticilerimiz lehine mahkeme kararları elde edilmiştir.

Konfederasyonumuzun taraf bulunmadığı ve fakat üye kuruluşlarımız tarafından açılmış olan ya da aleyhlerine açılan önemli davalar gerek vekil sıfatıyla bizzat yürütülüp sonuçlandırılmış, gerekse iş mevzuatımıza açıklık kazandıracak türdeki davalar haricen takip edilmiş, yargılama yapan hakimlerle görüşülüp Türk-İş görüş ve düşünceleri açıklanmış, Yargıtay safhasında da keza ilkelerimiz doğrultusunda karar elde edilmesine çalışılmıştır.

Özellikle 2821 ve 2822 sayılı Yasaların tatbikinde, yorum farklılıkları görülen konular için açılmış davalar yakından izlenmiş, Hakimlerle yapılan görüşmelerle Türk-İş görüşü ve yorumu açıklanarak uygulama birliğinin sağlanmasına çalışılmıştır.

C-) Diğer Çalışmalar:

Konfederasyonumuz ya da üye kuruluşlarımız tarafından hazırlanan toplantı ve seminerlere iştirak edilmiş, görev verilen konularda tebliğler sunulmuştur.

Konfederasyonumuzun mal edindiği taşınmazlar için tapu işlemlerinin takibi, inşaat şartname ve sözleşmelerinin düzenlenmesi, Konfederasyonumuzun maliki bulunduğu Türk-İş Pasajındaki dükkanlar için kira sözleşmelerinin hazırlanması, yasal süre içinde fesih ihbarında bulunulması, ittifak edilen yeni şartlarla aktin yenilenmesi, akte aykırı faaliyet gösteren kiracılar hakkında yasal prosedürün ikmalî büromuz tarafından yürütülmüştür.

Konfederasyonumuzun Merkez ve Bölge Temsilciliklerinde çalışan personel adına işletme düzeyinde toplu iş sözleşmesi yetkisi almış bulunan Tez Koop-İş Sendikası ile yapılan görüşmeler sonunda anlaşma sağlanan sözleşme metninin redakte çalışmaları yürütülmüştür.

Türk-İş Başkanlar Kurulu tarafından belirlenen eylem planının uygulanması için mevzuat araştırması yapılarak eylemlerin uygulanması için zorunlu yasal prosedürler belirlenip hukuki hazırlıkları yapılmıştır.

Üye kuruluşlarımızın Konfederasyonumuza yazılı ya da sözlü olarak intikal ettirdikleri konularda hukuki görüş ve mütalaalar verilmiştir. Keza, Yönetim Kurulumuzun gerek gördüğü konularda yazılı hukuki görüş hazırlanmıştır. Gerekliğinde üye kuruluşlara duyurulmuştur.

Lüzük değişikliği için ön çalışmalar, yönetmelik metinlerinin hazırlanması büromuz tarafından yürütülmektedir.

Bütün bunların dışında, sendika üyesi olsun olmasın işçilerin ya da bazı kişi ve kuruluşların Konfederasyonumuza gönderip büromuza havallesi yapılan dilekçeler ve mektuplar incelenmekte ve yazılı olarak cevap verilmesi çalışmaları sürdürülmektedir.

BÖLÜM 8

BASIN VE HALKLA İLİŞKİLER

BASIN VE HALKLA İLİŞKİLER

Türk Sendikacılık Hareketinin içinde bulunduğu koşullar basın ve halkla ilişkiler çalışmasının etkin bir biçimde sürdürülmesini gerektirmiş, Merkezimiz işçi görüşünün kamuoyuna maledilmesi için yoğun bir çaba sarfetmiştir.

Türk-İş'in temel işçi hak ve özgürlüklerinde yaşanan çıkmazlarla mücadelesi, sorunların çözümüne ilişkin işçi görüşü, yöneticilerin açıklamalar basınımız tarafından dikkatle değerlendirilmiş, geçirdiğimiz dönemde Türk-İş Örgütü'nün haberleri günlük gazete ve haftalık, aylık dergilerde geniş şekilde yer almıştır. Buna karşın Hükümetin kontrolü altında olan Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu işçi haberlerini, yaşanan çıkmazları kamuoyuna yansıtmamaya çalışmıştır.

Basın ve Halkla İlişkiler Merkezi'nin çalışmaları şöyledir:

1. Türk-İş Dergisi,
2. Yazılı Basınla İlgili Çalışmalar,
3. TRT ile İlişkiler ve Çalışmalar.

1 — TÜRK-İŞ Dergisi:

Basın ve Halkla İlişkiler Merkezimizin en önemli görevlerinden biri olan TÜRK-İŞ Dergisi, bu süre içinde aksaksız yayınlanmıştır.

Başlıca şikayet konumuz olan, bu Dergimizi Sendikal Kuruluşlarımızla yeteri kadar haberle beslememe noksanına rağmen, üye kuruluşlarımızın her türlü olumlu çalışmaları imkan ölçüsünde yayınlanmıştır.

Bütün teşkilatımıza gönderilen ve onların beğenilerini kazanan Dergimizin daha mükemmel yayınlanabilmesi için, muhteva yönüyle ve üye kuruluşlarımızca desteklenmesi zaruridir.

Bu büromuz, üye kuruluşlarımızla ve Konfederasyonunun diğer birimleriyle ahenkli ve işbirliği içindeki çalışmalarını, bundan sonra daha iyi bir ölçüde yapma gayretinde olacaktır.

Basım kalitesi ve muhteva zenginliği bakımından giderek beğeni kazanan Dergimiz çeşitli gazete ve dergiler için haber kaynağı teşkil etmektedir. Özellikle işçi ücretleri, diğer ücretlilerin durumu ve enflasyonun ücretler üzerinde iki misli seyrini konu alan makaleler, araştırma ve rakamsal veriler basın yayın organları için önemli kaynak olarak değerlendirildiğini görüyoruz, bununla kıvanç duyuyoruz.

TÜRK-İŞ Dergisi'nin bundan sonraki dönemde de etkinliğini sürdürebilmesi için üye kuruluşlarımızın kendi teşkilatlarına ait faaliyetleri, ha-

ber ve çeşitli makaleleri ile dergimizi besleyecek değerli bilgilerini bekliyoruz.

2 — Yazılı Basınla İlgili Çalışmalar:

21-25 Aralık 1983 tarihinde akdedilen Türk-İş 13. Olağan Genel Kurul Toplantısını takiben, hızlı bir tempo ile çalışmaya girişen yetkili kurullarımız ve bölümlerimizle Basın Merkezimizin müşterek çalışması, Türk-İş mesajlarının kamuoyuna yansıtılmasında da kendisini göstermiştir.

Bununla ilgili olarak, basın-yayın organları temsilcilerinin hemen hergün Türk-İş'e yönelttikleri sözlü ve yazılı sorular, yine Basın Büromuz tarafından gerekli prosedür uygulanmak suretiyle kısa sürede cevaplandırılmaktadır.

Başkanlar Kurulumuzun 13 Nisan 1984 tarihinde yaptığı toplantıdan bu yana, özellikle yazılı basınla yoğun bir ilişki içine girilmiştir.

Toplu iş sözleşmesi görüşmelerinde çıkan uyuşmazlıklar, Başbakanlık Koordinasyon Kurulu ilke kararlarına ilişkin Türk-İş'in görüşü emeklilikle ilgili Hükümetçe planlandığı açıklanan girişimler ve bilahare çıkarılan kanun karşısında Türk-İş'in tepkisi, imzalanan toplu iş sözleşmeleriyle ilgili haber, bülten ve demeçler Basın Büromuzca gazetelere iletilmiş, bu haberlerin geniş şekilde yer almaları sağlanmıştır.

Bu cümleden olarak Konfederasyonun özellikle YHK kararlarına karşı yaptığı teklifler ve bu kurulun olumsuz kararlarına tepkiler, zamanla ve hatta sıkça basın-yayın organlarının baş sayfalarında yer almış ve nihayet, bu Kuruldan çekilme kararı ile daha sonraki girişimlerimiz de basınla olan sıcak diyalog sayesinde iyi anlatılabilmektedir.

Müteakiben gerek Asgari Ücretin tesbiti çalışmaları, gerekse, Teşkilatlandırma, Eğitim ve Mali Sekreterliklerimizin zaman zaman düzenlemiş oldukları çok sayıdaki ve değişik illerdeki toplantılarına da, basın merkezi elemanlarımızın mahalline giderek bültenler dağıtılmaları ve ayrıntılı bilgiler vermesiyle de, gazetelere etkili mesajlar şeklinde yansıtılması sağlanmıştır.

Bunların dışında, basın merkezi elemanlarımız, diğer sendikal kuruluşlarımızın basın-yayın hizmetleriyle ilgili her talebinde, bu kuruluşlarımıza yardımdan geri kalmamışlardır.

Basın Merkezimizle AAFLI'nın müştereken İstanbul'da düzenlemiş oldukları, 25-27 Nisan 1985 tarihleri arasındaki "Basın ve Halkla İlişkiler Sempozyumu"na ise, tanınmış bilim adamları ve gazeteciler katılmış ve bu sempozyum oldukça beğenilmiştir. Keza, TBMM'deki önemli oturum-

ların izlenmesi ve gereken bilgilerin zamanında Konfederasyona aktarılması da, yapılan işler arasında yer almış bulunmaktadır.

İşsizliğin önüne geçilmesi, kıdem tazminatı sorunu, diğer ekonomik ve sosyal sorunlarla ilgili broşürler ve bültenler yayınlanmış ve özellikle Başbakan Özal'ın Başkanlığında düzenlenen iki Zirve Toplantısına, görevli teknisyen sıfatıyla katılan Basın Danışmanlarımız, bu çalışmalarının yanı sıra, Kamu Kurumu Toplu İş Sözleşmeleri Koordinasyon Kurulunun çalışmalarına gösterilen tepkilerimizi ve bir süre müzakerelere katılma yolundaki kararımızı da zamanında basın ve kamuoyuna yansıtmışlardır.

Basın Danışmanlarımız Konfederasyona ait basın-yayın hizmetleri dışında, başvuran her sendikamıza uzmanlık dalları içinde, her zaman yardım etmektedirler. Sendikalarımıza ait hertürlü haberin basın-yayın organlarında yayınlanmasına çaba sarfeden bu elemanlarımız, bundan sonra da aynı çaba içinde olacaklardır.

Öte yandan, yine basın danışmanlarımız Sendikalarımıza ait eğitim çalışmaları sırasında, çeşitli illerde sendikalarda basın ve halkla ilişkilerin önemini vurgulayan konferanslar vermek suretiyle bu konudaki noksan bilgilerin tamamlanmasına çalışmışlardır.

3 — TRT ile Olan İlişkiler ve Çalışmalar:

Konfederasyonumuzun ve bağlı sendikalarımızın her türlü faaliyetlerinin TRT aracılığı ile kamuoyuna duyurabilmesi için gerekli çaba gösterilmiştir. Ancak TRT yetkilileri sendika düzeyindeki haber ve faaliyetlerin her zaman TRT'den yayımlanmasının mümkün olmadığını, genellikle Konfederasyonumuzla ilgili haberlere TRT'de yer verilebileceğini ifade etmektedirler. Bu arada Sendikalarımızın büyük çaplı toplu iş sözleşmelerinin TRT kanalı ile kamuoyuna duyurulması da yoğun girişimlerimiz sonucunda sağlanmıştır.

Basın Büromuzun önemli çalışmalarından biri de, TRT ile kurulan diyalog sonucu ayda bir yayınlanan "İş Dünyası" programının bazı bölümlerinin birlikte hazırlanması olmuştur.

İş Dünyası programlarında, Türk-İş'i ilgilendiren çalışmalara bu suretle ve Türk-İş politikası doğrultusunda daha geniş yer verilmiştir.

En yaygın haber aracı olan TRT'nin, Türk-İş'le böylesine bir işbirliğine girmesi sonucu, diğer Konfederasyon ve sendikalardan TRT Genel Müdürlüğüne şikayetlerin yapıldığı, ancak bu şikayetlere itibar edilmediği de bilinmektedir.

BÖLÜM 9

**SOSYAL POLİTİKA, ARAŞTIRMA ve
DÖKÜMANTASYON MERKEZİ ÇALIŞMALARI**

SOSYAL POLİTİKA, ARAŞTIRMA VE DÖKÜMANTASYON MERKEZİ ÇALIŞMALARI

Türk-İş Sosyal Politika, Araştırma ve Dökümantasyon Merkezi'nin geçmiş dönem çalışmaları, belirlenen ilkeler doğrultusunda sürdürülmüştür. Ülkemizde meydana gelen ekonomik ve sosyal gelişim ile değişmelerin çalışma ve hayatına etkileri izlenerek, Türk-İş görüş ve ilkeleri çerçevesinde kamuoyu yaratılmasına katkıda bulunulmuştur. Yönetim Kurulumuzun bu kapsamdaki çalışmalarına temel olmak üzere, araştırmalar yapılarak veri hazırlanmıştır.

Bu çerçevede; ücret-fiyat alanındaki gelişmelerin çalışanlar aleyhine olduğu ve refah düzeyini gerilettiği ortaya konulmuştur. Asgari Ücretin tesbiti çalışmalarına hazırlık bakımından ayrıntılı raporlar hazırlanmıştır. Konfederasyonumuza bağlı sendikalarımızın yeni mevzuat çerçevesinde uyguladıkları grevler izlenerek, grevde kaybolan işgünü sayısı, katılan işçi sayısı v.b. bilgiler derlenmiştir.

Gelir dağılımı, vergi, istihdam, bütçe, kalkınma planları v.b. konularda çalışmalar sürdürülerek, Yönetim Kurulunun bu alandaki istekleri karşılanmıştır.

Yeni yasal düzenlemeler çerçevesinde 1984 yılından itibaren sendikalarımız tarafından bağitlanan toplu iş sözleşmelerini ve ulaşılan durumu yansıtan bilgileri içeren "kitap" ile ülkemiz sosyo-ekonomik yapısında önemini ve önceliğini koruyan işsizlik-istihdam sorununa yeni bir yaklaşım kazandırması amacına dönük olarak, "İstihdam, Emek Yoğun Yatırım Programları" isimli ILO yayınının tercümesi hazırlanarak kullanıma sunulmuştur.

Konfederasyonumuzun yayın organı olan Türk-İş Dergisi için, yazılar hazırlanmıştır. Çeşitli toplantılara verilen görev gereği iştirak edilerek, Konfederasyonumuz görüşleri açıklanmıştır.

Merkez birimi içerisinde yer alan kütüphane ve dökümantasyon çalışmaları da tesbit edilen program çerçevesinde yürütülmektedir. Günlük gazetelerin çalışma hayatına yer veren bölümleri kesilip konulara göre tasnifi yapılarak dosyalanmaktadır. Süreli ve süresiz yayınların izlendiği ve ihtiyaç halinde kullanıma sunulduğu sözkonusu çalışmaların daha etkin ve yaygın duruma getirilmesi amaçlanmaktadır. Bunun için nisbeten yetersiz ve sınırlı kaynaktan gelen yayın ve dökümanın çoğaltılabilmesine çalışılmaktadır.

Bu çalışmaların yanısıra, Bakanlıklardan, Sendikalarımızdan, Basın ve Üniversite temsilcilerinden, öğrencilerden merkezimizi ilgilendiren konularda yapılan bilgi taleplerinin karşılanmasına ve çalışmalarına yardımcı olmaya devam edilmiştir. Bu kapsamda 1986 yılı içinde yapılmaya başlanan sendika şube genel kurullarına sunulacak çalışma raporuyla ilgili olarak yoğunlaşan bilgi ve veri talepleri de karşılanmıştır.

BÖLÜM 10
DIŞ İLİŞKİLER

TÜRK-İŞ

Bilgi Merkezi

Dış İlişkiler

DIŞ İLİŞKİLER

Raporun birinci bölümünde özetle değinildiği üzere, geçirdiğimiz dönemde uluslararası alanda yapılan çalışmalarda, işçi hak ve özgürlüklerinin korunması ve geliştirilmesi için yoğun bir çaba gösterilmiştir.

ILO ÇALIŞMALARI

Çalışma Raporumuzun birinci bölümünde de belirtildiği gibi Türk-İş geçirdiğimiz dönemde Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Konferanslarında temsil edilmiş, Türk-İş Genel Başkanı üç uluslararası çalışma konferansında da Türk-İş'in görüşlerini açıklayarak işçilerimizin karşı karşıya bulunduğu sorunları anlatmış; ILO Sendika Özgürlükleri Komitesi ile işbirliği yapılarak Türkiye'de yaşanan tüm çıkmazlar ve gelişmeler Komite'ye yansıtılmış ve ILO Yönetim Kurulu'na Sendika Özgürlükleri Komitesi'nce sunulan raporlarda işçi sorunlarının yer alması sağlanmıştır.

ILO 70. Dönem Çalışma Konferansı

Uluslararası Çalışma Teşkilatı'nın 70. dönem çalışma konferansı 5/24 Haziran 1984 tarihleri arasında Cenevre'de yapılmıştır. Konferansa Türk-İş Genel Başkanı, Genel Teşkilatlandırma Sekreteri, Tekgıda-İş Sendikası Genel Başkanı, Türk Metal Sendikası Genel Başkanı, Şeker-İş Sendikası Genel Başkanı, Türkiye Denizciler Sendikası Genel Başkanı, TGS Genel Sekreteri, Türk-İş Genel Başkan Danışmanı, Dış İlişkiler Müdürü, Batı Avrupa Temsilcisi katılmışlar, çeşitli teknik komitelerde görev almışlardır. Konferansta 1964 tarihli İstihdam Politikası başlıklı Sözleşme ve Tavsiye Karara ek bir tavsiye karar kabul edilmiş, 1938 tarihli Ücret ve Çalışma Saatleri İstatistikleri Sözleşmesinin gözden geçirilmesi kararlaştırılmış, meslekî sağlık hizmetleri konusunda bir sözleşme ya da tavsiye karar çıkarılmak üzere yapılmak gereken birinci görüşme tamamlanmıştır. 70. Dönem Konferansı'nın genel tartışma konusu "ILO Sözleşme ve Tavsiye Kararları" olarak belirlenmiş, Türk-İş Genel Başkanı Şevket Yılmaz 12 Haziran 1984 günü ILO Genel Kurulu'nda bir konuşma yaparak, ILO'nun önde gelen ödevinin sendikal hak ve özgürlüklerle ilgili sözleşmelerini hayata geçirmek olduğunu, bu çaba bir süre, ILO'nun yeni sözleşmeler üzerinde çalışmasını engellese bile, ihlallerin giderek yoğunlaştığı Dünyamızda önceliğin işçi hak ve özgürlükleri ile ilgili temel ILO Sözleşmelerinin uygulanmasının gözetimine tanınması gerektiğini belirtmiştir.⁽⁴⁴⁾

70. Dönem ILO Konferansında yönetim kurulu üyelikleri için seçim yapılmış, Türk-İş'in aday göstermediği seçimlerde, Uluslararası Hür İşçi

(44) Konuşmanın tam metni için "Belgeler" kitabı s. 299'a bkz.

Türk-İş Çalışma Raporu

Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU) listesinde yer alan adaylar (asıl ve yedeklerle birlikte 40 kişi) bir istisnası ile (İsrail) seçimi kazanmışlardır.

ILO 71. Dönem Çalışma Konferansı

Cenevre'de 6-27 Haziran 1985 tarihlerinde toplanan 71. Dönem Uluslararası Çalışma Konferansı'nda Türk işçi kesimi, Türk-İş Genel Başkanı başkanlığında yedi üyeden oluşan bir heyet tarafından temsil edilmiştir.

Heyet mensupları konferans süresinde konferans komisyon çalışmalarına katılmış, ayrıca Genel Başkan Yılmaz, genel kurulda yaptığı bir konuşma ile Türk-İş'in Konferans gündemiyle ilgili görüşlerini açıklamıştır.⁽⁴⁵⁾ Türk-İş Genel Başkanı konuşmasında temel sendikal hak ve özgürlüklere saygılı olunmadan hiçbir sorunun üstesinden gelinmeyeceğine işaret etmiş, buna rağmen sendikal hakların kısıtlanmasıyla ilgili olarak ILO'ya ulaşan şikayetlerin sayısında artış görüldüğünü, bunun da kaygıyla karşılandığını belirterek, sendikal haklara saygılı olunabilmesi için işçilerin serbestçe örgütlenebilmesi ve sendikalarını kendi iradeleleriyle yönetebilmeleri gerektiğini, işçilerin serbest toplu pazarlık hakkının tümüyle yararlanabilmelerinin de sendikal haklara saygının temelini oluşturduğunu söylemiştir.

Türk-İş/ILO Temsilcileri Ortak Toplantısı

Özal Hükümeti'nin ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü) Genel Direktörüne yaptığı başvuru üzerine, anılan kuruluşça yurdumuza gönderilen uzmanlarla Türk-İş Yöneticileri ve Uzmanları arasında 23 Nisan 1986 günü yapılan toplantı ayrıntısı, raporumuzun 71. sayfasında yer almaktadır.

ILO 72. Dönem Çalışma Konferansı

ILO'nun 72. Dönem çalışma konferansı, 4-24 Haziran 1986 tarihleri arasında yapılmıştır. Türk-İş bu toplantıda Raporun birinci bölümünde açıklandığı üzere 30 Nisan 1986 günü Ankara'da yapılan Başkanlar Kurulu Kararı doğrultusunda, Genel Kurul'da ve ilgili Konferans Komitesi'nde işçilerimizin karşı karşıya bulunduğu yasal çıkmazları açıklamıştır.

Konferansa Türk-İş Genel Başkanı, Tek Gıda-İş Genel Başkanı, Türk-Metal Genel Başkanı, Demiryol-İş Genel Başkanı, Denizciler Sendikası Genel Başkanı, Basisen Genel Başkanı, TGS Genel Sekreteri, Belediye-İş Genel Başkanı, Genel-Maden-İş Genel Başkanı, İez-Koop-İş Genel Başkanı, Türk-İş Danışmanı, 3. Bölge Temsilcisi, Türk-İş Başkanlık Danışmanı, Dış İlişkiler Müdürü ile Müdür Yardımcısı katılmışlar, muhtelif teknik komitelerde görev almışlardır. Türk-İş Genel Başkanı 16 Haziran 1986 günü ILO Genel Kurulunda bir konuşma yapmıştır.⁽⁴⁶⁾

(45) Konuşmanın tam metni için "Belgeler" kitabı s. 305'e bkz.

(46) Konuşmanın tam metni için "Belgeler" kitabı s. 311'e bkz.

ICFTU ÇALIŞMALARI

ILO çalışmalarına paralel bir çalışma Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU) Yönetim Kurulu toplantılarında sürdürülmüş ve Türk-İş, ülkemizdeki tüm gelişmeler hakkında bilgi vererek ICFTU'nun Türkiye ile ilgili politikasının oluşturulmasına katkıda bulunmuştur.

ICFTU 85. Dönem Yönetim Kurulu Toplantısı

Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU)'nun 85. Dönem Yönetim Kurulu toplantısı 24/25 Mayıs 1984 tarihlerinde Brüksel'de yapılmış, toplantıya Türk-İş Genel Başkanı, Genel Başkan Danışmanı, Dış İlişkiler Müdürü ve Batı Avrupa Temsilcisi katılmışlardır.

Toplantıda boş bulunan ICFTU Genel Sekreter Yardımcılığına Enze Frizo getirilmiş, çeşitli ülkelerde, bu arada Türkiye'deki gelişmeler ve işçi hak ve özgürlükleri aleyhindeki girişimler görüşülmüştür. ICFTU Yönetim Kurulu sıkıyönetim uygulamasının kaldırılmasını; Türk-İş'in işaretleri istikametinde, yürürlükteki Yasaların değiştirilerek sendikal hak ve özgürlüklerin tam olarak tanınmasını istemiştir. Türk-İş Genel Başkanı Yönetim Kurulu'nda yaptığı konuşmada yurdumuzdaki gelişmeleri anlatmış, temel işçi hakları önündeki engelleri, serbest toplu sözleşme düzenine yeniden girilebilmesi için gerekli şartlar konusunda Türk-İş'in görüş ve düşüncelerini ve bu alandaki çalışmalarını anlatmıştır.

ICFTU 88. Dönem Yönetim Kurulu Toplantısı

28-29 Kasım 1985 tarihlerinde yapılan Türk-İş Başkanlar Kurulu'nun yurdumuzda çalışma yaşamında yaşanan çıkmazların ve sorunların ICFTU Yönetim Kurulu toplantısına tüm açıklığıyla götürülmesi kararı uyarınca Türk-İş Genel Başkanı, Genel Başkan Danışmanı ve Dış İlişkiler Müdürü'nden oluşan heyet 17/19 Aralık 1985 tarihlerinde Brüksel'de toplanan Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU) Yönetim Kurulu'na katılmışlardır. Toplantıda temel sorunlar dile getirilmiş, Türk Sendikacılık Hareketinin uluslararası işçi dayanışmasına her zamankinden daha ileri ölçüde ihtiyacı olduğu belirtilmiştir. Yapılan temaslara sonucunda 21 Aralık 1985 tarihli Parlamentoya Çağır Toplantısına ICFTU Genel Sekreteri John Vanderveken ile İdari İşler ve Asya Sorumlusu Pieter Dejonque'nin katılmaları sağlanmıştır.

ICFTU 89. Dönem Yönetim Kurulu Toplantısı

Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU) 89. Dönem Yönetim Kurulu Toplantısı 14-15 Mayıs 1986 tarihlerinde Brüksel'de top-

Türk-İş Çalışma Raporu

lanmış, bu toplantıda Türk-İş, Genel Başkanı tarafından temsil edilmiştir. Türk-İş Genel Başkanlık Danışmanı, Dış İlişkiler Müdürü ve Yardımcısının da katıldığı toplantıda Türk-İş Genel Başkanı 30 Nisan 1986 tarihli Başkanlar Kurulu kararı doğrultusunda, işçilerimizin karşı karşıya bulunduğu sorunları açıklamış, uluslararası sendikacılık hareketinin ILO nezdinde yapılacak girişimlerimizi desteklemeye devam etmesini istemiştir.

ICFTU 90. Dönem Yönetim Kurulu Toplantısı

ICFTU 90. Dönem Yönetim Kurulu Toplantısı 19-21 Kasım 1986 tarihleri arasında Brüksel'de toplanmıştır.

Türk-İş temsilcileri toplantıda Türk-İş'in eylem programı hakkında bilgi vermişlerdir. ICFTU Yönetim Kurulu Türk-İş'in çalışmalarını desteklemeye devam edeceğini, Özal Hükümeti'nin ILO'ya verdiği taahhüdü izeleyeceğini bildirmiştir.

ETUC İLE İLİŞKİLER

Geçtiğimiz dönem içinde Avrupa İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ETUC) Türk-İş'e gönderdiği 14 Aralık 1984 tarihli bir yazı ile Türk-İş'in ETUC üyeliğine kabulünün mümkün olduğunu bildirmiş, bu konuda Konfederasyonumuzun görüşünü istemiştir.

Avrupa İşçi Sendikaları Konfederasyonuna 24 Ocak 1985 tarihinde verilen cevapta, Uluslararası Kuruluşlara üyelik için yeni yasalara göre Genel Kurul kararına ihtiyaç bulunduğu, Türk-İş 14. Genel Kurul toplantısına kadar bu konuda herhangi bir görüş göndermenin mümkün olmayacağı bildirilmiştir.

ETUC'a üyelik ilişkisi olmamasına rağmen faaliyet dönemi içinde, çeşitli vesilelerle temaslar sürdürülmüştür.

DGB İLE İLİŞKİLER

Türk-İş ile DGB arasındaki ilişkiler Haziran 1985'de Cenevre'de yapılan ön görüşme ile yeniden başlatılmış ve "Türk-İş/DGB Sürekli Sendika Komisyonu" çalışmaları 2-8 Aralık 1985 günleri İstanbul'da yürütülmüştür.

Türk-İş/DGB Ortak Toplantısı (İstanbul)

Genelde Federal Almanya'da çalışan Türk işçilerinin sorunlarının görüşüldüğü toplantıda; Türkiye ve Almanya'daki politik ve ekonomik gelişmeler hakkında karşılıklı bilgi alış-verişinde bulunulmuş, F. Almanya'daki yabancılar politikasının genel durumu ele alınmış, Türk işçilerinin istihdamları ile ilgili gelişmeler, geri dönüş, Sosyal Güvenlik Antlaşması, "bedelli askerlik" konuları üzerinde görüşmeler yapılmıştır.

Türk-İş'i temsilen: Genel Mali Sekreter Ömer Ergün, Genel Teşkilatlandırma Sekreteri Orhan Balaban, Dış İlişkiler Müdürü Şanar Tayşi ve Dış İlişkiler Müdür Yardımcısı Derviş Albayrak ile Sosyal Güvenlik Uzmanı Osman Nuri Tekman; DGB'yi temsilen: Yönetim Kurulu üyesi ve Yabancı işçiler sorumlusu Siegfried Bleicher, Yabancı İşçileri Dairesi Başkanı Karl-Heinz Goebels, Uluslararası İlişkiler Müdürlüğünden Harald Simon ve DGB Türk İşçileri Bölümü sorumlusu Sırrı Mete Atsu'nun katıldığı toplantı sonrasında taraflar görüşlerini ortak bir bildiri ile açıklamışlardır.

Yayınlanan sonuç bildirisinde, komisyonda görüşülen gündem gereğince ele alınan Türk işçilerinin sorunları üzerinde karara varılan görüşler yer almıştır.

Türk-İş/DGB Ortak Toplantısı (Münih)

Türk-İş/DGB Sürekli Sendika Komisyonu 23-28 Mart 1986 günleri arasında F. Almanya'nın Münih kentinde yaptığı toplantı ile çalışmalarını sürdürmüştür. Genel olarak Türk işçilerinin sorunlarının ele alındığı görüşmelerde özellikle Türk işçi çocuklarının eğitim sorunlarına da büyük ağırlık verilmiştir.

Toplantı sonrası açıklanan "ortak bildiri"de Türk işçi çocuklarının eğitim ve öğretimleri ile ilgili alınması gerekli tedbirlere işaret edilmiştir.

BULGARİSTAN'IN KINANMASI

Bulgaristan'daki soydaşlarımıza karşı girişilen baskı ve zulüm Türk-İş Yönetim Kurulu tarafından her vesile ile şiddetle kınanmış, bu konuda ulusal ve uluslararası sendikal kuruluşlarla çağrıda bulunulmuştur. Bulgaristan'da 1 milyara yakın Türk'ün kültürel ve dinsel bağlarını koparıp assimile etmeyi hedef alan Bulgaristan Hükümeti'nin tutum ve davranışlarını kınamaları için, başta ICFTU, ETUC, AFL - CIO gibi kuruluşlar olmak üzere 44 uluslararası ve güçlü ulusal sendikal kuruluşlara İngilizce ve Almanca olarak Yönetim Kurulu'muzun 3 Nisan 1985 tarihli kınama kararı da eklenerek, bir yazı gönderilmiştir.

Yazı şöyledir:

“Bulgaristan’da yaşayan 1 milyon dolayında Türk’ün kültürel ve dinsel bağlarını koparmayı hedef alan insafsız zulüm ve baskı karşısında derin kaygı duyan Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu Yönetim Kurulu, 3 Nisan 1985 tarihinde kabul ettiği bir kararla, Bulgaristan Hükümeti’nin bu insanlık dışı tutumunu takbih etmiş, ICFTU ve ICFTU’ya bağlı örgütleri Bulgaristan’daki Türk nüfusu korumaya yönelik girişimlerde bulunmağa ve bu alandaki her çaba ve girişimi desteklemeye çağırmıştı. (Karar metni ilişiktir.)

Uluslararası basında da yer alan haberlere göre Bulgaristan Hükümeti son zamanlarda zulüm ve baskısını daha da yoğunlaştırmış, buna paralel olarak geçtiğimiz Aralık ayı içinde binlerce Türk hapishanelere ve toplama kamplarına gönderilmiştir. Bu arada çok sayıda Türk’ün öldürüldüğü de gelen haberler arasındadır.

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu olarak giderek artan cinayetleri karşısında Bulgaristan Hükümeti’ni bir kez daha nefretle takbih ederken, ICFTU ve ICFTU’ya bağlı örgütleri Bulgaristan Hükümeti’nin cinayetleri ve insan haklarının ihlaline yönelik eylemlerinin uluslararası merciler önünde kınanması ve yeniden en uygun ve en etkili önlemler almaya; bu insafsız zulüm ve baskı karşısında Türk nüfusu korumaya yönelik girişimlerde bulunmaya ve bu alandaki her çaba ve girişimi desteklemeye çağırıyoruz.”

BÖLÜM 11

PROJE ÇALIŞMALARI

PROJE ÇALIŞMALARI

Geçirdiğimiz dönemde, "İşçi Sağlığı ve Aile Planlaması" ile "Nüfus Sorunları ile Çalışma Hayatı Etkileşimi" alanlarındaki çalışmalar Uluslararası Aile Planlaması Derneği (FPIA) ve Pathfinder Vakfı işbirliğindeki ortak projeler çerçevesinde yürütülmüştür.

Türkiye'de aile planlaması hizmetlerine işçi ve ailesi bakımından katkıda bulunmayı amaçlayan "İşçi Sağlığı ve Aile Planlaması Projesi" ile sendikacılık hareketinin nüfus ve kalkınma ilişkisine yaklaşımını ve politika ilkelerini belirlemeyi amaçlayan "Türk-İş/Pathfinder Vakfı Demografi Projesi" çalışmaları aşağıdadır.

İŞÇİ SAĞLIĞI VE AİLE PLANLAMASI ÇALIŞMALARI

1984 yılında 11 hastane ve 2 fabrika kliniğinde aile planlaması hizmetlerine devam edilerek toplam 33.313 işçi veya ailesine yöntem verilmiştir.

Çalışma hayatını yeniden düzenleyen yasalara ilişkin değişiklikler nedeniyle her kademedeki sendika yöneticisinin yararlanabileceği "İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Mevzuatı" isimli 155 nolu yayın gerçekleştirilmiştir.

1984 yılı içerisinde 14 işçi sağlığı ve iş güvenliği kurulları eğitimi yapılmış ve toplam 450 kurul üyesine eğitim hizmeti götürülmüştür.

1985 yılı içerisinde 2 işyeri kliniği çalışmalarımız daha fazla işçiye hizmet verebilmek gayesiyle hastanelere kaydırılmıştır. 1985 yılı içerisinde sendika temsilcisi, işçi temsilcisi, işçi sağlığı ve iş güvenliği kurul üyeleri ve işçilere olmak üzere toplam 26.838 kişiye 78 aded seminer düzenlemiştir.

1985 yılı içerisinde kliniklerimize 9.737 işçi veya ailesi müracaat etmiştir.

Sayın Cumhurbaşkanımızın aile planlaması kampanyasını açması ve desteklemesi dolayısıyla 1986 yılında 7 ilde daha hastahane kliniğimiz açılmıştır. Halen 20 hastahane kliniğimiz ve 2 fabrika kliniğimiz hizmete devam etmektedir. Ayrıca 5 fabrikaya da kontraseptif desteğimiz devam etmektedir.

1986 yılında 8 aylık müracaat sayısı 12.426'dır. Halen 60.000 işçi veya ailesine aile planlaması hizmeti verilmektedir. 1986 yılı sonunda bu rakamın 75.000'e ulaşacağı tahmin edilmektedir.

PATHFINDER VAKFI PROJE ÇALIŞMALARI

Konfederasyonumuz ile Pathfinder Vakfı'nın ortaklaşa çalışmaları iki proje halinde aşağıdaki şekilde yürütülmüştür.

1 — “Nüfus Politikası Geliştirme” Projesi:

İlki 19-20 Aralık 1984 tarihlerinde Türk-İş Konferans Salonunda “Çalışma Hayatı ve Nüfus İlişkileri Konferansı” ile başlayan ortak proje çalışmaları program çerçevesinde yürütülmüştür.

Projenin ikinci aşaması, 7-9 Mart 1985 tarihlerinde Bursa'da yapılan İhtisas Grubu Toplantısı ile devam ettirilmiştir. Bu toplantıya başta Türk-İş Genel Başkanı Sayın Şevket Yılmaz olmak üzere 5 sendika Lideri, 5 sendika Eğitim ve Sağlık Uzmanı ile 5 Öğretim Üyesinden müteşekkil 15 katılımcı ve 3 proje görevlisi iştirak etmiştir.

Üç gün süren çalışmalar sonunda “Çalışma Hayatı ve Nüfus İlişkileri” konusunda Türk-İş'in temel politikasını belirleyen bildiri metni hazırlanmış, bu metin Türk-İş Yönetim Kurulu'nun onayına sunulmuştur.

3 Mayıs 1985 günü İzmir Balçova tesislerinde başlayan projenin üçüncü aşama çalışması 5 Mayıs 1985 günü tamamlanmıştır.

Bu toplantıya Türk-İş'e bağlı bütün sendikaların Genel Başkan ve Genel Yönetim Kurulu Üyeleri ile Türk-İş Yönetim Kurulu üyeleri davet edilmiş ve başta Türk-İş yönetim Kurulu üyeleri olmak üzere çok sayıda sendika Genel Başkanı ve temsilcileri katılmışlardır.

Seminerde Türk-İş'in “Nüfus Politikası Bildirisi” kamuoyuna açıklanmış ve geniş yankılar uyandırmıştır. Bu bildiri bir kitapçık haline getirilmiş ve 1500 adet bastırılmış, üye kuruluşlarımız ve ilgili kişi ve çevrelere dağıtımı yapılmıştır.

“Nüfus Politikası Geliştirme” projesinin dördüncü ve son aşaması ise, 30 ilde düzenlenen ve yöresel sendika liderlerine dönük toplantılar olmuştur. Konu ile ilgili Türk-İş görüşü 30 ilde düzenlenen seminerlerle anlatılmış ve özellikle nüfus artışının yoğun olduğu yörelerde beklenenin çok üstünde bir ilgi ile karşılanmıştır.

2 — “İşyerlerinde Aile Planlaması ve Çocuk Bakımı Hizmetleri” Projesi:

Bu projede amaç : Daha sağlıklı bir toplum için, nüfus artışı ile aile planlaması kavramının ülke koşullarına göre yorumu, mutlu aile yaşamı için eşler arası iletişimin gereği, anne ve babanın çocuk yetiştirme konu-

sunda sorumlulukları, aile planlamasının aile mutluluğu ve sağlığı için gereği, aşırı doğurganlık ve ana-çocuk sağlığı ilişkisi, aile planlamasının tanımı, üreme sistemi ve kontraseptif yöntemlerinin özellikle çalışan aileleri aydınlatmak ve bu hizmeti işyerleri bazında sunmaktır.

Yukarıda belirlenen amaç doğrultusunda yapılan eğitici çalışmalar da kullanılan slayt ve afişlerin yanısıra iki de kitapçık dağıtılmıştır.

Eğitimde dağıtılan kitapçıklardan biri SSYB tarafından okuma-yazma seferberliği sırasında sağlık eğitim için hazırlanmış olan "Aile Planlaması ve Aile Planlaması El Kitabı"dır. Proje tarafından çoğaltılmıştır. İçeriğinde çevre sağlığı ve bakımı, kişisel hijyen, ilk yardım, genel beslenme, hastalıklardan korunma, üreme organları, gebelik bakımı, doğum sonu bakımı, bebek bakımı, aşılar, aile planlaması tanımı ve halkın sağlık hizmetlerine katkısı yer almaktadır.

Eğitimde dağıtılan kitapçıklardan diğeri ise "İşyeri İçin Aile Planlaması" isimli derlenmiş bir kitapçıktır. İçeriğinde aile planlamasının gereği, gebelik oluşumu, gebeliği önleyen yöntemlerin (oral kontroseptifler, RİA, tabletler, takvim yöntemi, lavaj, emzirme, geri çekme ve cerrahi sterilizasyon.) etki, yan etki ve kullanımları, aile planlaması uygulamalarının açıklaması yer almaktadır.

Eğitimlerde ayrıca mevsim gereği, en önemli çocuk sağlığı sorunu olarak çocuk ishalleri konusuna yer verilmiş ve tedavisinde ailelerin uygulayabilecekleri oral rehidratasyon sıvısı paketlerinin kullanımı (ORT) gösterilmiş SSYB'dan sağlanan 600 adet ORT tozu, örnek olarak ilk uygulamalarda kullanılmak üzere kliniklere dağıtılmıştır.

Yukarıda belirtilen "İşyeri Aile Planlaması ve Çocuk Bakımı Hizmetleri Projesi" çerçevesinde 1985 yılında 1- Tekel yaprak, 2- Paktaş, 3- Güney Sanayii yeni, 4- Güney Sanayii merkez, 5- Mersin Çukurova, 6- Batman T.P.A.O., işyerlerinde 7757'si evli olmak üzere toplam 10211 işçinin eğitimi gerçekleştirilmiştir. Eğitilenler çalışanların % 82'sidir.

Yine bu dönemde 6 işyeri kliniğine 301 kişi başvuruda bulunmuş, 14 kadın işçiye kontroseptif yöntem uygulamıştır.

1986 yılı çalışmalarında ise klinik çalışmaları ön plana alınmış ve kliniklerde 2 doktor, 1 sağlık görevlisi ile 7 hemşire görevlendirilmiştir.

Bu dönemde kliniklere başvuru sayısı toplam 1414 olup bunun 743'ü kadın işçilerdir.

Yapılan kontroseptif uygulama ise 393'dür.

Ayrıca Batman'da 79 ev ziyaret edilerek 430 kişi eğitilmiştir.

**TÜRK-İŞ
DENETİM KURULU
RAPORU**

14 ncü Genel Kurul Sayın Başkanlığına,

21-25 Aralık 1983 tarihlerinde yapılan 13. Genel Kurul'da seçilen Denetim Kurulumuz, 11.1.1984 tarihinde ilk toplantısında görev bölümü yaparak Kurul Başkanlığına Necdet İnandioğlu, Raportörlüğe Mahmut Hamitoğulları'nı seçmiştir.

Kurulumuz çalışma dönemi içinde onbir defa toplanmış Türk-İş Yönetim Kurulunun idari ve mali çalışmalarını altı aylık dönemler halinde inceleyerek tesbitlerini raporlar halinde Genel Başkanlığa sunmuştur.

Sayın Delegeler,

Bilindiği gibi, 1983 yılı, Sendikalarımız ve Konfederasyonumuz için 2821 Sayılı Yasanın getirdiği yeni şartlara uyma döneminin başladığı yıl olmuştur.

13. Genel Kuruldan sonra yapılan denetimlerde Yönetim Kurulumuzun yeni şartlara uygun biçimde işlemlerini düzenlediği ve Denetim Kurulumuzun tavsiyelerine uymakta büyük özen gösterdiği memnuniyetle tesbit edilmiştir.

Yine bu dönem Sendikalarımızın Devlet denetimine tabi tutulduğu dönemdir. Türk-İş'detüm üye kuruluşlar gibi Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Maliye ve Gümrük Bakanlığı müfettişlerince müteaddit defa denetime tabi tutulmuştur.

Yıllardır herkesin açıkça bildiği gibi Türk-İş ve Türk-İş'e bağlı sendikaların tüm çalışmalarında açıklık esas olmuştur.

Hiçbir dönemde Türk-İş topluluğunun ne seçimlerinde ne yönetimlerinde ve ne de harcamalarında gizlilik, şüphe çekicilik söz konusu olmamıştır. Bu nedenle de denetim nereden gelirse gelsin, tarafsız ve maksatsız olmak kaydı ile tereddütsüz karşılanmıştır.

Ancak şunu üzüntü ile belirtmek gerekir ki; 2821 Sayılı Yasa uyarınca Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı müfettişlerince yapılan denetim yukarıda arzedilenin aksine Türk-İş üzerinde baskı unsuru olarak kullanılmak istendiği izlenimi yaratmış, kamuoyunda Türk-İş büyük suistimallerin olduğu bir kuruluş gibi gösterilmek istenilmiştir.

Kurulumuzca yapılan denetimlerde de sonucu, müesseseye zarar vermeyecek, şahıslara çıkar sağlamayacak, neticede kötülük tevhit etmeyecek hatalar tesbit edilmiştir. Bu tesbitler Genel Başkanlığa sunulan raporlarımızda belirtilmiş ve Yönetim Kurulunca da bu hususlar süratle bertaraf edilmiştir.

Türk-İş Çalışma Raporu

Ancak şunu açık kalplilikle ve vicdan huzuru ile bütün ilgililere açıkça belirtmeyi, yüksek sesle ifade etmeyi görev sayarız ki; Türk-İş'te hırsızlık yoktur, soygun yoktur, görevi kötüye kullanma yoktur, dost ve akrabalarla çıkar sağlama yoktur. Türk işçisine hizmet vardır. Sağlıklı bir Türk Toplumunun oluşmasına gayret vardır.

Sayın Delegeler,

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı müfettişlerince yapılan denetimlerde sürekli olarak Türk-İş'in üye kuruluşları denetlenmemiş olması bir idari eksiklik olarak gösterilmiş ve raporlarına tenkit olarak geçirilmiştir.

Denetleme işinin denetim organlarına ait olduğu izahtan varestedir. Türk-İş'in Tüzüğüne ve Yasaya göre üye kuruluşların denetlenmesi ancak, Denetim Kurulu marifetiyle yapılabilir. Hal böyle olunca üye kuruluşların denetleme işinin olabilirlik durumuna bir göz atalım.

2821 Sayılı Yasa sendika ve konfederasyonlarda 3 kişilik Denetleme kurulları seçilebileceği amir hükmünü taşımaktadır. Bu kurullara seçilecek kişilerin delegelerden olması esastır. Türk-İş Denetleme Kurulu Üyeleri mensup olduğu sendikalarında aktif görev yapmaktadırlar. Bu kadro ile tüm üye kuruluşların üç yıllık çalışma döneminde bir defa dahi denetlenebilmesi imkan dışıdır. zira, özel olarak yetiştirilmiş Bakanlık müfettişlerinin dahi herhangi bir sendikamızda ikişer ya da dörder kişilik ekipler halinde çalışmalarına rağmen bazen altı ay ya da bir yılda denetimlerini yapamamakta olduğunu hepimiz görmekteyiz.

Bu nedenle kanun koyucunun, konfederasyonların üye kuruluşları denetlemeden maksadının belli dönemlerde periyodik denetim olduğu-nu kabul etmek mümkün değildir.

Ayrıca da kanunda Bakanlık müfettişlerince yapılacak denetimler için belli süreler konulduğu halde, Türk-İş'in üye kuruluşları denetlemesi için bir süre tayin edilmemiştir.

Buna göre üye kuruluşların denetimi ancak lüzumu halinde yapılması gereken bir denetimdir. Bir diğer ifade ile Türk-İş üye kuruluşları denetim yetkisine sahiptir. Belli aralıklarla denetim yapma yükümlülüğü yoktur.

İhtiyaç duyduğunda bu yetkisini her zaman kullanabilir.

Bu görüşten hareket eden Kurulumuz üye kuruluşları denetiminde mutlak zorunluluk görmemiştir.

Mali Durum:

Sayın Delegeler,

Bu dönem içerisinde 906.962.277,02 lira gelir sağlanmış buna kar-

Türk-İş Denetim Kurulu Raporu

şılık 481.999.943,31 lira harcama yapılmıştır. 31.10.1986 tarihi itibariyle bankalarda 465.590.626,57 lira, kasada 1.684.051,43 lira nakit bulunmaktadır.

Yönetim Kurulunca Muhterem Kurulunuza sunulan Bilânço ve Kesin Hesap Raporu Denetim Kurulumuzca tasvip edilmiş olup, harcamalarda hiçbir usulsüzlük tesbit edilmemiştir.

Kurulumuz Yönetim Kurulunun ibrasından yanadır.

Saygılarımızla arzederiz.

Necdet İnandoğlu
BAŞKAN

Mahmut Hamitoğulları
RAPORTÖR

Savaş Benli
ÜYE

**TÜRK-İŞ
DİSİPLİN KURULU
RAPORU**

Türk-İş 13. Genel Kurulu'nda Konfederasyonun Disiplin Kurulu üyeliğine getirilme onurunu paylaşan, raporumuzun altında isimleri bulunan bizler; üç yıllık çalışma dönemi ile ilgili olarak Kurulumuzu doğrudan ilgilendiren konular üzerinde görüşlerimizi muhterem Genel Kurula arz etmeyi görev sayıyoruz.

Raporumuza üç ana konuyu almayı, düşüncelerimizi ve önerilerimizi arz ederken, gelecek dönemde Konfederasyonun yetkili kurullarında görev alacaklara çalışmalarında ışık tutmasını umut ediyor ve diliyoruz.

1 — Türk-İş Ana Tüzüğü'nün geçici maddesi; aynı işkolunda kurulu Türk-İş'e üye kuruluşların kendi aralarında yapacakları görüşmelerle birleşmelerini veya birinin diğerine katılmasını esas alırken; bu sendikalardan ana tüzüğün kabul tarihini takip eden 6 ay içerisinde kendiliklerinden birleşmedikleri veya birinden birinin diğerine katılmadıkları tesbit edilenlere, Yönetim Kurulunca en çok altı aylık süre verilmesini, bu süre içerisinde birleşmeye veya katılmaya davet edilmelerini, aksine davrananların Yönetim Kurulu ve Başkanlar Kurulunca belirlenmesi halinde üyeliğin kendiliğinden sona ereceği hükmünü getirmektedir.

Sendikaların birleşme ve katılma esaslarının Yönetim Kurulu ve Başkanlar Kurulunca genel kurulu takip eden üç ay içinde tesbit edilerek taarlara tebliğ edileceği de aynı geçici madde de yer almıştır.

Ana Tüzüğü'nün bu hükmüne göre; aynı işkolunda faaliyet gösteren sendikalara birleşme ve katılma esaslarını belirleyen program, Yönetim Kurulunca gönderilmiş, öncelikle Yönetim Kurulunun girişimleri ile ilgili sendikaların birleştirilmesi için çaba harcanmıştır.

Disiplin Kurulumuzca sadece 17 numaralı işkolunda faaliyet gösteren TEZKOOP-İŞ Sendikamız ile KOOP-İŞ Sendikalarının durumu intikal ettirilmiş, diğer işkollarında faaliyet gösteren birden fazla sendikalarla ilgili herhangi bir dosya Kurulumuza gelmemiştir.

17 Numaralı işkoluyla ilgili olarak taraf sendikalardan alınan görüşler, Kurulumuzca rapor haline getirilip, Yönetim Kuruluna intikal ettirilmiştir.

Ana Tüzüğümüzün geçici maddesine rağmen, 2 numaralı maden, 11 numaralı Bankacılık, 12 numaralı Çimento, Seramik, Cam, işkollarındaki sendikalarla ilgili çalışmaların sonuçlanmadığını ve herhangi bir disiplin kovuşturmasının yapılmadığı gözlenmiştir.

2 — Aynı işkolunda faaliyet gösteren sendikalar arasındaki mücadelenin boyutları, Disiplin Kurulu Üyeleri olarak bizleri ciddi endişelere sevk etmektedir.

Aynı işyerinde teşkilatlanma çalışmaları yüzünden, işçiler mağdur olmakta, yetki uyuşmazlıkları toplu sözleşmelerin yapılmasını geciktirmekte, Türk-İş üyesi iki kardeş kuruluş halindeki sendikalarımızı maden ve manen zayıflatmaktadır.

Özellikle hiç sendika girmemiş işyerleri dururken, bir sendikanın teşkilatlandığı işyerine, yine Türk-İş üyesi diğer sendikanın girmeye çalışması, yetki itirazlarının gereksiz yere yapılması, sendikaların işçiye hizmet anlayışını zedeler nitelik kazanmaya başlamıştır.

14. Genel Kurulumuzun, bu konuda kesin kararlar almasını beklemekteyiz.

3 — Ana Tüzüğü'nün "Disiplin Kurulu" başlığını taşıyan ve kurulumuzun görevlerini belirleyen 16 ıncı maddesi; "...Disiplin Kurulu, Türk-İş Tüzüğüne, amaç ve ilkelerine aykırı hareket ettiği ileri sürülen yöneticilerle üye kuruluşlar hakkında soruşturma yaparak, uyarı, kınama veya geçici olarak işten el çekirme ve geçici ihraç cezaları verir ve sonucunu genel kurula ve diğer ilgililere bildirir" hükmünü taşımaktadır.

Ancak, aynı madde, Kurulumuzun Yönetim Kurulunun kararı ve çağrısı üzerine toplanmasını da öngörmektedir.

Bu hususu hatırlattıktan sonra, son derece önem verdiğimiz bir konuya geçmeyi görev biliyoruz.

Türk-İş, ülkemizin en güçlü işçi kuruluşu olmasının yanısıra büyük halk kitlelerinin gönül verdiği, umudunu bağladığı, geleneksel yapısıyla saygınlık yaratmış bir Konfederasyondur.

Türk-İş'i yüceltmek, başta bağlı sendikaların lider kadroları olmak üzere, tezgahı başındaki işçiye kadar hepimize görev yüklemektedir.

Hal böyle iken; uzun süredir yazılı basına malzeme haline getirilen Türk-İş, sorumsuzca demeçlerle yıpratılmaya çalışılmaktadır.

Türk-İş yöneticilerini hedef aldıklarını iddia edip, doğrudan Türk-İş'in hükmi şahsiyetini hedef alan kişilerin, bu büyük Konfederasyonu kamuoyunda küçük düşürmekten başka birşey yapmadıklarını anlayamamış olmaları ciddi üzüntü kaynağımızdır.

Özellikle siyasi angajmanlar ve gelecek hesaplarından kaynaklandığı olaylarla da ortaya çıkan bu çirkin gelişmelerin sona ermesini Türk-İş dışındaki Sendikalarla dolaylı olarak yapılan temasların yapılmamasını, iyiniyetli bir sabırla beklemenin yarar getirmediği de gözlemlerimiz arasındadır.

Türk-İş Disiplin Kurulu Raporu

Bu konuda, Kurulumuza herhangi bir çağrı yapılmadığını, disiplin anlayışının iyiniyetle de olsa terk edilmesinin ileride daha büyük sorunlar yaratacağı inancıyla arz eder, 14. Genel Kurulumuzun Türk işçisi ve ulusumuza hayırlı olmasını dileriz.

Mustafa Yöndem
Başkan

Zeki Polat
Üye

Faruk Büyükkucak
Üye

Mahmut Eker
Üye

Ercan Yılmaz
Üye

TÜRK-İŞ Bilgi Merkezi

331.8806 TÜR 1-86

MİRCİOĞLU MATBAACILIK
Telefon: 34 14 71 — ANKARA